

ВИКТОР СУВОРОВ

АКВАРИУМЪТ

Превод от руски: Марко Герджиков, 1993

chitanka.info

ПРОЛОГ

— Законът ни е прост: за влизане е рубла, за излизане — две. Това означава, че да се влезе в организацията е трудно, но да се излезе — още по-трудно. Теоретично за всички членове на организацията е предвиден само един изход от нея — през комина. За някои този изход е почетен, за други — позорен, но за всички нас си остава само коминът. Единствено през него излизаме от организацията. Ей го там коминът... — побелелият мъж ми кима към огромния прозорец, заемащ цялата стена. — Полюбувайте му се.

От височината на деветия етаж пред мен се открива гледката на огромния безкраен, празен аеродрум, който стига до хоризонта. А ако се погледне надолу, то право под краката е лабиринт от пясъчни пътечки между гъвкавите стени от храсти. Зеленината на градината и изгорялата трева на аеродрума са разделени от една несъкрушима бетонна стена с гъста паяжина от бодлива тел, закрепена върху бели ролкови изолатори.

— Ей го... — побелелият посочва невисок, десетина метров, дебел квадратен комин върху плосък насмолен покрив. Черният покрив плува по зелените вълни на люляците, сякаш е сал в океана или старинен броненосец, с ниски бордове и разплут комин. Над комина се вие прозрачен пушек.

— Да не би някой да напуска организацията?

— Не — смее се побелелият. — Коминът е не само нашият изход, коминът е източник на нашата енергия, коминът е пазител на тайните ни. Просто сега се изгарят секретните документи. Знаеш ли, по-добре да гориш, отколкото да пазиш. По-спокойно е. Когато си отива някой от организацията, пушекът е друг, тогава той е тлъст и мазен. Влезеш ли в организацията и ти в един прекрасен ден ще излетиш през този комин към небето. Но не сега. Сега организацията ти дава последната възможност да се откажеш, последната възможност да помислиш върху избора си. А за да има над какво да си мислиш, ще ти покажа един филм. Сядай.

Побелелият натиска едно копче на таблото и сяда на стола до мен. Тежки кафяви щори с леко проскърцване закриват огромните прозорци и веднага на екрана, без каквито и да са надписи или уводи, се появява картината, филмът е черно-бял, стар и твърде изтърган. Звук няма и затова по-отчетливо се чува тракането на киномашината.

На екрана е висока мрачна стая без прозорци. Нещо средно между цех и котелно помещение. В едър план — пещ с отвори, приличащи на врати на малка крепост, и насочващи улеи, които влизат в пещта както релсите в тунел. Около пещта има хора със сиви престилки. Огнярите. Ето, подават един ковчег. Ето какво било! Крематориум. Навярно същият, който видях току-що през прозореца. Хората с престилките вдигат ковчега и го поставят върху насочващите улеи. Отворите плавно зейват, бутват леко ковчега и той понася неизвестния си обитател към зловещия ревящ огън.

А ето в едър план камерата показва лицето на един жив човек. Лице, плувнало в пот. Горещо е край пещта. Лицето го показват от всички страни безкрайно дълго. Най-после камерата се отдръпва и показва целия човек. Той не е с престилка. Облечен е със скъп черен костюм, наистина страшно измачкан. Вратовръзката му е усукана като връв. Човекът е привързан здраво със стоманена тел към медицинска носилка, подпряна със задните си дръжки на стената така, че човекът да вижда пещта.

Всички огняри изведнъж се обръщат към завързания. Това внимание изглежда никак не му харесва. Той крещи. Той страшно крещи. Звук липсва, но знам, че от такъв вик дрънчат стъклата на прозорците. Четирима огняри внимателно свалят носилката на пода, след това дружно я вдигат. Завързаният прави невероятни усилия да им попречи. Титанично напрежение на лицето. Вената на челото е издута така, че е готова да се пръсне. Но опитът да ухапе ръката на огняря не успява. Зъбите на завързания се впиват в собствената му ръка и по брадата му се спуска черна струйка кръв. Остри зъби има човекът, личи си. Тялото му е завързано здраво, но той се извива като хванат гуцер. Главата му, подчинена на животинския инстинкт, се тряска с мощни ритмични удари в дървената дръжка, помагайки на тялото. Завързаният се бори не за живота си, а за лека смърт. Сметката му е ясна: да заклати носилката и да падне заедно с нея от насочващите улеи върху циментения под. Това ще бъде или лека смърт, или

загубване на съзнанието. А в безсъзнание все едно къде ще идеш. Не е страшно... Но огнярите си знаят работата. Те просто придържат дръжките на носилката, като не позволяват да се клати. А зъбите на завързания не ще стигнат до ръцете им, ако ще и врата да си счупи. Казват, че в последния момент на живота си човек може чудеса да направи. Подчинявайки се на инстинкта за самосъхранение, всичките му мускули, цялото му съзнание и воля, целият му стремеж да живее изведнъж се концентрират в един мигновен порив... И той подскочи! Подскочи с цялото си тяло! Подскочи така, както скача лисица от капан, хапейки и разкъсвайки собствената си окървавена лапа. Подскочи така, че насочващите метални улеи се размърдаха. Скочи, чупейки собствените си кости, разкъсвайки сухожилия и мускули. Той подскочи...

Но телта беше здрава. И ето, носилката плавно потегли напред.

Вратата на пещта се отвори в двете посоки, освети с бяла светлина подметките на лачените, отдавна непочистени обувки. Подметките му се приближават към огъня. Човекът се мъчи да свие краката си в колената, за да увеличи разстоянието между подметките и зловещия огън. Но и това не му се отдава. Операторът показва в едър план пръстите му. Телта се е впила здраво в тях. Но краищата на пръстите на човека са свободни. И ето, че с тях той се опитва да забави движението си. Краищата на пръстите са разперени и напрегнати. Ако поне нещичко се беше изпречило на пътя им, то човекът, няма съмнение, би се задържал. И изведнъж носилката спира пред самата пещ. Нов персонаж на екрана, облечен с престилка, както и останалите огняри, им прави знак с ръка. И като се подчиняват на жеста му, те свалят носилката от насочващите улеи и отново я облягат на стената на задните дръжки. Какво става? Защо се бавят? А, ето каква била работата. В залата на крематориума върху ниска количка вкарват още един ковчег. Той вече е закован. Той е великолепен. Елегантен. Украшен е с ресни и ширити. Това е почетен ковчег. Път на почетния ковчег! Огнярите го поставят върху насочващите улеи и ето, той тръгна в последния си път. Сега трябва безкрайно дълго да се чака, докато изгори. Трябва да се чака ли чака. Търпение трябва...

И ето, най-после идва и редът на завързания. Носилката отново е върху насочващите улеи. И отново чувам този беззвучен вопъл, който сигурно е способен да изкърти врати от пантите им. Аз се вглеждам с

надежда в лицето на завързания. Опитвам се да открия признаци на безумие върху това лице. На лудите им е леко в този свят. Но на красивото мъжествено лице подобни признаци няма. То не е обезобразено от печата на безумието. Просто на човека не му се иска да влиза в пещта и той се мъчи по някакъв начин да го покаже. А как ще го покажеш, освен чрез крясък? И той крещи. За щастие викът не е увековечен. Лачените обувки вече влязоха в огъня. Влязоха, дявол ги взел! Бушува огънят. Сигурно вдухват кислород. Първите двама огняри отскачат настрана, а последните двама със сила отблъскват носилката навътре. Вратата на пещта се затваря и тракането на машината затихва.

— Той... кой е? — и самият аз не знам защо задавам такъв въпрос.

— Той ли? Полковник. Бивш полковник. Беше в нашата организация. На високи постове. Лъжеше организацията. Поради това го изключиха от нея. И той си отиде. Такъв е законът ни. Насила никого не вкарваме в организацията. Като не искаш — откажи се. Но влезеш ли, принадлежиш й изцяло. Заедно с обувките и вратовръзката. И така... Давам последна възможност за отказване. За размисъл — една минута.

— Не ми трябва минута за размисъл.

— Такъв е редът. И да не ти е нужна тази минута, организацията е длъжна да ти я даде. Седи и мълчи.

Побелелият щракна превключвателя и дългата тясна стрелка, тиктакайки отчетливо, тръгна по блестящия циферблат. А аз отново видях пред себе си лицето на полковника в най-последния момент, когато краката му бяха в огъня, а главата му още живееше: още пулсираше кръвта и в очите му още светеше ум, смъртна тъга, жестока мъка и непобедимо желание да живее. Ако ме приемат в тази организация, ще й служа вярно и предано. Това е сериозна и мощна организация. Харесва ми подобен ред. Но, дявол да го вземе, кой знае защо предварително знам, че ако ми предстои да изляза през късия квадратен комин, съвсем няма да е в ковчег с ресни и ширити. От друга порода съм. Не съм от тези, дето с ресни... Не съм.

— Времето изтече. Необходимо ли ти още време за размисъл?

— Не.

— Още една минута?

— Не.

— Е, капитане. Тогава на мен ми се падна честта пръв да те поздравя с влизането ти в нашето тайно братство, което се нарича Главно разузнавателно управление на Генералния щаб или, съкратено, ГРУ. Предстои ти среща със заместник-началника на ГРУ генерал-полковник Мещеряков и посещение в Централния комитет при генерал-полковник Лемзенко. Мисля, че ще им харесаш. Само не се опитвай да хитруваш. В дадения случай е по-добре да се зададе въпрос, отколкото да се премълчи. Понякога по време на нашите изпити и психологични тестове такива неща показват че въпросът ти е на езика. Но не се измъчвай. Задай го. Дръж се така, както тук днес се държа и всичко ще бъде наред. Успех, капитане.

I ГЛАВА

Ако ви се поиска да работите в КГБ^[1], отидете в който и да е областен център. На централния площад непременно стои статуя на Ленин, а зад нея задължително — огромно здание с колони: това е областният комитет на партията. Някъде там е и областното управление на КГБ. Още на площада попитайте когото и да е — всеки ще ви покаже: ей онова сивото, мрачно здание, да, да, именно към него сочи Ленин с железобетонната си ръка. Но може и да не ходите в областното управление, можете да отидете в специалния отдел по месторабота. И там всеки ще ви помогне: право по коридора и надясно, вратата е тапицирана с черна кожа. Може да станете сътрудник на КГБ и още по-просто. Трябва да се обърнете към спеца^[2]. Спец има на всяка затънтена железопътна гара, във всеки завод, а се случва да го има и във всеки цех. Има го във всеки полк, всеки институт, всеки затвор, във всеки партиен комитет, в конструкторските бюра, да не говорим за комсомола, профсъюзите, обществените организации и многото доброволни дружества. Върви и кажи: искам да вляза в КГБ! Отделен въпрос е дали ще те приемат или не (разбира се, че няма да те приемат!), но пътят към КГБ не е тайна за никого и изобщо не е нужно да се търси.

А виж, да се попадне в ГРУ не е толкова лесно. Към кого да се обърнеш? С кого да се посъветваш? На коя врата да почукаш? Може би в милицията трябва да се поинтересуващ? Там ще вдигнат рамене: такава организация няма.

В Грузия милицията дори раздава автомобилни номера с буквите „ГРУ“, без да подозира, че същите тези букви могат да имат някакъв таен смисъл. Пътува си такъв автомобил по страната — никой не се чуди, никой няма да се обърне да го изгледа. На един нормален човек, както и на цялата съветска милиция, тези букви нищо не говорят и не предизвикват никакви асоциации. Честните граждани не са чували за подобно нещо, а и милицията никога не е чувала.

В КГБ има милиони доброволци, а в ГРУ те липсват. По това и главно се различават. ГРУ е секретна организация. За нея никой не

знае, затова и в нея не отиват по свое желание. Но да допуснем, появява се някакъв доброволец, който знае как намира тази врата, на която трябва да се почука, и „Приемете ме“, вика. Ще го приемат ли? Не, няма да го приемат. Доброволци не са нужни. Доброволецът веднага ще бъде арестуван и го очаква тежко, мъчително следствие. Много въпроси ще има. Къде си чул тези три букви? Как успя да ни откриеш? Но главното е, кой ти помогна? Кой? Кой? Кой? Отговаряй, мръсно! ГРУ умее да изтръгва правилните отговори. От всекиго ще ги изтръгнат. Това ви гарантирам аз. ГРУ непременно ще открие онзи, който е помогнал на доброволца. И отново ще започне следствие: а на теб, мършо, кой ти каза тези букви? Къде ги чу? За по-дълго или за по-кратко време, но ще намерят и първоизточника. Той ще се окаже онзи, комуто е поверена тайната, но чийто език е по-дълъг от определените стандарти. О, ГРУ умее да изтръгва подобни езици. ГРУ изтръгва такива езици заедно с главите. И всеки, попаднал в ГРУ, го знае. Всеки, попаднал в ГРУ, си пази главата, а може да я запази, само ако си пази езика. За ГРУ може да се говори само вътре в ГРУ. Може да се говори така, че гласът ти да не се чува зад прозрачните стени на величественото здание на Ходинка^[3]. Всеки, попаднал в ГРУ, свято почита закона на аквариума: всичко, което говорим вътре, нека там да си остане. Нека нито една наша дума не излезе извън прозрачните стени. И тъй като този ред съществува, малцина извън стъклените стени знаят за онова, което става вътре. А онзи, който знае, си мълчи. Затова, че всички знаещи мълчат, лично аз никога не съм чувал нищо за ГРУ.

Аз бях ротен командир. След освободителния поход в Чехословакия вихрушката от премествания ме подхвана и мен и ме хвърли в 318-а мотострелкова дивизия на Тринадесета армия на Прикарпатския военен окръг. Под свое командване получих втора танкова рота в танковия батальон на 910-и мотострелкови полк. Ротата ми не блестеше, но и не беше сред изоставащите. Виждах живота си много години напред: след ротата — началник щаб на батальон, после ще трябва да си пробия път в Бронетанковата академия „Маршал Малиновски“, а по-нататък — батальон, полк, може и нещо повече. Отклонения би могло да има само в скоростта на движение, но не и в

посоката. Посоката си бях избрал сам веднъж завинаги и не се канех да я променям. Но съдбата пожела друго.

На 13 април 1969 година в 4 часа и 10 минути внимателно ме хвана за рамото моят куриер:

— Ставай, старши лейтенант. Чакат ви големи дела — но веднага съобрази, че както съм сънен, не ми е до шеги и затова смени тона и кратко обяви: — Бойна тревога!

Приготвих се за три минути и половина: одеалото — настрана, панталоните, чорапите, ботушите. Гимнастюрката — отгоре, без да я закопчавам, това може да стане и в движение. Остава да стегна портупея на последните дупки, командирската чанта — през рамо и фуражката на главата си. С ръба на дланта — по козирката: съвпада ли кокардата с линията на носа ми. Край на приготовленията. И бегом напред. Пистолета си ще грабна от огромната каса при входа на полка. А вещевата ми торба, комбинезонът и шлемът се съхраняват винаги в танка. Бегом по стълбите надолу. Ех, да можеше да мина през душа и да дръпна един бръснач по бузите. Но нейсе. Бойна тревога! Тъмноносият ГАЗ-66 вече е почти пълен. Всички са млади офицерчета, а куриерите им — и от тях по-млади. А на небето звездите вече гаснат. Отиват си тихо, без да се сбогуват, както си отиват от живота ни хората, спомените за които тревожат със сладка болка грубите ни души.

Гърми ли гърми паркът, реве със стотиците двигатели на бойните машини. Наоколо е сива мъгла и сажди от соларовото масло. Ръмжат разтревожените танкове. По мръсния бетонен път пълзят сиво-зелени кутийки, като се подреждат в една несвършваща опашка. Отпред са широкогърдите плаващи танкове на разузнавателната рота, след тях — бронетранспортърите на щаба и на ротата за свързка, после — танковия батальон, а още по-нататък зад завоя трите мотострелкови батальона изтеглят колоните си, подире им е полковата артилерия — зенитната и противотанковата батареи, сапърите, химиците, ремонтниците. А за тиловите части дори място няма в грамадния парк. Те ще започнат да изтеглят колоните си, когато главните части заминат далеч напред.

Тичам покрай колоната машини към ротата си. А командирът на полка псува някого, колкото сила има. Началникът на щаба на полка се кара с командирите на батальоните, надвиква стотиците двигатели. Тичам. И другите офицери тичат. По-бързо, по-бързо. Ето я и нея, ротата ми. Три танка — първи взвод, три — втори и още три — трети... А командирският ми танк е напред. Цялата десетка е на мястото си. И вече чувам всичките си десет двигателя. Отличавам ги от общия рев. Всеки двигател си има свой нрав, свой характер, свой глас. И при нито един няма фалш.

Като начало не е лошо. Пред танка си увеличавам темпото, рязко скачам и по наклонения преден броневи лист изтичвам към купола. Люкът ми е отворен и радистът ми протяга шлема, вече свързан към вътрешната връзка. Шлемът ме пренася от грохота и рева навън в света на тишината и спокойствието. Но наушниците мигновено оживяват, разрушавайки крехката илюзия за тишина. По вътрешната връзка (иначе би трябвало да ми крещи в ухото) седящият до мен радист ми докладва последните указания. Все дреболии. Аз го прекъсвам с главния въпрос: война или учения? Че кой го знае — вдига рамене.

Както и да е, ротата ми е готова за бой и трябва незабавно да я изведе от парка, такъв е законът. Натрупването на стотици машини в

парка е цел, за която нашите врагове мечтаят. Гледам напред. А нима може да се види нещо? Първата танкова рота пред мен стои. Навярно командирът ѝ още не е дошъл. Всички останали напред също чакат. Изскачам на купола. Така се вижда по-добре. Изглежда, в разузнавателната рота е заглъхнал моторът на един танк, като е преградил пътя на целия полк. Поглеждам часовника си. Осем минути остават на нашия командир на полка, бащицата ни. Ако след осем минути колоните на полка не тръгнат, на командира на полка ще му откъснат пагоните и ще го изгонят от армията без пенсия, като старо куче. А сега нито един влекач от ремонтната рота не може да си пробие път към главата на колоната: целият централен проход, притиснат от сивите мрачни гаражи, е натъпкан от край до край с танкове. Гледам към запасната врата. Пътят към нея е прерязан с дълбок ров: някакъв кабел или тръба бяха започнали да вкарват там.

Скачам в люка и крещя, колкото глас имам на механик-водача: „Наляво, напред!“ И веднага — към цялата рота: „Прави като мен!“ А вляво няма никаква врата. Вляво е тухлената стена между дългите блокове на ремонтните работилници. В командирския танк е най-добрият механик-водач в ротата! Така е било много преди мен и в цялата армия. Крещя му по вътрешната връзка: „Аз, нехранимайко, те избрах. Аз, мошенико, с висша чест те удостоих — да пазиш и да се грижиш за командирската машина. Да не посрамиш командирския избор, ей! Ще те смачкам, ще те унищожа!“

А моят механик-водач няма кога да отговори: на съвсем къса дистанции той ускорява броненосния динозавър, като прехвърля предавките все по-високо и по-високо. Страшен е ударът на танка по тухлената стена. Всичко вътре затрепери, зазвъня и заскърца. Изпочупените тухли се стовариха върху бронята като лавина, чупейки фаровете, антените, събаряйки сандъците с инструментите, мачкайки външните горивни резервоари. Но танкът ми изрева и омотан с паяжината на бодливата тел, се измъкна от тухления прахоляк на сънената уличка сред тихо украинско градче. А аз гледам в задния обзор. Танковете от моята рота тръгнаха весело и хулигански през прохода. Към него бяга дежурният по парк. Маха с ръце. Крещи нещо. Устата му е широко отворена. Но нима ще чуеш какво си вика? Налага се както в нямото кино по мимиката да се досещаш. Предполагам, че

псува на майка дежурният. Твърде изразително е изписана мимиката му. Не можеш да я сбъркаш.

Когато десетият танк от ротата ми излизаше от прохода, там вече регулировчици се появиха: формата им е черна, портупеите и шлемовете — бели. Те ще въведат ред. Те знаят кого първи да пуснат. Разузнаването — ето кого. Във всеки полк има специална разузнавателна рота със специална техника, със специални войници и офицери.

Но освен нея във всеки мотострелкови и танков батальон на полка е подготвена още по една рота, която няма нито специална техника, нито специални войници, но и те могат да се използват за разузнаване. Ето тези роти трябва да се пускат напред. Нас пускайте, белошлемци! Ние сега трябва да сме далеч напред.

Като погледнеш ротите в дивизията или в полка — всички са еднакви за един външен човек. Но не. Във всеки батальон първа рота си е първа. Колкото и лоши войници да има в батальона, всичко по-добро командирът на батальона събира в първа рота. И ако има недостиг на офицери, то задължително на първа рота ще дадат новото офицерско попълнение. Защото първа рота винаги по главната ос на батальона върви. Тя първа забива глава във враговете. А от това как се е завързал боят, много зависи и неговият завършек.

Втора рота във всеки батальон е средна. Офицерите във вторите роти са без особени отличия — като мен, и войниците — също. Затова пък всяка втора рота има допълнителна разузнавателна подготовка. Тя има нещо като сродна професия. Преди всичко си е бойна рота, но наложи ли се, може да води разузнаване в интерес на своя батальон, а може и в интерес на полка да работи, като заменя или допълва специалното разузнаване.

В Съветската армия има 2400 мотострелкови батальона. И във всеки от тях третата рота не е само по номера си трета. В третите роти обикновено служат онези, които не са попаднали нито в първа, нито във втора рота: съвсем млади неопитни офицери или презрели, безперспективни. В третите роти никога не достигат войници. Нещо повече, на територията на Съюза третите роти в преобладаващото мнозинство изобщо нямат войници. Бойната им техника е постоянно консервирана. Почне ли война, хиляди от тези роти ще се попълнят със запасняци и бързо ще ги подготвят до равнището на обикновени бойни подразделения. В тази система има дълбок смисъл: хиляди пъти е по-добре дивизията да се попълни със запасняци, отколкото да се формират нови дивизии изцяло от запасняци.

Моята втора танкова рота стремително се откъсва напред. На завоя се оглеждам и преброявам танковете. Засега всички издържат на скоростта. Веднага след последния танк на моята рота, изсичайки искри от бетона, неотстъпно се движи верижният бронетранспортър с бяло знаменце.

И на мен ми олекна на сърцето. Малкото бяло знаменце означава присъствието на посредници. А тяхното присъствие от своя страна означава учения, а не война. Значи още ще поживеем.

А над мен лети въртолет — водно конче. Плъзга се надолу. Разгръща се и подхожда право срещу вятъра, за да не го отнесе. Увисна встрани на десния ми борд. Аз изскачам на покрива на купола. Дясната ми ръка е над главата. Пилотът е съвсем рижав. Лицето му е изпъстрено с лунички като свраче яйце. А зъбите му — като сняг. Смее се. Знае той, въртолетният човек, че на онези ротни, на които сега ще разнесе заповедите, няма да им е леко. Въртолетът веднага се вдига нагоре и встрани. Само рижавият пилот се смее. Зъбите му блестят, отразяват лъчите на изгряващото слънце.

Вселената на две реже гърдестият ми танк и онова, което е било цяло, на две става. Прелитат отляво и отдясно малки горички. Вътре грохотът е адски. На коленете ми е картата. И много неща се изясняват. Дивизията е хвърлена в пробив и стремително се придвижва на Запад. Само дето не е ясно противникът къде е. Картата нищо не говори за това. И по тази причина две десетки роти летят пред дивизията — и моята е сред тях. Като разперени пръсти на ръката са. Задачата им е да напипат най-уязвимото място в отбраната на противника, където командирът на дивизията да стовари хилядатонният си юмрук. Уязвимото място на противника се търси на огромни разстояния и затова всяка от изпратените напред роти се движи в пълно усамотение. Знам, че някъде наоколо бойко и стремително се движат същите такива роти, но заобикалят огнищата на съпротива, селата и градовете. И моята рота не се забърква в изтощителни сблъсъци: срещнеш ли противника, съобщаваш в щаба и се оттегляш. Заобикалай го по-бързо и отново напред. А някъде в далечината са главните сили, като ревящ поток, пробил язовирна стена. Напред, момчета, напред на Запад!

А бронетранспортърът с бялото знаменце не изостава. Той, проклетникът, е два пъти по-лек от танка, а силата му е почти същата. На два пъти се опитах да се откъсна: нали високите скорости са залог за успеха. Но не се получи. Когато командвах взвод, такива неща спокойно минавах, но с рота номерът няма да мине. Ще разкъсаш колоната, ще изпогубиш танковете из блатата. За това не си поплюват, за това ти отнемат ротата. Дявол да ги вземе, мисля си, проверявайте си колкото щете, но ротата си няма да разтягам...

— Кран има пред нас! — крещи по радиото командирът на изпратения напред шести танк.

Кран ли? Подемен? Точно така! Кран! Целият зеленичък, рамото му е окичено, замаскирано с клончета. Къде ти на бойно поле ще видиш кран? Правилно! В ракетната батарея! Такъв късмет веднъж се пада!

— Рота! — крещя. — Ракетна батарея! За бой... Напред!

А моите момчета си знаят как да се справят с ракетни батареи. Първият взвод, изпреварвайки ме, се разпръсва в бойна линия. Вторият, увеличавайки рязко скоростта си, отива надясно — буци кал хвърчат от веригите му, понася се напред. Трети взвод минава и обхваща по огромна дъга батареята вляво.

— Скорост! — дера се. А механик-водачите го знаят и без мен.

Знам, че сега десният крак на всеки от тях е забит в бронирания под, натискайки до край педала. Затова двигателите завиха непокорно и опърничаво. Затова е този рев. И затова пушекът е непоносим: горивото в двигателите не успява напълно да изгори и страшната тяга на газа го изхвърля през отворите на ауспухите.

— Прекратявам разузнаването... квадрат... 13-41... стартова позиция... приемам боя... — моят радист-пълнач крещи в ефира нашето може би последно послание. Ракетните поделения и щабовете на противника трябва при първа среща да се атакуват от всеки, без каквато и да е команда, каквито и да са шансовете, на всяка цена.

Пълначът прекъсва със щракване връзката и хвърля първия снаряд върху пълначния механизъм. Снарядът плавно отива в казъонното устройство и мощният затвор, като гилотинен нож с пронизващ сърцето удар затваря ствола. Куполата плува настрана, а под краката ми вляво политна гърбът на механик-водача и боевият комплект със снарядите. Казъонното устройство запърха нагоре. Мерачът е впил ръцете си в пулта за прицелване и мощните стабилизатори, подчинявайки се на грубите му длани, с леки придърпвания удържат оръдието и куполата, като не им позволяват да следват бесния танц на носещия се през пънове и коренища танк. Мерачът натиска плавно спусъка с палеца на дясната си ръка. За да не се стовари изведнъж върху ушите ни страшният удар, във всички шлемофони се разнася леко щракване, от което тъпанчетата се свиват, посрещайки унищожителния грохот от изстрела на свръхмощното оръдие. Щракването в шлемофоните изпреварва изстрела със стотни части от секундата и затова самия изстрел ние не чуваме.

Четиридесеттонната грамада на летящия напред танк трепна. Стволът на оръдието отлетя и изплю звънтяща задимена гилза. И веднага, следвайки командирското оръдие, залаяха и останалите. А пълначът вече хвърли втори снаряд в пълначното устройство.

— Скорост! — крещя аз.

Калта от веригите бълва като фонтан. Тракането на веригите е по-силно дори от оръдейния грохот. Пак щракване в шлемофоните — мерачът пак натиска спусъка. И отново не чуваме собствения си изстрел. Само оръдието се дръпна с гърч назад, само гилзата страшно звънти, сблъсквайки се с отбиващото устройство. Чуваме изстрелите само на съседните танкове. А те чуват нас. И тези оръдейни изстрели шибат моите доблестни азиатци, сякаш с камшик между ушите. И те озверяват. Сега мога да си представя всекиго от тях. Мерачът на пети танк между изстрелите гложди от възторг гуменото уплътнение за челото на прицела. Това го знаят не само в ротата, а и в целия батальон. Не е хубаво. Отвлича го от наблюдаването на обстановката. Затова едва не го преместих като пълнач. Но пък много точно стреля, нехранимайкото. Командирът на осми танк винаги носи със себе си брадва и когато оръдието му се задавя от бързата стрелба, той удря с тъпата ѝ страна по бронята. А командирът на трети танк миналия път включи радиостанцията на предаване и забрави да я изключи, та заглуши цялата връзка на ротната мрежа. И цялата рота го слушаше как скърца със зъби и вие като вълк.

— Мачкай! — шепна аз. И радиовълните разнасят шепота ми на тридесет километра, сякаш прошепвам думата право в ушенцето на всеки от моите мили свирепи азиатци. — Мачка-а-а-ай!

А в ушите — щракване и гилзата отново звънти. Упоителен е ароматът на стреляните гилзи. Който вдишва тази отрова, той озверява сладострастно. Мачкай! От грохота, от необикновената мощ, моите танкисти са опиянели. И вече никаква сила не ще ги задържи. Ето и механик-водачите на всички танкове са като отвързани. Дърпат с грубите си ръчища лостовете, мъчат машините си, гонят ги, непокорните, направо към ада. А аз гледам назад: да не ни заобиколят откъм тила. В далечината е бронетранспортърът с бялото знаменце. Изостана, не му стигат силите. Хората в него са нещастни: нямат такова свръхмощно оръдие, няма го омайващия грохот, няма го опияняващия аромат. Нямат насладата от живота си, не са я познали. Затова механик-водачът им е страхлив, внимателно заобикаля камъните и пъновете. Я не се страхувай! Ами хвани машината с лапи, дърпай, мъчи я. Бронираната машина е нежно същество. Но почувства ли могъщ ездач върху себе си, ще озверее и тя. И ще се понесе в галоп по граничните камъни, по пътищата на хилядагодишните дъбове, из

дупките и ямите. Не се страхувай да не скъсаш вериги, не се страхувай, че ще изпочупиш торсионите. Дърпай и мачкай и танкът ще те понесе като птица. Той, танкът, също се опива от боя. Той е роден за бой. Мачкай!

... Оттегли ротата от боя...

Искри от веригите. Ротата влетя на позициите на ракетната батарея. Нещо скърца в ушите ми — или веригите по стоманения лист, или зъбите на моя мерач — в наушниците ми.

... Оттегли ротата от боя...

За да не се засегнат един друг, танковете прекратиха без каквато и да е команда огъня, само реват като вълци, разкъсващи на части някой елен. Удрят танковете с бронираните си чела крехките ракетни транспортъри, крановете и пусковите устройства — тъпчат в тлъстия чернозем красотата и гордостта на ракетната артилерия. Мачкай!

— Оттегли ротата от боя... — отново чувам нечий далечен скрибуцащ глас и изведнъж разбирам, че на мен самия ми говори проверяващият. Ах, дявол да го вземе! Кой в такъв момент на висше, почти сексуално блаженство, ще ти откъсва хората от любимото им занятие. Проверяващи, мамка ти, жребците ми импотентни ще направиш! Кой ти е давал правото да разваляш великолепната танкова рота? Ти враг народен ли си или буржоазен вредител? Такава псувня заслужаваш! Рота, мачкай! Удряй с юмрук по бронята и псувайки на майка в открития ефир всички щабни гадове, които не са и помирисвали барутен дим по канцелариите си, командвам:

— Рота, боеви отбой! Вляво на поляната повзводно, марш!

Моят механик-водач дърпа вбесен левия лост почти до край така, че танкът с цялата си маса почти се преобръща надясно, чупейки една красива бреза. Механик-водачът майсторски прехвърля предавките с има-няма секундна пауза, стигайки мигновено до най-горната, устремява през храстите и дълбоките ями бронирания динозавър право към поляната, завива ловко и намалява оборотите почти до нула, от което машината замира на място, изхвърляйки ни далеч напред, като самолет при внезапно спиране в самия край на стартирането. Останалите танкове един след друг се измъкват от гората с разочаровано ръмжене и, треперещи от спирачките, се строят в отчетлива линия.

— Разреди! Оръжието за оглед! — подавам команда и изтръгвам шнура на шлемофона от контакта, а пълначът изключва цялата връзка с едно превключване.

Бронетранспортърът с проверяващите е изостанал надалеч. Докато се дотътри до ротата, аз успях да проверя въоръжението, получих рапортите за състоянието на машините, за изразходваното гориво и боеприпаси, строих ротата и замрях по средата на поляната в готовност да докладвам.

Стоя, а наум пресмятам плюсовете и минусите — за какво могат да ме похвалят, за какво — да ме накажат: ротата започна излизането си от парка осем минути преди срока — за това хвалят, за това ротният командир понякога може и със златно часовниче да се сдобие. В началото на войната броенето става на секунди. Всички танкове, всички самолети, всички щабове трябва устремно да се измъкнат от удара. Тогава първият, най-страшният удар на противника ще бъде нанесен по празните военни градчета. Осем минути! Тук имам безспорен плюс. Всичките ми танкове са в изправност и целия ден си останаха такива. Това е плюс за моя заместник по техническата част. Жалко, че поради недостига на офицери в ротата си нямам заместник по техническата част. Аз сам работя вместо него. Опорните пунктове заобикаляхме с внезапен маньовър, като ясно и своевременно съобщавахме за тях. Това е плюс за командира на първи взвод. Жалко, че и той липсва в ротата: пак не достига. Не я пропуснахме ракетната батарея, усетихме я, вдън земята я навряхме. А една ракетна батарея, и най-слабата, може две Хирошими да сътвори. Като прекратих разузнаването и хвърлих своите кутийки срещу ракетите, аз предотвратих Хирошимите. За подобно нещо на война окачват орденче на гърдите, а по време на учения дълго хвалят...

А ето го и проверяващият полковник. Ръчичките му бели, чистички, ботушките му блестят. Заобикаля гнусливо локвите като котка — лапичките да не си изцапа. Командирът на полка, бащицата ни, също е полковник, само че ръчищата му са мазолести, като на палач — ръчища, свикнали на тежък труд. А физиономията му за разлика от бледоликия проверяващ полковник, е белязана от студа, слънцето и ветровете на всички известни ми полигони и стрелбища.

— Равнение! Мирно! Равнение надясно!

Но проверяващият не слуша рапорта ми, прекъсва ме по средата на дума:

— Увличате се, старши лейтенант, по време на боя. Като момченце!

Мълча. Усмихвам му се. Сякаш не ми се кара, а ми окачва медал на гърдите. А той от усмивката ми освирепява още повече. Свитата му мълчи навъсено. Знае тя, че алинея 97-ма от Дисциплинарния устав забранява да бъда руган в присъствието на подчинените си. Знаят майорите и подполковниците, че ругаейки ме в присъствието на подчинените ми, полковникът подронва не моя командирски авторитет, а авторитета на целия офицерски състав на доблестната Съветска армия — в това число и своя собствен полковнишки авторитет. А на мен като че ли ми е все едно. Аз си се усмихвам.

— Това е позорно, старши лейтенант, да не се слушат командите и да не се изпълняват.

Ех, полковник, а пък аз бих обесил на оръдейните дула онези, които не се увличат в боя, които не се опияняват от мириса на кръвта. Това са учения, ами ако в един истински бой веригите на нашите танкове бяха изпоцапани с истинска кръв, не бутафорна, не театрална, само как биха се развъртели моите славни азиатци. Това хич не е слабост. Това им е силата. Тях никой в света не би могъл да ги спре.

— Ами стената! Та вие разбихте стената в парка! Това е престъпление!

Виж за стената и през ум не ми мина. Голяма работа. Тя вече сигурно е възстановена. Колко му е. Докарай от пандиза десет арестанти и за час-два нова ще вдигнат. Откъде да знам полковник, учения ли са или война? Кой го знае по време на тревога? А ако беше война и стената си беше останала цяла, а две хиляди човека и стотици великолепни бойни машини бяха изгорели накуп? А, полковник? Голяма ти е титлата, величаеш се началник на разузнаването на 13-та Армия, ами заинтересувай се колко цели узбеките ми са открили през деня. Те по руски не говорят, а целите безгрешно откриват. Да беше ги похвалил, полковник. Ако не на мен, поне на тях им се усмихни. И аз му се усмихвам. Стоя с гръб към ротата си, няма начин да се обърна с лице към нея. Само че и така знам, че и цялата ми рота се усмихва

сега. Ей така, без никаква причина. Такива са ми, хилят се в каквато и да е обстановка.

А на полковника това не се харесва. Той сигурно си мисли, че му се присмиваме. Освирепя полковникът. Заскърца със зъби като мерачът по време на бой. Не може да разбере и оцени усмивките ни. И поради това ми крещи в лицето:

— Момченце такова, вие не сте достоен да командвате рота. Отстранявам ви. Предайте ротата си на заместника, той ще я води в казармата.

— Нямам заместник — усмихвам му се аз.

— Тогава на командира на първи взвод!

— И той липсва — за да не изброявам пред полковника всички по-долустоящи командири, обяснявам: — Само аз съм офицер в ротата.

Полковникът угасна. Мина му яростта. Мина, сякаш не я е имало. Ситуация, при която има само един офицер, в нашата армия, особено на територията на Съюза, е почти стандарт. Има много желаещи за офицери, само че всички искат да бъдат полковници. А стартирането от лейтенантска позиция не привлича чак толкова. И затова има недостиг на офицери най-долу. Недостигът на офицери е жесток. Но там, горе, в щабовете, това някак си се забравя. Ето и сега полковникът просто не помисли, че може аз да съм единственият офицер в цялата рота. Мен той ме отстрани от командването, такова право има. Но ротата трябва да бъде върната в казармата. А да се изпрати рота, и то танкова, сама, без офицери, на десетки километри, не може. Това е престъпление. Това непременно ще бъде преценено като опит за държавен преврат. Тук, полковник, те очаква смъртен изход. Щом като си отстранил един командир в обстановка, когато няма заместници, тогава ти си приел ротата под своя лична отговорност и нямаш право да я повериш никому. Ако бяха дали такова право, то всеки дивизионен командир би могъл да изведе войските в полето, да смени командирите, като ги замени с удобните му — и преврат. Но при нас преврати няма, защото не всеки се допуска до деликатния въпрос за подбора и разпределението на командните кадри. Да сваляш — имаш право. Лесно е да се сваля. Колко му е — все едно човек да убиеш. Но да се връщат командирите на постовете им, е равносилно на съживяването на умрял. Е, какво полковник, мислиш си

отново ротен да ме направиш, а? Няма да стане. Не съм достоен. И това го чува всички. Нямах право да правиш ротен един недостоен. А ако горе научат, че близо до държавната граница си свалял законни командири на танкови роти и на тяхно място си поставял недостойни? Какво ще стане с теб? А? Така е.

Сега полковникът да можеше да се свърже с командира на моя батальон или полк и да каже — прибирайте си безпризорната рота. Но ученията свършиха. Свършиха така внезапно, както и започнаха. Кой ще ти разреши да използваш бойна връзка след ученията? Онези, които допускаха такава слободия, бяха разстреляни през 1937 година. Оттогава на никого не му се иска да си играе с подобни неща. Е, какво, полковник? Хайде, води ротата. А може би ти вече си забравил как се води? Може би никога не си и водил? Израснал си по щабовите. Такива полковници колкото искаш. Каквото и да е бойно занятие отстрани изглежда незначително. И танкова рота да се води изглежда проста работа. Само че командите трябва да се подават така, както са записани в новия устав. Хората в ротата не са руснаци, няма да те разберат. Още по-лошо става, ако те разберат не както трябва. Тогава и с хеликоптер няма да ги намериш из горите и блатата. Тежък е танкът и човек може понякога да прегази, мост да не издържи и да полети, в блато да потъне.

А разплатата винаги е една и съща.

Повече не се усмихвам. Ситуацията е сериозна и няма защо да се смее. Тъкмо сега е времето за козируване и: „разрешете да напусна, другарю полковник?“ Все едно, вече съм страничен човек — нито командир, нито подчинен. Вие забъркахте тази каша, вие си я и яжте. Прииска ви се да командвате, ето, другарю полковник, командвайте.

Но злобата и злорадството в мен угаснаха бързо. За ротата повече не отговарям, но няма да я оставя на произвола на съдбата.

— Разрешете, другарю полковник — вдигам ръка към козирката си — за последен път да поведе ротата. Нещо като прощално.

— Да — кратко се съгласи той. За момент ми се стори, че по навик иска да ми даде обичайното указание — демек не увеличавай скоростта, не се увличай, не разтягай колоната. Но не го направи. Може и през ум да не му е минало, просто на мен така да ми се е сторило. — Да, да, водете ротата. Смятайте, че моята заповед още не е влязла в сила. Отведете ротата в казармата и там ще я предадете.

— Слушам!

Обръщам се рязко кръгом, само забелязах насмешката в свитата на полковника. Как така, засега командвайте? Разбира свитата, че такова положение няма — „засега командвайте“. Командирът или е достоен за своето поделение и отговаря напълно за него, или е недостоен и тогава незабавно го отстраняват. „Засега командвайте“ не е решение. И за подобен подход полковникът може скъпо да си плати. И на мен, и на свитата му ни е ясно. Но сега не ми е до това. Имам сериозна работа. Командвам рота. И не ми пука кой и какво е помислил, как е постъпил и как ще бъде наказан.

Преди да даде първата команда, командирът е длъжен да подчини поделението си на своята воля. Длъжен е така да погледне към войниците си, че лека тръпка да премине през строя, та да застинат и всеки да почувства, че веднага ще последва командирска команда. А командите в танковите войски са беззвучни. Две знаменца са в ръцете ми — нищо повече. С тях командвам.

Бялото знаменце — рязко нагоре. Това е първата ми команда. С този кратък и рязък жест предавам на ротата си дълго съобщение: „Ротата командвам аз! Забранявам работата на радиостанциите в режим на предаване до среща с врага. ВНИМАНИЕ!“ Командите са предварителни и изпълнителни. С предварителната команда сякаш впряга подчинените си в желязната юзда на волята си. И, дръпвайки поводите, той трябва да изчака пет секунди, преди да подаде главната команда. Строят трябва да застине, всеки трябва да почувства желязната юзда, всеки трябва едва да трепне, трябва мускулите му да помръднат — както преди рязък удар, трябва всеки да чака изпълнителната команда, както добрият кон чака удара на камшика.

Червеното знаменце — рязко нагоре и двете — настрани — надолу. Трепна ротата, пръсна се, затрака с подкованите си ботуши по бронята.

Може би ротата се сбогуваше с мен, може би демонстрираше наученото пред проверяващите, може би просто злобата напираше и по никакъв друг начин не беше възможно да се изрази. Ех, да беше включил някой секундомера си! Но и без секундомер в този момент, знаех, че моята рота бие рекорда на дивизията, а може би и на още по-високо ниво. В този момент знаех, че в свитата на полковника има много истински танкисти и че всеки сега се любува на моите азиатци.

И аз самият съм виждал много рекорди в танковите войски и зная цената на такива рекорди. Виждал съм и счупени ръце, и избити зъби. Но на момчетата им вървеше в този момент. И някак си предварително знаех, че нито един няма да се подхлъзне, да се спъне от немислен скок в люка. Знаех, че и никой няма да си притисне пръстите. Не в този момент.

Десетте двигателя завиха в хор. Аз съм в командирския люк. Сега бялото знаменце горе в ръката ми означава: „Готов съм!“ В отговор виждам девет други знаменца: Готов! Готов! Готов! Рязък кръг над главата ми и отчетлив жест в източна посока: „След мен!“

Всичко това е просто. Елементарно. Примитивно ли е? Да. Но никакво радиоразузнаване не може да открие едновременното придвижване дори на четири танкови армии. А срещу другите видове разузнаване има също толкова примитивни, но неотразими начини за прикритие. И затова ние винаги се появяваме внезапно. Добре или зле, но внезапно. Дори в Чехословакия, дори със седем армии едновременно.

Проверяващият полковник се качи на транспортъра си. Свитата — след него. Бронетранспортърът изрева, рязко зави и тръгна към военното градче по друг път.

Свитата на полковника явно го мрази. В противен случай биха му подсказали, че той трябва да се движи плътно зад моя танк. Та аз сега съм никой. Самозванец. Да ми се повери рота, е все едно началникът на полицията да повери извършването на арест на някой бивш полицаи изгонен от работа. След като ти е дошла на ум такава идея, то поне бъди редом, та да се намесиш навреме. Ако вече си предал ротата някому, ако не умееш да я управляваш, бъди поне редом, за да натиснеш спирачките овреме. Но никой не подсказа на полковника, че той си е поверил живота в ръцете на младия старши лейтенант. А старши лейтенантът, отстранен от власт, може да направи каквато си иска мръсотия, той е страничен човек в ротата. Ти ще трябва да отговаряш. Пък може и всички в свитата да знаеха, че старши лейтенантът ще доведе ротата, без каквито и да било произшествия? Знаеха, че старши лейтенантът няма да проваля полковнишката съдба?

А би могъл...

Често се случва така — пляснат дивизията с камшика на бойната тревога, излезе тя сред простора и хайде — обратно. В това има дълбок смисъл. Така се изработва навикът. На истинското задание дивизиите ще тръгнат както на обикновено учение — без емоции. И същевременно противникът губи бдителността си. Съветските дивизии излизат често и внезапно от военните си градчета. Противникът престава да реагира на това.

Пътищата са задръстени с танкови колони. Ясно е, че са дали отбой на цялата дивизия едновременно. Кой знае колко дивизии са били вдигнати днес по бойна тревога и колко от тях сега се връщат във военните си градчета! Може само нашата дивизия да е, може да са три дивизии, а може — и пет. Кой знае, може и сто дивизии едновременно да са вдигнали.

Край портала на военното градче свири оркестър.

Командирът на нашия полк, бащицата, стои на танк — посреща колоните си. Погледът му е опитен, придирчив. Достатъчен му е един поглед, за да оцени ротата, батареята, батальона и техните командири. Настръхват командири под оловния му поглед. Як мъжага е той, портупейт му е закопчан на последните дупки, едва го обхваща. А краищата на исполинските му ботуши са резнати отзад — по друг начин не може да вкара могъщите прасци. Юмрукът му е като чайник. И с този чайник той маха на някого. Сигурно на командира на трети мотострелкови батальон, чиито бронетранспортьори сега се вмъкват в лакомото гърло на портала. Ето, минометната батарея на този батальон мина през вратата и сега е мой ред. И макар да знам, че всичките ми танкове карат след мен и макар сега да ми е безразлично така ли е или не, вече не съм им командир, в най-последния момент аз се оглеждам: да, всичките са, нито един не е изостанал. Командирите на всички танкове ловят погледа ми. А аз отново се обръщам рязко напред, отмятам дясната си ръка към черния шлем и командири на всичките останали девет танка отчетливо повтарят този древен военен поздрав.

Командирът на полка все още крещи нещо ядосано и застрашително подир колоната на трети батальон и най-последно обръща свирепия си поглед към моята рота. Горска горило, главатарю разбойнически, кой може да издържи твоя поглед? Когато срещам погледа му, аз неочаквано и за самия себе си решавам да издържа на този многотонен поглед. А той разтвори грамадния си юмрук и широката му като лопата длан се вдигна към козирката. Бащицата не на всеки поздрав с поздрав отговаря. Хич не го очаквах. Стреснах се, запремигах. Танкът ми вече премина покрай него, а на мен главата ми обърната назад — гледам командира. А той взе, че ми се усмихна, физиономията му е черна като негатив и затова белозъбата му усмивка се вижда от цялата ми рота и сигурно от гаубичната батарея, която е след мен и която сега ще поздравява с юмручището си.

Ех, командире. Не знаеш, че вече не съм ротен. Свалиха ме, командире, от ротата. Свалиха ме позорно. Сякаш че публично ме набиха. Нищо, командире. Да не мислиш, че ще се разплача? Това никога няма да стане. Ще се усмихвам. Винаги. Напук на всички. Радостно и гордо ще се усмихвам, както сега ти се усмихвам на тебе, командире. Скоро нова рота ще получа. Недостига на офицери знаеш го добре. Не ми се иска само с моите азиатци да се разделям. Наистина много добри момчета се събраха. Но нищо — ще го преживеем. И това ми стига, че полкът навреме започна излизането си по тревога, че ти, командире, не излетя от полка. Стой тук и размахвай юмручището си. Затова си и сложен тук. И никакъв друг командир на полка не ни трябва. Ние, командире, ти прощаваме резкия ти характер. И ако потрябва, ще тръгнем след теб натам, накъдето ни поведеш. И аз, командире, ще тръгна след тебе, ако не като ротен, като взводен. А мога и като обикновен мерач.

Какво трябва да се направи най-напред след завръщането на бойната машина в парка? Правилно. Тя трябва да бъде заредена. Изправна или изпочупена, но заредена. Кой знае кога ще бъде обявена новата тревога? Всяка бойна машина трябва всеки момент да бъде готова да повтори всичко отначало. Затова и паркът отново бръмчи. Стотици машини се зареждат едновременно. На всеки танк му е необходим минимум по тон гориво. И бронетранспортърите гълтат много. Пък и артилерийските влекачи. Трябва да се заредят и всички транспортни машини. Веднага трябва да се попълни боезапасът на всички бойни машини. Танковите снаряди са по тридесет килограма единият. Докараха стотици. Всяка двойка снаряди е в сандък. Всеки сандък трябва да се свали от транспортната машина. Да се извадят снарядите. Да се свали опаковката на всеки от тях. Всеки да се почисти, да му се махне заводската защитна смазка и да се вкара в танка. И патроните са също в сандъци. По осемстотин и осемдесет парчета във всеки. Патроните трябва да се поставят в лентите. В картечната лента има 250 патрона. После лентите трябва да се заредят в магазина. Във всеки танк има по 13 магазина. Сега трябва да бъдат събрани всички изстреляни гилзи, да се поставят в сандъци и да се предадат в склада. Цевта ще чистим по-късно. Целият взвод за всяка танкова цев по ред — по много часове всеки ден, като повтаряме почистването много дни. Сега засега е необходимо цевите да се напълнят с масло. Идва вече ред да се измият танковете. Това е грубо измиване. Основното миене и почистването ще са по-късно. А сега вече войниците трябва да се нахранят. Днес нямаше обяд и затова ще е заедно с вечерята. А след вечерята всички отиват на техническото обслужване. До сутринта всичко трябва да бъде проверено: двигателите, трансмисиите, окачването, ходовата част. Където е необходимо, да се сменят звена от веригата. В четвърти танк е счупен торсионът на левия борд. В осми — обръщащият редуктор не е в ред. А в първа танкова рота два двигателя наведнъж ще сменят. А на сутринта ще започне общото почистване на цевите. За да бъде готово

всичко! Ще ги смачкам! И изведнъж чувствам празнота под сърцето си. Изведнъж си спомних, че няма да ми се наложи от сутринта да проверявам качеството на обслужването в моята рота. Може би утре изобщо няма да ме пуснат в танковия парк? Знам, че всички документи за мен вече са готови и че официално ще бъда свален не утре сутринта, а още тази вечер. И знам, че офицерът трябва да отиде за свалянето си в пълен ред, не по-лошо, отколкото за получаването на орден. И моята рота го знае. И докато аз се карах със зареждащите, докато проверявах ведомостите за изразходването на боезапасите, докато лазих под третия танк, някой вече и ботушите ми до огледален блясък беше лъснал, и панталоните ми огладил, и нова якичка ми беше пришил. Хвърлих мръсния си комбинезон и бързо под душа. Дълго и старателно се бръснах. А ето го и куриерът от щаба на полка.

Паркът гърми. През портала един влекач тегли разбит бронетранспортър. Изстреляните гилзи дрънчат. Бучат огромните „Урали“, препълнени догоре с празни снарядни сандъци. Електрозаваряването хвърля искри за поздрав. На сутринта всичко трябва да блести и да сияе. А засега — мръсотия, мръсотия наоколо, шум и грохот, като на голям строеж. Не можеш да различиш войника от офицера. Всичките са в комбинезони, всички са мръсни, всички псуват. И сред този хаос върви старши лейтенант Суворов. И всички мълкват. Танкистите с изцапаните лица гледат подире ми. На всеки е ясно — старши лейтенантът отива да го свалят. Никой не знае за какво е изхвърчал. Но всеки знае, че напразно го свалят. Всеки има такова чувство. В друг момент в чуждите роти не биха забелязали старши лейтенанта, а и да го забележеха, щяха да се направят, че не са. Щяха да си бърникат в двигателите, излагайки на показ изцапаните си с масло задници. Но човекът отива да го свалят. И затова чуждите, непознати танкисти вдигат за поздрав изпоцапаните си ръце към мърлявите пилотки. И аз им козирувам. И им се усмихвам. И те ми се усмихват — и по-лошо има, дръж се.

А оттатък стената на парка е цялото военно градче. Кестените — трима души да ги обхванат. Новобранците крещят някаква песен високо, но нестройно. Стараят се, но не ги бива още. Един смелчага ефрейтор отвреме навреме им крясва по нещо. Ето и новобранците ми козируват. Теленца са си още. Нищо още не разбират. Старши лейтенантът за тях е много голям началник, далеч по-голям от

ефрейтора. А щом като ботушите ми така особено блестят, някакъв празник сигурно ще има...

Ето го и щабът. Тук винаги е чисто. Винаги е тихо. Стълбата е мраморна. Румънците са строили преди войната. По всички коридори има килими. А ето я и полукръглата зала, залята от светлина. В непробиваем за куршумите прозрачен конус, запечатаното с гербови печати, е знамето на полка. Под знамето е застинал часови. Късият плосък щик разпилява последния слънчев лъч, посипва го като искри по мрамора. Козирувам пред знамето на полка, а часовият под знамето не помръдва. Та той е с автомат. А въоръженият човек не използва никакви други форми за поздрав. Оръжието му е и поздравът към всички останали.

Куриерът ме води право по коридора в кабинета на командира на полка. Това е странно. Защо не при началник-щаба? Куриерът почука на командирската врата. Влезе, като я затвори плътно след себе си. Веднага излезе и мълчаливо ми направи път — влизайте.

Зад дъбовата командирска маса седи непознат, дребен на ръст подполковник. Забелязах го днес в свитата на проверяващия полковник. Ама че работа, чудя се, къде е бащицата ми, къде е началникът на щаба? И защо подполковникът седи на командирския стол? Нима положението му е по-високо от това на бащицата? Ами, разбира се, че е по-високо. Иначе нямаше да седи зад масата му.

— Седнете, старши лейтенант — предлага подполковникът, без да изслуша рапорта ми.

Седнах. На крайчеца на стола. Знам, че сега ще последват гръмки думи и ще се наложи да стана. Затова и гърбът ми е изправен. Все едно, че стоя в строя, на парад.

— Доложете, старши лейтенант, защо се усмихвахте, когато полковник Ермолов ви сваляше от ротата.

Гледам подполковника, новата му якичка на вече поизносената, но чистичка и изгладена гимнастюрка. Какво да му отговориш?

— Не знам, другарю подполковник.

— Жал ли ти е да се разделяш с ротата?

— Жал ми е.

— Ротата ти работеше майсторски. Особено най-накрая. А за стената — всички са съгласни: по-добре е тя да се събори, отколкото целият полк да се изложи на удар. Стената лесно се възстановява...

— Вече я възстановиха.

— Ето какво, старши лейтенант, казвам се подполковник Кравцов. Аз съм началникът на разузнаването на 13-а Армия. Полковник Ермолов, който те свали от ротата, си мисли, че той е началник на разузнаването. Но е свален, макар още да не се досеща за това. Аз съм назначен на неговото място. Сега обикаляме дивизиите. Мисли си, че той проверява, а в действителност аз поемам работата, запознавам се със състоянието на разузнаването в дивизиите. Всичките му решения и заповеди нямат никаква сила. Разпорежда се всеки ден, а вечер аз представям документите си на командирите на полковете и дивизиите и всичките му заповеди стават невалидни. Не се досеща за това. Не знае, че крясъците му са като шумоленето на гората. В системата на Съветската Армия и на цялата ни държава той вече е нула, частно лице, неудачник, изхвърлен от армията без пенсия. Заповедта за това ще му бъде обявена скоро. Така че неговата заповед за свалянето ти от ротата няма никаква сила.

— Благодаря, другарю подполковник!

— Не бързай да ми благодариш. Той няма право да те отстрани от командването на ротата. Затова аз те отстранявам.

И като смени тона си, тихо, но властно каза:

— Заповядвам ти да предадеш ротата!

Имам стар навик да посрещам ударите на съдбата с усмивка. Но ударът се оказа внезапен и усмивката ми не излезе както трябва.

Станах, отметнах длан към козирката и отсечено отговорих:

— Слушам! Да предам ротата!

— Сядай.

Седнах.

— Има разлика. Полковник Ермолов те свали, защото смяташе, че рота е много за теб. Аз те свалям, смятайки, че рота ти е малко. За тебе имам длъжност началник-щаб на разузнавателния батальон на дивизия.

— Аз съм само старши лейтенант.

— И аз съм само подполковник. А ето, извикаха ме и ми заповядаха да поема разузнаването на цялата армия. Сега не само поемам работата, но и формирам отбора си. Някой и друг прехвърлих от предишната си служба. Бях началник на разузнаването на 87-ма дивизия. Но сега стопанството ми е многократно по-голямо и са ми

необходими твърде много схватливи изпълнителни момчета, на които можеш да се опреш. И щабот на разузнавателния батальон е твоят минимум. Ще те изпробвам — и на по-висок пост. Ако се справиш... — поглежда часовника си. — Давам ти двадесет минути да си събереш нещата. В 21:30 оттук ще тръгне за Ровно, за щаба на 13-а армия, нашият автобус. В него е запазено място и за тебе. Ще дойдеш при мен в разузнавателния отдел на щаба на 13-а армия, ако утре вземеш изпитите.

Изпитите ги взех.

[1] КГБ, Комитет государственной безопасности — Комитет за държавна сигурност. (Бел. ред.) ↑

[2] Спец — сътрудник на КГБ на местно равнище. (Бел. пр.) ↑

[3] Ходинка — улица в Москва. (Бел. пр.) ↑

II ГЛАВА

Има двеста и четиридесет крачки от офицерския хотел до щаба на 13-а армия. Всяка сутрин без да бързам вървя покрай редицата от стари кленове, покрай празните зелени пейки, право към високата тухлена стена. Там, зад стената, в гъсто обраслата градина се намира старинна градска къща. Някога си, много отдавна, тук е живял богат човек. Убили са го, разбира се, защото е несправедливо едни да имат големи къщи, а други — малки. Преди войната в тази къща е било настанено НКВД^[1], а по време на войната — Гестапо. Много удобно място. След войната тук се е разположил щабът на една от нашите многобройни армии. В него служи сега и аз.

Щабът — това е концентрация на власт: жестока, неумолима, непреклонна. Щабовете ни в сравнение с който и да е наш противник, са много малки и крайно подвижни. Щабът на армията — са седемдесет генерали и офицери и една рота за охрана. Това е всичко. Никаква бюрокрация. Щабът на армията може във всеки момент да се настани в десет бронетранспортъра и да се стопи в сивозелената маса на подчинените си войски, при това без да губи ръководството си над тях. В тази незабележимост и подвижност е неуязвимостта му. Но и в мирно време той е защитен от всевъзможни случайности. Още първият собственик е заградил къщата и голямата си градина с висока стена. А всички следващи са я укрепвали, надстроявали и допълвали с какво ли не, за да откажат напълно когото и да било от желанието му да я прескочи.

При зелената порта има часови. Ще му представим пропуск. Той ще го разгледа внимателно и — ръката към козирката: минете, моля. От контролния пункт самото здание не се вижда. Към него води път между стени от гъсти храсти. От пътя не можеш да кривнеш — в храстите има непристъпна плетеница от бодлива тел. Така че върви си по коридора, като в тунел. А пътят плавно свива към къщата, скрита сред кестените. Прозорците на първия й етаж са зазидани преди много години. На прозорците на втория има здрави решетки отвън и плътни пердета отвътре. Площадката пред централния вход е павирана с чисти

бели плочи и е заобиколена от стена от храсти. Ако човек се взре, то освен бодливата тел в храстите, може да види и сив неравен бетон. Това са картечни бункери, съединени чрез подземни коридори с мазето на щаба, където е разположен караулът.

Оттам, от централното дворче, пътят завива покрай къщата към едно ново, пристроено към нея, триетажно здание. Оттук вече може най-после да се влезе в парка, обвиващ като зелена мъгла целия ни Бял дом.

Денем из пътеките могат да се видят само щабни офицери, нощем — караули с кучета. Пак тук, в парка, съвсем незабележим за външен човек, е входът за подземния команден пункт, оборудван дълбоко под земята и защитен с хиляди тонове бетон и стомана. Там, под земята, са работните и жилищни помещения, свързочният възел, столът, болницата, складовете и всичко, необходимо за живот и работа в условията на пълна изолация.

Но освен този, подземния, има още един Команден пункт. Той е защитен не само с бетон, стомана и кучета, но и с тайна. Онзи КП е призрак. Малцина знаят къде се намира.

До началото на работния ден остават двадесет минути и аз бродя по пътеките, шумолейки по първата есенна позлата.

Високо-високо в небето някакъв изстребител чертае линии, като подплашва жеравите, виещи се над невидимата оттук шир.

Ето, че офицерите се придвижват към Белия дом. Време е. Да тръгваме и ние. По пътя, към широката алея, покрай бълбукащия поток, сега ще заобиколим лявото крило на къщата и ето ни отново на централното дворче сред гъстите храсти — под тежките погледи на картечните амбразури изпод ниските бетонни чела на мрачните бункери.

Отново ще покажем пропуска на козируващия часови и ще влезем в ехтящата бяломраморна зала, където някога са дрънчали шпори, шумоляла е коприната на полите и зад щраусовите пера на ветрилата са се криели страстни погледи. Тук сега поли няма. Много рядко ще се мерне някоя телефонистка от свързочния възел. Полата ѝ е от сукно, униформена, в цвят каки, плътно прилепнала. Какво гледате след нея, полковници? Харесва ли ви?

По бяломраморната стълба — нагоре. Сега тук вече гледат след мен. Там, горе, има часови. Там има още една проверка на

документите. И там, горе, входът е разрешен далеч не за всеки щабен полковник, а аз съм старши лейтенант, но часовете ме пропускат. Долу се чудят. Каква е тази птица? Откъде-накъде ще ходи горе по мраморната стълба?

Да покажем още веднъж пропуска си и да влезем в полутъмния коридор. Тук килимите съвсем ще заглушат крачките ни. В края на коридора има четири врати, в началото — също четири. Там, в края на коридора, са кабинетите на командира на армията, на първия му заместник, на началника на щаба и на политическия шаман на 13-а армия, който се нарича Член на Военния съвет.

А зад четирите врати в началото на коридора са най-важните отдели на щаба: първи, втори, осми и Специалният. Първи отдел е оперативен, занимава се с бойното планиране. Втори отдел е разузнавателен, той доставя на първи отдел цялата информация за противника. Осми отдел няма, има само номер. Малцина знаят с какво се занимава. А при Специалния отдел е обратното: номер няма, само име. С какво се занимава — знаят всички.

Нашият коридор е най-пазената част на щаба и достъпът тук е разрешен на много ограничен брой офицери. Разбира се, че по нашия коридор се движат и някои лейтенанти: от специалните и генералските адютанти. Ето че и след мен гледат полковниците: що за птица ще е? А аз не съм от специалните, и адютант не съм. Аз съм офицер от втори отдел. А ето я черната ни кожена врата — първата отляво. Набирам шифъра на пулта и вратата плавно се отваря. А след нея има още една, този път бронирана, като в танк. Да натиснем копчето на звънеца — към нас ще погледне едно бдително око през непробиваемата за куршуми шпионка, ключалката ще щракне и ето ни у дома.

По-рано тук, изглежда, е имало една голяма зала, след това я разделили на шест не много големи кабинета. Тесничко е, ама сърце да е широко. В единия кабинет е началникът на разузнаването на 13-а армия, моят благодетел и покровител, засега все още подполковник, Кравцов. В останалите пет кабинета работят петте групи на отдела. Първата група ръководи цялото по-долу стоящо разузнаване — разузнавателните батальони на дивизиите, разузнавателните роти на полковете, извънщатните разузнавателни роти, артилерийското, инженерното и химическото разузнаване. Пета група се занимава с електронното разузнаване. Подчинени са ѝ два батальона за

пеленгация и радиопрехващане, а освен това тя контролира електронното разузнаване във всички дивизии от състава на нашата 13-а армия. Втората и третата група за мен са пълна неизвестност. Но след като поработих месец в четвъртата група, започвам да се досещам с какво се занимават тези толкова секретни групи. Работата е там, че нашата четвърта група се занимава с окончателната обработка на информацията, постъпваща от всички останали групи на отдела. А освен това при нас се стича информацията отдолу, от щабовете на дивизиите, отгоре — от щаба на окръга, отстрани, от съседите — граничните войски на КГБ.

В мирно време нашата група се състои от трима души. Във военно — трябва да бъдат десет. В кабинета има три работни маси. Тук работят двама подполковника — аналитик и прогнозист, и аз — старши лейтенантът.

Аз извършвам най-простата работа — занимавам се с разместванията. Ясно е, че аналитикът в нашата група е старшият.

По-рано по преместванията също е работил подполковник. Но новият началник на разузнаването го изгонил от отдела, освобождавайки място за мен. А тази длъжност по щат е за подполковник и това означава, че ако успея да се задържа на нея, то много скоро ще стана капитан, а после — след четири години, също така автоматично — майор, а след още пет — подполковник. Ако през тези години успея да се промъкна по-нагоре, то и следващите звания ще вървят автоматично според прослужените години. Но ако се изтърколя надолу, то за всяка нова звезда ще се наложи да „прегризвам“ някому гърлото.

На подполковниците никак не им се харесва инициативата на новия началник на разузнаването — да се слага старши лейтенант на подполковническо място. Моето появяване понижава техния авторитет и апетит, но не това е най-важното. Важното е, че и на техните столове новият началник може да сложи млади и напористи офицери. И двамата ме гледат и едва кимват в отговор на поздрава ми.

В работния кабинет на информационната група на разузнавателния отдел има три маси, три големи каси, книжни рафтове на цяла стена и карта на Европа — също на цяла стена. Точно срещу входа виси неголям портрет на младолик генерал. На пагоните му има три звезди. Понякога, когато никой не ме вижда, аз се усмихвам на

генерал-полковника и му намигам. Но генерал-полковникът от портрета никога не ми се усмихва. Погледът му е студен, суров и сериозен. Очите му, огледалото на душата, са жестоки и властни. В ъгълчетата на устните му — лека сянка на презрение. Под портрета няма никакъв подпис. Липсва и на обратната му страна. Проверих, когато в стаята нямаше никой. Вместо име, там има печат: „Войскова част 44388“ и заплашително предупреждение: „Да се държи само в защитените помещения на Аквариума и подчинените му учреждения“. Познавам добре командния състав на Съветската армия. Офицерът е длъжен да го знае. Но съвсем съм сигурен, че не съм виждал генерал-полковника от портрета в нито едно военно списание, включително и секретните.

Добре, другарю генерал, не ми пречете да работя.

На масата пред мен има пачка шифровани съобщения, постъпили през изминалата нощ. Работата ми е да се ориентирам в тях, да впиша в „Дневника за прегрупиранията“ промените в състава и разположението на противниковите войски и да ги нанесе на Голямата карта, която се пази в първи отдел на щаба на армията.

Първото съобщение веднага ми създава затруднения: на железопътния мост през Рейн, близо до Кьолн, е регистриран ешелон — двадесет английски танка „Чифтън“. Идиоти! В каква посока е преминал ешелонът? Това усилване ли е било или отслабване? Двадесет танка са дреболия. Но от такива трохи, точно от тях, се създава общата картина на случващото се. И аналитикът, и прогнозистът имат върху масата си същите копия на шифрованите съобщения, тъй като те съвсем ясно си представят картината на онова, което става, тъй като в главите си имат хиляди цифри, дати, имена, названия, на тях, разбира се, не им се налага да преглеждат съобщенията от изминалите дни, за да открият там ключа за разгадаването на един толкова дребен въпрос. Гледат ме изпитателно и никак не бързат да ми подсказат нужния отговор. Ако препрочета отново всички шифровани съобщения от изминалите дни, то отговорът сигурно ще бъде еднозначен. И в гърба ми се забиват четири зли очи: работи, старлей^[2], да се научиш за какво ядат хляба си подполковниците.

Ние работим до 17:00 с едночасова почивка за обяд. Онзи, който няма спешна работа, може да остане в кабинета до 21:00. След това всички документи трябва да се предадат в секретната библиотека, а касите и вратата — да се запечатат. Само подземният команден пункт не спи. По време на изостряне на обстановката оставаме по ред в щаба. Във всяка група има по един офицер. А в кризисни моменти всичките офицери на щаба по няколко дена живеят и работят в кабинетите си или под земята. В подземния КП условията за живеене са много по-добри, но там няма слънце и затова, ако е възможно, по-голямата част от времето си прекарваме в нашите малко тесни кабинети.

Ако няма шифровани съобщения, чета „Разузнавателен бюлетин“ на Генералния щаб. Обикнах тази дебела — 600 страници — книга. Чета я с увлечение, много страници знам едва ли не наизуст, независимо че всяка една от тях обхваща понякога няколкостотин цифри и имена. Когато няма кризи и напрегнато положение, подполковниците изчезват точно в 17:00 часа. При тях, както при опитните кучета на Павлов, в определено време започва да се отделя слюнка, за да плюнат на печата и да го натиснат върху пластелина на касата. От този момент оставам сам. Чета за стотен път „Разузнавателен бюлетин“. А освен общия бюлетин има също толкова дебел бюлетин за бронетанковата техника, за флота, за системата на мобилизация на бундесвера, за френските ядрени изследвания, за системите за обявяване на тревога в НАТО и още дявол знае за какво.

— Ти някога спиш ли?

Не съм и забелязал как на прага е изникнал подполковник Кравцов.

— Понякога, а вие?

— И аз понякога — Кравцов се смее. Знам, че той всяка вечер седи до късно или пък със седмици се губи из подчинените му подразделения.

— Да те проверят ли?

— Да.

— Къде се намира 406-то тактическо изстребително тренировъчно крило на ВВС на САЩ?

— В Сарагоса, Испания.

— Какво влиза в състава на 5-ти армейски корпус на САЩ?

— 3-та бронетанкова, 8-ма механизирана дивизии и 11-ти бронекавалерийски полк.

— Като начало не е зле. Внимавай, Суворов, скоро ще има проверка, ако не се справиш с работата, ще те изгонят от щаба. Мен няма да ме изгонят, но и аз ще си получа заслуженото.

— Старая се, другарю подполковник.

— А сега отивай да спиш.

— Може да се поработи още час.

— Казах, отивай да спиш. Не ми трябваш и откачен.

След две седмици, когато подполковникът-прогнозист беше в щаба на окръга, ми се наложи да работя вместо него. За един ден и две нощи подготвих първата си разузнавателна прогноза: два тънки машинописни листа със заглавие: „Предполагаема бойна активност на 3-ти корпус на Бундесвера за предстоящия месец“. Началникът на разузнаването ги прегледа и ми заповяда да ги предам в първи отдел. Всичко мина някак делнично. Никой не ме похвали, но и никой не се присмя на творението ми.

Въздушната струя вдига документите по масите. Подполковниците ги притискат с тела — да не хвъркнат. За всяка хартийка можеш да си докараш по 15 години затвор. Без да се почука, вратата на кабинета се отваря докрай. На вратата стои лейтенант.

— Здравейте, Константин Николаевич — усмихват се подполковниците на лейтенанта. Красив е лейтенантът: висок, широкоплещест. Ноктите му са розови, изпилени. Към лейтенанта в щаба се обръщат само по собствено и бащино име. Положението му е за завиждане — адютант на начачник-щаба на армията. Ако просто бъде наречен „другарю лейтенант“, ще прозвучи като обида. Затова — Константин Николаевич.

— Разместванията — небрежно подхвърля Константин Николаевич. Може разбира се да каже: „Началник-щабът вика офицера по разместванията с доклад за промените в групировката на противника през изтеклата нощ“. Но може и по-просто да стане — както го направи Константин Николаевич: кратко, с леко презрение.

Бързо събирам шифрованите съобщения в папката. Генералският адютант поомеква, дори се усмихва: „Не бързай като пърле пред майка си“.

Зъбите на подполковниците се белват от адютантската шега. Щабни псета. Пазите топлите си места, а? А аз това не ще го търпя. Нямам какво освен веригите си да губя.

— Без простащини, лейтенант.

Лицето на адютанта се опъна. Подполковниците млъкнаха, впериха в мен зверски погледи. Глупак, парвеню, простак. Как само разговаряш с адютанта? С Константин Николаевич? Тук да не ти е батальонът! Тук е щабът! Специален нюх трябва да имаш тук. И на нас беля ще докараш, селянино недоद्याлан!

Излизам от кабинета, без да пусна пред себе си генералския адютант. И никога няма да го пусна! Голяма работа, адютантче! Генералски прислужник! Ти някога виждал ли си войник на огнева позиция? На стрелбището? Когато в ръцете му е автомат с патрони, а

ти държиш само червено знаменце в ръката си? Почувствал оръжието, войникът върви към мишената и една мисъл го мъчи: дали да не пусне един дълъг откос по командира си? Десетки пъти през живота си съм прекарвал през огневата позиция всеки свой войник. И не веднъж съм виждал съмнението във войнишките очи: по шперплата ли да стреля или да се наслади на истинска смърт? А ти, адютантче, водил ли си войници на огнева позиция? А виждал ли си ги на четири очи сред полето, в гората, на студа, в планините? А войнишката злоба зървал ли си? Ами случвало ли ти се е ни в клин, ни в ръкав да завариш цялата рота пияна и с бойно оръжие? Ти, адютантче, правиш кариерата си върху меките килими и не се ежи на Витя Суворов. Бих търпял, ако беше капитан или поне на една възраст с мен. А ти си сополанко, момче, поне с година си по-млад от мен.

В коридора генералският адютант ме настъпи сякаш случайно болезнено по крака. Очаквах някакъв номер и бях готов за него. Вървях малко напред и вляво от адютанта. И затова ударих рязко назад с десния си лакът. Попаднах на нещо меко. Нещо в адютанта избълбука. Той изохка, загълта с отворена уста въздух, сви се, облегна се на стената. Бавно се разкършва. По-висок от мен е и с по-едър кокал. Китките на ръцете му са огромни. С такава китка сигурно преспокойно и баскетболна топка се държи. Но коремчето му се оказва слабичко. А може просто да не е очаквал удара. Ех, адютантче, глупак излезе. Винаги трябва да очакваш удар. Всеки момент. Тогава и ефектът няма да е толкова съкрушителен.

Аджутантът бавно се изправя, без да откъсва поглед от ръката ми. А аз съм разперил двата си пръста като буквата „V“. Във всички страни този жест означава победа, а при нас: „Зъркелите, мръснико, ще ти извадя“.

Вдига се той бавно по стената, без да откъсва поглед от разперените ми пръсти. И разбира, че сега високият му покровител не може да му бъде защита. Сами сме в празния коридор, като единопорците на древното бойно поле, когато преди началото на кървава битка от двете неизброими армии са излезли по средата им само двама и ще се бият един друг. Той е по-висок и по-широк от мен, но знае в момента, че аз вече съм се простил със суетата си и че съм готов да платя за победата си каквато и да е цена, дори със собствения си живот. Той вече знае, че на всяко негово действие или дори дума аз

ще му отвърна със страшния удар на разперените си пръсти в очите му и веднага ще го хвана за гърлото, така че повече да не преглътне.

Той, без да мига, бавно вдига ръцете си към гърлото и, напипвайки вратовръзката, я поправя.

— Началник-щабът очаква...

— Ви... — подсказвам му.

— Началник-щабът ВИ очаква.

Трудно ми е да се връщам в този свят. Вече се бях сбогувал с него преди смъртоносната си животинска схватка. Но той не прие боя. Вдишвам дълбоко въздух и трия изтръпналите си от напрежение ръце. Не откъсва поглед от лицето ми. Сигурно то се е променило — нещо му подсказва, че засега нямам намерение да го убивам. Обръщам се и тръгвам по коридора. Той върви отзад. Аз съм старши лейтенант, а ти — само лейтенант, така че тропай подире ми.

В приемната има две маси, една срещу друга. Те като бастиони прикриват всяка своята врата. Едната е към кабинета на командващия, а другата — към кабинета на началник-щаба. Зад полираната маса пред вратата на командващия седи неговият адютант. Той също е лейтенант, но и него никой в щаба не го нарича по звание или по фамилия — казва се Арнолд Николаевич. Също е висок, също е красив, формата му е не от офицерско, а от генералско сукно. От неговата страна също липсва каквото и да е уважение към мен, гледа през мен, без да ме забелязва. За това си има причина: моят шеф, началникът на разузнаването, подполковник Кравцов е назначен на високия си пост без съгласието на командващия армията, на неговия заместник и на началник-щаба, измествайки техния човек от този важен пост. И оттам идва презрението на командващия към моя шеф, заяжданията на началник щаба. Оттам е и общата ненавист на офицерите от щаба, особено на онези, които работят на Олимп, на втория етаж, към всички нас, които Кравцов е довел със себе си. Ние сме чуждите. Ние сме неканените гости в задушевната компания.

Началник-щабът генерал-майор Шевченко задава въпросите си умно, слуша без да прекъсва. Очаквах някакви заяждания, но той само внимателно гледа в лицето ми. В щаба се появяват нови офицери. Нечия невидима мощна ръка ги избутва направо към меките килими на втория етаж. Кой знае защо, не се търси мнението на началник щаба и това не може да му харесва. Властта меко, като вода, изтича през

пръстите му, как да я задържи? Той се обръща към прозореца и, кръстосал ръце на гърба, гледа към градината. Кожата на бузите му е виолетова, едва-едва изпъкват вените му. Стоя до вратата, не знам какво да правя.

— Другарю генерал, разрешете да се оттегля?

Не отговаря. Мълчи. Може би не е чул въпроса ми. Не, чул го е. След малко отговаря кратко с „да“, без да обърне глава към мен.

В приемната двамата адютанти ме посрещат с лоши погледи. Ясно е, че адютантът на началник-щаба е разказал вече всичко на колегата си. Разбира се, те още не са съобщили за случилото се на покровителите си, но непременно ще го направят. Затова трябва да изберат удобен момент, когато босът е в подходящо за подобен доклад настроение.

Вървя към вратата, а в гърба си усещам техните ненавиждащи ме погледи — като пистолети в тила ми. Две чувства ме изпълват сега — облекчение и яд. Щабната ми служба е приключила и ме очаква безкрайната ледена пустиня зад Полярния кръг или жълтата огнена пустиня — възможен е и съд за офицерската чест.

Подполковниците ме посрещат с гробно мълчание. Те, разбира се, не знаят онова, което стана в коридора, но и случилото се тук, в кабинета, е напълно достатъчно, за да не ме забелязват вече. Аз съм парвеню. Излетял съм нависоко, но без да го разбирам и без да го оценя както трябва, не се задържах там и се сгромолясах в пропастта. Аз съм никой. И моята съдба не ги вълнува. Интересува ги по-важен въпрос: дали ударът срещу мен ще бъде пренесен и върху моя толкова омразен им шеф.

Заклучвам документите в касата и бързам при подполковник Кравцов, за да го предупредя за заплашващите го неприятности.

— Човек не трябва да се кара с адютантите — поучително казва той, без да прояви обаче особено безпокойство по повод на случилото се. Като че моментално забравя за разказаното. — Какво смяташ да правиш довечера?

— Ще се подготвя за предаване на длъжността.

— Още никой не те гони от щаба.

— Значи скоро ще ме изгонят.

— Къси са им ръцете. Тук, Суворов, аз те доведох и само аз мога да ти дам команда да се омиташ. Така че какво смяташ да правиш

довечера?

— Ще изучавам 69-а група от силите на 6-ти флот на САЩ.

— Добре. Но освен умственото, е нужно и физическо натоварване. Ти си разузнавач, ти трябва да изкараш подготвителния ни курс. Знаеш ли с какво се занимава втора група от нашия отдел?

— Знам.

— Как може да го знаеш?

— Досетих се.

— Та с какво, според теб, се занимава втора група?

— Ръководи агентурното разузнаване.

— Правилно. А може би знаеш с какво се занимава и трета група? — гледа ме със съмнение.

— Знам.

Той се разхожда из стаята, като се старае да осмисли онова, което му казах. След това рязко сяда на стола.

— Сядай.

Седнах.

— Виж какво, Суворов, ти си получавал за обработване трохички информация и затова би могъл да се досетиш за произхода им. Но от трета група и една буква не си получавал...

— От това си и направих извода, че силите, подчинени на трета група, действат само по време на война, а по-нататък сам се сетих.

— Предположението ти можеше да не е вярно...

— Но офицерите в трета група са много високи, до един...

— И с какво, според теб, се занимават?

— По време на война те изтръгват информация със сила...

— ... и с хитрост — вмъкна.

— Те са диверсанти, терористи.

— Знаеш ли как се наричат?

— Това не мога да го знам.

— Наричат се Спецназ. Разузнаване със специално предназначение. Диверсионно, силово разузнаване. Би ли могъл да се досетиш колко диверсанта има в подчинение трета група?

— Батальон.

Той скочи от стола:

— Кой ти го каза?

— Сетих се.

— Как?

— По аналогия. Във всяка дивизия по една рота се занимава дълбоко разузнаване. Това, разбира се, не е Спецназ, но много прилича на него. Армията е една степен по-горе от дивизията и под вашето командване трябва да има не една рота, а батальон, тоест, една степен повече.

— Четири пъти седмично вечер ще ходиш на този адрес, като си носиш спортен екип. Това е всичко. Върви.

— Слушам!

— Ако дойде нов командващ армията и нов началник-щаб, а следователно — и нови адютанти, постарай се да имаш добри отношения с тях.

— Мислите, че командването на нашата армия скоро ще се смени ли?

— Не съм ти казвал подобно нещо.

Има малки промени в нашата информационна група на разузнавателния отдел. Подполковникът, който работеше по прогнозите, внезапно е уволнен в запас. Повикаха го на медицинска комисия, която му откри нещо такова, което му пречело да остане в армията. Щяло да бъде по-добре, ако се пенсионираше. Никак не му се искаше да напуска, защото всяка година след изслужването на двадесет и пет, дава солидна добавка към пенсията. Но докторите са неумолими: здравето му е най-важно. На мястото на подполковника е назначен капитанът от разузнаването на 87-ма дивизия.

Началник-щабът трябва да знае всичко за противника, затова всяка сутрин, след като обработя шифрованите съобщения, отивам при него на доклад. Никога не ме вика по телефона, просто изпраща адютанта си.

Изминаха вече две седмици след нашето спречкване. Сигурен съм, че адютантът отдавна е съобщил на шефа си за случилото се, разбира се, в изгодна за себе си светлина. Но аз все още крача по коридорите на втория етаж, все още не съм отишъл на майната си. Това не е съвсем ясно на генералските адютанти. Ясно им е, че аз съм някакво изключение от правилата, но какво и защо, не знаят и затова повече не си позволяват простащини с мен. А въпросът ме занимава и самият мен — защо, дявол да го вземе, съм изключение?

При нас има промени. Началникът на първи отдел на щаба е сменен. Заедно с него са уволнени старшите на групите и някои от водещите офицери. Вместо полковник на тази длъжност е поставен подполковник. Той доведе подире си цяло стадо капитани и старши лейтенанти и ги намести по местата на подполковниците.

— Началник разузнаването на 13-та армия ми заповяда да премина съкращения подготвителен курс за работа в трета група.

— Да... да... знам... влизай — той се усмихва широко. Ръчищата му са като щипките на рак. — Информаторите трябва да работят при нас, трябва да разбират как се събират парченцата информация и каква е цената им. Преобличай се.

Самият той е бос, със зелена куртка и зелен панталон, мек, но изглежда, здрав. Ръцете му са голи до лакътя и ми напомнят грамадните, необикновени чисти космати лапи на хирурга, който преди пет години ме събираше парче по парче.

В една широка, слънчева спортна зала сме. Двата самотни стола по средата й изглеждат съвсем мънички сред необятния й простор.

— Сядай.

Седнахме на столовете с лице един към друг.

— Постави ръцете си на колената и ги отпусни като колове. Винаги седи така. В каквато и да е обстановка, ти трябва да си отпуснат до краен предел. Долните ти зъби не трябва да се опират в горните. Челюстта трябва да е увиснала, леко, разбира се. Отпусни шията си. Краката. Стъпалата. Никога не поставяй крак върху крак — това нарушава кръвообращението ти. Та-ка-а — стана, обиколи ме, огледа ме придирчиво от всички страни. След това опипа с ръчищата си шията, мускулите на гърба, китките на ръцете ми.

— Никога не чукай с пръсти по масата. Така правят само неврастениците. Такива съветското военно разузнаване не държи в редовете си. Е, добре, достатъчно си отпуснат, да започваме занятието.

Сяда на стола, с ръцете си е хванал седалката му, след това се заклаща на задните му крака и изведнъж, отмятайки се рязко назад, пада по гръб. Усмихва се, скача. Вдига стола и сяда на него, като кръстосва ръце на коленете.

— Започни, падаш ли назад, седейки на стол, нищо не може да ти се случи, ако няма отзад стена или яма, разбира се. Да падаш назад, седейки на стол, е толкова просто и безопасно, както да клекнеш или

да застанеш на четири крака. Но човешката ни природа се противи на падането назад. Задържа ни само психиката... Хвани се с ръце за седалката... Няма да те предпазвам, все едно не можеш да се удариш... Полюлей се на задните крака на стола... Стой, стой, страх ли те е?

— Страх ме е.

— Нищо. Това е нормално. Странно би било, ако не се страхуваше. Всички се страхуват. Хвани се с ръце за седалката. Започвай без команди. Залюляваме се...

Залюлях се на стола, като пазех равновесие, после леко наруших баланса, засилих малко повече и столът бавно се спусна към бездната. Притиснах се към седалката. Сгуших глава в раменете. Таванът стремително се вдигаше нагоре, но падането се проточи. Времето спря. И изведнъж облегалката на стола се трясна в пода. Едва сега се уплаших истински и в същия миг радостно се разсмях: абсолютно нищо не ми се беше случило. Главата ми, подчинявайки се на рефлекс, беше се навела напред и затова аз просто нямаше как да си ударя тила. Удара го беше приел гърбът ми, плътно опрян в облегалката на стола. Но площта на гърба е много по-голяма от площта на стъпалата и затова падането назад е по-малко неприятно, отколкото един скок от стола към земята.

Той ми протегна ръка.

— Може ли да опитам още веднъж?

— Разбира се, че може — усмихва се.

Седнах на стола, хванах седалката с ръце и полетях назад.

— Пак ще опитам — радостно крещя аз.

— Да, да, наслаждавай се.

— Академията на науките е разработила по наша поръчка методика за скачане от бързодвижещ се влак, както и от автомобил, от трамвай... математически формули не са ти нужни, схвани само извода: от стремително движещия се влак трябва да скачаш, наведен назад, да се приземиш на свити крака, като се стараеш да запазиш равновесие и да не докосваш земята с ръце. В момента на докосване на земята трябва с все сили да се отблъснеш и няколко секунди да продължиш да бягаш край влака, като постепенно намаляваш скоростта. Нашите момчета скачат от влакове при скорост 75 километра в час. Това е общият стандарт. Но има някои, които значително надминават този стандарт, скачайки от много по-бързи влакове, скачайки при наклон, от мостове, скачайки с оръжие в ръце и със сериозен товар на гърба си. Запомни, главното е да не докоснеш земята с ръце. Краката ще те изнесат. Мускулите на краката притежават изключителна сила, динамичност и издръжливост. Докосването с ръка може да наруши стремителния ритъм на движението на краката. Следват падане и мъчителна смърт. Да потренираме. Най-напред на тренажора. Истинският влак ще е по-късно. Ще започнем от скорост десет километра в час...

А след месец ние двамата стояхме на парапета на един железопътен мост. Далеч надолу студената оловносива река бавно носи някъде водите си, завива се покрай бетонните подпори в могъщи змийски пръстени. Вече съм грамотен и разбирам, че човек може и по телеграфна жица над бездънната пропаст да ходи. Цялата работа е в психологичното закаляване. Човек трябва да е сигурен, че нищо лошо няма да му се случи и тогава всичко ще е наред. Цирковите артисти губят години за елементарни неща. Те грешат. Няма научен подход. Основават подготовката си на физическите упражнения, без да отделят достатъчно място на психологията. Тренират се много, но не обичат смъртта, страхуват се от нея, стараят се да я заобиколят, като забравят, че можеш да се наслаждаваш не само на чуждата смърт, но и на своята собствена. И само хората, които не се боят от нея, могат заедно с боговете да правят чудеса.

— Глупаците казват, че не трябва да се гледа надолу — крещи той. — Каква наслада е да се гледа надолу към водовъртежите.

Гледам в дълбочината и тя вече не ми се струва страшна и привличаща, като змийската уста за малкото жребче. И дланите ми повече не се покриват с отвратителна лепкава студена влага.

Пак има промени в ръководството на 13-та армия. Във всяка армия има по двама генерал-майори от артилерията. Единият командва ракетните поделения и артилерията, а другият — ПВО^[3]. В 13-та са сменени и двамата.

В Прикарпатския военен окръг има грандиозни промени.

Скоропостижно почина командващият Прикарпатския военен окръг генерал-полковник Бисярин. Не е минала и една година, откакто командваше Прикарпатския фронт в Чехословакия. Беше бодър и здрав и ръководеше леко и свободно четирите фронтови армии. Казват, че никога не е боледувал. И ето — няма го.

Командването на военния окръг е поето от генерал-лейтенанта от танковите войски Обатуров. И веднага в щаба на военния окръг беше извършено масово махане на хората на Бисярин и заменянето им с хора на Обатуров. И веднага вълната на промените се понесе надолу, в щабовете на армиите. В окръга те са четири: 57-ма въздушна, 8-ма гвардейска танкова, 13-та и 38-ма. По мекия килим на нашия коридор бързо преминаха двама нови генерала — новият командващ нашата 13-та армия и новият началник-щаб.

През този ден аз отварях бронираната врата на разузнавателния отдел за всички посетители. Звъни се. През танковия триплекс виждам непознат лейтенант. О, знам кой е.

— Парола?

— Омск.

— Допуск?

— 10–6.

— Влизайте — тежката врата плавно се отваря встрани и пуска лейтенанта.

— Добро утро. Другарю старши лейтенант, трябва ми началникът на разузнаването.

— Ще му съобщя. Ако обичате, почакайте минута — почуках на вратата на шефа си и веднага влязох. — Другарю подполковник, дошъл е адютантът на новия командващ армията.

— Поканете го да влезе.

Лейтенантът влиза.

— Другарю подполковник, вика ви командващият.

Предварително знам, че ще има учения, че шифрованите съобщения ще се сипят както от рога на изобилието, че младите адютанти ще бъдат до смърт уморени, че ще имат червени, възпалени очи, когато по цели нощи заедно ще работим над Голямата карта. Знам, че след първите учения двамата нови адютанти и аз ще се натряскаме до козирката и ще станем приятели. Аз ще им разказвам мръсни анекдоти, а те — смешни истории из интимния живот на своите покровители. Но дори и сега, след тази най-първа среща, само по това, как ме поздрави адютантът и как влезе в кабинета на шефа ми, вече разбирам, че ние сме фигури от един и същи свят. Новите генерали в щаба на армията са хора на Обатуров. Новите началници на отдели, включително и Кравцов, са хора на Обатуров. Новите адютанти, новите офицери в щаба — всички са хора на Обатуров. За пръв път осъзнавам, че и аз съм член на тази група. И знам, че самият нов командващ Прикарпатския военен окръг, генерал-лейтенант Обатуров, е член на някаква мощна група, която стремително и неудържимо върви към властта.

Всички, дошли в този Щаб и в останалите щабове преди нас, всичките са фигури от друг свят. Времето им е свършило. Онези, които са достатъчно стари, ще ги изтикат на пенсия, а останалите — в пясъчните жарави. Старата група рухна и се разпиля от мощния, но невидим отстрани удар и парчетата ѝ никога няма да станат верни слуги на господарите на това общество, никога няма да се наслаждават на лъчите на могъществото...

В секретния отдел се сблъсках с бившия адютант на бившия началник-щаб. Предаваше документите си. Отива някъде много надалече като командир на взвод. Вече две години, откакто е офицер, но никога не е имал на разположение недисциплинирани, полупияни, напълно неуправляеми войници. Ако службата му беше започнала с това, всичко щеше да бъде нормално. Но службата му е започнала с меките килими. Каквато и да е била обстановката, той си е ял до насита и си е бил на топло. А ако винаги си е бил там, трудно би си представил, че може да има и някакъв друг живот. Но лейтенантът беше издигнат до върховете и сега отново падаше в пропастта. Чак на дъното ѝ. И това падение беше мъчително.

Усмихва ми се. А усмивката му — като на нещо от кучето. Някога много отдавна в Далечния Изток видях две кучета, които се

бяха присъединили към чужда глутница. Но тя ръмжеше — не искаше да приеме пришълците в своята среда. И тогава едното от кучетата се хвърли върху нещастния си другар и го ухапа. Борбата им продължаваше дълго и глутницата търпеливо следеше боя. Единият ръмжеше, а другият, по-слабият, страшно виеше, не му се разделяше с живота. Като уби другаря си, а може и негов брат да е било, кучето, цялото изпохапано и изподрано, се приближи с подвита опашка към глутницата, демонстрирайки своята покорност. И тогава тя се нахвърли срещу него и го разкъса.

Кой знае защо бившият адютант ми напомни куче с подвита опашка, готово да хапе който и да е, само и само да бъде прието в глутницата на победителите. Глупак. Бъди горд. Върви си в пустинята и не подвивай опашка, докато не са те ухапали.

През онази нощ ми се присъни старият добър евреин, чичо Миша. Тогава бях на 15 години. Ходех на училище и работех в колхоза. Зиме работех отвреме-навреме, а през лятото — наравно с яките селяни. Затова когато започна обсъждането на един сериозен въпрос, ме повикаха и мен на събранието. Ето каква беше работата: всяка година в края на август нашият колхоз изпращаше за две-три седмици някого да продава дини. Краят на август наближаваше и трябваше да се реши кой от мъжете тази година ще ходи да продава колхозните дини.

Седят селяните в клуба, а времето е скъпо — прибирането на реколтата е в разгара си, но на тях не им е до това. Спорят всички, викат. Председателят предложи да прати зет си Серьожа с дините. Първите редове мълчат, а от задните го освиркват, тропат с крака и по пейките. Председателят поставя въпроса на гласуване. Разгорещи се, загуби самообладание. В такива случаи трябва първоначално да се попита: „Кой е против?“. Никой, разбира се, няма да вдигне ръка. Тогава — край на гласуването, значи всички са съгласни. Но председателят пита по погрешка: „Кой е за?“ Той е свикнал да поставя така въпроса, когато трябва да се одобри мъдрата политика на нашата родна партия. Но тук въпросът опира до семейния интерес. Няма всичките ръце да се вдигнат.

— Кой е за? — повтаря председателят.

А залата мълчи. Не се вдига нито една ръка. Криво си направи сметката председателят. Не постави въпроса както трябва. Не можело, значи, председателският зет Серьожа да се праща. Махна с ръка: решавайте си сами тогава. Отново шум и викове. Всички скочиха от местата си. Пак всички са недоволни.

А аз си седя в ъгъла. Изобщо не проумявам за какво се карат тия хора. Мъжете, които през миналите години са ходили да продават дините, убеждават всички, че това е опасна работа: пазарната сган може и да те заколи. Ако сгрешиш в сметките, милицията ще те арестува или после ще ти се наложи със собствени пари да се

разплащаш с колхоза. Но чудно нещо, нито един от продавачите вече май хич не би се замислил, само отново да го предложат за тази опасна, неблагодарна работа. Затова пък всички останали започват да тропат с крака и да крещят, че той е мошеник и лъжец, че от него колхозът само загуба ще има.

Пак е странно — щом работата е опасна и неблагодарна, защо пък него да не накиснат наместо себе си? Но не! Не пуска колхозното събрание нито един от споменатите.

Обявяват все нови и нови кандидати и все така решително събранието ги отхвърля. Чудно нещо! Да бяха изпратили първия посочен от председателя на това проклето място. Всички щяха да си отдъхнат спокойно. Но не, на никого не му се ще да изпратят там нито врага, нито приятеля, нито съседа му. Имаш чувството, че всеки се бори самият той да отиде, но другите не го пускат. А щом като не съм аз, то и теб няма да те пусна.

Караха се, караха се и се умориха. Изброиха всички. Отхвърлиха всички.

— Кой тогава? Може пък Витя Суворов? Малък е още.

Но селяните имаха друго мнение по въпроса. Не мога да се сравнявам с тях нито по възраст, нито по опит, нито по авторитет — за тях все едно съм никой. И да ме пратят мен за тях означава почти същото — да не изпратят никого! Нека Витя отиде, разсъждаваше всеки, само врагът ми да не е. Така и решиха. Гласуваха единодушно. Председателят и дори зет му, Серьожка, и те вдигнаха ръце.

Закараха ме двама рошави мъже в три часа през нощта в града. Разтоварихме заедно дините, сложихме ги в дървения сандък под зеления дървен навес, в който ми предстоеше да работя шестнадесет дни и да преспя петнадесет нощи.

В пет часа сутринта пазарът вече гъмжеше от хиляди гласове. Селяните отдавна бяха си заминали и аз бях сам с дините си. Търгувам. Не излизам извън тезгяха. Стеснявам се. Бос съм, а в града никой не ходи така.

Търгувам, проклинам съдбата. Още никой не се е накарал да ме коли, а животът вече е черен пред очите ми. Дините ми са първо качество. Опашката пред тезгяха е огромна. Крещят всички, сякаш са на колхозно събрание. А аз смятам. Цената на дините ми е 17 копейки за килограм. Това е държавната цена, отклоня ли се от нея, ще ме

пратят в затвора. Смятам. Обичах математиката. Но става пълна каша: да допуснем, че една диня тежи 4 кг и 870 гр — по 17 копейки килограма, колко ще струва тогава? Ако тълпата не вдигаше такъв шум, ако онази дебелана не се опитваше да ме хване за косата, веднага щях да пресметна. А така нищо не се получава. Нито молив, нито хартия имам. Откъде да знам, че ще ми потрябват?

Дебеланите от опашката се ядосват, че съм бавен, напират към тезгяха. Онези, които вече са купили, пресмятат рестото настрана, връщат се пред тезгяха, крещят, заплашват ме с милицията. А дините са най-различни — и теглото им е различно, и цената и тя, а копейката не се дели на две. Спомних си думите на мъжете от събранието: сгрешииш ли, от джоба си ще плащаш на колхоза. А къде ти у мен мои пари? Нищо не става. Крясвам на тълпата, че затварям търговията. Само дето не ме разкъсаха. Дините ми наистина бяха добри.

А срещу мен в будката седи един стар евреин с космати бели вежди. Връзки за обувки продава. Гледа към мен, мръщи се, сякаш зъб го боли. Непоносимо е за него да гледа подобна търговия. Ту се обръща, ту вдига очи към небето, ту плюне на пода.

Сума време седя така, мъчи се. Не издържа. Затвори будчицата си, застана до мен и започна търговията. Аз му хвърлям дините, към които той посочва с дългия си костелив показалец и още докато вадя динята от купчината, той вече е хванал предишната във въздуха, премерил я е, подава я, получава парите, връща рестото и ми сочи с пръст към следващата, та дори и да се усмихне успява. Пък и посочва не към коя да е диня, а с разбиране: ту ме кара да се кача на върха на купчината, ту да подам най-отдолу, или да изтичам от другата страна, ту после — обратно отпред. А той все си се усмихва на всички. И на него всички му се усмихват. Всички го познават. Поздравяват го. „Благодаря, чичо Миша“, казват.

За един час се справи с цялата опашка. А купчината намаля наполовина. Едва се оправихме с опашката, той ми изсипа купчина пари: смачкани трирубълówki, скъсани по рубла, тук-там и по петарка. Монетите в отделна купчинка подреди, за ресто да има.

— Ето — вика — печалбата ти. Сложи я в десния си джоб, достатъчно са да се разплатиш за днес с твоя колхоз. А всичко, дето спечелиш отсега нататък, слагай смело в левия джоб.

— Е, чичо Миша — казвам му — никога няма да те забравя.

— Това не е всичко — продължава. — Аз ти преподадох само практиката, а сега слушай теорията.

Донесе ми един лист хартия. Написа на него цените: 1 кг — 17 копейки, 2 кг — 34... и така до десет. Но не с килограмите, а с грамовете имах проблеми. Ето, че той и тях ги пише в отделна колонка: 50, 100, 150...

— Копейката на части не се дели, затова за 50 грама може нищо да не вземеш, а може — и цяла копейка. Правилно е и така, и така. За сто грама можеш да вземеш една копейка, а можеш — и две. От добрите хора вземай винаги минимума, а от нормалните — винаги максимума.

Бързо ми пише цените: 750 — минимум 12 копейки, максимум — 13.

— Как смятате толкова бързо, чичо Миша?

— Ами аз не смятам, аз просто знам цените.

— Дявол да го вземе — казвам, — ами цените се променят!

— Ей какво — вика — ако утре ти наредят да ги продаваш по 18 копейки, значи за 5 кг и 920 гр, например да вземеш минимум рубла и шест копейки, а максимум — рубла и осем копейки. Грамовете също трябва да се закръгляват по посока на минимума за добрия човек и максимума — за нормалния. На добрия човек давай хубава диня, а на нормалния — нормална.

Как да позная хубавата диня от нормалната — знам. Опашката на хубавата диня е изсъхнала, а отстрани има жълто петно. Но как да различа добрите хора от обикновените? Ако го попитам, нали ще ми се изсмее. Въздъхнах, нали все някога ще трябва да проумея и... го попитах.

Той чак седна, като чу въпроса ми. Дълго въздиша, клати глава, на глупостта ми се чуди.

— Запомни жените от съседните къщи, които всеки ден купуват от теб. На тях им давай най-хубавите дини и по минимална цена. Не са много, но те ще ти разнасят славата, реклама ще ти правят, демек честен, точен и дините му са сладки. Те ще ти направят опашката. Застанат ли две-три край теб, значи още десетина ще се наредят след тях. Но те вече ще са еднократни купувачи. Та на тях им давай обикновените дини, по-лошите, а им вземай максимума. Разбра ли?

Картона с цените над главата ми намести. Отстрани не се вижда, но стига само да вдигна глава, сякаш смятам — и всички цени са пред мен.

Така търговията ми тръгна. Бързо и доходно. Добри са ми дините! Ох, добри са! Идвай, граби! След ден съседките-домакини започнаха да ме забелязват. Усмивчат ми се. Аз им продавам дини по минималната цена — усмихвам се. На всички останали — по максималната, и също се усмихвам.

От един купувач — части от копейката, от следващия — също. Изведнъж разбрах израза, че пари при пари отиват. Не лъжех хората, просто закръглявах в моя полза частите от копейката, но в левия ми джоб се появиха смачкани трирубльовки, скъсани по рубла, а понякога — и петарки.

Пресметна дохода и всички останали пари — при мен. Предам на колхоза спечеленото, а моят собствен джоб се пълни. Появи се в него и една нова десетолевка. Отидох при чичо Миша и му я подадох.

— Благодаря ти, чичо Миша — казвам. — Научи ме как да живея.

— Глупчо — отговаря чичо Миша, — ей там стои един милиционер. Дай му я на него. А на мен ми стигат и моите.

— Защо пък на милиционера? — чудя се аз.

— Просто така. Приближи се и му я дай. Няма много да загубиш. А на милиционера му е приятно.

— Аз не върша престъпление. Защо да му давам?

— Дай, ти казвам — сърди се чичо Миша. — И когато му я даваш, недей да говориш. Просто я мушни в джоба му и се махай.

Тръгнах към милиционера. Стои суров. Ризата му — сива, шията му — потна, очите му — оловносиви. Приблжих плътно до него. Чак страшно ми стана. А той не помръдва. Мушнах свитата на тръбичка десетачка в малкото му джобче. А той дори не забеляза. Стои като истукан, окото му не трепва. Не помръдва. Отидох си, мисля си, паричките ми. Дори не почувства как му ги дадох.

На следващата сутрин същият милиционер е отново на пост:

„Здравей, Витя“ — ми казва.

Чудя се откъде е научил името ми.

— Здравейте, гражданино началник — отговарям.

Камионът на колхоза идваше всяка вечер. Стоварят селяните дватри тона дини за следващия ден, а аз им се отчитам за изминалия: бяха точно два тона, продадох 1816 кг, останалите не са продадени — сцепени и натъртени, 184 кг. Ето печалбата — 308 рубли и 72 копейки. Премерят мъжете брака, запишат го на хартия и обратно вкъщи. А аз мъкна с кошницата натъртените дини през целия пазар към боклука. Чичо Миша ме завари, тъкмо когато се занимавах с това. Охка, пъшка, чуди се на тъпотията ми. Защо, вика ми, си се хванал с тая мръсна работа, че и без каквато и да е полза за тебе?

— Че каква полза от тях? — недоумявам. — Кой ще ти ги купи — гнили и натъртени?

Той пак се тюхка, вдига очи към небето. Да ги продаваш, казва, не трябва. Но и да ги мъкнеш на боклука не е необходимо. Остави ги, запази ги. Ще пристигне утре контролата, а ти вземи и ги покажи за втори път и то заедно с онези, които утре ще бъдат сцепени. Да допуснем, че утре продадеш 1800 кг, а ще кажеш, че са само 1650. А след още един ден пак ще продадеш 1800 кг, но показваш всичките бракувани, които са се натрупали за три дни и казваш, че си успял да продадеш само 1500 килограма.

Така и стана.

— Не прекалявай — учи ме чичо Миша. — Алчността погубва тарикатите.

Това го разбирам и сам. Не прекалявам. Ако през деня има 150 кг ударени дини, аз показвам само 300 кг, не повече. А бих могъл да покажа и половин тон. От тези натъртени дини аз слагах всеки ден по 25 рубли в левия си джоб. В колхоза и за цял месец не изработвах по толкова. А и от онези, дребните копейки, оставаше по нещо в джоба ми. Пък и чичо Миша ми каза някои тайни.

Последната вечер взех шест бутилки с коняк, обух си новите лачени обувки и отидох при чичо Миша.

— Глупчо — казва чичо Миша. — Ти — вика, — тези бутилки дай на председателя си, та да предложи кандидатурата ти и следващото лято.

— Не — отговарям му аз, — ти може и да си имаш много, но и моите ще вземеш. Вземи ги за спомен. Ако не ти харесват, счупи ги в стената. Но аз съм ти ги донесъл и няма да ги взема обратно.

Взе ги.

— Аз — казвам му — продавах две седмици. А вие колко?

— Аз съм — отговаря — на седемдесет и три години, а влязох в търговията на шест. При цар Николай Александрович.

— Сигурно с всичко сте търгували през живота си?

— Не — вика — само с връзки за обувки.

— А ако се наложеше със злато да търгувате, бихте ли се справили?

— Бих. Но не мисли, че със злато по-лесно се правят пари, отколкото с останалите неща. А на всичко отгоре всички предварително знаят, че си нелегален милионер. С връзките за обувки може да се спечели повече, пък е и по-спокойно.

— А с какво се търгува най-трудно?

— С кибрит. Изключително сложна наука е. Но овладее ли се, за една година може милион да се натрупа.

— Вие, чичо Миша, ако живеехте в капиталистическия свят, отдавна щяхте да сте милионер...

Той премълча.

— А при нас в социализма не можеш да се разгърнеш, бързо ще те разстрелят.

— Няма — не се съгласява чичо Миша, — и при социализма не разстрелват всички милионери. Трябва само да свиеш на тръбичка десетачката и... в джобчето на милиционера. Тогава няма да те разстрелят.

Чичо Миша още казваше, че парите не трябва да се трупат. Те трябва да се харчат. Не си струва да се върши престъпление заради тях, както и да се рискува. Не го заслужават. Друг е въпросът, ако сами идват в ръцете ти — тук вече не трябва да се противиш на съдбата. Вземай ги и се наслаждавай. А на земята няма такова място, няма и такъв човек, на когото милионът сам да не му идва в ръцете. Наистина мнозина просто не виждат тези възможности, не ги използват. И казвайки ми това, повтори три пъти, че щастието не е в парите. А в какво е, не ми каза.

Чичо Миша го сънувам понякога. Трудно ми е да кажа защо, но през нощите, когато добрият старец идва при мен на прашния пазар, аз плача на сън. В живота си рядко съм плакал, дори и като дете. А на сън — само когато го видя. Шепне ми чичо Миша на ухото мъдростта на живота, а аз запомням всичко и се радвам, че нищо не съм пропуснал.

И всичко, казано от него, се старая да запазя в ума си, докато се събудя. Всичко е просто, истините му са известни. Но се събуждам и не помня нищо.

Събуди ме ярък светлинен лъч. Протегнах се и се усмигнах на мислите си. Дълго си припомнях какво ми шепнеше на ухото чичо Миша. Не, нищо не помня. А беше нещо важно, което в никакъв случай не трябваше да забравям. От хилядите правила остана само едно малко парченце: трябва да се усмихваш на хората.

[1] НКВД, Народный комиссариат внутренних дел — Министерство на вътрешните работи. (Бел. ред.) ↑

[2] Старлей — употребявано в съветската армия съкращение за „старши лейтенант“. (Бел. пр.) ↑

[3] ПВО, Противовоздушная оборона — противовъздушна отбрана. (Бел. пр.) ↑

III ГЛАВА

Обувките са главният елемент от екипировката на диверсанта. След парашута, разбира се.

Един як диверсант с белег на бузата ми даде от склада чифт обувки и аз ги разглеждам с интерес. Това не са точно обувки, но не са и ботуши. Нещо средно, хибрид, съчетаващ в себе си най-добрите качества и на обувките, и на ботушите. Във ведомостта са зачислени под наименованието „О се“ — Обувки за скачане. Така и ще ги наричаме.

Направени са от дебела и мека волска кожа и тежат много по-малко, отколкото изглеждат. На всяка обувка има по много ремъчета и катарами: две ремъчета около петата, едно широко около стъпалото, две — около коляното. Ремъчетата също са много меки. Всяка обувка е попила в себе си нашия хилядолетен опит. Нали прадедите ни са ходили така на поход: увивали са краката си с мека кожа и са я пристягали с ремъчета. Моите ботуши са направени точно така: мека кожа и ремъчета.

Но виж, такива подметки дедите ни не са познавали. Подметките са дебели, широки и меки. Меки естествено не означава, че не са здрави. Във всяка подметка има по три титанови пластинки, поставени една върху друга — хем здраво, хем гъвкаво. Такива пластинки-люспи се използват и в бронираните жилетки — с куршум не можеш ги пробии. Разбира се, че те са поставени в подметките не за защита от куршуми. Тези титанови пластинки защитават стъпалата от шиповете и колчетата, които се срещат в изобилие на подстъпите към особено важните обекти. Ако се наложи, с тях може и през огън да се пробяга. Пластинките изпълняват и още една роля — те леко се подават извън подметките и служат като опора за прикрепване на ски.

Следите от подметките на обувките са като тези от подметките на войнишките обувки на нашите вероятни противници. В зависимост от районите, в които предстои да действаме, можем да оставим след себе си стандартната американска, френска, испанска или каквато и да е друга следа.

И все пак главната хитрост е другаде. Диверсионната обувка, точно обувката за скокове с парашут, има ток отпред, а подметката е отзад. Така, че когато диверсантът върви в една посока, следите му са обърнати в обратната. Естествено, токовете са направени по-тънки, а подметките — по-дебели, така че на крака да му е удобно и разместването — токът отпред, а подметката отзад — да не затруднява ходенето.

Опитен следотърсач, естествено, едва ли можеш излъга. Той знае добре, че при енергичното бързо ходене носът на обувката оставя по-дълбока вдлъбнатина, отколкото петата. Но много ли са хората, които се вглеждат в отпечатъците от войнишките обувки? Много ли от тях знаят, че носът на обувката оставя по-ясна следа? Мнозина ли ще обърнат внимание на това, че изведнъж се е появила следа, при която всичко е наопаки? Много ли могат да оценят правилно видяното? На кого може да му дойде наум идеята за ботуш, чийто ток е на носа на обувката, а подметката — на петата? Кой ще си помисли, че ако следите водят на изток, човекът ще е отишъл на запад?

Пък и ние не сме глупаци. Диверсантите са като вълците, те не се движат поединично. И като вълците ние вървим точно в следите на вървящия отпред. Хайде, опитай се да разбереш колко сме били в групата — трима или сто? А когато по една следа са преминали много обувки, то е почти невъзможно да се улови тънката разлика, че токовете ни са стъпквали земята повече, отколкото носовете.

За диверсионната обувка има само един тип чорапи: много дебели, от чиста вълна. И където и да се движим, в тайгата или знойната пустиня, чорапите ни ще бъдат винаги едни и същи: много дебели, вълнени, сиви на цвят. Тези чорапи и топлят добре, и предпазват краката от потта, и не ги претъркват, и самите те не се протриват. А диверсантът има само два чифта чорапи. Независимо дали отива за един ден или за месец. Два чифта. Оправяй се, както знаеш.

Бельото е ленено, тънко. То трябва да бъде ново, но малко поносено и да е прано най-малко веднъж. Върху тънкото бельо се облича „мрежата“ — второто бельо, изработено от дебели меки въжета, дебели колкото пръст. Така, че между горните дрехи и тънкото бельо винаги остава един въздушен слой от около един сантиметър. Умна глава го е измислила. Ако е горещо, ако потта ти тече, ако цялото

ти тяло е пламнало, подобна мрежа е спасение. Дрехите не прилепват към тялото и вентилацията под тях е много добра. Когато е студено, въздушният слой запазва топлината, сякаш че е пухен и в допълнение — никак не тежи. Мрежата има и още едно предназначение: комарите, продупчвайки дрехите, попадат на празно място, не стигат до тялото. Диверсантът е из гори, покрай блата. Лежи с часове под звънтящото бръмчене на комарите в парлива острица или огнена коприва. И само мрежата го спасява. А отгоре панталонът и куртката са зелени, от памучен плат. Шевовец навсякъде са тройни. Куртката и панталонът са меки, но здрави. На сгъвките, на лактите, на колената и на раменете платът е от три ката, за по-голяма здравина.

На главата на диверсанта има шлем. През зимата той е от кожа с косъма отвътре и копринена подплата, а през лятото — памучен, диверсантският шлем не трябва да пада от главата в никакъв случай, дори по време на десант. Не трябва да има и никакви катарамии, ремъчета и издатини от външната страна, защото в момента на скачане се намира точно при парашута. На него не трябва да има нищо, което би могло да попречи на купола и на въжетата да се отворят правилно. Затова десантният шлем е изработен точно по формата на човешката глава и плътно покрива главата, шията и брадичката, като оставя открити очите, носа и устата. По време на силни студове, а също и за маскировка, очите, носът и устата се закриват от маската.

Диверсантът има още и куртка. Тя е дебела, задържа топлината, лека е и е непромокаема. С нея може и в блатото да лежиш — няма да се намокриш и на снега да спиш — няма да замръзнеш. Дължината ѝ е до средата на бедрото: и да ходиш не ти пречи и ако ти се наложи денонощия да седиш на леда, за седалка да ти служи. Отдолу е широка. Това е много важно при бягане и бързо ходене — става вентилация. Но при нужда долната част може да бъде плътно пристегната така, че да закрива краката и да запазва топлината. По-рано диверсантите са имали и подобни панталони — дебели и топли. Но се е оказало неправилно. Когато се движиш денонощия без отдиш, пречат. Нарушават цялата вентилация. Нашите мъдри прадеди никога не са обували кожени панталони с косъма отвътре. Вместо това са имали дълги до петите кожуси. И са били прави. В кожени панталони ще се свариш, а в дългата шуба — няма. Сега древният опит е взет под внимание и диверсантът има само куртка, но в случаи на необходимост

към нея се прикачват дълги поли, които закриват тялото почти до петите: винаги е топло, но никога не е горещо. Тези поли лесно се откачат и се навиват на руло, без да заемат много място в багажа на диверсанта.

Куртката по-рано е можело да се обръща и от едната, и от другата страна. Едната е била зелена, другата — сивозелена, на петна. Но и това се оказало неправилно. Куртката отвътре трябва да бъде нежна като кожата на жена — тя трябва да гали тялото на диверсанта. А отвън трябва да е груба като кожата на носорог. Затова сега куртките не се обръщат. Те са нежни отвътре и груби отвън. А цветът им е светлосив — като на миналогодишната трева или на мръсен сняг. Цветът е избран много подходящо. Е, при остра нужда върху нея може да се облече лек, бял маскировъчен халат.

Цялата екипировка на диверсанта се намира в ДР — десантната раница. ДР, както и всичките дрехи и екипировката на диверсанта, е светлосива. Тя е малка, с правоъгълна форма. Направена е от плътна материя. За да не тегли рамената назад, е плоска, но широка и дълга. Изработена е така, че да може да се закрепи в най-различни положения на тялото. Може да се окачи отпред, може да се закрепи високо над гърба, може да се пусне надолу до задника и да се закрепи на кръста, за да освободи малко претърканите рамене.

Където и да отива диверсантът, има само една манерка вода — 810 грама. Освен това има и шишенце с малки кафяви обеззаразяващи таблетки. Такава таблетка може да се пусне във вода, замърсена с нефт, с дизентерийни бацили, със сапунена пяна. След една минута цялата мръсотия се утаява долу, а горният слой може да се прелее и да се изпие. Така получената чиста вода има отвратителен вкус и остра миризма на хлор. Но диверсантът я пие. Онзи, който знае какво означава истинска жажда, той би пил с най-голяма наслада и такава вода.

Ако диверсантът е изпратен със задача за седмица или за месец времето не играе никаква роля — носи със себе си винаги едно и също количество продоволствие — 2765 грама. Често по време на изпълнение на задачата му могат да му хвърлят със самолет и храна, и вода, и боезапаси. Но това може и да не се случи и тогава живей, както знаеш. Почти три килограма — това е твърде много, като се има предвид необикновената калоричност на специално разработената

приготвена храна. Но ако не ти стигне — сам трябва да си набавиш. Може да убиеш някой елен или глиган, може да наловиш риба, може да ядеш ягоди, гъби, таралежи, жаби, змии, охлюви, земни червеи, може да вариш брезова кора и желъди, може... та малко ли неща може да изяде един гладен човек, особено ако познава концентрирания опит на хилядолетията.

Освен храната, диверсантът носи в десантната си раница четири кутии със сапъорен кибрит, който не се овлажнява, клечките му горят при каквото и да е вятър и под водата. Той има и сто таблетки със спирт, но няма право да пали огън. Затова се топли и приготвя храната си на огънчето на таблетката. То е същото като от кибритената клечка, само е по-устойчиво на вятър.

В раницата му има и двадесетина други таблетки, вече медицински. Те са против всякакви болести и отравяния.

В десантната раница има и една кърпа, четка за зъби и паста, самобръсначка, тубичка с течен сапун, рибарска кукичка на конец, игла с конец. Гребен диверсантът не носи. Преди изпращането му се остригва нула номер — главата му се поти по-малко и мократа коса не пада в очите му. За месец пораства нова коса, но не толкова дълга че да се прахосва от скъпоценното място и за гребен. И така носи твърде много неща.

Има два варианта за въоръжаването на диверсанта: пълен и облекчен комплект на въоръжение.

Пълният комплект включва автомат „Калашников“ АКМС^[1] и 300 патрона към него. Някои автомати имат допълнително и ПБС — прибор за безшумна и беспламъчна стрелба, както и ННП-3 — нощен неосветяван прицел. По време на скока с парашут автоматът се намира в калъф, за да не попречи за правилното отваряне на парашута. За да не се окаже беззащитен в първия момент след приземяването си, всеки диверсант има безшумен пистолет П-8 и 32 патрона към него. А освен това на десния кончов на ботуша му виси огромен диверсионен нож за прерязване на парашутните въжета, а на левия кончов — четири запасни остриета за ножа. Диверсионният нож е необикновен. В острието си има мощна пружина. Може да се освободи предпазителят, след това да се натисне копчето за изхвърляне и острието на ножа с отворително свистене ще се стрелне напред, отблъсквайки назад ръката с опразнена дръжка. Тежкото острие се изхвърля 25 метра

напред. Ако попадне в някое дърво, не винаги може да се издърпа и тогава диверсантът поставя в празната дръжка новото запасно острие, като я натиска с цялата си тежест, за да свие мощната пружина. След това се спуска предпазителят и диверсионният нож отново може да се използва като обикновен: да се колят хора и да се реже хляб, да се използва като пила или сапъорни ножици за прерязване на бодлива тел. Ако диверсантът носи пълният комплект от въоръжение, в допълнение към това в торбата му има шест гранати, пластичен взрив, управляеми мини или друго тежко въоръжение.

Облекченият комплект от въоръжение е за офицерите и войниците-радисти. В него влизат автоматът със 120 патрона, безшумният пистолет и ножът. Всичко това ми се дава в склада от опитен диверсант. Пистолетът ми е истински. Аз заминавам като посредник с една група диверсанти. Проверяващ съм и затова няма да ми е необходимо да стрелям. Но аз съм също офицер от разузнаването и също трябва да почувствам тежестта на автомата и патроните. Ето защо автоматът ми е учебен. Той е същият, каквито са бойните автомати, но е вече твърде износен и затова е изваден от въоръжение. В задната част на цевта му са пробити дупки и е щампован надписът „учебен“. Окачвам автомата през рамо. Вече доста години не ми се налагало да нося учебен автомат с дупка в цевта. С такива автомати започват службата си най-младите войници и курсантите от военните училища. Онези, които ги носят, обикновено са обект на леки, добродушни шеги в армията. Разбира се, аз не се чувствам млад и зелен. Но все пак съм съвсем нов човек в диверсионните войски. И получавайки автомата с дупката, изведнъж напълно автоматично решавам да проверя дали не ме смятат за зелен и дали не са ми подхвърлили някой от старите армейски капани. Свалям бързо раницата от раменете си, отварям я и от едно малко джобче изваждам лъжицата. Тя, както и цевта на автомата, е пробита и е украсена със същия надпис „учебна“.

— Извинете другарю старши лейтенант — опитният диверсант придава виновно изражение на лицето си — не сме я видели.

Не му е много по сърце, че не съм новак в армията, знам ги тези древни шегички и проявявам достатъчно бдителност. Привиква помощника си — едно съвсем младичко войниче — и пред мен му прави забележка за невниманието. И той, и аз разбираме, че войничето

не е виновно, че учебната лъжица е пхната от самия сержант. Сержантът тутакси му заповядва да изхвърли веднага учебната лъжица и подобна глупава шега никога повече да не се повтаря. Аз разбирам, че няма да бъде изхвърлена. Тя ще служи на още много поколения диверсанти. Но редът си е ред. Сержантът трябва да даде необходимите указания, а новобранецът трябва да бъде наказан. Сержантът взема бързо една друга лъжица и ми я подава. Номерът не минава, но вижда, че разбирам армейския хумор, умея да го ценя и няма да наруша с крясъци старите традиции: в армията не е прието да се обиждаш на шегите и разиграванията. Той отново е сериозен и делови:

— Желая ви успех, другарю старши лейтенант.

— Благодаря, сержант.

Всеки в Съветската армия сам сгъва собствения си парашут. Това се отнася и за генералите: не знам дали Маргелов е скачал с парашут, след като стана армейски генерал, но когато беше генерал-полковник — скачаше. Това го знам точно. И естествено сам е сгъвал парашута си. А освен Маргелов, във въздушно-десантните войски има много генерали и всички скачат с парашути. А освен тях има десетки генерали във военното разузнаване и онези, които продължават да скачат, сами сгъват парашутите си. Това е умно. Ако се пребиеш, то ти, мъртвият, си носиш цялата отговорност. Живите не носят отговорност за теб.

Всички парашути се пазят на склад. Те са сгънати, запечатани, винаги са готови за използване. Върху коприната на всеки има разписка: „Редник Иванов. Този парашут го сгънах сам“.

Но ако ни вдигнат не по нощна тревога, ако ни използват по план, с пълен цикъл на подготовка, то всички парашути се разопаковат и се сгъват отново. И пак всеки ще се разпише отгоре: „Този парашут го сгънах сам“.

Сгъването се извършва в онези условия, в които ще се наложи да скачаш. А ще трябва да скачаш на студа и затова сгъването също е на студено. Шест часа.

Парашутите се сгъват от целия батальон. На един широк площад, заграден с висока ограда за предпазване от любопитните погледи на чужди войници.

Приготвихме парашутните маси. Парашутната маса всъщност не е маса. Това е просто парче дълъг брезент, който се разстила върху бетона и се закрепва със специални колчета. Сгъването става на два етапа. Първоначално двамата ще сгънем твоя парашут ти си старши, а аз ти помагам. После ще сгънем моя парашут — сменяваме си и ролите. След това ще сложим твоя запасен парашут и отново ти си старши, а после и моя — тогава аз ще съм старши. Някои от нас ще бъдат хвърлени не с два, а с един парашут. Но засега не е ясно кому ще се падне този жребий. И затова всеки подготвя и двата си парашута.

Започваме.

Първа операция: разтегнахме купола и парашутните въжета върху парашутната маса. Във всяка рота има офицер — заместник-командир на ротата по парашутно-десантната служба — зам. по ПДС. Той дава команда на цялата рота. И той проверява изпълнението ѝ. Когато се убеди, че всички са я изпълнили правилно, дава втора команда: „Да се закрепим върхът на купола!“ И пак тръгва по редовете да проверява правилно ли се изпълнява. Всеки има зад гърба си голям опит по сгъването. Но хора сме. И грешим. Ако бъде открита грешка при някого, парашутът му незабавно се разопакова и той започва сгъването от самото начало. Първата операция. Правилно. Втората операция... Ротата търпеливо чака, докато онзи, който е сгрешил, изпълни всичко от самото начало и я настигне. Седемнадесета операция. А дърво и камък се пука от студ...

Заедно с батальона в сгъването на парашутите участват и офицерите от разузнавателния отдел на армията. Ние сме проверяващи. Значи и ние ще трябва да вървим цели седмици в снега заедно с диверсантите...

През зимата се стъмва рано. И завършваме напълно сгъването вече в студената мъгла на светлината на прожекторите. Ще се приберем в топлите казарми, а парашутите ни ще останат с мощен конвой на студа. Ако се внесат в помещение, на студената материя ще се кондензират невидими за окото капки влага. А утре отново ще ги изнесат на студа, капките ще се превърнат в микроскопични парченца лед, заципали здраво копринените нишки. Това е смърт. Проста работа. Нещо, разбираемо и за току-що постъпилите новобранци. Но понякога и това се случва и диверсантите загиват до един — целият взвод, цялата рота. Възможните при сгъването и съхранението грешки са стотици. Разплатата — винаги една и съща: смърт.

С вдървена от студа ръка се разписвам на копринените ленти на двата си парашута: „Старши лейтенант Суворов. Този парашут го сгънах сам“. И още веднъж: „... го сгънах сам“. Аз ще се претрепя, а виновникът ще бъде намерен. Това разбира се, ще бъда аз.

Сгрива ни приятната топлина в казармите. Следва късната вечеря. А вече след нея са последните приготовления. Всички вече са остригани нула номер. Всички отиват в банята, в сауната. Понапарете, момчета, костите си, няма да ви се случи скоро да срещнете по пътя си гореща вода. Късно след полунощ — спане за всички. Всеки трябва да се наспи в запас за много седмици напред, на всеки се дават по десет часа сън. Всички прозорци в казармите са с плътно спуснати пердета, за да не се събуди никой рано сутринта. Сънят на всеки трябва да бъде дълбок. За това си има малка тайна. Трябва да легнеш по гръб, да се изтегнеш, да отпуснеш всички мускули. А после трябва да затвориш очи и при спуснати клепачи да обърнеш зениците си нагоре. Това е нормалното положение на очите по време на сън. Заеме ли човек това положение, заспива бързо, леко и дълбоко. Ще ни събудят много късно. Това няма да бъде: „Рота, ставай! След 30 секунди да сте се строили!“ Не, няколко войници и сержанти, които този път няма да скачат, ще дойдат тихо до всеки и внимателно ще го събудят: „Ставай, Коля, време е!“ „Ставайте, другарю старши лейтенант, време е!“ Време е. Време е. Време е. Ставайте, момчета. Време ни е.

Четиридесет и трета дивизионна група на 296-ти отделен разузнавателен батальон със Спецназ^[2] има в състава си 12 души. Аз, офицерът по информацията, съм тринадесетият в групата. Аз съм посредник, контролор на действията на групата. На мен ми е най-лесно — не трябва да вземам решения. Моята задача е в най-неочакваните моменти да задавам въпроси ту на войниците, ту на командира на групата, ту на неговия заместник. Нося си лист със стотина въпроса. На много от тях засега не знам точните отговори. Работата ми е да задавам въпроси и да запиша отговорите. След това офицерите от трета група под ръководството на подполковник Кравцов ще изяснят кой е сгрешил и кой не.

Диверсионната група носи със себе си две радиостанции от типа Р-351М, апаратура за засекретяване, апаратура за свръхбързо предаване на сигналите.

През нощта ще бъде извършена масирана операция по заслепяване на радиолокационните станции на 8-ма гвардейска танкова армия, срещу която действаме сега. Едновременно ще бъде нанесен масов ракетен и авиационен удар върху командните й пунктове и струпвания на войски и по време на този удар ще бъдат спуснати с парашути първите двадесет и осем диверсионни групи от нашия батальон. Групите имат различни задачи и състав — от трима до четиридесет души. Начело на някои групи са сержанти, на други — офицери. През следващите нощи ще бъдат спускани с парашути все нови и нови групи: от три до осем групи на нощ. Спускането им се извършва в различни райони, по различни маршрути, от различни височини. Днес нас ще ни спуснат от свръхмалка височина. Свръхмалка означава сто метра. Всеки от нас има само по един парашут. Отварянето му не е свободно, а принудително. Втори парашут на свръхмалка височина е съвсем ненужен.

Виждали ли сте животински страх в очите на хората? Аз съм виждал. Това е, когато те спускат от свръхмалка височина с принудително отваряне на парашута. Поради полета премериха всеки от нас с всичко по него. И в самолета е в съответствие с теглото ти. Най-тежкият трябва да излезе първи, след него — малко по-лекият и така до най-лекия. Това се прави, за да не може по-тежките да налетят на куполите на парашутите на по-леките и да ги смачат. Първ ще тръгне един голям, скулест радист. Не му знам фамилията. В групата прякорът му е Плешивият Тарзан. Едно голямо, мълчаливо човечище. В групата има и по-тежки, но той беше претеглен заедно с радиостанцията си и затова излезе най-тежък, та ще бъде и първ. След него ще тръгне един радист с прякор Брат Евлампий. Трети според теглото си е Чингиз Хан — шифровачът на групата. Тези тримата ги очаква много сложен скок. Всеки от тях има със себе си контейнер, закачен на дълго петнадесет метрово въже. Всеки от тях скача, като притиска тежкия контейнер към гърдите си и след разтварянето на парашута го хвърля надолу. Контейнерът лети заедно с парашутиста, но петнадесет метра по-долу. Ще се удрия първ в земята и след това на парашутиста му поолеква и в последните части от секундата скоростта му малко намалява. Приземява се точно до контейнера. От скоростта и от вятъра парашутистът леко се поднася встрани, не пада почти никога върху контейнера си. От това обаче не му става по-леко. И скокът с контейнер е много рискована задача, особено на свръхмалка височина. Четвърти е заместник-командирът на групата, старши сержант Дроздов. В групата той е най-големият. Прякорът му е Китката. Гледам исполинската му ръка и разбирам, че по-добър прякор не би могъл да се измисли. Голям човек е. Огромен. Как е родила природата такова чудо! След Китката ще скача командирът на групата, лейтенант Елисеев. Също е огромн, макар и не толкова, колкото заместника си. Лейтенанта го наричат по името на групата му: 43–1. И той разбира се има някакъв прякор, но нима в присъствието на офицер някой ще се осмели да каже прякора на друг офицер?

А зад командира седят приличащите на богатири, широки като шкафове редови диверсанти: Камшикът, Вампирът, Ютията, Николай Трети, Негативът, Шопен, Карл де ла Дюшес. Мен, разбира се, също ме наричат някак помежду си, но официален прякор нямам, само номер: 43-К. Контрол значи.

В четиридесет и трета диверсионна група аз съм най-малкият и най-лекият. Затова трябва да напусна самолета последен. Но това не означава, че седя най-отзад. Напротив, аз съм точно при десантния люк. Този, който скача последен, е човекът, който пуска. Той, седнал досами люка, проверява правилно ли е излизането за скок в последния момент и в случай на нужда има право във всеки миг да прекрати десанта. Тежка му е задачата. Дори за това, че седи в самата опашка и лицата на всички са обърнати към него. Сякаш е като на сцена: всички го гледат. Накъдето и да погледна, отвсякъде от упор ме гледат очите на диверсанти. Погледите на всички са ошашавели. Не, командирът на групата прави май изключение. Спокойно си дреме. Напълно отпуснат е. Но очите на всички останали са с блясък на леко откачени. Хубаво е да скачаш от три хиляди метра! А сега са само сто. Какви ли не хитрости са измислени, за да притъпят страха но къде ли ще избягаш от него? Страхът си е страх! Хубаво ни е прегърнал.

Заглъхнаха ми ушите, самолетът рязко се снижава. Върховете на дърветата се мяркат почти наравно с нас. Ролята ми е лоша: въженцата за издърпване на парашутите на всички са закачени за централното въже, само моето си лежи спокойно на гърдите ми. Като пропусна всички покрай себе си, трябва в последния момент да щракна въженцето си точно над главата си. А ако не улуча? Ами ако бързайки, изскоча, и не успея да го закача? Вече ще е невъзможно да се отвори с ръце парашута: земята е съвсем до теб. Изведнъж си представих, че летя надолу без парашут, като котка, разперила лапи. Ама че вик ще му дръпна! Представям си предсмъртния си вой и ми е смешно. Диверсанти ме поглеждат с разбиране: проверяващият е в истерика. Но аз не съм в истерика. Просто ми е смешно. Синята лампа над товарния люк замига неравно.

— Стани! Наведи се!

Първият диверсант, Плешивият Тарзан, се навежда, изнесъл напред десния си крак за устойчивост. Брат Евлампий е отпуснал телеса отгоре му. Третият се е отпуснал на гърба на втория и така —

цялата група, сляла се в едно цяло, очаква сигнала. След сигнала задните ще напрат на предните и цялата група почти едновременно ще излети през широкия люк. Добре им е на тях. А мен никой няма да ме бута. Гигантските крила с леко изшумоляване се дръпнаха настрани^[3]. Студът ни удря в лицата. Нощта е безлунна, но снегът е ярък, заслепяващ. Всичко се вижда като денем. Земята — ей я на. Храстите и малките горички са побеснели — препускат покрай нас с див галоп. ТРЪГВАМЕ! Братлета! ТРЪГВАМЕ!!!

Човечеството не е измислило нищо по-лошо от това. Толкова ошашавели очи край мен. Сирената вие, като умиращ звяр. Ревът ѝ разкъсва тъпанчетата ми. Това е, за да се загнезди по-дълбоко страхът. А лицата са изкривени. Всеки крещи страшната дума: ТРЪГВАМЕ! Няма как да се измъкнеш. Натискът отзад е неотразим. Предните се исипаха в студената мъгла. Потокът на вятъра подхвърля всекиго с краката нагоре. ТРЪГВАМЕ! А задните, увлечени от стадния инстинкт, тутакси излитат в черния снежен вихър. Рязко вдигнах ръка нагоре. Щракване. И излитам в студения мрак, където порядъчни хора не летят. Тук има само дяволи и вещици, яхнали метли, и един Витя Суворов с неговия парашут.

На свръхмалка височина всичко става едновременно: главата надолу, жестокият студ те шиба с многожилен камшик по муцуната, краката нагоре, страшно дръпване зад врата, краката надолу, вятърът в пазвата ти, под кожената жилетка, удар по краката, пак твърдите парашутни въжета — по мутрата, а в ръкавиците и в ръкавите до лактите е стигнал топъл сняг и започва да се топи. Ама че гадост...

Заровихме парашутите в снега, посипахме с някаква гадория наоколо. Това е срещу кучетата. Сега цялата местна милиция, КГБ, частите на МВР — всички тренират. Всичките те са хвърлени сега срещу нашите нещастни групи. А на нас, смятай, ръцете ни са вързани.

Ако имаше война, щяхме да превземем няколко бронетранспортъора или коли и да се разхождаме из окръга. Но сега война няма и ни е забранено да превземаме транспортни средства. Драконова заповед. С краченца, с краченца. По-далеч от кучетата.

Ските ни са къси и широки. Отдолу са покрити с истинска лисича кожа. Лесно е да се хвърлят с парашут. Те се плъзгат напред, назад приплъзване няма. Лисичата кожа в такъв случай изпъква, не го пуска. Тези ски са диверсионни, често не оставят следи, особено върху

плътен, слегнал се сняг. Много са широки. Не пропадат. От такива ски и къщичка може да се направи в снега — косъмът навътре, спете, момчета, един по един. Но най-главното е, че тези ски не замръзват, не се покриват с ледена коричка.

До сутринта сили не ни останаха. Три часа се измъквахме от района на спускането, следите си маскирахме. Куртките ни са мокри. Лицата — червени. Потта се лее като ручей. Сърцето ти ще изскочи. Езикът е оплезен, както кучешкия в горещините. Винаги в началото е така. На четвъртия-петия ден ще влезем в ритъм и ще се движим като машини. Но първият ден винаги е много тежък. Първата нощ и следващите две са ужасни. След това ще бъде по-леко.

— Командире, в селото лаят кучета. Не е на добро. Там значи има чужди хора.

Това на всеки е ясно. Кой толкова рано и в такова затънтено място може да разтревожи селските кучета?

— Ще заобиколим. Ще тръгнем наляво.

— Вляво има засада на КГБ. Ей там, в онази горичка. Виж, командире, птиците се вият над гората.

Също правилно. Кой ги е подгонил от местата им в такъв студ? По това време птиците, настръхнали, са по покритите със скреж клони. Да се върви натам, разбира се, не може. Остава ни само пътят през овразите, през нападалите дървета, където добър човек не стъпва. Там е пътят само за вълци и диверсантите от Спецназ.

— Готови ли сте? Напред!

Нормите са жестоки: осем километра в час.

Вечер е. Студът се усилва. През деня сме изминали 67 километра. Почивахме два пъти. Време е още веднъж да полежим на снега.

— Няма да стане, търтеи такива — ободрява ни командирът — вчера трябваше да спите.

Командирът е ядосан. Групата не издържа скоростта на маршовото движение. Групата е ядосана. Идва нощта. Това е лошо. През деня групата може понякога и да полегне на снега, в храстите, в блатото и да изчака. Но през нощта това никога не се случва. Нощта е измислена за работа. Ние сме като проститутките — работим през нощта.

Не си ли починал през деня, през нощта никой няма да ти разреши.

— Да не се яде сняг! — командирът е суров. — Ще ви размажа!

Това не се отнася за мен. Това са закани по адрес на Чингис Хан и Ютията. Моето положение не позволява. Аз съм проверяващ. Нямам право да слагам сняг в устата. Да не бях проверяващ, непременно тайничко бих се нагълтал с бялата влага. С шепи щях да я натъпча. Горещо е. Потта струи по челото. Добре, че главата е обръсната, иначе косата щеше да стане на топка. На всички куртки откъм гърба се вдига пара. Всичко е просмукано от пот, всичко е сковано от студа. Дрехите са станали като колове, сякаш от дъски са шити. Пред очите ми се мяркат оранжеви кръгове. Групата не издържа на маршовата скорост... Не яжте сняг!... Ще ви размажа!... По-добре е да се гледа надолу, към краищата на ските. Гледаш ли в краката си, омайваш се, вървиш съвсем механично и недостижимият хоризонт не те ядосва.

— Шкембета проклети! Търбуси! — командирът е свиреп. — Гледай напред! На засада ще налетим! Негатив не забеляза светлинка вляво. Гледай, Негатив, че ще ти избия зъбите с щеката.

Групата знае, че командирът не е по шегите. Ще ги избие.

— Напред, търбуси!

Над света изгрява кървава зора. Косматото, надменно слънце се изтърколи сред студената мъгла над лилавите върхове на елите. Студът пука по горските просеки.

Лежим в еловите храсти. За втори път през нощта. Чакаме изпратения напред патрул. Лицата на всички са бели, без капчица кръв, като на мъртъвци. Краката треперят. Трябва да се вдигнат нагоре — така кръвта се оттича от тях. Така им е по-леко. Радистите лежат по гръб на снега, сложили крака върху контейнерите. Всички останали също са вдигнали крака нагоре. Мина повече от денонощие откакто скочихме. През цялото време вървим. На всеки три-четири часа спираме за петнадесет-двадесет минути. Двама наблюдават обстановката и двама излизат напред, останалите лягат по гръб и веднага заспиват. Карл де ла Дюшес е отметнал глава и от разгърдената му куртка бавно струи пара. Една добре оформена снежинка кацва бавно в отвореното му гърло и плавно изчезва. Очите ми се залепват. Сякаш някой е сипал пепел под клепачите ми. Да можех да попремигна, пък да ги затворя и да не ги отварям поне шестстотин минути!

Командирът на групата разтрива брадата си: това не е добър признак, мрачен е командирът. И заместникът му Китката е мрачен. Към свързочния възел на танковата група се движеха едновременно от различни посоки пет диверсионни групи. Заповедта беше проста: който успее да стигне до три през нощта до възела, той ще го атакува в 3:40. Които не успеят да го сторят в условното време, в бой не встъпват, заобикалят възела в голям кръг и се движат към следващата цел. Нашата 43-та група не стигна навреме. Затова е и мрачен командирът. Чуваме далечни взривове и стрелба на дълги серии. Удряха, значи, от упор. От нулева дистанция. Навреме са стигнали най-малко три групи. Но дори и само една да беше успяла, е премахнала часовите и се е появила в свързочния възел в края на студената неприятна нощ... О, една група може да направи много нещо на един свързочен възел, разположен уютно в топлите контейнери, на

затлъстелите очилати свързочници, на разпуснатите телефонистки, затънали в ревност и блудство. Жал му е на командира, че войниците му не успяха да стигнат до такава примамлива цел. Командирът знае точно, че групата на лейтенант Злия е стигнала тъкмо навреме. Сигурно и старши сержант Акл е успял да заведе навреме юнаците си. Акл значи акула. Старши сержантът има остри, здрави зъби, но неравни, сякаш в два реда са. За това и са го кръстили акула. А може и да не е само за това. Командирът скърца със зъби. Ясно е, че днес няма да разреши на групата да се отпусне. Дръжте се, търбуси!

Спим. Единадесетият ден след началото на десанта е. Денем е невъзможно да вдигнем глави: хеликоптерите кръжат. По всички пътища има кордони. В края на всяка гора — засада. Появиха се много лъжливи обекти: ракетни батареи, свързочни възли, командни пунктове. Диверсионните групи ги забелязват, но попадат в капан. Батальонът вече е загубил десетки от диверсионните си групи. Не знаем колко. Всяка нощ от небето ни спускат с парашути пратки: боеприпаси, взрив, храна, понякога и спирт. Подобно внимание означава само едно: останали сме малко. През тези дни групата ни намери линия за радиорелейна връзка, неизвестна от по-рано на нашето командване. Като се ориентираше по приемните и предавателните антени, групата ни откри мощен свързочен възел и тилов команден пункт. Тогава на петия ден на операцията тя излезе за пръв път в ефира, съобщавайки за откритието си. Получи благодарност лично от командващия 13-та армия и заповед да напусне този район. Сигурно го бяха обработили с ракети или авиация. На седмия ден групата ни се обедини с четири други, като образува диверсионен отряд под командването на капитан с прякор Четвъртият Излишен. Отрядът в пълен състав атакува един аеродрум направо през деня, точно по време на излитането на изстребителен авиополк. Отрядът се измъкна без загуби от преследването и се разпадна на малки групи. Нашата 43-а временно не съществуваше, превърната в две — 431-ва и 432-а. Сега те отново се обединиха. Но нямаме възможност да работим активно: хеликоптери из небето, кордони по пътищата, засади в горите, капани край обектите. И все пак си гледаме работата: 8-ма гвардейска танкова армия е почти напълно парализирана и вместо да воюва, ни изравя по тиловите си.

Денят гасне. Никой не ни закача през деня. Починахме си. Засега групата ни не е открита, тъй като командирът е хитър като змей. Оказва се, че тъкмо така му и викат. Той откри един вражески склад с боеприпаси и край него и прекарваме денем. Тук ни е и базата — цялата тежка екипировка е струпана там. А нощем част от групата

излиза без багаж надалеч от базата и там извършва дръзки нападения, после се завръща. Всички групи, които се криеха из непроходимите гори, са вече отдавна унищожени. А ние засега не сме. На противниците ни им е трудно да повярват и да разберат, че нашата база е скрита точно под носа им и затова хеликоптерите не ни досаждат. А със засадите и кордоните трябва просто да бъдем внимателни.

— Готови ли сте, търбуси?

Групата е готова. Ските са подбрани, ремъците — проверени.

— Да поскачаме.

Преди тръгване трябва да поскачаш, за да се убедиш, дали нещо не трака или не звънти.

— Време е. Тръгваме.

— Слушай, Шопен, представи си, че сме на истинска война. Заместник-командирът е убит, а на командира му е прострелян кракът. Да го мъкнеш със себе си, всички ще погубиш, да го изоставиш — също е смърт за групата. Враговете черния дроб на командира ще измъкнат, но ще го накарат да проговори. При нас, в Спецназ, евакуиране няма. Представи си, Шопен, че ти си поел ръководството на групата, какво ще правиш с ранения командир?

Шопен изважда от едно малко джобче на ръкава на куртката си една шприц-тубичка за еднократно действие. Това е „блажената смърт“.

— Правилно, Шопен, правилно. На война имаме един-единствен начин да оживеем: като сами убием своите ранени — поставям още един плюс в контролната тетрадка.

Седемнадесетият ден след спускането ни с парашути е. Активно действат само пет-шест диверсионни групи и нашата е една от тях. Групата на Акулата, както и групата на Злия са хванати отдавна. Командирът на 43-та знае това с помощта на някакъв особен нюх. И Злият, и Акулата са му приятели и съперници. Сигурно лейтенант Змей мисли сега за тях и леко се усмихва сам на себе си.

— Готови ли сте? Скачаме. Време е. Тръгваме, момчета.
Вече не нарича войниците си „търбуси“.

[1] АКМС, автомат Калашникова модернизированный, со складывающимся прикладом — автомат „Калашников“, модернизиран със сгъваем приклад. (Бел. пр.) ↑

[2] Батальон Спецназа — батальон специального назначения — батальон със специално назначение. (Бел. ред.) ↑

[3] Става дума за големи четиримоторни самолети, които пускат парашутистите отзад, а не отстрани, както е при малките самолети. (Бел. пр.) ↑

IV ΓΛΑΦΑ

Вървя по червения килим. Не съм бил тук двадесет и три дена. Отвикнал съм от тишината, от килимите, от топлината. Изобщо човек подивява бързо и се връща в животинско състояние свободно, без затруднения.

В коридорите на щаба е спокойно и уютно. Тук хората са чисти, сити и лицата — избръснати. Няма го тук простуденото командирско хриптене и нетърпеливото скимтене на кучетата, които всеки момент ще бъдат освободени от каишките си.

Нашата 43-та диверсионна група беше хваната измежду последните. Заградиха ни, натикаха ни в един овраг. Всичко като в истинска война. И кучетата бяха истински. А те, четирикраките приятели на човека, съвсем не схващат разликата: истинско преследване ли е или е учебно... Пука им.

Слабият гъвкав войник Камшикът успя да се измъкне и от това преमेждие. Него пръв го бяха отделили от групата и го бяха погнали към реката, по която вече имаше ледоход. Но той хвърли куртката си, хвърли автомата си и заплува между ледените парчета. Не изпратиха хеликоптер за сам човек, а кучетата не влязоха във водата, да не са луди. След четири дни той се върна в казармата на батальона крайно изтощен, с тъмносин милиционерски шинел. Откраднал го.

По този повод на Камшика беше дадено сержантско звание и двуседмичен отпуск. Изобщо в батальона има доста такива момчета. Един след друг се връщат — със счупени ски, с разкъсани куртки, а понякога и с кървави рани.

Нашата група беше заловена в един дълбок овраг, като ни бяха отрязани всички пътища. Закараха ни в казармите на полка на МВР. Посрещнаха ни като стари приятели. Напарихме се в банята, нахраниха ни, дадоха ни едно денонощие да се наспим. Предварително беше освободена една казарма за хванатите групи и санитарната част на полка работеше само за нас.

В банята войниците от МВР ни гледат с уважение и страх: скелети.

— Тежка ви е службата, братлета.

Спор няма. Тежка е. Само че всяка година в Спецназ за година и половина се брои. Прослужиш ли десет години — ще ти запишат петнадесет. Съответно на това плащат и по заплата и половина, и за скоковете плащат, както и за всеки ден, прекаран в поход дават специални добавки. Колкото до сланината — пак ще си я натрупаме. Не напразно ни наричат търбуси. Наспах се. Отпочинах. И ето, отново крача по червения килим. Щабът ме посреща със шег:

— Витя, я разкажи как смъкваш тия килограми?

— Хей, разузнаване, откъде се връщаш толкова почернял?

Лицето ми е опърлено от студа, вятъра и безжалостното зимно слънце. Устните ми са черни, нацепени. Носът се бели.

— Витя, хайде в неделя на ски!

Това е жестока шег. Такива шег понасям трудно. И изобщо след Спецназа най-много от всичко на света мразя хората, които доброволно си слагат ските, просто защото няма какво друго да правят.

Тръгнал съм при началника на разузнаването.

— Разрешете да вляза? Другарю подполковник! Извинете...

На новичките пагони на Кравцов има не по две, а по три звезди.

— Другарю полковник, старши лейтенант Суворов се върна от изпълнение на учебно-бойна задача!

— Здравей.

— Здраве желая, другарю полковник! Поздравявам ви.

— Благодаря. Сядай — той гледа опънатите ми скули. — Я, как си се одрал. Наспа ли се?

— Да.

— Има много работа. Светът се промени по време на твоето отсъствие. Постарай се да влезеш в крак в най-къс срок. Всичко ли забрави по време на похода?

— Стараех се да си повтарям наум всичко, което зная...

— Да те проверя ли?

— Да.

— Шпангдалем.

— Шпангдалем — авиобаза на ВВС на САЩ в Западна Германия. На 25 километра северно от град Трир. Там се базира постоянно 52-ро тактическо избирателно крило. Седемдесет и два

изтребителя „Р-4“. Пистата за излитане е една. Дължината ѝ е 3050 метра. Ширината — 45 метра. В състава на крилото влизат...

— Добре. Свободен си.

Светът се променя стремително. Двадесет и три дена нямах достъп до информация и ето ги сега пред мен дебелите папки с разузнавателни бюлетини, заповеди, шифровани съобщения. Светът неузнаваемо се е променил за двадесет и три дена. Разбирам, че началникът на разузнаването е пощадил самолюбиято ми и ми е задал един въпрос за неподвижен обект, за авиобаза. Ако ме беше попитал например за 6-та мотопехотна дивизия на Бундесвера, то непременно щях да изпадна в неловко положение. Обстановката трябва да се следи постоянно, иначе ще се превърнеш в носител на остаряла информация. И така... Строго секретно... От агентурното разузнаване на Белоруския военен окръг е отбелязано засилване на охраната на стартовите батареи от ракети „Пършинг“ на територията на Западна Германия... Строго секретно... 5-ти отдел на разузнавателното управление на Балтийския флот е регистрирал пълна промяна на системата за кодиране в правителствените и военни канали за свързка в Дания... Строго секретно... От агентурното разузнаване на Генералния щаб са разкрити... Строго секретно... От агентурното разузнаване на 11-та гвардейска армия от Прибалтийския военен окръг са регистрирани на територията на Западна Германия строителство на шахти за ядрени мини. Заповядвам на началника на Второ главно управление на Генералния щаб, на началниците на разузнаването на СГВ^[1], на ЦГВ^[2] на Прибалтийския, Белоруския и Прикарпатския военни окръзи за обърнат особено внимание на събирането на информация за системата на ядрените мини на територията на ГФР. Началник на Генералния щаб — армейски генерал Куликов.

Преди двадесет и три дена никой нищо не беше чувал за ядрените мини... А сега гигантските сили на агентурното разузнаване са хвърлени за разкриването на тази тайнствена система за самозащита на Запада... Променя се лицето на нашата армия... Секретно... За резултатите от експерименталните учения на 8-ма въздушно-щурмова бригада от Забайкалския военен окръг. Преди двадесет и три дена нямаше такива бригади... Строго секретно... Заповядвам да се вземе

на въоръжение в изстребително-противотанковата артилерия изделието „Малютка-М“ с двуточкова система за насочване... Министър на отбраната, маршал на Съветския съюз А. Гречко... Строго секретно... Само за офицери от Спецназ... Разследване на обстоятелствата за гибелта на чуждестранните курсанти на Одеския специален център за подготовка по време на учебни боеве с „кукли“... Заповядвам да се засили контролът и охраната... Да се обърне особено внимание...

Препрочитам тези заповеди три пъти. Ясно ми е как трябва да се отнасям с „куклата“, в какви условия да я държа и я пазя. Не ми е ясно само какво е това „кукла“.

Не е лесно да се подготвят чуждестранните бойци и агентура за Спецназ. Ние, съветските бойци на Спецназ, ще действаме по време на война, а тези момчета действат още сега и то по целия свят. Те умират без страх за светлите си идеали, без да подозират, че и те са бойци на Спецназ. Странни хора! Ние ги подготвяме, ние харчим милиони за тяхната издръжка, рискуваме авторитета на нашата държава, а те наивно си се смятат за независими. Трудно е да си имаш работа с подобна публика. Идвайки на подготовка при нас, те носят със себе си духа на удивителната безгрижност на Запада. Те са наивни като деца и са великодушни като герои от романи. Сърцата им пламтят, а главите им са задръстени от предразсъдъци. Казват, че някои от тях смятат, че не трябва да се убиват хора по време на сватба, а други мислят, че не трябва да се убива по време на погребения. Чудаци. Гробището за това е и измислено, за да събира мъртвите.

Специалният център по подготовка прогонва бързо подобна романтика и глупости. Тях също ги разкъсват кучета, също ги карат да тичат през огъня. Учат ги да не се страхуват от височина, кръв, скорост, да не се страхуват от чуждата или собствената си смърт когато с мълниеносно нападение превземат самолет или посолство. Специалният център ги учи да убиват. Да убиват ловко, спокойно, с наслада. Но какво все пак може да се крие зад термина „кукла“ в тази подготовка?

Нашата система за пазене на тайни е отработена, регулирана, шлифувана. Ние пазим тайните си по пътя на унищожаването на онези, които са способни да кажат нещо излишно, по пътя на тоталното скриване на колосално количество факти, често и не чак толкова секретни. Тайните пазим чрез специалната система на вертикалното и хоризонталното ограничаване на достъпа до тайните. Тайните си пазим с кучета, караули, сигнални системи, с каси, печати, стоманени врати, тотална цензура. Пазим ги още и с един особен език, с особен жаргон. Ако някой все пак успее да проникне в нашите каси, то и оттам няма да разбере кой знае колко.

Когато говорим за враговете си, употребяваме нормални, разбираеми за всички думи: ракета, ядрена бойна глава, химическо оръжие, диверсант, шпионин. Същите съветски средства се наричат: изделие, ГЧ, специално оръжие, Спецназ, особен източник. Много термини имат различно значение. „Чистка“ в един случай означава изключване от партията, в друг — масово унищожаване на хора.

Една нормална дума може да има много синоними на жаргон. Съветските диверсанти могат да бъдат наречени с общия термин: Спецназ, както и дълбочинно разузнаване, туристи, любознателни участници в поход. Какво се крие зад името „кукла“ на нашия език? Използват ли се „куклите“ за тренировки и на съветските бойци или това е привилегия само за чуждестранните курсанти? Съществували ли са „кукли“ и по-рано или това е новост, подобна на въздушно-щурмовите бригади?

Затварям папката с твърдото намерение да науча значението на този странен термин. Имам само един път: да си дам вид, че разбирам за какво става дума и тогава в случаен разговор някой, който наистина знае, може да каже съвсем малко повече от необходимото. А и една буква понякога е достатъчна, за да се сети човек.

296-ти отделен разузнавателен батальон е прикрит професионално, с вкус. Има един свързочен полк в 13-та армия. Той осигурява щаба и командните пунктове. През полка преминават държавни тайни и затова той специално се пази. А на територията на полка е оградено специално пространство, в което и живее нашият батальон. Всички диверсанти носят формата на свързочни войски. Всички коли в батальона са закрити фургони, същите като на свързочниците. Така че външният човек ще види само един свързочен полк и толкова. Нещо повече, и в самия полк офицерите и войниците смятат, че има три обикновени свързочни батальона и един необикновен, особено секретен — сигурно за правителствена връзка.

Но и в самия батальон Спецназ има немалко тайни. Много диверсанти смятат, че в техния батальон има три парашутни роти, попълнени от обикновени, но силни и издръжливи войници. Едва сега аз научих, че това не е всичко. Освен трите роти съществува и специален взвод, попълнен от професионалисти. Той е на друго място, далеч от батальона. Предназначен е за изпълнение на особено сложни задачи. Научих за неговото съществуване само поради това, че на мен, като офицер по информацията, ми предстои да обучавам тези хора на моя занаят: правилното и бързо откриване на важни обекти на територията на противника. Отивам за пръв път в специалния взвод и малко се вълнувам.

Лично полковник Кравцов ме кара. Той ще ме представи.

— Сети се каква маскировка сме измислили за този взвод?

— Това е свръх способностите ми другарю полковник. Нямам никакви факти за анализ.

— Все пак опитай се да отгатнеш. Това е изпитът ти за съобразителност. Представи си ги, затова е и въображението ти и се опитай да ги скриеш, като се поставиш на мястото на началника на разузнаването на 13-та армия.

— Те трябва ясно да си представят местността, на която им предстои да действат, затова трябва често да ходят в чужбина. Трябва

да са отлично тренирани... Аз, другарю полковник, бих ги обединил в спортен отбор. Хем е маскировка, хем — възможност да пътуват в чужбина...

— Правилно — смее се той. — Всичко е просто. Те са спортният отбор на дружеството на ЦСКА: парашутисти, бегачи, стрелци, боксьори, борци. Всяка армия и флотилия имат подобен отбор. Всеки военен окръг, флот, група войски имат още по-мощни и още по-добре подготвени спортни отбори. За спорта не пестим парите. А къде би скрил учебния център на своите спортисти?

— В Дубровица.

Той е разузнавач. Владее се. Само зъбите му леко прискръцнаха и мускулите на бузите му заиграха.

— Защо тъкмо в Дубровица?

— В състава на любимата ни 13-та армия има само един изправителен батальон за непокорните войници и той е в Дубровица. Военен затвор. От нашата дивизия често пращаха войничета там. Оградите там са високи, кучетата — зли, бодливата тел — многоредова. Заграждай си сектор и настанявай какъвто искаш, особено секретен обект. Необходимите хора могат да се карат там в затворнически коли — никой няма да се сети...

— Че малко ли са добре охраняваните обекти в нашата 13-та армия, АПРТБ^[3], например...

— В АПРТБ, другарю полковник, няма къде да се държи „куклата“...

Дари ме само с дълъг, тежък поглед, но дума не продума.

Само през есенната нощ се виждат толкова много звезди. Само в студената септемврийска нощ те могат да се видят толкова ясно, като сребърни гвоздейчета на черно кадифе.

Колко много от тях ни гледат от студената, черна пустота. Ако се погледне Голямата мечка, то до ярката звезда, онази която е на извивката на дръжката на черпака^[4], може да се съзре една мъничка звездичка. Тя може би съвсем не е малка, просто е много надалеч. Може би това е грамадно светило с десетки огромни планети наоколо. А може да е галактика с милиарди звезди...

Ние, разбира се, не сме сами във Вселената. В космоса има милиарди планети, които много приличат на нашата. Откъде накъде ще се смятаме за изключение? Не сме изключение. Ние сме такива, каквито са и всички. Освен може би формата и цветът на очите. Жителите на едни планети да са със сини очи, като на полковник Кравцов, на други — зелени, триъгълни, със зеленикав оттенък. Но с това, изглежда, се изчерпват и всички разлики. Във всичко останало сме еднакви — всички ние сме зверове. Зверовете, разбира се, са различни: мислещи, цивилизовани и немислещи. Първите се различават от вторите по това, че се стараят да маскират зверската си същност. Когато имаме много храна, топлина и самки, можем да си позволим да сме добри и състрадателни. Но щом природата и съдбата ни поставят въпроса в упор — единият да оживее, другият да загине — веднага забиваме жълтите си кучешки зъби в гърлото на съседа, брата, майка си.

Всички сме зверове. Аз поне съм и не се старая да го скриям. И обитателят на дванадесетата планета на оранжевото светило, скътано в недрата на галактиката без име — и той е зверище, само че се мъчи да изглежда добър. И началникът на разузнаването на 13-та армия, полковник Кравцов, е звяр. Той е едно зверище, което рядко се среща. Дребен, стегнат, лицето му — красиво, младежко, малко надменно. Усмивката — широка, подкупваща, но ъгълчетата на устните му винаги са отпуснати надолу — признак на сдържаност и точна

пресметливост. Погледът му е съкрушителен, впила се в теб. Кара събеседника да мига и да го избягва. Ръцете му са фини, не са пролетарски. Полковнишките пагони много му отиват. Хората от този тип понякога имат съвсем странни наклонности. За някои от тях съм чувал, че събират ръждясали копейки. Интересно, нашият полковник по какво си пада? За мен и за всички нас е една загадка. Знаем учудващо малко за него, а той знае всичко за нас. Той е звяр. Малък, кръвожаден, смъртно опасен. Знае целта си и върви към нея без заобикалки. Познавам пътеводната му звезда: казва се власт. Той седи край огъня и по скулестото му волево лице пробягват червени сенки. Черен правилен профил. Червени сенки. Нищо повече. Никакъв преход. Никакви компромиси. Една грешка да направя и той ще ме стъпче, ще ме размаже. Ако го излъжа, ще го разбере по очите ми — има могъщ интелект.

— Суворов, ти искаш нещо да питаш?

Ние сме сами покрай огъня в една малка падинка в безкрайната степ. Колата ни е скрита ей там, в храстите и на шофьора му е разрешено да спи. Пред нас е дълга есенна нощ.

— Да, другарю полковник, отдавна искам да ви попитам... На вас са ви подчинени стотици млади, умни, перспективни офицери с великолепна подготовка, с изтънчени маниери... А аз съм селянин, не съм чел много от книгите, за които говорите, трудно ми е във вашата среда... На мен не са ми интересни писателите и художниците, от които вие се възхищавате... Защо избрахте мен?

Той дълго се занимава с чайника, вероятно размисля дали да ми каже нещо обикновено за моето трудолюбие и съобразителност или да ми каже истината. В чайника вари едно варварско питие: смес от кафе с коняк. Пийнеш ли, денонощия няма да помислиш за сън.

— Ще ти кажа, Викторе, истината, защото сам я разбираш, защото е трудно човек да те излъже, защото ти трябва да я знаеш. Нашият свят е жесток. Да оживееш в него можеш, само ако катериш нагоре. Спреш ли, ще се сгромолясаш и ще те стъпчат онези, които по костите ти ще тръгнат нагоре. Нашият свят е една кървава безкомпромисна борба на системите: едновременно с това — и борба на личностите. В тази борба всеки има нужда от помощ и подкрепа. На мен са ми необходими помощници, готови на всичко, готови на смъртен риск в името на победата. Но моите помощници не трябва да

ме предадат в най-тежкия момент. За това има само един път: да набираш помощниците си от самото дъно. Ти си ми задължен за всичко и изгонят ли мен, ще изгонят и теб. Ако аз загубя всичко, ти също ще загубиш всичко. Аз те издигнах, аз те открих сред тълпата не заради талантите ти, а защото ти си човек от тълпата. Ти на никого не трябваш. Случи ли се нещо с мен, отново ще се намериш в тълпата, загубил властта и привилегиите си. Този начин на избор на помощници и телохранители е стар, колкото светът. Така са правили всички управници. Предадеш ли ме — губиш всичко. Точно така и мен намериха в прахта. Моят покровител върви нагоре и ме тегли след себе си, разчитайки на моята подкрепа в каквато и да е ситуация. Ако той загине, кому съм притрябвал?

— Вашият покровител генерал-лейтенант Обатуров ли е?

— Да. Той ме избра в групата си, когато беше майор, а аз лейтенант... не ми вървеше много.

— Но и той служи някому. Него също някой го тегли нагоре?

— Разбира се. Само че това не е лъжица за твоята уста. Бъди сигурен, че ти си в правилната група, че и генерал-лейтенант Обатуров има могъщи покровители в Генералния щаб. Но теб, Суворов, вече те познавам добре. Имам чувството, че не това е въпросът, който те мъчи. Казвай?

— Разкажете ми за Аквариума.

— Ти и това ли знаеш? Тази дума не би могъл да я чуеш. Значи някъде си я видял. Чакай да помисля и ще ти кажа, къде си могъл да я видиш.

— Отзад на портрета.

— А, ето къде! Чуй, Суворов, за това никога никого не питай. Аквариумът твърде сериозно държи на тайните си. Ти просто задаваш един въпрос, а за него могат да те окачат на някоя кука. Не, не се шегувам! За челюстта или за реброто — и нагоре. Да ти разкажа за Аквариума аз просто не мога. Работата е там, че ти можеш да го разкажеш още на някого, а той — на трети. Но ще дойде моментът, когато събитията ще започнат да се развиват в друга посока. Един ще арестуват, ще научат от него къде е чул тази дума, той ще посочи теб, а ти — мен.

— Мислите, че ако започнат да ме изтезават, ще им кажа името ви?

— В това аз не се съмнявам и ти не се съмнявай. Глупаците разправят, че има силни хора, които могат да издържат изтезанията, и слаби, които не издържат. Глупости са това. Има добри следователи и лоши. В Аквариума следователите са добри... Попаднеш ли на конвейера, ще си признаеш всичко, включително и онова, което никога не се е случвало. Но... аз вярвам, Виктор, че ние с теб никога няма да попаднем на конвейера и затова ще ти разкажа мъничко за Аквариума...

— Що за риби плуват там?

— Там има само една порода — пирании^{[5][6]}.

— Вие работил ли сте в Аквариума?

— Не, не съм удостояван с такава чест. Може би в бъдеще... Там сигурно смятат, че зъбите ми не са достатъчно остри. И така, слушай. Аквариум — това е централното здание на 2-ро Главно управление на Генералния щаб, тоест Главното разузнавателно управление — ГРУ. Военното разузнаване съществува от 21 октомври 1918 година под различни имена. Червената армия вече е била огромен и мощен организъм. Управлявал я е Главният щаб — мозъкът на армията. Но реакцията на щаба била забавена и неточна, защото този организъм е бил сляп и глух. Информацията за противника е постъпвала от ЧК. Това е все едно един мозък да получава информация не от очите и ушите си, а от думите на друг човек. Пък и чекистите винаги са гледали на армейските заявки като на нещо второстепенно. Другояче и не може да бъде: тайната полиция има едни приоритети, а Генералният щаб — други. И колкото и да подаваш информация на Генералния щаб, тя никога няма да бъде достатъчна. Представи си, че има някакъв неуспех, кого ще държиш тогава отговорен? Генералният щаб винаги може да каже, че информацията за противника е била недостатъчна, оттам е и гафът. И винаги ще бъде прав, защото както и да я събираш, началникът на Генералния щаб може да зададе още милион въпроси, на които да няма отговор. Затова е и било решено да се даде военното разузнаване в ръцете на Генералния щаб — да си го управлява началникът на Генералния щаб: сведенията за противника са недостатъчни, ще си е виновен сам Генералният щаб.

— И КГБ никога ли не се е опитвало да простре властта си над ГРУ?

— Винаги се е опитвало. И сега се опитва. Успя веднъж Ежов: той беше едновременно шеф на НКВД и на военното разузнаване. Затова се наложи да бъде унищожен незабавно. В ръцете му се оказва твърде много власт. Стана монополен контролор на цялата тайна дейност. За върховното ръководство това е страшен монопол. Докато съществуват като минимум две тайни организации, водещи тайна борба помежду си — опасност от заговор вътре в някоя от тях няма. Докато има две организации, работата е качествена, тъй като съществува конкуренция. Денят, в който едната организация погълне другата, ще бъде последният ден на Политбюро. Но Политбюро няма да го допусне. Дейността на КГБ се ограничава в дейност срещу вражеските организации. Вътре в страната ни МВР върши почти същата работа. МВР и КГБ са готови да се изядат едно друго. Освен това, вътре в страната действа още една тайна полиция — Народният контрол. Сталин стана диктатор, идвайки от ръководния пост на тази тъкмо тайна организация — от Народния контрол. А в чужбина тайната дейност на КГБ се уравновесява от дейността на Аквариума. ГРУ и Държавна сигурност постоянно се боричкат за източниците на информация и затова и двете организации имат такива успехи.

Мълча, асимилирайки смисъла на казаното. Очаква ни дълга нощ. На тридесетина метра от нас във върбалака е скрита голяма гума на надуваема ракета „Пършинг“ — точно копие на американския оригинал. През миналата нощ целият диверсионен батальон за Спецназ беше пуснат с парашути на малки групи далеч от това място. Съревнования. Маршрутът е дълъг 307 километра. По него има пет контролни точки: ракети, радиолокатор, щаб. Групата, която премине първа по целия маршрут, открие всички обекти и съобщи точните им координати, ще получи отпуски и по златен часовник за всеки. Всички войници от победилата група ще станат младши сержанти, а сержантите — старши сержанти. Висшият команден състав на разузнавателния отдел контролира преминаването на групите. Самият Кравцов обикновено лети с хеликоптер край трасето на съревнованието. Но днес, кой знае защо, е решил да стои на контролната точка и за помощник е избрал мен.

— Струва ми се, че идват.

— После ще поговорим.

Под нечий крака едва чуто прошумоляват камъчета и се търкалят надолу. В падината тихо, сякаш змия пълзи, се прокрадва гигантска сянка. Нощният огън позаслепява якия диверсант. Вглежда се в лицата ни и познал Кравцов, докладва: „Другарю полковник, 29-походна група от 2-ра рота за Спецназ. Командир на групата сержант Полишчук“.

— Добре дошъл, сержанте.

Сержантът се обръща към групата си и тихо подсвирква, както свирукат лалугерите. По наклона надолу заскърцаха подметките на диверсантите. Двамина заемат позиция на ръба на падината: наблюдение и отбрана. Радистът бързо разхвърля антената. Други двама разтягат брезент: под него ще прави магиите си шифровачът на групата. Обикновените смъртни не е редно да знаят как подготвя съобщението и затова докато работи, винаги го покриват с брезента. В бойна обстановка командирът на групата отговаря с главата си за шифрите и шифровача. В случай, че групата е в опасност, командирът е длъжен да убие шифровача, а шифрите и шифровъчната машина — да унищожи. Ако не го направи, ще отговарят с живота си не само той, но и цялата група.

Ето, съобщението е готово. Сега ние всички го виждаме: обикновена кинолента с няколко реда подредени дупчици по нея. Съобщението се поставя в радиостанцията. Тя още не е включена и не е настроена. Радистът си гледа хронометъра. И ето, натиска копчето. Радиостанцията се включва, настройва се автоматично, прокарва лентата през вътрешността си и веднага я изплюва. Моментално няколко цветни лампички по радиостанцията изгасват. Целият сеанс за свързка продължава не повече от секунда. Радиостанцията практически изстрелва информационния си заряд.

Шифровачът поднася запалена кибритена клечка към лентата и тя мигновено изчезва, съскайки злобно. Кинолентата само изглежда обикновена. Гори толкова бързо, колкото радиостанцията предава шифрованото съобщение.

— Готови ли сте? Да поскачаме. Време е. Тръгваме!

Жесток е сержант Полишчук и ръката му не си поплюва. Ще съдвече групата и ще я пришпорва без почивка. Само че пилетата се броят наесен. Засега всичко е добре. Ами ако групата капне на първите двеста километра? Големи права са дадени на командирите на групите. Затова са и съревнованията. Ако искаш, спри групата. Ако искаш, остави я да поспи. Или давай на всеки 10 минути почивка. Но останеш ли в последната десятка на групите, ще ти отпорят сержантските нашивки, ще станеш редник, а за сержантското ти място — желаещи много.

— Другарю полковник, единадесета група на първа рота. Командир сержант Столяр.

— Добре дошъл, сержанте. Действай, не ни обръщай внимание.

— Слушам! Носорогът и Грозното пате — на поста!

— Слушаме.

— Повръщачът!

— Аз.

— Дай връзка.

— Готови ли сте? Да поскачаме. Време е. Тръгваме!

Сега групите ще започнат да пристигат една след друга. Става така винаги по време на съревнования. Няколко групи се откъсват далеч напред, след това идва основната маса с малки паузи или изобщо без паузи, а после — изостаналите, заблудилите се. Някои почиват по час край нашия огън. Някои — по два. Някои спират само да установят връзка, да предадат съобщението — и напред. Край нас няколко групи наведнъж подготвят скромната си вечеря. По време на учения е забранено да се пали огън и тогава диверсантът си приготвя храната върху спиртна таблетка. Но по време на съревнования може да се възползваш и от огън. Главното при съревнованията е точното ориентиране, скоростта, определянето на координатите и връзката. Останалото не е толкова важно.

Откъм огъня се усети остра миризма. Диверсантите пекат кокошка. Пекат я по особен начин: изкормили са я, отрязали са главата и краката, но перата не са оскубали. Покриват я с дебел слой мокра глина и — в огъня. Вече и замириса. Скоро ще е готова. Диверсантът няма тенджерата и затова готви в глината. Когато кокошката се опече

напълно, разчупват глината, а заедно с глината ще паднат и перата и кокошчицата с цялата си мазнина отива на масата.

— Другарю полковник, заповядайте.

— Благодаря. Откъде намерихте тая кокошка?

— Дива е, другарю полковник. Безпризорна.

По време на съревнованията войниците от Спецназа могат да намерят и дива свиня, и кокошка, и петле. Понякога попадат и на диви картофи, диви домати и краставици, дива царевица. Друга група вари в огромен чайник царевица.

— Ами чайникът откъде е?

— Как да ви кажем. Изпречи ни се на пътя. Защо, мислим си, да не свърши някоя работа толкова ценна вещ? Опитайте царевичката. Добра е!

Кравцов има правило: поканата на войника приема с благодарност, както приема поканата на началник-щаба на окръга или на самия командващ. Не прави разлика. Край огъня е весело.

— Излъжи ближния си или някой далечен ще се приближи и ще те излъже.

Полковникът е шегаджия. За него всеки десантник гърлото ти ще прегризе. Не е проста работа да получиш такова уважение от тях. Подчиняват се на всеки по-горен началник, но не всеки уважават и хитрият като звяр диверсант знае хиляди начини за демонстриране на своето уважение или неуважение към командира си. А за какво уважават те Кравцов? Затова, че той не крие и не се и опитва да скрие зверската си порода. Диверсантите са сигурни, че човешката природа е порочна и непоправима. Най-добре го знаят. Те рискуват всеки ден живота си и всеки ден имат възможност да наблюдават човека на границата на смъртта. И затова делят хората на добри и лоши. Добър, според техните разбирания, е онзи човек, който не крие звяра вътре в себе си. А онзи, който се старае да изглежда добър, той е опасен. Най-опасните хора са демонстриращите не само положителните си качества, но и вътрешно вярващите, че са добри. Отвратителният долен престъпник може да убие човек или десет души, или сто. Но престъпникът никога не убива милиони. Милиони убиват само онези, които се смятат за добри. Робеспьеровци стават не престъпниците, а най-добрите, най-хуманните хора. И гилотината е измислена не от престъпниците, а от хуманистите. Най-чудовищните престъпления в

историята са извършили хора, които не са пили водка, не са пушили, не са изневерявали на жените си и са хранили катеричките с ръка.

Момчетата, с които сега преживяме царевицата, са сигурни, че човек може да бъде добър само до определена граница. Ако животът ги притисне, добрите хора ще станат лоши и това може да се случи в най-неподходящия момент. За да не бъдат изненадани от такава промяна, по-добре да си нямат работа с добрите. По-добре е да имат работа с онези, които сега са лоши. Поне ще знаеш какво да очакваш от него, когато съдбата ти се озъби. В това отношение полковник Кравцов е свой човек за тях. Върви си, например, по улицата някое напрацяло момиче. Задните ѝ части, като две дини в мрежа, подскачат нагоре-надолу. Какво ще направи диверсантът в подобен случай? Ще я изнасили поне с поглед, ако не може по друг начин. Но и полковник Кравцов ще постъпи така, окото няма да му мигне. Затова го и уважават.

Опасен е онзи, който не гледа подир жената. Опасен е онзи, който се мъчи да покаже, че това съвсем не го интересува. Тъкмо сред такава публика могат да се открият тайните садисти и убийците.

Кравцов не влиза в тази категория. Обича си той женския пол (и кой ли не го обича?) и хич не го и крие. Властта обича — та любовта ли да крие? И здравата я обича. Която ще да е власт.

Аз го почувствах, когато видях как биеше куклата. Това беше апотеоз на мощта и безпощадната власт.

Куклата — това е особен човек. Човек за тренировка. Когато провеждаш учебен бой срещу другаря си, знаеш предварително, че той няма да те убие. И той знае, че ти няма да го убиеш. Затова интересът към учебния бой спада.

А виж, куклата може и да те убие, но и на теб няма много да ти се карат, ако ѝ натрошиш ребрата или врата.

Нашата работа е отговорна. И ръката ни не трябва да трепне в отговорния момент. И няма да трепне. А за да бъдат командирите ни напълно сигурни в това, ни подхвърлят кукли за тренировка. Куклите не са измислени от нас. Те са използвани и преди нас и много по-нашироко, но са се наричали другояче. В ЧК^[7] са ги наричали „гладиатори“, в НКВД — „доброволци“, в СМЕРШ^[8] — „робинзоновци“, а при нас те са „кукли“.

Куклата, това е престъпник, осъден на смърт. Онези, които са стари, болни, слаби, които знаят твърде много — тях ги унищожават веднага след произнасянето на присъдата. Но по-силните и по-здравите тях преди смъртта им ги използват за засилване мощта на нашата държава. Казват, че осъдените на смърт ги изпращали в урановите рудници. Глупости. Там работят обикновени затворници. Осъдените на смърт се използват по-продуктивно. Една от разновидностите на подобно използване е да ги направят кукли в Спецназ. И на нас ни е добре, и на тях. Ние можем да обработваме бойни хватки без да се страхуваме, че ще осакатим противника, а те пък получават отсрочка от смъртта.

По-рано гладиаторите и куклите бяха достатъчно за всички. Сега има недостиг. Всичко при нас е в недостиг. Ту месо няма, ту хляб, а сега и куклите не стигат за всички. А желаещите да използват куклите не намаляват. Но откъде да ги вземеш? Затова има заповед куклата да се използва дълго време, внимателно. Но това не влияе много на качеството на занятията. Ти нямаш право сериозно да го осакатиш, а за него ограничения няма. Той може да загине всеки момент. Няма какво да губи. Като нищо може да ти счупи врата. Затова и боят с куклата е стократно по-полезен, отколкото тренировката с инструктора или с колегата. Боят с куклата е истински бой, истински риск. В целия батальон за Спецназ единствено специалният професионален взвод е допуснат до тренировките с кукли. Трите обикновени диверсионни роти просто не знаят за съществуването на куклите. Специалният взвод е отделен от батальона за Спецназ и е скрит в Дубровица, в изправителния батальон и мястото се пази по-добре, и куклите има къде да се държат.

Не обича Кравцов да рискува напразно. Но властта обича. И затова стигне ли в Дубровица, всеки път се преоблича и отива лично да се тренира с куклите. Тренира дълго и упорито. Голям инат е.

Малко вода, половин кутия кафе, солидна порция коняк — и на огъня. Тази варварска смес трябва дълго да се вари. Пийнеш ли, ще заскачаш като козле. Приятният аромат гъделичка ноздрите.

Сиво разсъмване. Студена мъгла. Лютив дим от огъня. Отново сме сами.

— ДС-то много ли е напакостило?

— Ти, Витя, за цялата армия ли питаш или само за разузнаването?

— И за армията, и за разузнаването.

— Много.

— Защо е станало така?

— Ние бяхме много наивни. Ние служихме на Родината, а чекистите служеха на себе си и на партията.

— Това може ли да се повтори?

— Да. Ако се окажем толкова наивни, колкото и по-рано...

Той разбърква с лъжичка конячната смес. А на мен ми се струва, че решава съдбата ми. Не напразно остана сам с мен в глухата степ. Не напразно води такива разговори. Като ми разказа за Аквариума, той ми довери съдбата си. Аз мога и да я преобърна. Защо рискува така? Сигурно в замяна иска моята собствена съдба. Съгласен съм да рискувам заедно с Кравцов и заради него. Но как да го покажа?

— Ние не трябва да им позволим това да се повтори. Трябва да сме силни заради благополучието на нашата Родина. Армията трябва да бъде не по-слаба от ДС... — Изведнъж чувствам, че точно това той и очаква от мен. — Ние не трябва да им го позволим. Монополът на чекистката власт може да задуши съветската власт...

— Но и монополът на военната власт може да унищожи съветската власт. Не се ли страхуваш от това, Виктор? — гледа ме в упор.

— Не се страхувам.

— Какво би правил на мое място? На мястото на съветските генерали и маршали?

— Бих поддържал здрав контакт с колегите си. Ако един е в опасност, всички генерали и маршали трябва да го защитят. Нужна ни е такава солидарност.

— Има такава солидарност, представи си. Тайна, разбира се. Представи си, че партията и ДС-то са решили да свалят един от нас. Как да реагират всички останали? Да стачкуват ли? Или всички да си подадат оставките?

— Мисля, че трябва да отговаряме на удара с удар. Но не по всички наши врагове, а само по най-опасните. Ако вие лично имате проблеми с местното партийно ръководство или с ДС-то, не вие трябва да се биете с тях, а всичките ви приятели от целия Съюз трябва да нанасят тайни удари по вашите врагове. И обратното, когато някой от отдалечените ви приятели е в опасност, трябва да използвате цялата си мощ за нанасянето на тайни удари по враговете му...

— Добре, Суворов, но помни, че такъв разговор никога не е бил воден. Ти просто си препил коняк и всичко това сам си си го измислил. Запомни, че е най-добре да стоиш настрана от всички тези борби, но тогава така и ще си останеш долу, в прахта. Битката за власт е жестока битка. Онзи, който я е загубил, е престъпникът. Така че по-добре е ти да ги прецакаш, отколкото да бъдеш наивен глупак. Ако живееш с вълците... А иначе ще те изядат. Но ако вече си тръгнал по този път, по-добре е да не те хванат, а хванат ли те — да не си признаваш, пък ако ще си признаваш — то да е за нещо обикновено, а не организирано. Всеки, който се бори за власт, има своя група, своя организация и никой не прощава подобно нещо на съперниците. Участието в организация е най-страшното, което може да признаеш. Това е отвратителен край за теб лично. При най-страшните изтезания е по-добре да си признаеш, че си действал сам. В противен случай изтезанията ще станат още по-страшни. А сега слушай внимателно.

Гласът му се промени рязко, както и лицето му.

— След една седмица ще заминеш като контрольор с една група за Спецназ. Ще ви спуснат с парашути над Сгороженецкия полигон. На втория ден групата ще се разпадне на две части. От този момент ти ще изчезнеш. Пътят ти е към Кишинев. Ще пътуваш само с товарни влакове. Само нощем. В Кишинев има педагогически институт. Нивото на национализъм в института е над средното. Този лозунг ще напишеш на стената.

Протяга ми листче от тънка цигарена хартия.

— Ти не знаеш молдавски, затова запомни целия текст наизуст. Сега. Опитай се да го напишеш. Още веднъж. Помни, всичко това правиш сам. Ако някъде те спрат: ти си изостанал от групата, загубил си посоката. Мъчиш се сам да се върнеш в щаба на армията без чужда помощ. Затова ще пътуваш нощно време в товарните вагони. Гледай да не заспиш. Отспивай си през деня, в гората.

— Колко големи да са буквите?

— 15–20 сантиметра ще са достатъчни, за да бъде свален председателят на молдавската ДС.

— Само с един лозунг ли?

— Случаят тук е особен. С национализма в института се борят отдавна и без успех. Вземали са най-строги мерки. Изпратиха донесение в Москва, че сега всичко е наред. Твоята работа е да докажеш, че не е така. Подозрението може да падне, разбира се, върху Одеския окръг, но одеското военно ръководство лесно ще докаже пълната си невинност. Ударът, който нанасяме, не е пряк, а е отстрани, от съседния окръг. Повтарям, действаш сам. Видял си лозунга върху парче лист хартия, който се е търкалял по улицата, научил си го наизуст и си го написал на стената, без да знаеш значението му. По-добре е да бъдеш глупак, отколкото конспиратор. Не забрави ли лозунга?

— Не.

Пускаха ни от три хиляди метра височина. На втория ден групата се раздели на две. Командирите на двете подгрупи знаеха, че от този момент действат самостоятелно, без висшестоящ контрол...

След пет дни се появих в щаба на армията. Пътят ми е към началника на разузнаването. Докладвам, че по време на ученията след разделянето на групите, е трябвало да срещна трета група, но не съм я срещнал, загубил съм ориентировка и дълго време съм търсил, правилния път, без да се възползвам от картата и от услугите на странични хора. Докладвам с лека усмивка, че задачата е изпълнена. Чисто е изпълнена.

С леко кимване той ми дава да разбере, че е схванал. Но не ми се усмихва.

Минаха три седмици. Следя внимателно всички публикации. Ясно е, че нито в местните, нито в централните вестници някой ще публикува нещо. Но в местните вестници може да се появи някоя статийка със заглавие „Да укрепваме пролетарския интернационализъм!“ И подобна статийка липсва...

Той сложи ръката си на рамото ми — винаги се приближава безшумно.

— Не си губи времето. Нищо няма да се случи.

— Защо?

— Защото онова, което написа на стената, няма да навреди на никого: Текстът беше съвсем неутрален.

— Защо тогава го написах на стената?

— За да съм сигурен в теб.

— През цялото време ли съм бил под наблюдение?

— Почти през цялото. Знаех маршрута ти приблизително, да не говорим за крайния му пункт. Хвърлят се десетина диверсанти за контролиране и почти всяка твоя крачка е зафиксирана. Разбира се и контролорите не знаят онова, което правят... Когато човек е под напрежение, могат да му хрумнат най-тъпи идеи. Трябва да бъде контролиран. Та аз те контролирах.

— Защо ми разказахте, че съм бил под ваш контрол?

— За да не ти хрумват глупави идеи и в бъдеще. Ще ти възлагам понякога подобни дреболии, но ти никога няма да си сигурен, дали отиваш на смъртен риск или просто те проверявам — усмихна ми се широко и приятелски. — И знай, че имам толкова материал срещу теб, че във всеки момент мога да те превърна в кукла.

Гледа ме изчаквателно, после налива по половин чаша студена водка и мълчаливо ми кима към едната чаша:

— С началника също може понякога да се пийне. Не се страхувай, не ти се натискаш да ми ставаш приятел, аз те повиках, пий.

Взех чашата, вдигнах я до нивото на очите си, усмихнах се на шефа и бавно я изпих. Водката е животворна течност. Той отново наля

по половин чаша.

— Слушай, Суворов, на мен дължиш издигането си.

— Винаги ще го помня.

— Наблюдавам те отдавна и се опитвам да те разбера. Според мен ти си роден престъпник, макар и да не се досещаш за това и да нямаш криминална закалка. Не ми възразявай, познавам хората по-добре от теб. Виждам те като на рентген. Пий.

— За ваше здраве.

— Замези си с краставичка.

— Благодаря.

Лицето му е мрачно. Изглежда, че е успял да се накваси преди идването ми. А като пийне винаги става мрачен. Същото винаги става и с мен. Той, изглежда, отдавна го е забелязал и по някои други, почти незабележими признаци, рисува портрета ми като гледа себе си.

— Ако ти, негоднико такъв, беше попаднал при криминалните, щеше да се сработиш с тях. Щяха да те смятат за свой човек, а след няколко години щеше да имаш определен авторитет в бандата. Вземи си салам, не се притеснявай. Доставя ми се по специалното разпределение. Ти сигурно не си се и досещал за съществуването на подобни колбаси, преди да те взема при себе си. Пий...

Вече нямаше съмнение, че е изгълтал над половинка водка. И тя започваше полека-лека да действа. Вилицата в ръката му вече не беше много стабилна, но умът му е напълно изолиран от влиянието на алкохола. Говори ясно и точно, мисли също ясно и точно.

— Само едно не разбирам в теб, Суворов: ти не усещаш наслада от мъченията или го скриваш? При нас има широки възможности да се наслаждаваш на силата си. Ванка педераста можеш да мъчиш толкова, колкото ти душа иска. А ти се пазиш от тези удоволствия. Защо?

— Не изпитвам удоволствие от мъченията.

Той поклати глава:

— Жалко.

— Това лошо ли е за нашата професия?

— Погледнато така, не е. В света има астрономичен брой проститутки, но само малка част от тях се наслаждават от положението си. За повечето това е много тежка физическа работа и нищо повече. Но независимо дали една проститутка си харесва работата или не, нивото ѝ много зависи от отношението ѝ към труда, от чувството ѝ за

отговорност, от трудолюбието ѝ. Не е задължително да я обичаш, но навсякъде трябва да проявяваш трудолюбието си. Какво се хилиш?

— Изразът е интересен: „трудолюбива проститутка“.

— Няма какво да се смеееш, ние не сме по-добри от проститутките, вършим една не много чиста работа за нечие си удоволствие и за тежкия си труд получаваме много. Ти не обичаш много професията си, но си трудолюбив и това ми е достатъчно. Наливай си сам.

Налях си.

— На вас?

— Съвсем малко ми налей. Два пръста. Стоп. А аз те повиках ето защо. Да преживееш на нашата миризлива планета можеш, само ако прегризеш гърлото на другите. Такава възможност предоставя властта. А да се задържиш на власт можеш, само ако се катериш нагоре. Много е хлъзгава. Освен това е необходима и помощ и затова всеки, катерещ се по стръмнините ѝ нагоре, формира своя група, която върви с него до самия връх или пък лети с него в бездната. Аз те тегля нагоре, но ми е нужна и твоята помощ, каквато и да ми потрябва, дори от криминален характер да е. Когато ти подире ми се издигнеш малко по-нагоре, и ти ще си оформиш своя група и ще я теглиш след себе си, а аз ще тегля теб, мен пък — друг. А всички заедно ще подбутваме нагоре нашия главен лидер.

Изведнъж ме сграбчи за яката:

— Предадеш ли ме, ще съжалиш!

— Няма да ви предам!

— Знам — очите му са мрачни. — Можеш да предаваш когото си искаш, дори и Съветската родина, но не и мен. Да не си посмял да го помислиш. Но ти не го и мислиш. Знам го, по сатанинските ти очи го виждам. Допивай и да тръгваме. Вече е късно. Утре ще дойдеш на работа в 7:00 и за 9:00 ще подготвиш всичките си документи за предаване. Аз съм назначен за началник на разузнавателното управление на Прикарпатския военен окръг. Там, в управлението, изтеглям и отбора си. Вземам, разбира се, не всички и не наведнъж. Някои ще изтегля по-късно. Но ти идваш с мен веднага. Цени го.

Не знам какво ми става. Нещо не е наред. Събуждам се нощем и дълго гледам към тавана. Ако ме бяха изпратили някъде да умра за нечий интереси, щях да стана герой. Не ми е жал да дам живота си, а и съвсем не ми е притрябвал. Вземайте го, комуто трябва! Вземайте го де! Пропадам в кратък, тревожен сън. И дяволи ме носят нанякъде. Отлитам нависоко-нависоко. По-далеч от Кравцов. От Спецназ. От жестоката борба. Готов съм да се боря. Готов съм да прегризвам гърла. Но защо е всичко това? Битката за власт съвсем не е битка за Родината. А битката за Родината, ще даде ли тя утеха на душата ми? Вече защитавах твоите, Родино, интереси в Чехословакия. Неприятна задача, да си кажем правата. Отлитам все по-нагоре и по-нагоре. От недосегаемата звъняща височина гледам към нещастната си Родина-майка. Ти си тежко болна. Не знам от какво. Може би от бяс? Може шизофрения да е? Не зная как да ти помогна. Трябва да убия някого, но не знам кого. Къде летя аз? Може би към Бога? Няма Бог! А може би все пак към Бога? Господи, помогни ми!

[1] СГВ, Северная группа войск — „Северна група войски“. (Бел. пр.) ↑

[2] ЦГВ, Центральная группа войск — „Централна група войски“. (Бел. пр.) ↑

[3] АПРТБ — армейска подвижна ракетно-техническа база — подразделение в състава на общовойсковите и танковите армии; занимава се с транспортиране, пазене и техническо обслужване на ракети за армейските ракетни бригади и дивизионни ракетни подразделения, влизащи в състава на дадена армия. (Бел. авт.) ↑

[4] Тук авторът има предвид едно от имената на съзвездие Голяма мечка, а именно „Черпака“, употребявано от някои народи. (Бел. пр.) ↑

[5] Пирания — южноафриканска хищна риба. (Бел. пр.) ↑

[6] Пираня — южноамериканска хищна риба. (Бел. ел. кор.) ↑

[7] ЧК — „Чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем“ — Извънредна комисия за борба с контрреволюцията и саботажа. (Бел. ред.) ↑

[8] СМЕРШ — „Смерть шпионам“ — Смърт на шпионите (специален отдел във войските). (Бел. ред.) ↑

V ГЛАВА

Лвов е най-обърканият град на света. Построили са го преди много векове така, че враговете никога да не могат да намерят центъра му. Природата е направила всичко, за да помогне на строителите: хълмове, долчинки, стръмнини. Уличките на Лвов се вият по спирала и изхвърлят неканения посетител ту към отвесна падина, ту в задънена улица. Аз, изглежда, също съм враг на този град. Изобщо не мога да открия центъра му. Сред кестените проблясват куполите на голяма църква. Ето я — почти до мен. Трябва само да се заобиколят две къщи. Но пресечката ме води нагоре, гмурва се под един мост, два пъти рязко мени посоката си и вече не виждам църквата, пък и едва мога да си представя в каква посока е. Да се върнем назад и да повторим всичко отначало. Но и това не се получава. Пресечката ме води към гъста паяжина от криви, гърбави, но учудващо чисти улички и накрая ме изхвърля на шумна улица с необикновено малки, досущ като играчки, трамвайчета. Не, сам не мога да се оправя и няма да ми помогне и цялата ми диверсионна подготовка. Такси! Ей, такси! В щаба на окръга! В Пентагона ли? Да, да, точно там, в Пентагона! Огромните сгради на щаба на Прикарпатския военен окръг са построени неотдавна. Градът знае тези стъклени грамади като Пентагона.

Лвовският Пентагон е грандиозна организация, подтискаща новака с изобилието на охрана, полковнишки пагони и генералски лампази. Но в действителност всичко не е толкова сложно, колкото ми се видя през първия ден. Щабът на военния окръг е щаб, под чието командване се намира територия с големината на Западна Германия и с население седемнадесет милиона души. Щабът на окръга отговаря за опазването на съветската власт на тези територии, за мобилизацията на населението, промишлеността и транспорта в случай на война. Освен това той има на подчинение четири армии: въздушна, танкова и две общовойскови. В навечерието на война щабът на окръга ще се превърне в щаб на фронта и ще управлява армиите.

Организацията на щаба на окръга е точно такава, каквато е и организацията на щаба на армията, с тази разлика, че тук всичко е с

една степен по-голямо. Щабът се състои не от отдели, а от управления, а те, от своя страна, се делят на отдели, отделите — на групи. Познаваш ли организацията на щаба на армията, съвсем лесно ще се ориентираш.

Всичко е ясно. Всичко е разбираемо и логично. Ние, младите пришълци, се стараем за пореден път да се убедим във всичко и пъхаме носовите си навсякъде: а това какво е? А това за какво е?

Генерал-майор Берестов, бившият началник на разузнаването на Прикарпатския военен окръг, е сменен, а с него си отиде и цялата му компания: старците — на пенсия, а младежта — в Сибир, на Нова Земя, в Туркестан. За началник на разузнаването е назначен полковник Кравцов и ние — хората на Кравцов — безцеремонно се разхождаме по широките коридори на лвовския Пентагон. Построен е наскоро и то специално за щаб на окръга. Тук всичко е изчислено, всичко е предвидено. Нашето Второ управление заема цял етаж във вътрешното крило на колосалното здание. Само едно е лошо: всичките ни прозорци гледат към празния, огромен бетониран двор. Сигурно така е по-добре за сигурността. Липсата на красив изглед през прозореца е май единственото неудобство, а всичко останало ни допада. Харесват ни и разумната планировка, и огромните прозорци, и широките кабинети. Но най-много ни харесва напускането на нашите предшественици, които съвсем доскоро контролираха цялото разузнаване в окръга, включително и нашата 13-та армия. А сега съдбата разпръсна тези момчета по далечните краища на империята. Властта е нещо деликатно, крехко. Тя трябва здраво да се държи. И внимателно.

На новото място цялата ни компания, включително и аз, свикваме бързо. Работата ни е все същата, само че тук размахът е по-широк. Тук е по-интересно. В щаба вече ме познават и ми се усмихват. В добри отношения съм с момчетата от „инквизицията“ — групата на преводачите, вече ми разказват анекдоти шифровачите от свързочния възел и операторите от центъра по радиопеленгация. Но и извън границите на Второ управление вече ме познават. Преди всичко в бойното планиране — в Първо управление. Бойното планиране е за никъде без нашите прогнози. Но на тях им е забранено влизането в нашето управление и затова те ни викат при себе си:

— Витя, какво смята да прави през идващата седмица неприятелят в Битбург?

Битбург е американска авиобаза в Западна Германия. И за да отговоря на този въпрос, трябва да се поразровя из книгата си. След десет минути вече съм в Първо управление:

— Активността на летището е в границата на нормата, с едно изключение: в сряда от САЩ ще долетят три транспортни самолета С-141.

Когато даваме подобни прогнози, операторите се усмихват: „Добре работи момчето!“

На тях, на операторите, не им се полага да знаят как птичките стигат до нас. Но и те са хора, и те четат шпионски истории и по тази причина почти точно знаят, че Кравцов има супершпионин в някакъв НАТОвски щаб. Помежду си го наричат „момчето“. Хвалят „момчето“ и много доволни от него са офицерите от бойното планиране. Кравцов наистина има завербувани хора. Всеки военен окръг вербува чужденци и за получаване на информация, и за диверсии. Но в дадения случай „момчето“ няма нищо общо. Постъпващото от секретната агентура Кравцов държи в касата си и почти на никого не го показва. А онова, с което подхранваме бойното планиране, има много по-прозаичен произход. Източникът на информация се нарича „графици на активността“. И този начин за получаването на информация се свежда

до внимателното следене на активността на радиостанциите и радарите на противника. За всяка радиостанция, за всеки радар е заведена папка: тип, предназначение, къде е разположена, на кого принадлежи, на какви честоти работи. Твърде много съобщения се разшифроват от нашия Пети отдел. Но има радиостанции, чиито съобщения не успяваме да разшифроваме с години. И именно те ни интересуват най-много, защото тъкмо те и са най-важните. Независимо дали са ни ясни съобщенията или не са, чертае се график на активността на станцията и всяко нейно обаждане в ефира се фиксира. Всяка станция има свой характер и свой почерк. Някои станции работят през деня, други — нощем, трети имат почивни дни, четвърти нямат. Ако се фиксира и анализира всяко съобщение в ефира, скоро става възможно да се предсказва и поведението.

Освен това ефективността на радиостанциите в ефира се съпоставя с дейността на противниковите войски. За нас са безценни сведенията, получавани от шофьорите на съветските камиони в чужбина, от шафнерите на съветските влакове, от екипажите на „Аерофлот“, от нашите спортисти и, разбира се, от агентурата. Сведенията са откъслечни и несвързани: „Една дивизия е вдигната по тревога“, „Ракетна батарея е заминала в неизвестна посока“, „Масово излитане на всички самолети“. Нашият компютър съпоставя тези частици с активността в ефира. Отбелязват се закономерностите, отчитат се специалните случаи и изключенията от правилата. И ето, в резултат на многогодишния анализ, става напълно възможно да се каже: „Ако РБ-7665-1 е в ефира, значи след четири дни ще бъде извършено масово излитане в Рамщайн“. Това е ненарушим закон. А ако изведнъж заработи станцията, която наричаме Ц-1000, тук вече и на едно дете ще му стане ясно, че ще бъде повишена боеготовността на американските войски в Европа. Или ако, например...

— Слушай, Витя, ние естествено разбираме, че не трябва да се говори за това... Но вие... Как да го кажем по-ясно... Най-общо казано, пазете „момчето“.

Проверяват ме. Ще ме проверяват през целия ми живот. Такава ми е работата. Проверят ме за уравновесеност, за издръжливост, за преданост. Проверят не само мен. Всички проверяват. На кого се усмихваш, на кого — не, с кого пиеш, с кого спиш. А ако не го правиш с никого, отново проверка: защо?

— Влез.

— Другарю полковник, старши лей...

— Сядай — заповядва ми той.

Той — това е полковник Марчук, новият заместник на Кравцов. Съветското военно разузнаване няма специална форма. Всеки е във формата на онези войски, от които е дошъл в разузнаването. Аз, например, съм танкист, Кравцов е артилерист. В разузнавателното управление при нас има пехотинци и летци, и сапъори, и химици. А полковник Марчук е медик. Върху петлиците му, малинови на цвят, има златиста чаша и голяма змия около нея. Красива е емблемата на медиците. Не, разбира се, като нашата, на танкистите, но все пак е красива. В армията разшифроват медицинската емблема по свой начин: хитър е като змия и в пиенето си го бива.

Марчук ме гледа с тежък, подтискащ поглед. Да не би хипнотизатор да е? От този поглед настръхвам. Но го издържам. Тренингът ми в това отношение е солиден. Всеки в Спецназ тренира върху кучетата: ако се гледа едно куче в очите, то не издържа човешкия поглед. Наистина, ако е само, а не е в глутница. Срещу глутницата трябва да помагаш на погледа си с нож. Гледаш го в очите, а с ножа — в хълбока му, в хълбока. И тогава започвай да гледаш друго куче.

— Виж какво, Суворов, наблюдаваме те внимателно. Работиш добре и ни харесваш. Мозъкът ти е като компютър... нерегулиран. Но ти се поддаваш на регулиране. Вярвам в това. Иначе нямаше да те държим тук. Паметта ти е отлична. Способността за анализ е достатъчно развита. Вкусът ти е изискан. Хубаво момиче от групата за контрол си си избрал. Екстра момиче. Знаем го. Тя не допускате

никого до себе си. Виж го ти. А като те гледа човек — нищо забележително...

Не се изчервявам. Да не съм от институт за благородни девици. Аз съм боен офицер. Пък и кожата ми не е такава. Кожата ми е азиатска и кръвта ми е азиатска. Затова не се изчервявам, физиологията ми не е такава. Но как, дявол да го вземе, са научили за моето момиче?

— Колкото и печално да е, Суворов, длъжни сме да знаем тези неща. Длъжни сме всичко за теб да знаем. Такава ни е работата. Изучавайки те, ние правим изводи и в по-голямата си част това са положителни изводи. Най-много ни харесва прогресът, с който ти се освобождаваш от недостатъците си. Сега почти не се страхуваш от височина и от затворени помещения. С кръвта всичко е наред. Ти вече не се страхуваш от нея и това е изключително важно в нашата работа. Не те плаши неизбежността на смъртта. В добри отношения с кучетата си. Е, малко разбира се, ще трябва да те пошлифоваме още. Но виж, с жабите и змиите хич те няма. Страх те е.

— Страх ме е — признах си. — А вие как разбрахте?

— Това не е твой проблем. Твоят проблем е да се научиш да не се страхуваш от змиите. Какво им се плашиш? Както виждаш, при мен дори върху петлиците ми има змийче. А някои хора дори ги ядат.

— Китайците ли?

— Не само те. Французите също.

— По време на глад, другарю полковник, аз по-леко хора бих ял.

— Те не го правят от глад. Това е деликатес. Не вярваш ли?

Естествено, че не вярвам. Пропаганда. Демек във Франция животът е лош. Ако продължи да настоява, аз, естествено, ще се съглася, че пролетариатът във Франция живее зле. Но това — само на глас. А дълбоко в себе си ще си остана на старото мнение. Животът във Франция е добър и пролетариатът не яде жаби. Но Марчук не можеш излъга. Прочете веднага съмнението в очите ми.

— Ела тук — вика ме в кинозалата, където ни показват секретни филми за неприятеля. Натиска едно копче и на екрана се появиха кухня, готвачи, жаби, тенджери, червен салон, келнери, клиенти на ресторанта. Посетителите не приличат на фокусници, но изядоха жабешките бутчета.

— Е, какво?

Че какво мога да кажа? Уж няма какво да се крие. Но ето, наскоро филм ни прожектираха, „Освобождение“, и Хитлер беше в него. Но какъв Хитлер е това — артист от ГДР, Диц се казва. Виж, ако ти, полковник, сам беше изял една жаба, тогава вече щях да повярвам, а на кино може да показват каквото си искат, дори и Хитлер, да не говорим за жабите.

— Е, какво? — повтаря той. Какво да му кажеш? Ако му кажа, че съм повярвал, веднага ще ме почне: „Как ти, разузнавачо, повярва на такава глупост? Аз прожектирам врели-некипели, а ти вярваш? Как ти, офицерът по информацията, ще можеш да различаваш ценните документи от фалшифицираните?“

— Не — казвам — не мога да повярвам на този филм. Фалшификация. Евтина. Ако хората няма какво да ядат, то те, в краен случай, могат да изядат котка или куче. Защо точно жаби? — Напълно ми е ясно, че филмът е учебен. Проверят съобразителността ми. Я онази дама какъв пухкав пудел има. Тук ме проверяват дали съм забелязал пудела или не. Естествено, че съм го забелязал. И правя извода, който вие явно искате до получите от мен: нормалният човек няма да яде жаби ако има пудел на разположение. Не е логично това.

А Марчук вече се сърди:

— Жабите струват пари, и то много.

Мълча. Не влизам в спор. На всекиго е ясно, че жабите не може да са скъпи. Но се съгласявам дипломатично с полковника, неопределено, като си оставям вратичка за отстъпление:

— Щурейт, защото им е широко около врата. Буржоазно разложение.

— Ето, виждаш ли. Най-после повярва. Защо ти прожектирах филма: хората ги ядат, а ти се страхуваш дори да ги хванеш с ръка. Ако говорим откровенно, аз самият не мога да хвана с ръка жаба или змия, но на мен това не ми и трябва. А ти, Викторе, си начинаещ млад и перспективен офицер от разузнаването, на теб това ти е необходимо.

Вътрешно изстивам: нима ще ме карат и да ги ям? Марчук е психолог. Чете мислите ми като в книга:

— Не бой се, няма да те караме да ядеш жаби. Змии — може, но жаби — не.

Войничето е съвсем ниско. Личицето му е детско. Миглите му са дълги, като на момиче. Диверсант. От Спецназа. Четирите батальона на диверсионната бригада са попълнени с грамадни войници. Вървят из градчето като стадо мечоци. Но една рота в бригадата е попълнена с разнокалибрени войничета, понякога съвсем дребнички. Това е специалната професионална рота. Тя е по-опасна, отколкото четирите батальона мечоци, взети заедно.

Войничето е с тъничка шийка, фамилията му не е руска — Кила. Но не е взето току-така в специалната рота. Значи, че е специалист в някаква особена област убийства. Веднъж го видях да отблъсква атаките на четирима души, облечени със защитни доспехи и въоръжени с дълги пръти. Отблъскваше атаката на прътовете с обикновена сапърна лопатка. Нямаше злоба в него, имаше ловкост. Такъв бой винаги привлича вниманието. Закъдето и да бърза диверсантът, види ли, че на централната площадка има бой, непременно ще се спре да погледа. Ах, колко хубав бой беше това! И ето, същият войник е пред мен. Ще ме обучава на нещо. Ето, измъква от кофата една малка зелена жаба и ми обяснява, че най-добре човек може да свикне с нея, ако си поиграе. С жабата могат да се правят необикновени неща. Може, например, да се пъхне една сламка в нея и да се надуе. Тогава тя ще плува по повърхността, но няма да може да се гмурка и това е много смешно. Може да се съблече. Стриптиз да се направи. Изважда едно малко ножче и показва как става. Прави малки разрези в краищата на устата и с едно движение ѝ смъква кожата. Оказва се, че кожата ѝ се смъква много лесно, като ръкавица от ръка. Кила пуска „разсъблечената“ жаба на земята. Виждат се всичките ѝ мускули, кости и кръвоносни съдове. Жабата скача по пода. Квака. Впечатлението е такова, сякаш съвсем не я боли. Войничето бърка с ръка в кофата, взема още една жаба, сваля ѝ кожата, като кората на банан и я пуска на пода. Сега скачайте двете — за да не ви е скучно.

— Другарю старши лейтенант, полковник Марчук ми заповяда да ви покажа цялото си стопанство и малко да посвикнете с тези

животинки.

— Ти и със змиите ли така свободно се държиш?

— Точно с тях се и държа. А жабите в стопанството ми са само, за да храня змийчетата.

— И тези ли ще дадеш на змиите?

— Разсъблечените ли? Аха. Защо да се прахосва стоката?

Отваря капака и пуска двете жаби в голям стъклен кафез, където в ъгъла е застинала една отвратителна сива гадина.

— Ти с какви змии работиш?

— С пепелянки, с ефи. Поискахме кобра от разузнаването на Туркестански окръг, но още не е пристигнала. Нищо работа, но превозът ѝ е скъп. По пътя трябва да се топли, да се храни, да се пои. Нежно същество е, нарушиш ли му режима непременно ще пукне.

— Теб кой те научи на този занаят?

— Самоук съм. Любител. От дете съм с тях.

— Обичаш ли ги?

— Обичам ги — каза го съвсем обикновено и без никакво театралничене. И аз разбрах: войничето не лъже. Любител мръсен! И то на змии!

В този момент двете голи жаби заквакаха пронизително. Ленивата дебела гадина най-последно ги удостои с вниманието си.

— Седнете, другарю старши лейтенант — погледнах към стола. Убедих се, че отгоре му не се е свила някоя студена, хлъзгава гадина. Седнах. Потръпнах.

Кила се усмихва:

— След десет урока вие сам ще искате да дойдете тук.

Но не се сбъдна пророчеството му. Змиите са ми все така отвратителни. Но в интерес на истината, вече мога да държа змия в ръката си. Знам как да я хвана с гола ръка. Знам как да я изкормя и да я опека на дълга пръчка или на парче тел. И ако животът постави пред мен алтернативата: да изям човек или змия, първо ще изям змията.

Хеликоптерът ни остави на един блатист остров. Скоро Кравцов ще замине с него обратно и аз ще остана сам на контролната точка.

— Ако групата започне връзка, без да е организирана наблюдение и отбрана, добавяй й по един наказателен час...

— Разбрано.

— За всяко нарушение при подготовката на шифрованото съобщение, изключвай цялата група от състезанието.

— Разбрано.

— Следи да пият вода правилно. Водата не трябва да се гълта. Трябва да се поеме по малко и да се държи в устата няколко секунди, докато се овлажнят езикът и глътката. Онзи, който гълта водата, никога няма да се напие, той се изпотява, не му стига никога водата, излиза бързо от строя. Видиш ли, че пият неправилно, смело им пиши по пет наказателни, че и по десет.

— Всичко е ясно, другарю полковник. Не съм за първи път на контролата. Да бяхте дремнали малко. Хеликоптерът ще се върне след час. Тъкмо ще имате време. От колко време вече бодърствате...

— Това, Виктор, е нищо. Аз не смятам служебните грижи изобщо за грижи. По-лошо е, когато партийното ръководство досажда. Върви ни: отношенията между партийното ръководство и командващия окръг в Лвов са добри. А виж, в Ростов командващият Северокавказкия военен окръг, генерал лейтенантът от танковите войски Литовцев, зле. Местните партийни босове заедно с КГБ са се опълчили срещу него. Тровят му живота. Пишат жалби до Централния комитет. Вече са написали повече жалби и доноси, отколкото Дюма — романи...

— И никой ли не може да помогне на генерал-лейтенант Литовцев?

— Как да ти кажа... Той има много приятели. Но как да помогнеш? Ние сме зависими хора. Почитаме и не нарушаваме уставите, наставленията, военното законодателство... Как да му помогнеш в рамките на закона?

— Другарю полковник, може би аз мога да помогна с нещо?

— Че с какво ти, Витя, старши лейтенант, можеш да помогнеш на един генерал-лейтенант?

— Чака ме дълга нощ, ще помисля...

— Между другото, няма какво много да се мисли... Всичко вече е измислено. Трябва да се действа. Струва ми се, че хеликоптерът бръмчи... Сигурно е за мен. Ето какво, Викторе, тук, на ученията присъства моят колега, началникът на разузнаването на Северокавказкия военен окръг генерал-майор Забалуев. Той иска да наблюдава лично преминаването на диверсионните групи, но не иска да смуцава диверсантите със званието си. Утре ще бъде заедно с теб на контролната точка, формата му е нашата, обикновената: сива куртка без отличителни знаци. Няма да се меси в действията на групите. Просто иска да погледа и да си поговори с теб... Ако ти наистина искаш да помогнеш, помоли го...

— Мислите ли, другарю полковник, че след завършване на съревнованията ще ми се наложи да се разболея?

— Такава заповед не съм ти давал. Ако сам почувстваш, че трябва, разбира се. Но помни: в нашата армия просто така не се боледува, трябва да имаш бележка от лекар.

— Ще имам.

— Само че внимавай, има ситуации, когато човек се чувства болен, а лекарят не смята така. Това е лоша ситуация. Трябва така да боледуваш, че лекарят да не се съмнява. Температурата наистина трябва да бъде висока. Знаеш как става понякога: ти самият чувстваш, че си болен, а нямаш температура.

— Ще имам температура.

— Добре, Викторе. Желая ти успехи. Имаш ли с какво да нахраниш генерала?

— Да.

— Само водка не му навирай... ако сам не помоли.

След девет дни се явявам при полковник Кравцов да доложя, че след съревнованията боледувах, но сега се чувствам добре. Той ми се усмихва и леко ме смъмри. Тренираният разузнавач никога не боледува. Нужен е контрол. Болестта трябва да се гони от тялото. Тялото е подчинено на волята ни, а с волево усилие може всякаква болест да се изгони, дори и ракът. Силните хора не боледуват, боледуват слабите духом.

Той ми се кара, а самият цъфти. Сам не може да скрие усмивката си. Усмихва се сърдечно и открито. Така се усмихват войниците след бой с щикове: не ни закачайте! Закачите ли ни, ще ви изкормим с щикове.

Много врагове имаш, братко диверсант. Ранното утро и късният залез са срещу теб. Бръмчащият комар и ревящият хеликоптер са ти врагове. Лошо е, братко, когато слънцето ти грее в очите. Лошо е, момче, когато попаднеш под лъча на прожектора. Лошо е, когато сърцето ти загалопира. Лошо е, когато хиляди електронни устройства слухтят в ефира, ловейки дрезгавия ти шепот и неравното дишане. Лошо за теб е винаги, братко. Но се случва и по-лошо. Случва се да е съвсем зле. Съвсем зле е тогава, когато се появява главният ти враг. Срещу теб ще измислят какви ли не хитрости: противопехотни мини и електронни датчици, но главният враг си остава винаги главен. Главният ти враг, приятелю мой, има щръкнали уши, жълти кучешки зъби с капки злобна слюнка по тях, сива козина и дълга опашка. Очите му са кафяви с жълти точки и козината под нашийника е рижава. Главният ти враг е по-бърз от теб. Той усеща миризмата ти с носа си. Главният ти враг има гигантски отскок, когато се хвърля към врата ти.

Ето го. Вражището. Главното. Най-главното. А, гадина такава, как си се озъбила. Козината — настръхнала. Опашката — подвита. Ушите — присвити. Това е преди скока. Сега, мръсникът му с мръсник, ще скочи. Само хрипти. Около устата му има лепкава слюнка. Като бясно е. В КГБ в личните досиета на подобни кучета, е предвидена специална графа. Нарича се „озлобеност“. И пишат умните специалисти страшни думи в тази графа: добра озлобеност, отлична озлобеност. Сигурно в графата за озлобеност на този пес има само възклицателни знаци. Марс се казва звярът му със звяр и е на граничните войски на КГБ. Не бих казал, че е огромен пес. Виждал съм и по-големи. Но Марс е опитен. И това го знаят всички.

Днес не съм аз срещу Марс. Днес срещу него ще работи Женя Биченко. Изкрещяхме напътствени думи към Женя — дръж се, дай му да се разбере, изиграй му диверсантските хватки и всичко останало, на което са те учили в Спецназ. Съвети в подобна ситуация не се полага и не е прието да се дават. Съветът, дори най-добрият, може да отвлече в

последния момент вниманието на боеца и свирепото животно да го захапне право за гърлото.

Ножа Женя държи в лявата си ръка, а куртката — в дясната. Но не е омотал ръката си с куртката. Просто я държи увиснала на протегнатата напред ръка. На песа това не му харесва. Не е както обикновено. И ножът в лявата ръка не му се харесва. Защо в лявата? Не бърза песът. Мести поглед от ножа към гърлото и от гърлото към ножа. Но гледа и към куртката. Защо човекът не я е навил около ръката си? Знае сивият с кучешкото си знаене, че само едната ръка на човека е решаваща, втората е допълваща, само отвличаща. И той, песът, не трябва да сгрещи. Трябва да се хвърли върху онази ръка, която е по-страшната, която е решаващата. А може би все пак към гърлото? Хвърля един поглед песът, избира. Когато вземе кучешкото си решение, погледът му ще застине и той ще се хвърли. И човекът на арената, и ние, зрителите, очакваме точно този момент. Пред скока на кучето погледът му застива и човек има на разположение един кратък миг за насрещен удар. Но Марс е опитен. И се хвърля внезапно, без ръмжение и хриптене. Хвърля се, както не се хвърлят другите кучета. Хвърля се, без да спира поглед, без да се извива преди скока. Дългото му тяло изведнъж увисва във въздуха, зейналата муцуна, страшните му очи изведнъж политат към Женка и никой не извиква, не изпищява. Никой не улавя момента на скока. Очаквахме го секунда по-късно. И затова песът летеше в тишината към гърлото на Женка. Само женковата куртка шибна сивия през очите. Само черният му ботуш блясна с подковата си. Само песът зави, отлитайки в ъгъла. Ние ревнахме от възторг. У-у-у-у... Почнахме да квичим като диви глигани. Скимтяхме от радост.

— Коли, Женка! Заколи го, сивия! С ножчето, с ножчето! Стъпчи го, докато не е станал!

Но Женка не преби скимтящото куче. Не почна да коли задъхващото се животно. Прескочи бариерата и се оказа в прегръдките на ликуващото диверсантско братство.

Ех, Женка! Как само го фрасна с ботуша! Как го хвана! В началото на скока. Точно по време на излитането, Женка, Женка!

А на арената, край издъхващото куче плаче едно войниче с ярко-зелени пагони и кой знае защо пъхаше парченце от изцапана бучка захар в окървавената уста на звяра.

— Другарю старши лейтенант, вика ви началникът на строевия отдел.

— Идвам.

От всички отдели на щаба строевият е най-малкият. В щабовете на военните окръзи отделите обикновено се командват от полковници, управленията — от генерал-майори и само началникът на строевия отдел е майор. Но когато един офицер го викат в строевия отдел, той не може да не се стегне. Дявол да го вземе, какво ли ме очаква? Строевият отдел е малка зала, в която седят един стар побелял майор — канцеларски плъх, и трима ефрейтори — писари. На всеки му настръхва кожата, когато го викат в строевия отдел. Не е важно дали си старши лейтенант или генерал-майор. Строевият отдел е учреждението, в което волята на командващия окръга се превръща в писмена заповед. А написаното с перо... Строевият отдел е каналът, по който върховният главнокомандващ, министърът на отбраната и началникът на Генералния щаб изпращат заповедите до подчинените си. Строевият отдел довежда заповедите до знанието на онези, до които са адресирани.

— Другарю майор! Старши лейтенант Суворов дойде по ваша заповед!

— Удостоверението на масата.

Поех дълбоко въздух, поставих малката зелена книжка със златна звезда пред майора. Майорът спокойно взе „Личното удостоверение на офицера“, внимателно го разгледа, кой знае защо дълго се взира в страницата, където е регистрирано личното ми оръжие и страницата, където е посочена кръвната ми група. Нито един мускул не трепва върху спаруженото му лице. Върши си работата точно като машина и безстрастно като палач. Майорът предаде удостоверението на ефрейтора. На масата при ефрейтора вече всичко е готово. Топна дългото златно перо в черния туш и написа внимателно нещо в удостоверението. Стоя изпънат, но не протягам шия да надникна през рамо към ефрейтора. Търпение. След минута майорът

ще обяви нечие решение. Ефрейторът попи черния туш и върна удостоверението на майора. Майорът ме погледна изпитателно, извади от едно малко тайно джобче странен ключ на верижка, отвори огромната врата на касата, взе един голям печат, дълго се прицелва и изведнъж точно и рязко удари с него по току-що изписаната страница на удостоверението.

— Слушай заповедта!

Изпънах се.

— Заповед номер 0257 до личния състав на Прикарпатския военен окръг. Секретно. Точка 17. На старши лейтенант В. А. Суворов, офицер от Второ управление на щаба на окръга, да се присвои предсрочно воинско звание капитан, в съответствие с докладната записка на началника на Второ управление, полковник Кравцов и началника на щаба на окръга, генерал-лейтенант Володин. Подпис: „Генерал-лейтенант от танковите войски, Обатуров“.

— Служа на Съветския съюз!

— Поздравявам ви, капитане.

— Благодаря, другарю майор. Приемете поканата ми за изнасяне на тялото.

— Благодаря, Витя, за поканата. Но не мога да я приема. Ако приемах всяко предложение, отдавна да съм се пропил. Не ми се сърди. Ето, само днес в списъка са 116 души, 18 от тях — предсрочно. Не ми се сърди, Витя.

Майорът ми протегна удостоверението и ръката си.

— Още веднъж благодаря, другарю майор.

Летя, сякаш с крила, по стълбите и коридорите.

— Какво те е ощастливило така?

— Защо те викаха при язовеца, в бърлогата?

Не отговарям на никого. Не трябва да отговарям сега. Лоша поличба е. Първи трябва да научи командирът ми и никой друг.

— Витя, какво си разцъфнал такъв? Да не би звание да са ти присвоили?

— Не, не. Още година и половина имам до капитанството.

Ех, по-бързо да стигна до отдела. Дявол ги взел тези бронирани врати, тези допуски и пропуски.

— Другарю полковник, разрешете да вляза.

— Влез — Кравцов не се откъсва от картата.

— Другарю полковник, старши лейтенант Суворов. Представям се по случай предсрочното ми произвеждане в офицерско звание капитан.

Кравцов ме огледа. Кой знае защо, погледна към краката си.

— Поздравявам те, капитане.

— Служа на Съветския съюз.

— В Съветската армия капитанът има най-много звезди от всички — цели четири. В това отношение ти, Витя, си на максимума. Затова не ти пожелавам много звезди, пожелавам ти малко, но големи.

— Благодаря, другарю полковник. Разрешете да ви поканя на изнасяне на тялото.

— Кога?

— Днес, кога друг ден?

— Какво ще кажеш, ако го отложим за утре? През нощта трябва да пътуваме за подготовка на ученията. Ще се изпонапият момчетата вечерта, не можеш ги събра после. А като отидем на полето, там и ще го отпразнуваме утре.

— Отлично.

— За днес си свободен. Помни, че тръгваме в три часа през нощта.

— Помня.

— Тогава си свободен.

— Слушам.

Ученията от години се правят на едни и същи полета и полигони. Щабните офицери добре познават местността, където ще се разгърнат учебните боеве. И въпреки това преди началото на големите учения офицерите, на които им предстои да действат като посредници проверяващи, трябва още веднъж да отидат и на място да се убедят, че всичко е готово: местността е оградена, макетите, маркиращи противника, са сложени, опасните зони са обозначени със специални знаци. Всеки проверяващ трябва да се вживее на участъка си в предстоящото сражение и да подготви за тези, които ще проверява и обучава, уводни въпроси и ситуации, съответстващи именно на тази местност, а не на някоя друга.

Поради това, че проверяващите познават добре района на предстоящите учения (мнозина тук са получили лейтенатския си старт, тук и тях самите едно време някой ги е проверявал), отиването на местността преди ученията се превръща в нещо като малък излет, малка колективна разходка, известно отпускане от нервното щабно суетене.

— Всичко ясно ли е? На всички?

— Ясно — дружно изреваха щабните.

— Тогава е време за обяд. Моля на масата. Днес ни гощава Витя Суворов.

Никаква маса, реално погледнато, няма. Просто десетина сиви войнишки одеала са разстлани на чистата полянка в еловата горичка край едно звънливо поточе. Всичко, което е с нас — всичкото е на масата: рибни и месни консерви, тънки резенчета розова сланина, лук, краставички, репички. Войниците-шофьори са изпекли картофи в огъня и са сварили рибена чорба.

Посочвам с ръка почетното място на полковник Кравцов. Такава е традицията. Той се отказва и ми посочи на мен. Това също е традиция. Аз трябва да се откажа. Два пъти. А на третия път трябва да приема поканата и да посоча на Кравцов мястото отдясно на мен. Всички останали сами се настаняват по старшинство: заместниците на

Кравцов, началниците на отдели, заместниците им, след това ръководителите на групи и всички останали.

Бутилките на масата трябва да постави най-младият от присъстващите. Това е Толя Бутурлин — лейтенант от „инквизицията“, групата на преводачите, с други думи. Добро момче. Гледа си работата сериозно. Традицията му забранява сега да се усмихва. Всички останали също са сериозни. Не е прието сега нито да се усмихват, нито да разговарят. И въпроси не се задават защо начело на масата седи старши лейтенант. На всички е ясно защо се редят студените бутилки, но е неприлично да се говори за тях, както и за причината за появяването им. Седи си чинно и си мълчи...

Толик носи бутилките от ручея. Те са подредени там, в ледената вода, в една хубава купчинка. Водата проблясва върху прозрачното стъкло, пени се и ромоли.

— Къде ти е съдът? — така е прието да се попита.

— Ето го — подавам на Кравцов голяма ръбеста чаша. Налива той прозрачната течност до ръба ѝ. Слага я пред мен. Внимателно я поставя. Не трябва да се излее нито капка.

Но и чашата трябва да бъде пълна. Колкото по-пълна е, толкова по-добре. Всички мълчат. Сякаш не ги интересува какво става. А Кравцов изважда от командирската си чанта една малка сребриста звездичка и внимателно я пуска в чашата ми. Дрънна тя едва доловимо, подскочи няколко пъти на дъното, проблясна.

Вземам си чашата, ох, само да не я разлея, поднасям я към устните си. Не е прието да протягаш устни към чашата, макар това и да подсказва природата — отпий съвсем малко и тогава и капка няма да се пролее. Вдигам все по-високо чашата си. Ето един слънчев лъч прониза ледено-студената течност и се разпадна на разноцветни светлинки. А сега трябва да отдръпна малко чашата от слънцето леко към себе си и надолу. Вече докосна усните ми. Студена е. Всмукнах от огнената напитка. Дъното на чашата се вдига все по-нагоре. И звездичката на дъното се размърда и бавно се плъзна към устните ми. Докосна ги. Офицерът, значи, посреща с целувка новата си звездичка. Леко я задържах с устните си, докато огнената течност от чашата бълбукаше в мен. Край. Вземам внимателно с лявата си ръка звездичката и се оглеждам: чашата трябва да се счупи. Затова върху меката трева нечия грижлива ръка е сложила голям камък, фраснах

чашата в камъка, посипаха се звънтящите парчета, а мократа звездичка на полковник Кравцов подавам. Кравцов с малка командирска линейка измерва мястото на десния ми пагон. Четвъртата звездичка трябва да бъде точно на червената линия, а центърът ѝ трябва да е 25 мм над предишната. Ето я, мократа, отиде на мястото си. Време ми е вече да хапна, да пийна, да замезя с краставичка водката.

— Къде ти е чашата? — така е прието да се попита.

Две рамене, два пагона. Значи и две звездички. Значи и две чаши... в началото на церемонията.

Подавам втората чаша. Отново в нея заиграва огнено-ледената течност. Отново чашата е пълна до ръба.

Станах. Прав по-лесно се пие. Разрешава се да станеш. Никой няма да възрази по този въпрос. Можех да пия и първата чаша стоешком — традицията не е против това. Важното е чашите да са пълни. Важното е капка да не капне от скъпоценната брилянтна течност.

Блесна втората звездичка-красавица в потока от водка. Огнената благодат се вля в душата ми. Извънтяха счупените парчета. И на втория пагон се появи мократа и островърхата. Сега Кравцов си налива сам. Догоре. И всеки сам тихо си налива. Ръката ти е господар. Наливай, колкото искаш. Ако уважаващ Витя Суворов, ще си пълниш чашата. Не го ли уважаващ, наливай колкото искаш. Важното е да пиеш до дъно.

— Да пием... — смирено предлага полковникът.

В такъв момент не е прието да се говори за какво се пие. Да пием и толкова. Всички пият бавно и чинно. Всички пият до дъно. Само аз не пия. Сега аз имам право да ги гледам поред. Кой колко си е налял. Кой — пълна чаша, кой — две трети. Но всички бяха с пълни. И вече всички са пресушени. Сега и аз мога де се усмихна. Но широко. Защото по традиция аз съм все още старши лейтенант, макар заповедта да беше от вчера, макар днес да ми бяха сложили вече и новите звезди на пагоните.

Ето и Кравцов си изпразни чашата. Прокара я с малко водица. Сега трябва да последва ритуалната фраза:

— Полкът ни има попълнение!

Точно от този момент нататък се смята, че офицерът е получил повишение. От този момент аз вече съм капитан.

Всички се развикаха, разшумяха. Всички са усмихнати. Пожелания, поздравления. Сега всички говорят. Сега се смеят всички. Сега свършиха церемониите. Сега традициите са забравени. Започва офицерската разпивка. И ако истината е във виното, то днес тя е изцяло на наша страна. Тичай, Толик, към ручея. Тичай, Толик. Ти си най-млад от всички. Ще дойде, Толик, и твоето време. Ще дойде празникът и на твоята улица. Непременно ще дойде.

Жега. Прах. Пясъкът скърца в зъбите. От хоризонта до хоризонта — степ. Слънцето е бяло, жестоко и равнодушно — удря безмилостно в очите, като следователска лампа по време на разпит. Рядко тук-там — някое уродливо дръвче — разкривено от степните бури — нарушава тревожното еднообразие.

Добри човече, плюй, прекръсти се и се връщай вкъщи. Няма какво да търсиш тук. А ние, грешниците, ще тръгнем напред, там, където опърлената степ се прекъсва от стръмния бряг на мръсния Ингул, там, където в трептящата мараня са се скупчили скелетите на караулните кули, там, където десетки редове бодлива тел са омотани около безнадеждно хилавите горички. Дървенцата са тънички. Листата им — сиви под дебелия слой прах. Може кулите да не са караулни? Може на геолозите да са? Може нефт да има? Какъв ти нефт, по дяволите? Кулите са с прожектори и с картечници! Много кули. Много прожектори. Много картечници. Значи, не сме сгрешили. Значи, че сме на прав път. На верния път сте, другари! Нататък. Жълти води. Ще дойде време и това име ще зазвучи толкова страшно, колкото Хатин, Освиенцим, Суханово, Бабий Яр, Бухенвалд, Киштим. Но още не е настъпило. И затова, чул страшното име, гражданинът не трепва. Не преобръща вътрешностите му и не го побиват тръпки. Пък и не само у гражданина, ами и у затворниците, които ги подкарват от станцията към кулите в една безкрайна колона, това име не предизвиква никакви асоциации. Мнозина се радват: това не е Колима, не е Нова Земя. Това е Украйна, дявол да го вземе, ще си поживеем, момчета. И няма скоро да научат — а може би и никога — че Централният комитет има пряка връзка с директора на „завода за глина“, на който им предстои да работят. Не им се полага да знаят, че всеки ден големци от Централния комитет звънят на директора на завода, интересуват се от производителността му. Важен е заводът, по-важен от Челябинския танков завод е. И хич не ви е провървяло, момчета, че ви карат насам. И не се радвайте на тлъстата дажба и на месната супа. Онзи, комуто започнат да падат зъбите и косата, ще го откарат на друго място. Този,

който се сети, що за глина има тук — също набързо ще го отпратят. А ако ли пък всички вие там, в лагера, се разбунтувате, охраната в Жълти води е сигурна, пък и при нужда и ние ще помогнем. Имайте предвид, непосредствен съсед ви е най-големият учебен Център на Спецназа. Не си играйте с огъня. По-добре бавничко си умирайте, без много-много репчене... в „завода за глина“.

Прах. Жега. Степ. Скачахме с парашути. Скачахме многократно. От големи височини. От малки височини. От свръхмалки. Скачахме на два потока от АН-12 и на четири — от АН-22. А можете ли да си представите скачането с парашут в четири потока? Друг път ще си го представите. Само онзи, който е скачал, знае какво е. Скачахме денем и нощем. Жълти води — е Европа. Жълти води — е до самия Кировград. Но лете тук винаги е задушно и е засушливо. Лятото е горещо и безоблачно. Времето винаги става за полети. И затова тук се събират ротите, батальоните, полковете и бригадите на Спецназ от всички краища на страната и ги пускат с парашути от юни до септември. Боже, прати поройни дъждове. Да прогизне проклетият аеродром. Здрав е като гранит, но това е просто глина и затова не е нужно да се бетонира. Слънцето го е бетонирало много по-добре от който и да е технолог. Хайде, прати дъжд! Да прогизне. Ние всичките, Боже, те молим. Много сме. Хиляди. Десетки хиляди. Хайде, прати ни дъжд.

Бурята се приближава като световната революция: лениво и неуверено. Степта е пресъхнала. Вятърът гони прашни стълбове. Хоризонтът е почернял и небето в далечината проблясва. Далеч-далеч прогърмява тихо. Но дъжд няма. Няма. Ех, как бих си подложил лицето под едрите капки на топлата лятна буря. Но буря няма да има. И утре ще е изнурителна жегата, ще духа горещ вятър със ситни песъчинки. Пак същата ще си е безкрайната опърлена степ. И с пресъхнали гърла ще крещим „Ура!“ Както правим сега. От край до край на пистата е строен цветът на Спецназ. Полюшва се едва-едва морето от прашни избелели сини барети.

— МИРНО! ЗА СРЕЩА ОТДЯСНО! ЗА... ПОЧЕСТ!!!

Гръмна тържественият марш. И ето, вече не ми трябва нито вода, нито дъжд. Маршът ме понесе на крилата си. В далечината се появи кола с един огромен маршал в нея. И като го видя, първият батальон ревна „Ура!“ и войнишкият поздрав продължи по редовете: „А-а-а!“ Сигурно с подобен вопъл батальоните са тръгвали в атака.

Ура-а-а-а!

— Другарю маршал на Съветския съюз, представям ви обединения корпус със специално предназначение за извършването на строеви преглед и марш-парад. Началник на 5-то Управление, генерал-полковник Петрушевски.

Маршалът хвърли поглед към безкрайните редове на диверсантите, усмихна се.

Генерал Петрушевски представя воините си.

— 27-ма бригада за Спецназ от Белоруския военен окръг!

— Здравейте, разузнавачи! — ревна маршалското гърло.

— ЗДРАВ... ЖЕЛ... ЕМ, ДРУ... МАР... СЪВ... СЪЮЗ!!! — ревна в отговор 27-ма бригада.

— Благодаря ви за службата!

— СЛУЖ... СЪВ... СЪЮЗ!!! — ревна 27-ма.

— 3-та московска бригада на Спецназ от Черноморския флот!

— Здравейте, разузнавачи!

— ЗДРАВ... ЖЕЛ...

— 72-ри отделен учебен батальон на Спецназ!

— ЗДРАВ... ЖЕЛ...

— 13-та бригада на Спецназ от Московския военен окръг!

— 224-ти отделен батальон на Спецназ от 6-та гвардейска танкова армия!

Маршалът изкрещява поздрава и ехото радостно гони думите му към хоризонта: БЛАГОДАРЯ ЗА СЛУЖБАТА! СЛУЖБАТА! СЛУЖБАТА!!!

Сурова и строга е церемонията на военните паради. И радостна. Не напразно са измислени прегледите. Ох, не напразно.

Колата на генерал Петрушевски се движи вдясно и малко зад маршалската. Какво блести в генералските очи? Гордост! Разбира се, гордост. Полюбувай се, маршале, на моите юнаци. Нима са по-лоши от главорезите на Маргелов? О, не са по-лоши! Не, не са!

— 32-а бригада на Спецназ от Закавказкия военен окръг!

— Здравейте, чудо-юнаци!

— ЗДРАВ... ЖЕЛ...!!!

Аеродрумът няма край. Спецназ стои като безкрайна стена.

— Благодаря за службата!

След всички големи учения по традиция войските се построяват за обща проверка. Тази традиция е на повече от сто години. Така след сражение пълководецът е събирал останалите, броял е загубите, поздравявал е победителите. Грандиозните учения са завършени. И само тук, в безкрайното поле, когато всички участници са събрани заедно, човек може да си представи невероятната мощ на 5-то Управление на ГРУ. А още не всички са тук!

— 703-та отделна рота на Спецназ от 17-та армия!

А маршалът се вози покрай редовете и без съмнение го гложди мисълта срещу кого да „отвърже“ цялата тази войска. Срещу Европа? Срещу Азия? А може би срещу другарите от Политбюро?

Ех и ти, маршале! Какво чакаш? Всички тук сме си свои. Всички сме зли. Хайде, отвържи ни. Цялата Русия ще залеем с кръв. Само дай команда. Няма, естествено, да убиваме наред, не. Ако някой има голяма вила и дълга кола, него няма да пипаме. Не е грях да имаш вила и дълга кола. И онези, които говорят за социалната справедливост, няма да пипаме. Грях е, но не чак толкова голям. Лъжат се хората,

какво да ги правиш побърканите? Ние, маршале, ще убиваме само онези, които обединяват двете неща: които за социалната справедливост дрънкат и на дълга кола се возят. Тях като бесните кучета — на лампите, на телеграфните стълбове! От тях, маршале, се сипят всички беди на земята ни, от тях. Хайде, отвържи веригите, маршале! Ех, маршале! Та нали ако не ти, то твоят наследник ще пусне Спецназ от веригите. Ще го пусне. Бъди сигурен. Много кръв ще има. Колкото повече се каните, толкова повече кръв ще има след това. Но ще има! Ще има! Ура-а-а! Ура!

Търкаля се по полето ревът. Из далечните оврази се търкаля, пресъхнали без дъжд, лае там ехото от нашия рев.

— Ще поработим ли, момчета? — пита маршалът.

— А-а-а! — реве Спецназ възторжено в отговор. Ще поработим значи. Ще поработим.

Ние работим. Работим денем и нощем. И вече не различаваш дните от нощите. Всичко се носи като сива виелица. Дневни скокове. Нощни скокове. Скокове от свръхмалка. Скокове от средни височини. Скокове с катапултиране, но това не е за всички. Скокове от стратосферата, но то също е за избраници. Съревнования. Съревнования. Съревнования. И отново скокове. Горчив прахоляк по устните ни. Очите — зачервени. Злобата иска да излезе навън. Понякога се стига до пълна апатия. И вече сгъваме парашутите без да трепнем. Набързо да ги сгънем и да поспим тридесетина минути. Да бяхме проверили сгъването още веднъж? Я да върви на... Учебни боеве. Напалм. Кучета. МВР. КГБ. Пак стрелби и пак скокове.

А смъртта е редом с нас. Не, не е взела никой под черните си крила. Но си е редом, старицата. Не дреме. В 112-ти отделен батальон проверяват нов парашут: Д-1-8. Лош е парашутът. Спецназите се страхуват от него. Не искат да скачат с Д-1-8. Нещо в него не е наред. На всеки сто скока има минимум едно преплитане на въжетата. Тук са и конструкторът на парашута, и изпитателите. Обясняват ни, че сме го сгънали неправилно, съхранявали сме го неправилно. А бе що не отидете всички на... ами ние ще се трепем. Един старшина от 112-ти батальон беше скочил, въжетата се оплели през купола, та ги беше прерязал със специалния нож. Добре се приземи. Меко. А на земята с вицове го посрещнаха: трябвало не да реже със замах въжетата, а да намери къде са пришити с копринен конец и внимателно да го изтегли. А пък старшината след подобен скок съвсем губи чувство за хумор. И запсува на майка шегаджиите. А заедно с тях и конструктора.

Смъртта е покрай нас. Ей там, зад онази ограда. Жълтите води са до нас. Концлагерите. Уранът. А значи и смъртта. Дали оттук не избира „куклите“ и „гладиаторите“ си всеки началник? Забранени зони. Кули за охраната. Парашутни кули. Всичко е едно до друго. Концлагерът и ние. Защо ли? За да ни плашат? А може би има някаква друга причина да държат главният учебен център на Спецназ до урановите рудници. Покрай концлагерите. Покрай смъртта.

И отново скокове. „Капитан Суворов. Този парашут го сгъвах сам.“ Първа операция. Закрепва се върхът на купола на „този парашут го сгъвах сам“. Готови ли сте? Скачаме. Напред. Напред. Напред. „Генерал-майор Кравцов. Този парашут го сгъвах сам.“ Дълго гледам тъпо към разписката на съседа ми, който приключи със сгъването. Нещо в тази разписка не ми е ясно. Нещо не е наред. Напрягам мъчително съзнанието си и изведнъж загревам:

— Другарю генерал!

— Тихо, не вдигай шум. Да, Витя, да — и той се смее. — Само не вдигай шум. Аз вече 32 часа съм генерал. Ти пръв се усети.

— Поздравявам Ви...

— Благодаря.

— Пожелавам Ви много звезди...

— Недей да вдигаш шум. После ще пием. Сега не му е времето. Ех, дявол да го вземе. Съвсем се оплетох. Сгъна ли си парашута?

— И двата, другарю генерал.

— Сдай ги и двата.

— Слушам, да ги сдам — и като предчувствувам нещо, въпреки умората си, задавам излишен въпрос:

— Днес няма ли да скачам?

— Ти никога повече няма да скачаш.

— Ясно — макар нищо да не ми е ясно.

— Викат те в Киев. А оттам сигурно — в Москва.

— Слушам.

— За повикването не говори с никого. При оформянето на документите в строевия отдел ще кажеш, че повикването е от 10-то Главно управление на Генералния щаб.

— Слушам — ревах аз.

— Тогава довиждане, капитане. И — успехи.

— Капитане, има предварително решение на Генералния щаб да те спуснем с парашут в тила на противника за изпълнението на една специална задача — непознатият генерал ме огледа с тежък поглед. — Колко време ви трябва за подготовка?

— Три минути, другарю генерал.

— Защо не пет? — за пръв път се усмихна.

— Само да изтичам до тоалетната, три минути са ми достатъчни — и като разбирам, че може да не оцени шегата ми, добавям — Цяла нощ ме возиха дотук с автобус, никаква възможност нямаше там.

— Николай Герасимович — обърна се генералът към някого, — заведете капитана.

След две минути и половина стоях отново пред генерала.

— Сега готов ли си?

— Готов съм, другарю генерал.

— За където и да е?

— В каквото и да е изпитание, другарю генерал.

— И не те интересува за къде?

— Интересува ме, другарю генерал.

— А ако бяхме взели решение да те подготвяме твърде дълго за изпълнението на задачата: пет години, например? Как би се отнесъл към това?

— Положително.

— Защо?

— Това значи, че задачата ще бъде наистина сериозна. Това допада.

— Какво знаеш, капитане, за Десето главно управление на Генералния щаб?

— То осъществява доставката на оръжие за всички, които се борят за свободата си, подготвя командири за национално-освободителните движения, изпраща военни съветници в Азия, в Африка, в Куба...

— Как би се отнесъл към предложението да станеш офицер от Десето главно управление?

— Това би било висша чест за мен.

— Десето главно управление изпраща съветници в страни с горещ влажен и горещ сух климат. Какво би избрал?

— Горещ влажен.

— Защо?

— Това са Виетнам, Камбоджа, Лаос. Там воюват. А засега където е горещо и сухо, огънят е прекратен...

— Грещиш, капитане. Воюват винаги и навсякъде. Примирие няма никъде и няма и да има. Войната е постоянна. Откритата война понякога се прекратява, но тайната — никога. Ние разглеждаме въпроса за изпращането ти на война. На тайна война.

— В КГБ ли?

— Не.

— Нима има тайна война без намесата на КГБ?

— Има.

— И тази война Десето главно управление ли я води?

— Не, води я Второ главно управление на Генералния щаб — ГРУ. ГРУ използва различни организации за прикриване на съществуването си, сред тях е и Десето главно управление. Теб, капитане, ще те изпратим на изпити в тайната академия на ГРУ, но всичко ще бъде организирано така, като че ли ти ставаш военен съветник. Десето главно управление е твоето прикритие. Всичките ти документи ще бъдат оформяни само в Десето главно управление. То ще те изиска в Москва, а там тайно ще те вземем при нас, за да се явиш на изпити...

— А ако не издържа изпитите?

Той изсумтя гнусливо.

— Тогава ние наистина ще те предадем на Десето главно управление и ти наистина ще станеш военен съветник. Те ще те вземат, харесваш им. Но и на нас ни харесваш. Сигурни сме, че ще издържиш нашите изпити, иначе не бихме разговаряли с теб сега.

— Всичко е ясно, другарю генерал.

— А щом е така, необходимо е да се изпълнят някои формалности. Той извади от касата един шумящ като нова

десетрублева банкнота лист хартия с герба и надпис „Строго секретно“.

— Прочети го и се подпиши.

Върху листа бяха отпечатани дванадесет кратки точки. Всяка започва с думата „забранява се“ и завършва със страшното предупреждение: „наказва се с най-тежкото наказание“. А заключението гласеше: „Опитът за разгласяването на дадения документ или на която и да е негова част се наказва с най-тежкото наказание“.

— Готов ли си?

Кимвам вместо отговор. Той приближи писалката към мен. Подписах, листът изчезна в недрата на касата.

— Довиждане до Москва, капитане.

Като предадох документите си на един съвсем млад старши лейтенант, аз се явих пред своя, сега вече бивш командир:

— Другарю генерал, капитан Суворов. Представям Ви се по случай прехвърлянето ми в Десето главно управление на Генералния щаб.

— Седни.

Седнах.

Той дълго ме гледа в лицето. Издържам погледа му. Стегнат и строг е и не ми се усмихва.

— Ти, Виктор, отиваш на сериозна работа. Вземат те в Десетката, но мисля, че това е само прикритие. Струва ми се, че ще те вземат някъде по-нависоко. Може — дори в ГРУ. В Аквариума. Просто нямат право да говорят за това. Но спомни си думите ми — ще пристигнеш в Десето главно, а ще те вземат на друго място. Така сигурно ще е. Ако моят анализ на това, което става, е правилен, очакват те много сериозни изпити. Ако искаш да ги издържиш, винаги бъди такъв, какъвто си. В теб има нещо престъпно, нещо порочно, но не се опитвай да го криеш.

— Няма да го крия.

— И бъди добър. Винаги бъди добър. През целия си живот. Обещавах ли ми?

— Обещавам.

— Ако ти се наложи да убиеш човек, бъди добър. Усмихвай му се, преди да го убиеш.

— Ще се постарая.

— Но ако теб ще убиват — недей да скимтиш и да плачеш. Това няма да ти го простят. Усмихвай се, когато ще те убиват. Усмихвай се на палача. С това ти ще станеш безсмъртен. Така или иначе всеки от нас все някога ще издъхне. Умри като човек, Витя. Гордо умри. Обещавах ли?

На следващия ден един зелен автобус докара група офицери на една празна железопътна гара, където се формираше военен ешелон.

Всички бяха повикани в Москва от Десето главно управление на Генералния щаб. На всички им предстоеше да станат военни съветници във Виетнам, в Алжир, в Йемен, в Сирия, в Египет. В групата бях и аз. От този момент prestaвах да съществувам за всички мои приятели, колеги, началници и подчинени. Първа точка от документа, който подписах, ми забраняваше каквито и да било контакти с всички хора, които познавах в миналото.

VI ΓΛΑΦΑ

Майко Русия, ти ми махаш с детска ръка от железопътния насип, ти разкриваш пред мен необятните си хоризонти. Трепетлики, брезички, елхички, разграбени църкви, момичета по сенокос, заводски комини и отново — деца по насипа. Те ми махат и ми се усмихват. Мостове, мостове... Река Десна отшумя със стоманените плочи на моста. Конотоп. Брянск. Калуга. Колелата тракат по релсовите съединители. Чук. Чук. Чук. Вагонът е шумен. Правим си разпивка. Във вагона всички са свои. Ешелонът е военен. Чужди няма. Във вагона са само военните съветници. Бъдещите. И пътниците му пият за бъдещето си. За Десето главно управление. За генерал-полковник Окунъов. По ръцете преминава нова бутилка. Пий, капитане. За звездата! Желая ти големи звезди, капитане! Благодаря, майоре, същото ти желая и аз. Очите ни горят. Очите на всички горят. Всички ние сме момчета, побъркани на тема война. Да не би да сме постъпвали в училищата, само за да проверяваме как са лъснати войнишките ботуши? Не, постъпвахме в училищата като романтици по войната. И ето ги щастливците, на които Десето главно управление дава такава възможност. За Десетото, братлета! За Десетото!

Много хора сме във вагона. Артилеристи, летци, пехотинци, танкисти. До вчера не се познавахме. Но вече всички сме приятели. И отново бутилката тръгва по ръцете ни. За вас, момчета, за вашия успех. За вашите звезди. А мен къде ли са ме понесли дяволите? В документите ми е посочена Куба, но това е, само защото в групата няма никой друг за Куба. Тук има твърде много за Египет, много за Сирия. Някои са за Виетнам. Ако някой наистина беше за Куба, то за мен щяха да измислят нещо друго. Кравцов, естествено, се досеща, че Куба е само за маскировка. Но и той не знаеше нищо определено. Кравцов. Генерал. Видях го генерал. Но беше в пращен комбинезон и със синя, избеляла барета — такъв, каквито бяха и всички, по нищо не се различаваше от войниците на Спецназ. Опитвам се да си го представя в истинска генералска униформа със златни звезди и широки лампази. Но не успявам. Представям си го винаги такъв, какъвто беше

по време на нашата най-първа среща: с чиста гимнастърка, с пагони на подполковник, с лице на младичък капитан. Успехи, генерале!

Красная Пресня е най-мощният военен железопътен възел в света. Ешелони. Ешелони. Ешелони. Хиляди хора. Всичко е зад високи огради. Всичко е под заслепящата светлина на прожекторите. Ешелони с танкове за Германия. Ешелони с новобранци за Чехословакия. Тракане и грохот. Маневрените дизелови локомотиви композират влаковете. За Далечния изток — ешелон с оръдия. Ето някакви контейнери. Около тях има охрана, както около Брежнев. Складове. Складове. Складове. Товарене и разтоварване. Ешелон с уволняващи се войници от Полша. И до тях — затворнически вагони. Прозорците са тесни и дълги. Прозорците са замазани с бяла боя. Решетки на прозорците. Красная Пресня е не само военен център, но и етапен затвор. Войници с овчарки. Червени пагони. Затворническият ешелон бавно заминава към зоната. Вратите ѝ са огромни, стоманени. Бодлива тел. Синя заслепяща светлина. Затворнически ешелони. В Бодайбо. В Череповец. В Северодвинск. В Жълти води. Огромни сиви блокове на военния етапен пункт. Групата съветници за Южен Йемен. Идете в блок „Б“, стая 217-та. Съветникът за Куба! Аз. Капитан Суворов? Да. Последвайте ме. Млад, строен майор ме води покрай някакви дълги огради и стифи от зелени сандъци. Насам, капитане. В малкото дворче ни чака санитарен автомобил с червени кръстове. Моля, капитане. Вратата се тряска подире ми и колата тръгва. На два пъти спира — сигурно за проверка при излизане от забранената зона. И ето, возят по Москва. Знам, че ме карат не по прекия път, а из улиците на големия град. Колата често прави завои и дълго стои пред светофарите на кръстовищата. Но това са само мои предположения. Не мога да видя нищо — прозорците в купето са матови, като в затворнически вагон.

Относителното налягане върху почвата на американския танк М-60? Кои противотанкови ракети повече ви харесват: американските или френските? Защо? Защо спиралните стълби в замъците се вият отдолу нагоре вляво, а не вдясно? Защо предните колела на каруцата са малки, а задните — големи? Какво е това: „три линии“? Защо в руската винтовка на Мосин нарезите са отляво надясно нагоре, а в японската винтовка на Арисака е обратното? Какви са принципните недостатъци на винкеловия роторен двигател? Колко тежи една кофа живак? Какъв тип жени ви харесват? Колко броя от списание „Огоньок“ излизат годишно? Кой първи е използвал „вертикалното захващане“? Какво означава буквата „Л“ в името на съветския изстребител-бомбардировач „СУ-7 БКЛ“? Ако ви бяха заповядали да модернизирате американския стратегически бомбардировач Б-58, кои параметри бихте подобрили най-напред? Защо на германските танкове „Пантера“ е било използвано шахматно окачване? В съветската мотострелкова дивизия има 257 танка, според вас това количество трябва да се увеличи или да се намали? С колко? Защо? Как това ще повлияе на организацията за снабдяване на дивизията? Въпросите се сипят един след друг. Няма никакво време за обмислянето им. Едва си се замислил и следва нов. Кой е Чехов? Това е снайперист от 138-ма стрелкова дивизия на 620-та армия. А Достоевски? Странни въпроси. Кой не познава Достоевски? Николай Герасимович Достоевски е генерал-майор, началник-щаб на 3-та ударна армия. Смят се. Това, капитане, не е точно онова, което искаме, но приемаме отговорите ти. Те много ярко те характеризират. Ако понякога се смеем, не се смущавай. А нима някога съм се смущавал?

Струва ми се, че са ми задали един милион въпроси. Но по-късно пресметнах, че са били някъде около пет хиляди: по 50 въпроса на час, по 17 часа, 6 дни. На някои въпроси се налага да отговарям по пет, а дори и по десет минути. За други са ми нужни секунди. Понякога въпросите се повтарят. Понякога един и същи въпрос се повтаря бързо по няколко пъти. Не трябва да се нервничи. Отговаряй по-бързо. И през ум да не ти минава да излъжеш или да хитруваш. И така, колко водка можете да изпиете наведнъж? Ето фотографиите на десет жени. Коя най-много ви харесва? Умножете 262 по 16. По-бързо. Наум. Това не е много трудно. Трябва отначало да умножите 262 по десет, след това да прибавите половината на полученото, а после — още 262. Изпитващият ме гледа в упор. По-бързо, капитане. Такава дреболия! Гледам в тавана. Мъчително събирам всичко заедно. Гледам право пред себе си. На някакъв мой предшественик задали точно този въпрос и той с тънък молив е написал всички изчисления върху зелената хартия, с която е застлана масата ми. Виждам готовия отговор и веднага съобразявам, че това е просто провокация. Моят предшественик не би могъл да има тънко моливче. Не би могъл тайно да прави изчисления върху хартия под такъв пронизващ поглед! Стискам челюсти и подхвърлям собствения си отговор: 4192. Дори не гледам към зелената хартия, покриваща масата ми. Знам, че отговорът там е нарочно неправилен. А въпросите се сипят като грахови зърна: как бихте реагирали, капитане, ако ви предложат да търгувате с дини?

Понякога в залата има само един изпитващ. Понякога са трима, а понякога — петнадесет. Ето ви двеста фотографии, разпознайте онези, които сте виждали в тази стая по време на изпитите. Времето се засича. Сега изберете онези, които сте виждали само веднъж в тази стая. В текста зачеркнете всички букви „О“, подчертайте всички букви „А“, заградете с кръгче всички букви „С“. На действията на този субект не обръщайте внимание — както и на радиопредаването. Времето се засича. Субектът ми прави физиономии, опитва се да ми вземе молива, рита стола под мен. А радиото ще се скъса: зачертай

„С“, подчертай „О“... Понякога по време на изпита направо в стаята ми носят разкошен обяд, а понякога забравят. Понякога ми разрешават да отида в тоалетната при първо поискване, понякога се налага да моля по три пъти. Всеки ден те ме докарват до предела на умствените и физическите ми възможности. И аз, и те съвсем ясно усещаме границата. Късно след полунощ, без да се събличам, падам върху кревата си и мигновено заспивам. Те чакат тъкмо този момент: една заслепяваща лампа е насочена в очите ми. 262 да се умножи по 16. Е, по-скоро. Наум. Толкова просто е! Вече си отговарял на този въпрос. Хайде де! 4192, им крясвам и светлината угасва.

Много по-късно научих, че онези, които са отговорили правилно на повече от 90 на сто от въпросите, не ги приемат тук. Не са нужни много умни. И все пак главното в изпитите не е да се определи нивото на знание. Съвсем не. Способността да се усвоява голямо количество информация за късо време при силна възбуда и наличието на смущения — ето кое е главното. А освен това се определя имаш ли нямах чувството за хумор, нивото на оптимизма, уравновесеността, способността за интензивна дейност, устойчивостта на настроението и много други неща.

— Е, момче, ти си подходящ за нас — казва ми побелелият изпитващ в края на шестия ден. — Организацията ни е сериозна. Правилата тук са толкова кратки, че ги разбира дори онзи, който не иска да ги разбере. Законът ни е прост: входът е рубла, изходът — две. Това означава, че да влезеш в организацията е трудно, но да излезеш от нея е още по-трудно. Теоретично за всички членове на организацията е предвиден само един изход от нея: през комина. За някои той е почетен, за други — позорен и страшен, но за всички нас е само коминът. Само през него излизаме от организацията. Ето го — този комин...

Мислех си, че в нощните кошмари лицето на полковника ще ме преследва цял живот. Но той никога не ми се присъни. А аз си мислех много за него. И ето какво не разбирах. Обясниха ми, че е обичал парите, обичал да си пийне, обичал жените. За пари се и продал на чужди разузнавания. Да допуснем, че е така. Но той е имал великолепни възможности да избяга на Запад. Но не е избягал. На Запад е щял да си има достатъчно и пари, и вино, и жени. А в Москва той все едно не е могъл да харчи парите си. Пък и не може чак толкова да се развихриш.

Женкарят би избягал при жените и парите, а той не е избягал. Той е балансира над крематориума. Защо, дявол да го вземе! Въртя се на горещата възглавница и не мога да заспя. Първа нощ без изпити. А може би през нощта да ме следи телекамера? Е, голяма работа! Ставам и показвам кукиш към всички ъгли. Ако и сега ме следите, утре няма да ме закарат в Централния комитет. После решавам, че не е достатъчно да им покажа само кукиш и затова показвам на телекамерата — ако наистина я има — всичко, което мога да покажа. Ще видим на сутринта дали ще ме изгонят или не. Като им издемонстрирах всичко, което мога, си легнах удовлетворен на кревата и веднага заспах с твърдата увереност, че утре ще ме изгонят в Сибир да командувам танкова рота, а не го ли сторят, то тук може да се живее и може да се заобикаля контролът.

Спя блажено и сладко в кревата. Спя дълбоко. Знам, че ако ме приемат в Аквариума, то това ще бъде голяма грешка на съветското разузнаване. Знам, че ако остане само един изход и той е през комина, този изход няма да бъде почтен за мен. Знам, че и в кревата си няма да умра. Не, такива не умират в креватите си. Ах, разузнаване съветско, по-добре да ме беше пуснало веднага през комина!

Отново ме карат нанякъде в закрыта кола с матови стъкла. Аз не виждам накъде и мен никой не ме вижда. Къде ли ме карат: в Централния комитет или в Сибир? Все пак сигурно в Централния комитет. Ако беше за Сибир, то куфарът ми щеше да бъде с мен, а щом го няма, може да означава, че ме откарват не завинаги, а за краткотрайно посещение със завръщане там, откъдето ме карат.

Зад прозорците шуми огромният град, значи сме някъде в центъра. А може би това е Лубянка? Край Лубянка на площад Дзержински винаги има шум като от Ниагарския водопад. Кой знае защо ми се струва, че сме точно на Лубянка. Но в това няма нищо чудно: Централният комитет е съвсем наблизо. Нашата кола стои на едно място, след това внимателно влиза някъде. Отзад изскърцва метална порта. Вратата на колата се отваря — излизайте.

Ние сме в тясно, мрачно дворче. От четирите страни има високи стари стени. Зад нас има врата. Край вратата стоят сержанти от КГБ. Няколко врати излизат в мрачното дворче. Край някои от тях също има охрана от КГБ. Край останалите охрана не се вижда. Горے на корнизата гукат гълъби. Насам, моля. Побелелият показва някакви документи. Сержантът от КГБ козирува. Минавайте. Побелелият знае пътя. Той ме води по безкрайни коридори. Червени килими. Сводести тавани. Тапицирани с кожа врати. Отново ни проверяват документите. Минавайте. Асансьорът ни качва безшумно на третия етаж. Пак коридори. Голяма приемна. Възрастна жена зад масичката. Почакайте, моля. Побелелият лекичко ме подбутна отзад и затвори вратата след мен, като самият той остана в приемната.

Кабинетът е висок. Прозорците са до тавана. Нищо интересно не се вижда от тях. Гледа в упор една сляпа стена и по корнизата й — гълъби. Масата е дъбова. Зад масата седи слаб мъж в очила със златни рамки. Костюмът му е кафяв, без никакви отличителни знаци — нито медали, нито ордени. В армията е добре — погледнеш пагоните и си готов за разговор: другарю майор, другарю подполковник... А как да започнеш тук? Затова не започвам никак. Просто се представям:

— Капитан Суворов.

— Здравейте, капитане.

— Здраве желая.

— Проучихме ви внимателно и решихме да ви приемем в Аквариума — след съответната подготовка, разбира се.

— Благодаря Ви.

— Днес е 23-ти август. Запомнете, капитане, тази дата за цял живот. От този момент вие влизате в номенклатурата, ние ви издигаме на един много висок неин етаж — в номенклатурата на Централния комитет. Освен всичките изключителни привилегии, предоставя ви се и още една: от този момент вие не сте под контрола на КГБ. От този момент КГБ няма право да ви задава въпроси, да изисква отговори на тях, да предприема каквато и да е акция срещу вас. Ако направите грешка, съобщете за нея на ръководителя си, той ще доложи на нас. Ако не доложите, ние все едно ще разберем за грешката ви. Но във всеки случай каквото и да е разследване на вашите действия ще бъде извършвано само от ръководството на ГРУ или от отдела за административните органи на ЦК. За всеки контакт с КГБ сте длъжен да докладвате на ръководителя си. Благополучието на ЦК зависи от това, как организациите и хората с ранг на номенклатура на ЦК ще съумеят да запазят независимостта си от каквито и да било други организации. Благополучието на ЦК — това е и вашето лично благополучие, капитане. Гордейте се с доверието, което Централният комитет оказва на военното разузнаване и на вас лично. Желая ви успехи.

Козирувах стегнато и излязох.

Широко езеро в гората. По бреговете му — камъш. Над стръмния бряг — брезова гора. Там, зад високата ограда, е нашата вила. Миниатюрен плаж. Лодките са обърнати с дъното нагоре. На другия бряг също има някакви дървени вили. Също зад зелена ограда. Също се охранява. Зоната тук е особена. Вили. Но вили само за отговорните другари. И съвсем не е лесно да попаднеш в тази вилна зона. Дъбови горички. Езера. Гъсти гори. Тук-там — червени покриви. И отново — зелени огради. До нашето езеро може да се стигне само по един път. Други няма. Както и да се въртиш наоколо, ще стигнеш все до зелените огради. Оттатък нашите огради също има нечий вили. Някой там удря по волейболната топка. Но на нас не ни се полага да знаем кой е той. А на него не му се полага да наднича към нас. Лявата ни ограда е по-висока от дясната. По вечерно време от другата страна се дочува музика. Много приятна мелодия. Танго.

Вилата ни е голяма. Тук живеем двадесет и трима души. Но място има и за тридесет. Всеки си има малка стаичка. Гредоредени борови стени. Миризма на смола. Малко пейзажче на стената. Огромен мек креват. Лавица за книги. Долу има хол с голям азиатски килим. Ставаме, когато си искаме. И правим, каквото пожелаем. Закуската е засищаща. Обядът е скромен. Вечерята е разкошна. Вечер седим край камината. Прием. Разказваме си небивалици. Всички ние в миналото сме били офицери от средните етажи на съветското военно разузнаване. В групата има един подполковник. Двама майори. Един старши лейтенант. Останалите са капитани. Един от нас по-рано е бил летец-изтребител. Двама — в ракетните войски. Един — десантчик. Един — командир на ракетен катер. Военен юрист. Военен лекар. Общо взето, много разноцветен букет. Дошли сме тук от различни началници. Всеки от нас по някакви причини е попаднал във „водите“ на някакъв разузнавач от дивизионно, армейско или по-високо ниво. Някой е избрал всекиго от нас в личната си група. И ето, тъкмо от тези групи Аквариумът подбира кандидатите си. Аквариумът, естествено, вземайки хора от ръководителите на разузнаването от по-долните

етажи, съвсем не се стреми да вземе всичките или най-добрите. Не. Ако днес Аквариумът вземе всичките най-добри момчета на Кравцов, утре Кравцов няма толкова грижливо да подбира свитата си. Затова Аквариумът много внимателно избира от хората на по-долустоящите началници така, че да не накърни желанието им да отделят толкова огромно внимание на подбора на хората.

Спя много. Отдавна не съм спал толкова дълбоко и толкова сладко. Сутрин ставам късно и отивам на езерото. Времето е мрачно. Но водата е топла и сума време плувам. Знам, че този сън и тази свобода не са задълго. Просто ни дават възможност да се отпуснем след изпитите преди началото на учебната година. И аз се отпускам.

Бързо завързващата се дружба завършва с дълга вражда. Знам го. И другарите ми от групата го знаят. Затова не бързаме в отношенията си. Много внимателно се вглеждаме един в друг. Говорим за дреболии. Разказваме не особено солени анекдоти. С една дума, баламосваме се. Засега можем да пием. В огромния бюфет има богат избор: отивай и пий. Но пием умерено. Някога ще станем приятели. Някога ще си доверяваме. Някога ще се поддържаме. Тогава вече ще пием истински. Като истински офицери. Но сега не.

Старателно ни взеха мерките и ето — всички сме с цивилни костюми. На някои от нас е съдено да облекат форма, когато станем генерали. На някои ще им се наложи да останат в цивилни дрехи, дори когато станат генерали. Такава ни е службата.

— Казвам се полковник Пьотр Фьодорович Разумов — представя ни се един здравеняк с анцуг и с волейболна топка в ръката. — На 51 години съм. От тях 23 служа в Аквариума. Работил съм в три страни. Прекарал съм 16 години в чужбина. Имам 7 вербувания. Награден съм с четири бойни ордена и с няколко медала. Ще бъда ръководител на вашата група. Вие, естествено, ще ми измислите прякор. За да не се мъчите, ще ви кажа няколко от неофициалните си прякори. Един от тях е Слон. Слонове казват на всички преподаватели и професори от Военно-дипломатическата академия. А самата академия се нарича „консерватория“ — когато става дума за вас, младежта — и слонско гробище, когато става дума за нас, професорите и преподавателите. Може би някога някой от вас също ще стане Слон и ще дойде тук да подготвя младите слончета. А сега бих искал да поговоря с всекиго от вас поотделно.

— Капитан Суворов.

— Аз, другарю полковник.

— Наричайте ме просто Пьотр Фьодорович.

— Слушам.

— Забравете това „слушам“. Вие оставате офицер от Съветската армия, нещо повече, вие се издигате на най-високия етаж — в Генералния щаб. Но това „слушам“ го забравете за известно време. Можете ли да не тракате с токове, когато говорите с началството?

— Съвсем не, другарю... Пьотр Фьодорович.

— Първата ти задача, Виктор: научи се да седиш на стола отпуснат. Ти седиш изправен, сякаш си глътнал щик. Така цивилните дипломати не седят. Разбра ли?

— Разбрах.

Отдавна ме интересуваше въпросът: как може да се организира тайна шпионска школа в центъра на огромен град и то така, че никой да не се досети? Така, че никой да не ни фотографира нито поединично, нито групово?

А всичко се оказва просто. Централният блок на Военно-дипломатическата академия се издига на улица „Народно опълчение“. Тук, естествено, няма да видите никакви табелки. Само една ограда с чугунена плетеница, буйните люлякови храсти, колони, прозорци с решетки, плътни пердета и часови по ъглите. Но това не е най-важното. Тук се обучават само онези, които ще работят в голямата зона, в соцлагера.

А нас, освободените от конвоя, онези, които ще имаме излизане извън лагера, не ни подготвят тук. Слушателите на основните факултети са разпръснати в малки учебни пунктове из цялата Москва. А къде е моят пункт, и аз самият не знам.

Всяка сутрин в 8:30 съм в научно-изследователския Институт за електромагнитни излъчвания. Знаете то — край Тимирязевския парк. Институтът официално е към Министерството на радиопромишлеността. Но малцина знаят към кого е в действителност и с какво се занимава. По сталинско време е бил съвсем малко институтче. Двеста човека, не повече. И като спомен от онова време в четириетажния дворец от епохата на късния сталинизъм: фалшиви колони и балкончета. Но институтът бързо се е разраснал, за което свидетелствуват огромните шестетажни сиви сгради. Това е хрущчовската икономика. Силикатни тухли. Хрущчови^[1]. А по-нататък са стъклените здания на брежневския военно-административен размах. Всичко това е преградено с множество стени на зони и сектори. Бодлива тел, бели ролкови изолатори. Показвайте пропуска си разгърнат!

Сума народ. Сутрешната смяна Преминаването е в дванадесет потока. Не пушете на територията на обекта! Бъдете бдителни! Бърборкото е съкровище за врага! Да преизпълним плана за първото

тримесечие! Не стой под стрелата^[2]! Пропускът раздробява на реки и ручейчета мощния поток на трудовата интелигенция. Сивата маса тече към своите отдели и сектори. Скърца със спирачките си маневреният дизелов локомотив. Огромният хангар поглъща шестдесеттонните вагони. Бърза научното братство. Тълпата мълчаливо напират. Всички са секретни. Всички са строго секретни. Входът е забранен! Показвайте пропуска си разгърнат! Бетонни огради. Тухлени огради. Зона 12-Б.

Върху какви проблеми работят тук? По-добре не питай. Още веднъж ще покажем пропуска си. На пропуска има много шифровани знаци. Всяка жаба да си знае гъола! Всеки собственик на пропуск обитава само своята, строго определена за него зона. Без специалните знаци на пропуска няма да те пуснат извън зоната, определена за теб. Избираме номера върху номератора и ето: ние сме в хангара. Тук се събира нашата група. Тук е и един огромен МАЗ с оранжев контейнер. Мястото ни е вътре. А там е като в хубав самолет: удобни кресла и килими. Само прозорци няма. В 8:40, когато контейнерът вече е затворен отвътре, в хангара идва шофьорът и тръгва с МАЗ-а си по Москва. Никога не сме виждали шофьора. Той дори и не се досеща, че кара хора. Работата му е такава: в 8:40 да влезе в хангара, да седне в камиона и да закара контейнера с някакъв много опасен товар през няколко квартала в боровата гора. Тук има още някакъв секретен обект, както и хангар. Вкарва контейнера вътре, а сам излиза в чакалнята. Вечерно време прави още един рейс. През останалото време разкарва други оранжеви контейнери по Москва. Може да са с детонатори за атомни бомби, може да са със страшни вируси, които са способни да „изядат“ човечеството, а може и с апаратура за генетична война да е. Откъде да знае какво има в контейнерите? Всичките са оранжеви. А изкарва, по всяка вероятност, добри пари. В такива изследователски центрове всички здравата печелят.

От оранжевия контейнер — скок-подскок и сме на земята. Високо под тавана на хангара чикчирика едно врабче. То единствено вижда всички тайни: кой е нашият шофьор, кой чисти нощно време хангара, кой тук в точно такъв контейнер ни докарва храната и слага масите в стола. Докато сме в зоната, тук няма никого от персонала. Столът и той е устроен като система от клапи: ако в него е отворена вратата към хангара и някой ни слага закуската, ние не можем да проникнем нито в стола, нито в хангара. След това за нас, като за павловските кучета^[3], има звънец и — готово. Сега вече ние влизаме в стола, но затова пък вратите му няма да се отворят за никой друг — автоматика. Хранят ни добре. Никога още не са ме хранили така, дори в Чехословакия.

И все пак зоната си е зона, а контейнера си го наричаме оранжевата врана^[4]. По принцип нас ни возят също като затворници, само че в комфорт.

В една специална тетрадка аз пиша „благодаря“ за добрата закуска и поръчката си за утре. И бързам за занятията...

Всички ли са готови? Всички.

Пет минути да подишаме.

Дворчето ни е подредено. Люляковите храсти почти напълно скриват сивите бетонни стени — уютно. Над люляка има бодлива тел. Какво е зад нея — не може да се види. Едно е ясно, че и там ги има същите полукръгли хангарни покриви, както над нашия басейн и тенискорт. Може би там е друг учебен пункт — също както при нас. А може би там се обучават нашите полски или унгарски колеги, или — кубинските, италианските, либийските. Откъде да знаем? А може би там няма учебен пункт, а секретна лаборатория или склад, или, може би там просто е затвор. Все се опитвам по движението сутрин да отгатна посоката на нашата оранжева „врана“. Струва ми се, че ни карат съвсем наблизко. И според посоката май се обучаваме някъде съвсем близко до Краснопресненския затвор. Но, разбира се,

невъзможно е точно да установя. А борови поляни по Москва — колкото искаш, в Серебрянный Бор^[5], например.

— Подишахте ли? Стига толкова.

Всички са в залата. Тук са касите. В моята има четири тетрадки. Всяка — с по 96 страници. Това е за три години. Пиши конспектите сбито, запомняй повече. Поемай информацията в движение. Научи се да икономисваш хартията.

Тетрадката по разузнаване е в ръката ми, а касата — заключена.

И — в залата.

Преподавателят е скрит от нас с тюлена завеска. Затова не може ясно да ни разгледа, но и ние не го виждаме ясно, макар да разговаряме без пречки.

Всички преподаватели и командири са Слонове. Някои от тях са допуснати до персонална работа с нас. Но повечето могат да ни гледат само през полупрозрачния екран и да се обръщат към нас само по номерата ни.

Всеки от тях е ас в разузнаването — вълк. Всеки е прекарал много години оттатък границата на голямата зона. Но всеки от тях се е провалил и затова се е превърнал в Слон. Онзи, който не се е провалял, продължава работа за получаване на информация или поне за обработването ѝ.

Провалилият се разузнавателен вълк включва защитните системи, от което затрептяха плавно стените на нашето спецсъоръжение и започва:

— Ето така изглежда шпионинът — той ни показва голям плакат с човек с шлифер, с черни очила, вдигната яка, ръцете му са в джоба. — Така представят шпионина писателите и кинорежисьорите, а след тях е и цялата просветена публика. Вие не сте шпиони, вие сте доблестни съветски разузнавачи. И на вас не ви отива да се правите на шпиони. Ето защо ви се забранява категорично:

- а) да носите тъмни очила дори в горещ ден и при ярко слънце;
- б) да смъквате шапка до очите;
- в) да държите ръце в джобовете;
- г) да вдигате яката на палтото или шлифера.

Вашата походка, поглед, дишане ще бъдат подложени на дълги тренировки, но още от първия ден трябва да запомните, че в тях не трябва да има напрежение. Поглеждането крадешком или през рамо са

врагове на разузнавача и затова по време на тренировките ще ви наказваме сериозно — не по-малко, отколкото за принципни грешки. Вие най-малко от всички трябва да приличате на шпиони. И не само по външен вид, но и по методите на работа. Авторите на детективски романи изобразяват разузнавача като великолепен стрелец и майстор по чупенето на ръцете на противниците си. Повечето от вас са дошли от долните етажи на разузнаването и само са го виждали. Но тук, най-горе, в стратегическото агентурно разузнаване, няма да ви обучаваме на стрелба и на хватки за чупене на ръцете. Обратното, изискваме от вас да забравите навиците си, получени в Спецназ. Някои разузнавания по света обучават своите момчета на стрелба и прочие номера. Това е от липсата на опит. Помнете, момчета, че вие можете да се осланяте само на главата си, не и на пистолета. Ако направите една грешка, контраразузнаването на противника ще хвърли срещу вас пет хеликоптера, десет кучета, сто леки коли и триста полицаи-професионалисти. Тогава с пистолетче не ще можете да си помогнете. И ръцете на всички не можеш счупи. Пистолетът е ненужна илюзия. Пистолетчето ви топли хълбока и създава една илюзия за сигурност. Но на вас не са ви необходими илюзии и миражи. Вие постоянно трябва да имате чувство за сигурност и превъзходство над контраразузнаването на противника. А това чувство ви го дава не пистолетчето, ами трезвото пресмятане без каквито и да било илюзии. Знаете ли, това е например като при монтажниците, работещи на големи височини. Някои от тях, по-малко опитните, използват осигурителния колан. Други никога не го използват. Първите падат и загиват, вторите — никога. Това става, защото онзи, който използва колана, си създава илюзията за сигурност. Веднъж обаче забрави ли да се върже, и ето ти — събират костите му в сандък. Онзи, който не използва колан, няма илюзии. Той постоянно контролира всяка своя крачка и не се отпуска на високото. Съветското стратегическо разузнаване не дава осигурителни колани на своите момчета. Знайте, че вие нямате пистолет в джоба си, забравете за ударите по тухлите с ръба на ръката. Осланяйте се само на главата си. Вашият спорт е благородният тенис...

Човек е способен да направи чудеса. Човек може три пъти да преплува Ламанша, да изпие сто халби бира, да ходи бос по нагорещени въглени, може да научи тридесет езика, да стане олимпийски шампион по бокс, да измисли телевизора или велосипеда, да стане генерал от ГРУ или милиардер. Всичко е в ръцете ни. Който иска, той и може. Главното е да поискаш нещо, а после всичко зависи от тренировките. Но ако тренирате паметта, мускулите, психиката си редовно, то... нищо няма да излезе от вашето начинание. Редовните тренировки са важни, но сами по себе си не решават нищо. Един чудак тренирал всеки ден. Веднъж дневно вдигал една ютия. Тренировките продължавали редовно в продължение на десет години — но мускулите му не станали по-големи. Успехът идва само тогава, когато всяка тренировка (на паметта, на мускулите, на психиката, на силата на волята, на упоритостта) приближава предела на неговите възможности. Когато краят на тренировката се превръща в изтезание. Когато човек вие от болка. Тренировката е полезна само тогава, когато довежда човек до предела на възможностите му и той съвсем точно знае този предел: мога да скоча на 2 м височина, мога на направя 153 лицеви опори, мога отведнъж да запомня две страници от чуждоезичен текст. И всяка нова тренировка е полезна само тогава, когато ще е опит да се надмине собственият ти вчерашен рекорд: ще умра, но ще направя 154 лицеви опори.

Водят ни на тренировки на бъдещите олимпийски шампиони. Ето ги и тях, петнадесетгодишни боксьори, петгодишни гимнастици, тригодишни плувци. Вижте израза на лицата им. Изчакайте съвсем последния момент от тренировъчния ден, когато върху малкото детско личице се появява свирепа решителност да надмине собствения си вчерашен рекорд. Погледнете ги! Някога те ще донесат олимпийското злато под огромното червено знаме със сърпа и чука. Погледнете това лице! Колко напрежение има в него. Колко мъка! Това е пътят към успеха! Да се работи само на предела на възможностите. Да се работи на границата на срива. Шампион става онзи, който знае, че щангата

всеки момент ще го смаже, но я изтласква нагоре. В този живот побеждава само онзи, който е победил себе си. Който е победил страха си, мързела си, неувереността си.

Нашият Слон ни заведе на тренировка на младите олимпийци.

— Така страната подготвя онези, които защитават спортната ѝ слава. Нима си мислите, че към подготовката на разузнавачите страната ни се отнася по-малко сериозно?

[1] Хрушчова — игра на думи от Хрушчов и Трущоба (бордей), т. е. — хрушчовски бордей. (Бел. пр.) ↑

[2] Става дума за стрела на кран, който носи тежести. (Бел. пр.) ↑

[3] Става дума за опитните кучета, с които руският учен Иван Павлов изследва създаването на условни рефлексии. (Бел. пр.) ↑

[4] Оранжева врана — по аналогия с „черната врана“ („черный ворон“ — на руски) — специален, черен на цвят автомобил, с който са откарвали арестуваните по време на сталинските репресии. (Бел. пр.) ↑

[5] Курортно място с борова гора край Москва-река в покрайнините на Москва. (Бел. пр.) ↑

VII ГЛАВА

Февруари 1971 година. Незабравимо време. На началника на ГРУ генерал-полковник Пьотр Иванович Ивашутин са присвоили званието армейски генерал. Ликува Аквариумът. Ликува целият Генерален щаб. Военното разузнаване излиза напред! Председателят на КГБ Юрий Андропов остава само генерал-полковник. Какъв шамар!

Знаем, че Централният комитет раздухва огъня на борбата и сдърпването между КГБ и ГРУ е неизбежно. Бил е нарушен балансът между КГБ и армията и ето, че Централният комитет поправя грешката, февруари 1971 година. Извършва се чистка в средния слой на КГБ. Става масово подмяна на полковниците и генерал-майорите от КГБ. Провежда се повишение на офицери и генерали от ГРУ, на целия Генерален щаб, на цялата Съветска армия. Ето, командувачият Северокавказкия военен окръг генерал-лейтенант от танковите войски Литовцев става генерал-полковник. А спомняте ли си, другарю генерал, тежкия си старт на този пост? Та нали тогава някой ви помогна, като рискуваше главата си. За тази помощ аз предсрочно станах капитан. И вие, другарю генерал, сте помагали и помагате тайно някому, иначе никой нямаше да ви подкрепи. И нямаше да носите сега три генералски звезди. Успехи, генерале.

Февруари 1971 година. КГБ и ГРУ са се хванали гуша за гуша. Но може, ли някой да го види? Всички познават генерал-полковник Ю. Андропов. А кой познава армейския генерал Ивашутин? Но на него не му е и нужна реклама. Ивашутин, за разлика от Андропов, ръководи една тайна организация, която действа в мрака и няма нужда от реклама.

Войната се планира от Генералния щаб. Генералният щаб на армията е нейният мозък. Всяка намеса на КГБ в процеса на планиране неизбежно ще доведе цялата страна на границата на катастрофата. Затова, за да оцелее, държавата е принудена да ограничи влиянието на КГБ върху Генералния щаб. За да победи във войната, Генералният щаб трябва да събира информация за противника с усилията на собствените си офицери, които разбират проблемите на бойното планиране, които сами могат да решат какво е важно за Генералния щаб и какво не е. Генералният щаб няма време да моли за информация — той заповядва на собствената си разузнавателна служба какво трябва да бъде получено най-напред. За да е успешна работата, той трябва да има правото да поощрява най-добрите си офицери-разузнавачи и жестоко да наказва немарливите. И има такива права. И има собствена разузнавателна служба. И вижда света не през лупата на КГБ, а със собствените си очи. Генералният щаб събира информация не с усилията на полицаи, а с усилията на офицери от Генералния щаб, с нашите усилия.

Ние едновременно трябва да станем офицери от разузнаването и офицери от Генералния щаб. За това ни се дава много кратък срок — пет години. А щом като е така, програмата на подготовката ни надминава всички възможности. Вие сте офицери от Генералния щаб! И ако не сте способни да издържите тези натоварвания, ще ви спуснем на долните етажи.

Старам се. Ние издържаме натоварванията. Не всички.

Нощно време сънувам само грандиозни настъпателни операции. Дълбоки танкови клинове. Въздушни десанти. Бригади от Спецназ в тила на противника. Нелегални резидентури и поток от информация за Генералния щаб. Сънувам грохот на сражения и стрелба. Отварям очи. Чувам отвратителния звън на будилника и студената светлина реже очите ми. Дълго седя на кревата и търкам с длани бузите си. Сигурно няма да издържа.

Времето лети. Зимната сесия. Осем изпита. Лятната сесия. Осем изпита. Зимна отпуска — петнадесет денонощия. Лятна отпуска — тридесет денонощия. Няма да изляза в отпуска. Взех си сесията, но трябва да направя много неща. Отново зимна отпуска и аз отново никъде няма да ходя. Почти никой от нашите момчета не я използва. Трябва да се работи. Трябва повече да се работи. Който иска да остане горе, трябва много да работи. До зелени кръгове в очите, до черни петна. На нас не ни пречат. Може да стоим по цели нощи. Може да спим по три часа на денонощие.

Групата ни се топи. Подполковникът — морално разложение, сексуална разпуснатост. Изгонен е на космодрума в Плясецк. Това също е ГРУ, но е изгнание за провинилите се. Майорът от артилерийското разузнаване — пиянство. Върнат е в Спецназ в Забайкалието. Топи се групата. Бяхме двадесет и трима. Сега сме само седемнадесет. Гонят онези, които получават припадъци от усилената работа на мозъка. Гонят онези, които не могат да откриват следенето, които грешат или които нервничат при вземането на решения. Гонят онези, които не могат да научат два чужди езика, да усвоят историята на дипломатията и разузнаването, цялата структура, тактика, стратегия, въоръжение и перспективи на нашата армия и на армиите на противника. Те изчезват внезапно. Те никога повече няма да се издигнат нагоре. За тях намират такива места, където няма на кого да разкажат къде са били. За тях намират места, където работят също такива неудачници от ГРУ. Където процъфтяват недоверието и провокациите. А и къде ли не процъфтяват?

Вълкът го хранят краката му. Чувствуваме се като вълци. Всеки свободен момент посвещаваме на търсенето на място. Обикаляме. На разузнавача са му необходими стотици места, такива места, където да може напълно гарантирано да остане сам, такива места, където с пълна увереност може да каже, че никой не се прокрадва по стъпките му, такива места, където би могъл да скрие секретния материал и да бъде сигурен, че нито хлапетата на улицата, нито случайните минувачи няма да го открият, че тук няма да има строителство, че нито мишките, нито катеричките, нито снегът, нито водата ще повредят този материал. Разузнавачът трябва да има много такива места в запас и няма право два пъти да използва едно и също. Нашите места трябва да бъдат настрани от затвори, гари, важни военни заводи, настрани от правителствени и дипломатически квартали: по всички тези места активността на полицията е увеличена и има само една крачка до провала. А къде в Москва да намериш такова място, където няма затвори и важни правителствени или военни учреждения?

През цялото си свободно време обикаляме. Обикаляме из горичките край Москва, из парковете, по изоставени строежи и пущинаци. Обикаляме в сняг и в кал. Нужни са ни много удобни места. И онзи, който се научи да ги открива в Москва, той ще може да го направи и в Хартум, в Мелбърн, в Хелзинки.

Учим се да запомняме лицата на хората. Тази активност на мозъка трябва да бъде не аналитична, а рефлекторна. И затова на екрана пред мен преминават хиляди лица, хиляди човешки силуети. Пръстът ми е на копчето, като на спусък. Ако видя на екрана едно и също лице два пъти, трябва да натисна мигновено копчето. Сгреша ли, ме пронизва лек, но неприятен електрически шок. Натиснеш неправилно копчето — лек удар. Не го натиснеш, когато трябва — пак удар. Тренировките се провеждат редовно и скоростта на показване на лицата все повече нараства. Всеки път показват все повече изображения. Едни и същи хора ги показват с перуки, гримирани, с други дрехи, в други пози. А грешките ги наказват с лекия, но неприятен шок.

Разузнавачът трябва да внимава с номерата на леките коли. Един номер ти се мярва два пъти — значи е възможно следене. Значи не трябва да ходиш на операция. Показват ми хиляди знаци. Те се носят по екрана като френския супербърз влак. Тях не трябва да помниш. Но трябва да ги познаваш. Аналитичният ум тук няма да ти помогне. Нужен е автоматичен рефлекс. И него го изработват, както при кучето — по метода на професор Павлов. Грешка — шок. Грешка — шок.

Но номерата на колите могат да бъдат сменени бързо и затова леките автомобили трябва да се познават не само по номерата им, а просто по вида им. Но в един съвременен град има милиони леки коли, а нашият мозък не е способен да запомни дори стотина, още повече, че те, еднотипните, са толкова много. И тук отново рефлексът спасява разузнавача. Мозъкът ни е способен да фиксира милиони дребни неща, но ние просто не умеем да използваме тази колосална информация. Не се безпокойте. Аквариумът ще ви научи. След пет години ще имате необходимите рефлексии.

Ние сме офицери от Генералния щаб. Нас ни откарват на Гоголевия булевард. Учат ни да вземаме решение по време на грандиозни операции. На огромните карти и по безкрайните полета на Широковския полигон плахо и неуверено в началото, първоначално само на хартия, а после и на практика се опитваме да управляваме огромни маси войска в една съвременна война. Възможно е това никога да не ни се наложи да го правим, но ако веднъж придвижиш — дори на карта — 5-та и 7-ма гвардейски танкови армии от Белорусия в Полша, в миг ще разбереш какво количество и каква именно информация е необходима на Генералния щаб, за да направи това по време на реална война.

Ние обикаляме из града. Учим се безпогрешно да откриваме следенето. Преди операцията офицерът от разузнаването трябва съвсем ясно да си отговори: има ли следене или няма, да или не. По време на истинската тайна война, за която се подготвя, никой не може да му помогне и никой няма да раздели с него отговорността за допуснатата грешка.

Да или не? Четири часа криволича из Москва по предварително подготвен маршрут. Сменях таксито, автобуси, трамваи. От огромната тълпа отивах на безлюдни места и отново се хвърлях в тълпата, като в океана. КГБ също се учи. За КГБ е много важно да знае собствените си грешки при следенето. Тук интересите на КГБ и ГРУ съвпадат. Тук става кооперирането между двете враждебни организации. Слонът знае, че днес аз тренирам в града. Че тренировката ми започва точно в 15 ч. от хотел „Метропол“, който сега е нещо като съветско посолство в една враждебна страна. Излизам от посолството, а по-нататък е ред на Слона: да позвъни в КГБ или не? И така, да или не? Веднъж седмично Слонът прекарва всекиго от нас по различни маршрути, като всеки подготвя за себе си. Миналия път определено имаше следене. Миналия път бях напълно сигурен в това. А днес? Да или не? Не знам. Не съм сигурен. Ако е така, трябва да се върна в „посолството“ и да доложа на Слона, че не съм сигурен. И тогава той отново ще ме изпрати да обикалям Москва и утре сутринта трябва да му дам крайния отговор. И така, да или не?

Езикът е оръжие на разузнавача. Очите са оръжие на разузнавача. Аквариумът прави всичко възможно, за да накара офицерите си да овладеят чуждите езици. За знаенето на един западен език плащат с 10% повече. За всеки източен — 20%. Научи пет източни езика и ще получаваш два пъти повече. Но не процентите преследвам: не научиш ли два езика, ще те изгонят на космодрума в Плясецк. Хич не ми се иска да отивам на космодрума. Затова и уча. Чуждият език за мен е проблем — аз не съм музикален. Чувствителността на слуховия ми апарат е намалена от танковите оръдия. Старая се. Мъча се. Но по езиците аз съм най-слаб в групата. Имаше и по-лоши от мен, но тях вече ги изгониха. Сега съм следващият наред. Ще умра, дявол го взел. Дори произношението ми може да е отвратително, но ще наваксам в другите области.

— Аз имах същия проблем — ободрява ме Слонът. — Учи наизуст по цели страници. Тогава ще дойде и гладкостта. Тогава за устния разговор и при писане винаги ще имаш в запас стандартни изрази, фрази, по-дълги откъси.

Уча по цели страници. Зубря ги наизуст. А след това ги пиша. Пиша и преписвам. Преписвам тези страници по тридесет пъти, за да нямам грешка.

С очите при мен е по-зле, отколкото с езика. Аз имам опит от Спецназ да гледам в очите на кучетата. Но тук това не е достатъчно. Тренират ни с огледало: гледай в очите, не мигай. Не отвръщай погледа. Ако искаш да завербуваш човек, най-напред трябва да издържиш погледа му. Дружбата започва с усмивка, а вербуването — от погледа. Ако не си издържал първия тежък поглед на събеседника си, не се и опитвай после да го завербуваш: психически той е по-силен. Той няма да се поддаде.

Излизам на станция на метро „Краснопресненская“ и отивам в зоологическата градина. Ако имате същия проблем, идете при затварянето — никой няма да ви попречи. Гледам в очите тигрите, леопардите. Насочвам волята си, стискам зъби. Неподвижните жълти

очи на хищника се размазват пред мен. Свивам още по-силно юмруци като впирам нокти в дланта. Очите трябва внимателно да се присвиват и отново бавно-бавно да се отворят широко, така може да не се мига. Нещо гложди очите ми, събират се сълзи. Още миг — и аз мигнах. Огромната ленива рижава котка презрително ми се усмихва и разочаровано извъръща муцуна: слаб си ти, Суворов, да се състезаваш с мен.

Нищо, котко. Аз съм упорит. Ще дойда тук следващата неделя. И по-следващата. И по-нататък. Упорит съм.

И пак лети сивият поток от дни и нощи. Програмата ни съвсем спокойно би могла да бъде десетгодишна. Но са я пресовали до пет години и затова не всички издържат. А може би и това е изпитание. Може би в това е скрит глупавият смисъл на подготовката ни: да се освободят от слабите тук, на собствена територия, за да не го правят по-късно.

В разузнаването има едно съвсем просто правило: измъкването е забранено! Ако видиш, че те следят, най-напред се прави, че не си ги забелязал — недей да нервничиш и да се мяташ, ти си дипломат, дявол да го вземе. Поразмотавай се из града, обиколи насам-натам. Днес не трябва да се отива на операция. Могат да се престорят, че са те изоставили, а в действителност да са покрай теб — не че са станали повече, само че да са сменили хората си. В ден, когато си открил следенето, операцията е забранена. Това е ненарушим закон. А всяка операция се подготвя в много варианти. Днес следят — значи, ще повторим операцията утре или след седмица, или след месец. И през ум да не ти минава да се измъкваш от тях! Измъквайки се, дори под много убедителен предлог, ти им показваш, че си шпионин, а не обикновен дипломат, че можеш да забелязваш тайното следене, че ти се налага кой знае защо да го избягваш. Покажеш ли им го, те няма да те изпуснат. Ще им покажеш, че си шпионин и това е достатъчно. Тогава следенето ще те придружава всеки ден, тогава няма да ти дадат да работиш. Веднъж, естествено, ще се измъкнеш от тях, но те ще те впишат в категорията на опасните и повече никога не ще се измъкнеш, всеки ден по петите ти ще са по трийсет души. Така че измъкването е забранено. Но не днес... Днес имаме разрешение да се измъкнем. „Майната им на вашите дипломатически кариери — каза Слонът — има ситуации, когато Аквариумът нарежда да се изпълни дадена операция на всяка цена. Измъквайте се!“

Двама сме — Генка и аз. Измъквайте се, мамка ви. Хайде, опитай да се измъкнеш. В Москва вече е тъмно. Студено. Безлюдна е Москва. След три дни Москва ще започне да пие, да празнува. Празници, паради и оркестри. А сега — преди взрива от пиански възторг Москва се е спотаила. Двамата с Генка сме, плюс черните сенки подире ни. Нашите и още нечий. Сенките криволичат насам-натам, не се крият. Ако работехме поединично, отдавна да сме се измъкнали. Измъкването е забранено, но ние се учим да го правим.

За пръв път се опитахме да дръпнем в Петровския пасаж. Мястото е добро. Имаше много хора. Разблъскваме тълпата, опашките, по стръмните стълби — отново в тълпата и през задните входи — право в метрото! Но сенките се носят след нас и не изостават. Втория опит го направихме на Ленинские гори^[1]. Също е добро мястото. Влакът тръгва, вратите — щрак! Та значи, секунда преди изщракването трябва да изскочиш от вагона. Но и сенките са хитри.

Безлюдна е Москва. Студено и тъмно е. Но Генка знае още едно място. На площад „Марина Раскова“. Ще избягаме ли, Генка? Ще избягаме! Ще избягаме...

Колко, Генка, днес са подире ни? Много са. Много, дявол да го вземе. Жалко, че не можем да се разделим. Операцията е за двама. Може би ще се разделим, а Генка? Не може — превишаване на пълномощията! А ако провалим операцията, това по-добре ли ще е? Генка ме води по празните пресечки. Тук е мястото, което отдавна е подготвил. Сега ще побегнем по пресечките. Но не, дявол да го вземе. Трима едри младежи вървят плътно зад нас. Не се крият. Това е демонстративно следене. Това е следене, действащо на психиката. И още колко ни преследват тайно. По съседните улици, по пресечките. А тримата сега крачат открито след нас. Смят се право в тила ни. „А ако побягнат?“ — пита рязък глас. „Ще ги настигнем.“ — успокоява го друг. Хилене в тила ни. Генка ме сръгва в хълбока — приготи се. Аз съм готов, само че ситен снежец кръжи из въздуха. Първият снежец. Сега да можеше да се разхожда човек из улиците и да гълта кристалния въздух! Но сега не ни е до въздуха. Трябва да се измъкваме.

Дръпна ме Генка за ръката и влетяхме в някаква врата, а там — мръсни стълби, нагоре и надолу, и коридори тъмни на всички страни. Ех, дано не си счупя краката. Надолу, надолу по стълбата. Кофи някакви, смрад. Пак врата, отново стълби и коридори. Хъ-хъ-хъ — Генка се задъхва. Задъхва се, но бяга добре. Той е голям. Тежко му е. Но затова пък в тъмното е като котка. Още някакви врати, парцали, трошляк и счупени стъкла. Излетяхме на улицата. Вече и не знам къде сме. Цяла Москва съм пребродил, а такива места преди не съм виждал. Пред нас има три пресечки. Генка ме тегли към лявата. Добро момче си ти, Генка. Щяхме да избягаме, добро място си открил. Колко месеца се мота из Москва, за да откриеш такова място? Такова място в златна

рамка да си го сложиш и да си го показваш на младите шпиони: любувайте му се — великолепно място. Това е образец. Ако ще работите в Лондон, в Ню Йорк, в Токио — всеки трябва да си има такова място! За да може всеки момент със сигурност да се измъкне от полицията. Но днес нямаме късмет. И мястото не ще ни помогне. Над Москва пада лек снежец. Първият. Той полепва по подметките ни и следите ни с Генка са като следите на първите астронавти на Луната. Това се нарича закон на подлостта.

По тоя нерушим закон филията с масло винаги пада с маслото надолу. Няма да избягаме, Генка! Ще избягаме! Генка ме тегли за ръката. Безлюдна е Москва. Честните граждани са се изпокрили по дупките си. Из Москва сега сме само Генка, аз... и големите момчета от КГБ. Хъ-хъ-хъ — диша Генка — ти, Витка, няма ли да се уплашиш да скочиш от влак? Не, Генка, няма да се уплаша. Е, тогава, Витка, да натиснем педалите. Имам предвид един шанс. Ти ще отидеш на операция, а аз ще те прикрия. Тичаме по пресечките. Тичаме през дворовете. Ако излезем на голямата улица, следите ни ще се загубят, но затова пък там са всичките им коли. От колите не можеш избяга.

Прескочихме една оградка и ето я гарата, и ето изскърцват спирачките на електрическия влак. Хъ-хъ-хъ — диша Генка. А след нас тримата големи също дишат: хъ-хъ-хъ. Също прескочиха през оградката — като бесни коне. Генка ме тегли към електрическия влак. Хъ-хъ-хъ. Втурнахме се в последната врата и побягнахме по коридора. Ех, ако вратата се беше затворила след нас! Но тя не се затвори. И подире ни — конски тропот. И тримата нахълтват във вагона. Прелетяхме през една вагонна площадка, през втора. Бута ме Генка напред, а той — назад. Понесе се като изстребител — в челна атака! А аз — към вратата! Сега само да не се затворят вратите! С цялата си маса се хвърлих към едната половина на вратата, а другата вече щрака зад гърба ми и влакът плавно тръгва.

От вагона трябва да се скача с гръб и назад. Но това вече след това си го спомних. А аз излетях с лице по посока на движението и напред. Трябваше да стисна зъби, но и за това забравих и те изтракаха като капан, едва не ми откъснаха езика. Скоростта съвсем не беше голяма, когато излетях, пък и височината беше минимална: платформата е на едно ниво с пода на вагона. Но при падането си изкълчих крака и ръката си раздрах. Е, майната й, скочих, а последният

вагон изтрака покрай мен. Префуча. Московските електровлакове бързо набират скорост. А спирачките вече скърцат. Големите момчета бяха дръпнали внезапната спирачка. Аз се уча, но и те се учат. Аз действавам, както ще действавам при една истинска обстановка, но и те се учат. И те имат изпити, и тях ги оценяват. Сега трябва на всяка цена да ме хванат. Само че няма да стане, момчета! Затичах се към оградата и нагоре. И давай! Хъ-хъ-хъ. Давай. Благодаря, Генка!

След полунощ е вече. И влаковете на метрото са съвсем празни. Препусках из подлезите и тъмните пресечки. Шмугнах се в метрото. Хубавото му е, че след мен кола не може да тръгне. В метрото момчетата от КГБ би трябвало да са край мен. Но вагонът е празен. Късно е вече, пък и аз се измъкнах чисто. Главното сега е да се избегнат телевизионните камери. Я колко са на всяка гара на метрото. И ако КГБ ме е загубило в Москва, то на централния команден пункт отдавна са предали описанието ми. Доста време вече всички телевизионни камери оглеждат подземна Москва.

Но и аз вече съм опитен. Ще изляза на гара „Измайловски парк“. Там бях открил само четири телевизионни камери и точно знам разположението им. Ако си в последния вагон, можеш набързо да се шмугнеш край тях, а оттам — бетонната ограда за пешеходците и десетина пътечки към гъстата гора. Търси, ако си нямаш работа!

Първият сняг под краката ми поскързва. Но тук, на пътечките, вече са ги утъпкали. Вечер тук пенсионерите се разхождат на тълпи, а по-нататък, в боровата горичка, винаги има пийнали сополанковци. Но сега няма никого. Правя един голям кръг в гората. Спирам и дълго се слушвам. Не, снегът не скърца зад гърба ми. Тук, вече без да се притеснявам, гледам на всички страни. В романите това обикновено се описва като: „той се огледа крадешком“. Да, точно така. Няма от кого повече да се притеснявам. Измъкнах се чисто. Не ме следят. И мястото на скривалището е известно само на мен. Ето го. В един затънтен ъгъл са се лепнали за бетонната стена двадесетина гаража. А между тях и стената има едва забележим процеп. Наоколо мирише на пикня. Това е добре. Това означава, че няма да се намерят желаещи да бърникат из този осран процеп. Те свършват работата си тук, край него и бързат по-нататък. Е, а на мен пък работата ми е такава. Огледах се още веднъж, за да съм напълно сигурен, и се вмъкнах в процепа. Сухо и чисто е тук. Само дето е тясно. Трябва да пъшкам три метра до мястото, където се събират първите два гаража. Там, ако пъхнеш пръстите си вътре, можеш да напипаш пакета, оставен от някого. Но тези метри не ми се

отдават леко. Генка в никакъв случай не би могъл да пропълзи през такъв процеп. Издишах и още малко напреднах. Поотдъхнах си. Отново издишах дълбоко и продължих напред. Ама че съм глупак! Трябваше да си сваля балтона, преди да се вмъкна тук. Този процеп го бях намерил много отдавна. И тогава се вмъкнах в него без затруднение. Само че беше през лятото. Пак издишам и пак напред. Сега дясната ръка — напред! Още малко напред. Дланта ми е зад ъгъла. Сега да разперя пръсти. Надолу, надолу. О-о-о! Някаква стоманена китка стисна ръката ми и заслепяваща светлина блесна в очите ми. Десетина тихички гласове край мен, а ръката ми — като в капан. Боли ме, дявол да го вземе. Нечии силни ръце ме хванаха за краката и ме дръпнаха. Издърпаха ме без усилие. Влачат ме за краката. И аз ора с нос днешния сняг и вчерашната пикня. Ето ти и една кой-знае откъде взела се лека кола — изскърцаха спирачки, макар че в Измайловския парк влизането на автомобили май е забранено. Извиха ми ръцете назад до изпукване. Само изохках. Изщракаха студентите белезници.

— Повикайте консула! — така се полага да крещя в подобна ситуация.

Отвори се задната част на колата. Тук ми се полага да протестирам: няма и няма да седна в колата! Но някой ме изрита здравата по краката и изби земята под тях — като столчето под бесилката. Ама че са силни момчетата! Колко са силни! Зъбите ми изтракаха и ето вече седя на задната седалка между двама Херкулеса.

— Повикайте консула!

— Ти какво правеше тук, бе мръсно?

— Повикайте консула!

— Всичките ти действия са фотографирани!

— Нагла провокация! Аз мога да ви снимам как правите полово сношение с Бриджит Бардо! Консула повикайте!

— В ръката ти имаше секретни документи!

— Вие ми ги натикахте със сила там! Документите не са мои!

— Ти се промъкваше в скривалище!

— Нагла лъжа! Хванахте ме в центъра на града и ме натикахте насила в този миризлив процеп! Повикайте консула!

Автомобилът, колелата му вият на завоите, ме отнася нанякъде в тъмнината.

— Повикайте консула! — крещя аз. От това започва да им писва.

— Ей, момче, потренира се и стига. Стига си крещял!

Знам ги аз тези номера. Ако сега ме бяхте пуснали, значи тренировката свърши. А вие не ме пускате, значи тя продължава. И като събрах с пълни гърди въздух, диво закрещях:

— Консула, гадове такива, повикайте! Аз съм невинен дипломат! Консула!!!

— Повикайте консула!

Те не жаят светлината. В лицето ми бият два прожектора. Очите ме болят чак до сълзи. Сложиха ме да седна и някакъв едър намусен човек застана зад мен. Не, няма да ви седя тук. Повикайте консула! Ставам. Но здравенякът натиска с огромните си длани плещите ми в дълбокия дървен стол. Почаках, докато натискът върху плещите ми отслабне и направих нов опит да стана от стола. Тогава якият отново ме натиска в стола и с тежката си обувка помага на огромните си ръце. Леко подсича крака ми, като при борбата, така че падам в стола. Лекият удар на обувката му ме удря точно по кокалчето. Боли ме. Някъде откъм прожекторите до мен достига глас:

— Вие сте шпионин!

— Повикайте консула. Аз съм дипломат от Съюза на съветските социалистически републики!

— Всичките ви действия около скривалището са фотографирани!

— Фалшификация! Подла провокация! Повикайте консула!

Правя опит да стана. Но здравенякът с леко движение на огромната си обувка леко подсича левия ми крак и аз губя равновесие. И отново ме боли. Той удря леко, но по кокалчето, по онова, което е точно над петата. Никога не съм си и помислял, че може така да боли.

— Какво правихте през нощта в парка?

— Повикайте консула!

Отново ставам. И той отново леко и точно ме удря. Дори и синини няма да останат и на никой не можеш да докажеш, че гадината му с гадина ме е мъчил. Отново ставам и отново с лек удар ме принуждава да седна. Ей ти, здравеняко, нали се учим? Учения са това. Защо удряш толкова болезнено? Отново ставам и отново ме принуждава да седна.

Погледнах назад през рамо — да видя що за мутра има? Но не видях нищо. В очите ми плуват кръгове от прожекторите, нищо не виждам. Цялата стая — тъмна с два прожектора. Не можеш дори да

разбереш голяма или малка е. Голяма ще е май, защото от прожекторите струи нетърпима горещина, но понякога подухва нещо като прохладен ветреца. В малка стая не е така.

— Вие нарушихте закона...

— Това го разкажете на моя консул.

Боли ме и никак не ми се иска пак да усетя лекия удар по кокалчето. Затова решавам да повторя още три пъти опита си да стана. А след това ще седя, без да ставам. Ох, как не ми се иска да ставам от дървения стол. Хайде, Витя, започваме! Опирам крака в тухления под, внимателно пренасям тежестта на тялото върху мускулите на краката, въздъхвам дълбоко и се отблъсквам нагоре. Ударът му съвпада с моето отблъскване. Левият ми крак едва забележимо отлита нагоре и с лек стон отново падам в стола. Жалко, че не е меко кресло, би било по-удобно.

— От кого получихте материалите в скривалището?

— Повикайте консула!

Знам, че онзи, който удря по краката, сега се учи. В бъдеще работата му ще бъде да стои отзад и да задържа разпитвания в този дълбок дървен стол. Сложна наука е това. Но той е старателен ученик. Настоячив. Ентусиазиран. Последният му удар беше по-силен от предишните. А може би на мен така ми се стори, нали все по едно място удря. Принципно погледнато, защо се опитвам да стана? Та аз мога просто да си седя и да настоявам за консула. А докато не дойде, да не допускам да ме въвлекат в разговор. И така, прекратявам съставането. Ще се опитам още три пъти и край.

Следващият удар беше изпълнен майсторски и с голяма любов към професията. Затова и не разбрах следващия въпрос. Знам, че беше въпрос, но не знам какъв. Няколко секунди мислех какво да кажа, а след това се сетих:

— Повикайте консула!

Този разпит започна да им омръзва на тях също. И тогава големите ръце отново притиснаха плещите ми към стола, а някой сложи моливи между пръстите ми. Знам ги тези номерца, това е много просто и много ефективно и — в допълнение — не оставя никакви следи. Докато не са ми стиснали ръката, си припомням цялата наука: първо — да не закрещя, и второ — да се наслаждавам на собствената си болка и да си желая още по-голяма. Това е единственото спасение.

Някаква потна ръка опипа дланта ми, поправи моливите между пръстите и изведнъж стисна, като с менгеме. Двата прожектора трепнаха, затрептяха и бясно се завъртяха. Заплувах нанякъде с лодка извън тъмната стая с тухления под. Желаех си само по-голяма болка и се присмивах на някого.

Над Москва започва сиво, студено утро. Ноември. Всички още спят. Преминава пощенска кола. Полузаспалият портиер преминава улицата. Аз лежа на една мека седалка, отпусната далеч назад. Москва лети край мен. Страничното стъкло е леко отворено и мразовитият вятър отнася откъслеци от някакви кошмари. Чувствувам, че не съм бръснат, а косата е прилепнала към главата ми. Лицето, кой знае защо, е мокро. Но ми е добре. Някой ме кара нанякъде с голяма черна кола. Обръщам глава към шофьора. Това е Слонът. Той ме кара.

— Другарю полковник, аз не им казах нищо.

— Знам, Витя.

— Къде отиваме?

— Вкъщи.

— Те пуснаха ли ме?

— Да.

Дълго мълча. И изведнъж ме достраша. Стори ми се, че съм им разказал всичко, когато се смеех.

— Другарю полковник, аз... проговорих ли?

— Не.

— Сигурен ли сте?

— Сигурен съм. През цялото време бях край теб, дори по време на ареста.

— Къде ми беше грешката?

— Грешка нямаше. Ти се измъкна и излезе чисто към скривалището. Но мястото е твърде добро. Московското КГБ го знае. Ти използва място, което използват истинските чужди шпиони. Мястото е много добро и то е под постоянно наблюдение. Заловиха те като истински шпионин, без да знаят кой си. Но ние веднага се намесихме. Арестът беше истински, а разпитът — учебен.

— А Генка как е?

— Генка е добре. Леко го поотупаха, но той не се поддаде. При подобно нещо човек трябва да се мобилизира. Не трябва да се

самосъжаляваш и не трябва да мечтаеш за отмъщение — тогава ще издържиш каквото и да е. Спи. Ще те препоръчам за истинска работа.

— А Генка?

— И Генка.

— Някога бил ли си в Митищи?

— Не.

— Още по-добре — Слонът изведнъж стана много сериозен. — Слушай учебно-бойна задача. Обектът е Митищинският ракетен завод. Задачата ти е да намериш подходящ човек и да го завербуваш. Цел първа: да получиш практика за истинско вербуване. Цел втора: Да изясниш възможните пътища, които вражеското разузнаване може да използва за вербуването на наши хора в особено важни обекти. Ограничения: първо — по време: можеш да използваш за вербуване само свободното си време, почивните дни и отпуската, не ти се дава никакво специално време за вербуване, и второ — финансово: можеш да изразходваш само лични пари, колкото искаш, не се полагат копейка държавни пари. Имаш ли въпроси?

— Какво знае за това КГБ?

— КГБ знае, че с разрешението на отдела за административните органи на Централния комитет ние ще извършваме подобни операции постоянно и из цяла Москва. Ако КГБ те арестува, ще те спасим... но няма да те пратим в чужбина.

— Какво мога да кажа на вербувания човек за себе си и за организацията си?

— Всичко, каквото искаш. Освен истината. Ти го вербуваш не от името на съветската държава — това може и един глупак да направи — а от свое собствено име и със свои пари.

— Значи ако го завербувам, той наистина ще се смята за шпионин?

— Точно така. С тази разлика, че информацията, предадена от него, няма да замине в чужбина.

— Но това никак няма да смекчи вината му?

— Никак.

— Какво го очаква?

— 64-ти параграф от Наказателния кодекс. Нима не го знаеш?

— Знам, другарю полковник.

— Тогава ти желая успех. И помни, ти извършваш една важна държавна работа. Ти не само се учиш, но и помагаш на нашата държава да се избави от потенциалните предатели. Цялата група получава подобна задача — само че на други обекти. И цялата академия прави същото. Всяка година. И последното: разпиши се ето тук, че си получил задачата. Това е напълно сериозна задача.

Теорията на вербуването казва, че отначало трябва да се открие зададения обект. Това не е трудно. Митищи е малко градче, в него има огромен завод. Бодлива тел на кръгли изолатори. През нощта заводът е залят със заслепяваща светлина. Зад оградата се обаждат караулните кучета. В това не може да има никакво съмнение. И още, заводът трябва да носи съответстващо име. Ако на портала е написано, че това е завод за тракторна електроапаратура, може да означава, че освен военна продукция, произвежда нещо и за трактори, но ако името не изразява нищо: „Уралмаш“, „Ленинска ковачница“, „Сърп и Чук“ — то всички съмнения са излишни — заводът е чисто военен, без каквито и да било странични дейности.

Второто правило на вербуването казва, че не трябва да влизаш през оградата. Хората сами излизат от завода. Те отиват в библиотеките, в спортните зали, в ресторантите, в кръчмите. Около големия завод трябва да има район, където живеят много работници, където са училищата и детските градини за децата им. Някъде има и поликлиника, туристическа база, вилна зона и т. н. Всичко това трябва да се открие.

Третият закон на вербуването гласи, че не трябва да вербуваш директора или главния инженер — секретарките им са по-лесни за вербуване, а знаят съвсем не по-малко от началниците си. Но там е бедата: условията на учебно-бойното вербуване ни забраняват да вербуваме жени. В чужбина моля, но по време на тренировки — не. Трябва да се намери някой чертожник, оператор на компютър, пазач на секретни документи, копировач и т. н.

Всеки от нас получи подобна задача и всеки подготвя план — като пред решителна битка. За нас учебното вербуване съвсем не е по-лесно от бойното. Ако в която и да е западна страна те арестуват за подобно нещо, разплатата е само една — ще те изгонят в Съветския съюз. Сгрешиш ли по време на тренировката и те арестува КГБ, разплатата е по-тежка — никога няма да те пратят на Запад. При бойната работа ти разполагаш с цялото си време и финансите са

неограничени, а тук се държат изпити по стратегия и тактика, по въоръжени сили на САЩ, по два чужди езици. Измъквай се, както можеш. Ако искаш — готви се за изпитите, ако искаш — вербувай.

Преди всичко около цялата огромна заводска стена мислено си очертах за себе си невидим кръг с диаметър един километър. Реших под никакъв предлог да не се появявам в това пространство. Всеки сантиметър в него е под наблюдението на КГБ и аз няма какво да правя там.

Сега очаквам края на смяната. Ето го. През пропуска се устреми черен поток от хора. Шум, трополене, смях.

На автобусната спирка има огромни тълпи. Снегът поскърцва. Около лампите кръжи студена мъгла. Човешкият поток е шумен. Народът се пръсна из кръчмите и кръчмичките. Но това засега не ме интересува — този път е лек и аз ще го запазя в случай, че другите варианти не успеят. Сега на мен ми трябва библиотеката. Как да я открия? Просто. Трябва да се гледа къде отиват повечето очилати. Присламчих се след една група очилати младежи с интелигентен вид. Не сгреших: те отиваха в библиотеката. Не, това не е секретната библиотека. Секретната е вътре в завода. Това е една обикновена библиотека. И е достъпна за всички. Ето че се намърдах с групата. Смигнах на момичето зад преградата, тя ми се усмихна и вече съм край рафтовете с книгите.

Сега ровя из книгите и внимателно гледам кой от какво се интересува. Нужен ми е контакт. Един рижав очилатко прелиства научна фантастика. Добре. Ще го почакам. Ето, насочва се към втори рафт, към трети...

— Извинете — шепна на ухото му, — къде е научната фантастика?

— Ей там.

— Къде там?

— Елате тук, ще ви я покажа.

Направих добър контакт чак на третата вечер.

— Нещо за космонавтите? За Циолковски?

— Ей това тук.

— Къде?

— Елате, ще ви покажа.

Шпионските филми представят офицера от разузнаването блестящ от остроумие и красноречие. Доводите на шпионина са неотразими и жертвата се съгласява с предложението му. Това си е чиста измишльотина. В живота е тъкмо обратното. Четвъртият закон на вербуването казва, че всеки човек има блестящи идеи в главата си и че в живота всеки човек страда най-много от това, че никой не го слуша. Най-големият проблем в живота на всеки човек е да си намери слушател. Но е невъзможно да се осъществи, тъй като всички останали са заети със същото — търсене на собствени слушатели и затова те просто нямат време да изслушват чуждите налудничави идеи. Главното в изкуството на вербуването е умението да слушаш внимателно събеседника си. Научиш ли се да слушаш, без да прекъсваш никого — това е гаранция за успех. Това е много тежка наука. Но само онзи ще ни стане най-добър приятел, който ни слуша, без да ни прекъсва. Аз си намерих приятел. Той беше изчел всички книги за Цандер, Циолковски, Корольов. Говорейки за тях, той говореше и за онези, за които още не можеше да се пишат книги: за Янгел, Челомей, Бабакин, Стечкин. Аз слушах.

В библиотеката не можеш да говориш високо, пък и изобщо не е прието да се говори. Затова го слушах на заснежената поляна в гората, където се пързалихме на ски. В киното, където ходихме да гледаме „Укротяването на огъня“, в малкото кафене, където пиехме бира.

Петият закон на вербуването е законът за ягодите. Аз обичам ягоди. Обичам да ловя риба. Но ако подмамя рибата с ягода, няма да хвана нито една. Рибата трябва да се лови с онова, което обича тя — с червеи. Ако искаш да станеш нечий приятел, не му говори за ягодите, които ти обичаш, говори му за червеите, които обича той.

Приятелят ми беше побъркан на тема: „системи за подаване на гориво от резервоарите към двигателите на ракетите“. Горивото може да се подава, като се използват турбопомпи или системи за изтласкване. Слушах го и се съгласях. В първите германски ракети били използвани турбопомпи. Защо сега е забравен този прост и

евтин начин? Наистина — защо? Той, макар и да изисква създаването на много здрави и точни турбини, ни предпазва от една голяма неприятност — от взрив в резервоарите с гориво при увеличаване на налягането на изтласкващата смес. С това бях напълно съгласен.

При следващата ни среща в джоба си имах магнитофон, направен във формата на табакера. Проводникът от магнитофона минаваше през ръкава на самото ми към ръчния часовник, в който беше микрофонът. Седяхме в един ресторант и си говорихме за перспективите при използването на азотния четириокис като окислител и на течния кислород, съчетан с газта — като основно гориво. Това съчетание му се струваше, макар и остаряло напълно изпитано и надеждно двадесет години напред.

На следващата сутрин пуснах лентата на Слона. Бях допуснал твърде голяма техническа грешка: не трябва микрофонът да е в ръчния ти часовник, когато разговорът се води в ресторант. Тракането на вилицата, която постоянно е край самия микрофон беше оглушително, а гласовете ни звучаха някъде отдалеч. И това страшно развесели Слона. Като се насмя, ме попита сериозно:

— Какво знае той за теб?

— Че се казвам Виктор.

— А фамилията ти?

— Никога не ме е питал за нея.

— Кога е следващата ти среща?

— В четвъртък.

— Преди срещата ще ти организирам консултация в Девето управление по информацията на ГРУ. С теб ще говори един истински офицер, който анализира американските ракетни двигатели. Той разбира се, знае много неща и за нашите двигатели. Информаторът ще ти постави истинска задача, такава, каквато би го заинтересувала ако се беше запознал с американски ракетен инженер. Ако успееш да изтръгнеш от очилатия достатъчно разумен отговор, смятай, че ти е провървяло, а на него — не.

Информацията на ГРУ искаше да знае какво моят познат знае за бороводородното гориво.

Седим в една мръсна кръчма и аз казвам на приятеля си, че бороводородното гориво никога няма да се използва. Не знам защо, но той си мисли, че аз работя в 4-ти цех на завода. Не съм му казвал никога подобно нещо, пък и не бих могъл, защото не зная какво представлява 4-ти цех.

Той дълго ме гледа изпитателно.

— Така мислите вие, от четвърти. Познавам ви аз — презастраховач. Токсичност и взривоопасност. Така е. Но какви енергийни възможности има! Вие там помислихте ли за това? Токсичността може да се намали, с нея се занимава 2-ри цех. Повярвай ми, ще има успех и тогава пред нас са безкрайните хоризонти...

На съседната масичка съзирам нечий познат гръб. Нима е Слонът? Точно той. С него са още някакви много внушителни личности...

На следващата сутрин Слонът ме поздрави с първото ми вербуване.

— Това е учебно. Но нищо, Котето, ако иска да стане истински котарак, трябва да започне с малки птиченца, а не с истински врабци. А за бороводородното гориво забрави. Не е лъжица за твоята уста.

— Слушам, да забравя...

— И за очилатия забрави. Неговото дело с твоите отчети и магнетофонните ленти ще предадем на когото трябва. За да държи ДС в ръцете си, на Централния комитет му е необходим конкретен материал за лошата работа на КГБ. Откъде се взима този материал? Ето го! — Слонът отваря касата с отчетите на моите другари за първите им учебно-бойни вербувания.

Но ми се наложи да се срещна още веднъж с изтласкващите системи и бороводородното гориво. Точно преди завършването на академията ни дадоха възможност да поговорим с конструкторите на различно въоръжение — за да си представяме в общи линии

проблемите на съветската военна промишленост. Показваха ни танковете и артилерията в Солнечногорск, най-новите самолети в Монино. Ракети в Митищи. Прекарвахме по няколко денонощия с водещите инженери и конструктори, без да знаем, разбира се, имената им. Те също не разбираха много добре кои сме ние (някакви млади момчета от Централния комитет).

И ето, в Митищи минах през три пропуска, през сума ти контрольори и пазачи. В един висок, светъл хангар ни показаха някакво зелено туловище. След дългите обяснения попитах защо да не се върнем към старите изпитани турбопомпи вместо изтласкващите системи.

— Ракетчик ли сте? — поинтересува се инженерът.

— Донякъде...

[1] Възвишение в Москва. (Бел. пр.) ↑

VIII ГЛАВА

На третия ден след пристигането във Виена ме извика резидентът на виенската дипломатическа резидентура на ГРУ, генерал-майор Голицин.

— Разопакова ли вече куфарите?

— Не още, другарю генерал...

— Недей да бързаш...

— ?

Големият му юмрук се стовари върху дъбовата маса и нежната чашка за кафе звънна жално.

— Защото в петък за Москва отлита наш самолет. Ще те изпратя теб, лентяя, обратно. Къде са вербуванията ти?

Пламнал от срам, излетях от генералския кабинет в „Забоя“ — голямата зала на резидентурата, където абсолютно никой не обърна внимание на появата ми. Всички бяха твърде заети. Двама се бяха навели над една огромна карта на града. Един печаташе нещо бързо на пишеща машина. Двама се опитваха без успех да напъхат огромен сив електронен блок с надписи на френски в контейнера на дипломатическата поща. И само един стар разузнавателен вълк, разбирайки изглежда състоянието ми, прояви съчувствие:

— Навигаторът естествено ти обеща, че ще те изгони със следващия самолет?

— Да — потвърдих аз, търсейки подкрепа.

— И може и да те изгони. Такъв си е.

— Какво да правя?

— Работи.

Това беше добър съвет и нямаше защо да чакам по-добър. Ако някой знае къде и как конкретно може да бъде получен някакъв секретен документ, сам би го получил. Защо ще споделя славата си с мен?

И аз започнах да работя. През оставащите ми четири дена, разбира се, не направих вербуване. Но направих първите крачки в правилна посока. По тази причина връщането ми в Москва беше

отложено за още една седмица, а после и за още една. Така изкарах четири години при генерал Голицин. Впрочем всички останали, включително и първият му помощник (Младши лидерът) бяха в същото положение.

Аз съм шпионин.

Аз завърших Военно-дипломатическата академия и половин година работих в 9-то Управление на службата за информация на ГРУ. След това ме прехвърлиха от обработка към добиване на информация.

Не, добиването ѝ не е свързано само с чужбина.

Съветският съюз се посещава от милиони чужденци и част от тях знаят такива неща, които са интересни за нас. Тези чужденци трябва да бъдат открити сред останалите и да се вербуват, и да се изтръгват тайните от тях със сила, хитрост или пари.

Работата по добиването на тези интересни чужденци представлява свирепа борба на хиляди офицери от КГБ и ГРУ. Работата по добиването е наистина кучешка работа. Не напразно ни наричат хрътки. Работата по добиването е бездушният генерал-майор от ГРУ Борис Александров, който ръководи добиването на територията на Москва, комуто колкото и неизпълними да са нормите, все му се струват недостатъчни, който без да се замисля, съсипва съдбите на младите разузнавачи заради неизпълнението на плана или за най-малкия пропуск. Работих една година в управлението на генерал Александров. Това беше най-тежката година от живота ми. Но беше и годината на моето първо вербуване, година на първия самостоятелно добит документ. Само онзи, който успее да направи това в Москва, където не са чак толкова много неизвестните за нас тайни, може да попадне в чужбина. Който умее да работи в Москва, той ще успее да го стори където и да е. Затова сега седя в малката виенска пивница и стискам в ръка студената, леко запотена халба с ароматна, почти черна бира.

Аз съм офицер, който добива информация. Стартът ми във Виена е бурен. Не защото откривам много успешно носителите на тайни. Съвсем не. Просто мнозина от по-възрастните ми другари работят много успешно. И всяка от провежданите операции трябва да се осигурява. Трябва да се отвлича вниманието на полицията, трябва да се контролира работещият по маршрута на проверката и да бъде пазен

по време на секретната среща, необходимо е да се вземат от него добитите материали и с риск за кариерата да се доставят в резидентурата. Трябва да се ходи при скривалищата и на явки, трябва да се контролират сигналите, трябва да се правят хиляди неща в нечий интерес, често без дори да разбираш смисъла на работата си. Всичко това е труд, всичко това е риск.

Докладвам за първите си крачки. Навигаторът ме слуша мълчаливо, без да ме прекъсва. Той гледа към масата. Това ми се струва странно. Първото, на което учат един шпионин, е да гледа събеседника си в очите: учат го да издържа продължителните погледи, учат го да владее погледа си като бойно оръжие. Защо ли този стар вълк не изпълнява елементарните изисквания? Тук нещо не е наред. Напрягам се, не свалям очи от него и мислено се подготвям за най-лошото.

— Добре — казва най-после той, без да откъсва поглед от документите си — и занапред ще работиш под личния контрол на първия ми заместник, но два пъти месечно ще те изслушвам лично аз. Свърши доста работа през първите седмици, затова ти поставям една по-сериозна задача. Ще отидеш на среща с жив човек. Той е завербуван от първия ми заместник — Младши лидерът. Но не рискувам да изпратя на операцията Младши лидера. Затова ще отидеш ти. Завербуваният е изключително важен за нас. Лично другарят Косигин следи работата ни в дадената област. Нямаме правото да загубим такъв човек. Той работи в Западна Германия и ни предава детайли от американските противотанкови ракети „Тоу“. Ще те прехвърлим тайно в Западна Германия. Ще направиш срещата. Ще получиш детайлите от ракетите. Ще заплатиш услугата. Ще пропътуваш много километри, като заплиташ следите си. Ще те посрещне помощникът на съветския военен аташе в Бон. Ще му предадеш товара, но опакован. Той не трябва да знае какво получава. По-нататък товарът ще замине с дипломатическата поща за Аквариума. Някакви въпроси?

— Защо да не се възложи осъществяването на срещата на нашите офицери в Западна Германия?

— Защото първо, ако утре Западна Германия изгони всичките ни дипломати, потокът от информация за Западна Германия по никакъв начин няма да се намали. Ние ще получаваме тайните през Австрия, Нова Зеландия, Япония. Изгонят ли всичките ни разузнавачи от

Великобритания, за КГБ това ще е катастрофа, а за нас — не. Ние ще продължим да получаваме британските тайни през Австрия, Швейцария, Нигерия, Кипър, Хондурас и всички останали страни, където има офицери от Аквариума. Защото второ, получавайки добитите от нас детайли на ракетите, началникът на ГРУ ще извика всички дипломатически и нелегални резиденти на ГРУ в Западна Германия и на всички тези осем генерали ще им зададе въпроса: защо Голицин от Австрия може да добие такива неща в Западна Германия, а вие, ... майка ви, намирайки се в Западна Германия, не? Вие само по поддръжката ли можете да работите? Само в осигуряването ли... е и ще последват съответните изводи. Само така, Суворов, се ражда конкуренцията. Само че от жестоката конкуренция идват успехите ни. Всичко ли ти е ясно?

— Всичко, другарю генерал.

— Да искаш нещо да попиташ?

— Не.

— Искаш, знам какъв е въпросът ти! Мъчи те сега едно: Младши лидерът ще получи орден за детайлите от ракетите, а заради него ще рискува един млад капитан и нищо няма да получи за своя риск. Това ли си мислиш?

Внезапно ме погледна. Ето я хватката му. Пазил е погледа си за най-последния момент. Очите му са жестоки, без никаква искрица. Погледът му е като удар с камшик през ребрата. Използува погледа си внезапно и стремително. Не съм подготвен за него. Издържам го, но разбирам, че няма да успее да го измамя.

— Да, другарю генерал.

— Работи активно. Търси и вербувай агентура. Тогава и теб ще те осигуряват. Тогава ти ще работиш само с главата си, а някой ще рискува вместо теб кожата си.

Скулите му играят, а погледът му е оловен.

— Подробности ще съгласуваш с Младши лидера. Свободен си.

Тракнах токове и с подчертано „кръгом“ излязох от командирския кабинет. В коридора нямаше никого. В голямата работна зала — също. Кондишънът меко шумоли, изтласква прохладна въздушна струя сред полумрака на работната зала. Леко увеличих яркостта на синкавата светлина и по един плътен килим, поглъщащ

звукa от крачките, отидох в срещуположния край на залата, при касите. Гледам тъпо няколко секунди бронзовия диск, въздъхвам тежко и набирам комбинацията от цифри. Тежката бронирана врата поддаде плавно и безшумно и се показаха дванадесет малки масивни вратички. Отварям с ключа своята, върху която акуратно е изписана цифрата 41. Вътре е чантата ми. Затварям касата, поставям чантата върху работната си маса, дърпам внимателно две копринени връзки, разваляйки ясният рисунък на двата печата — първоначално гербовия, а след това моя личен. Вземам от чантата един гладък лист от плътна бяла хартия с една подредена колонка от надписи, пак въздъхвам дълбоко и пиша върху него:

„Отворих чанта №113 в 12 часа и 43 минути местно време.“ След малък интервал се разписвам.

Внимателно пускам листа в чантата и изваждам от нея тънка блестяща зелена папка с номер 173-B-41. Първият лист от папката е гъсто изписан, а останалите са съвсем чисти. Вземам с два пръста един от тях и го поставям пред себе си. В левия горен ъгъл удрям личния си печат, след което вкарвам листа в пишещата машина. В десния ъгъл привично и бързо изчуквам двете думи: „Строго секретно“, после оставям няколко празни реда и по средата написвам: „ПЛАН“.

Направих го и отпуснах глава върху ръцете, гледайки тъжно стената. В мен бушува ярост. Мразя целия сват, мразя себе си, мразя работната маса, синкавата светлина, кафявите килими и зелените папки.

Постепенно от цялото кълбо хора и предмети, върху които е насочена острата ми омраза, изплува едно лице, което сега мразех дори повече от пишещата машина. Беше лицето на командира ми, да... майката! Лесно е да се заповядва! Но това не е като да командуваш дивизия. Иди еди-къде си, направи еди-какво си. Та аз никога не съм бил в Западна Германия. Да ме пратиш за подобно нещо след три седмици практическа работа!? А ако проваля операцията? Майната му, мен ще ме пратят в затвора, но вие ще загубите агента си! Ако в този момент имаше кого да тресна по мутрата, веднага щях да го направя. Но наоколо нямаше никой. Опипах с поглед полираната повърхност на масата, търсейки нещо, върху което да излея злобата си. Мярнах една изящна чаша с писалки и моливи. Стиснах я в дланите си, като я

разглеждах втренчено, а после рязко, с всичка сила я хвърлих към стената. Тя, дрънквайки тъжно, се разпиля на малки парченца.

— Какво психуваш?

Обръщам се. При касите зад мен е Младши лидерът.

Твърде увлечен бях и не забелязах неговата поява.

— Извинете — не вдигам очи към него. Гледам в пода.

— Какво има?

— Навигаторът ми нареди да отида на среща с вашия човек и...

— Ами че отиди. Какъв е проблемът?

— Откровено казано, не знам с какво да започна, какво да правя...

— Да напишеш плана! — изведнъж избухна той. — Напиши план, аз ще ти подпиша и напред...

— А ако събитията не се развият по моя план?

— Ка-кво-о-о? — той ме гледа с неразбиращи очи, поглежда часовника си, мен, въздъхва и казва с упрек:

— Вземай документите си. Да тръгваме.

Кабинетът за инструктажи ми прилича на каюта в някой голям, разкошен параход. Когато системите за защита са включени, подът, таванът и стените едва забележимо треперят, също като палубата на крайцер, когато пори с пълен ход вълните. Освен това някъде навътре в стените, зад десетките изолационни слоеве, са инсталирани мощни заглушители. Изолацията хилядократно намалява техния рев и тук, вътре, можете да чуете едно приглушено боботене, сякаш шум от далечен прибой.

Отвътре кабинетът за инструктажи е целият бял и блестящ. Ето защо някои му казват „операционната“. Не обичам това название. Винаги наричам помещението „каютата“. В каютата има само една маса и два стола. Но и масата, и столовете са съвсем прозрачни и се създава усещане за разкош и необикновеност.

Младши лидерът ми посочва единия от столовете и сяда срещу мен.

— В гробището на слоновете не са те научили на нищо хубаво. Ако искаш да имаш успех, най-напред забрави всичко, на което са те учили слоновете в академията. Слонове стават онези, които сами не могат да работят в практиката. А сега слушай моя урок. Най-напред

трябва да напишеш план. В него опиши всички варианти и своите решения в тези ситуации. Колкото повече напишеш, толкова по-добре.

Планът е застраховката ти в случай, че се провалиш. По време на следствието в Аквариума ти ще има с какво да се оправдаеш: отнесъл съм се сериозно към подготовката. Запомни: колкото повече е хартията, толкова по-чист ще е задникът. А след като напишеш плана, пристъпвай към подготовката. Главното в нея е да се подготвиш психически. Отпусни се, колкото е възможно, понапари се в банята. Изхвърли всички отрицателни емоции. Всички съмнения. Трябва да пристъпиш към изпълнението с пълна увереност в победата. Ако нямаш такава увереност в себе си, отсега се откажи. Главното е да се настроиш на вълната на агресивен победител. Когато се отпуснеш достатъчно, послушай нещо от Висоцки, например „Лов на вълци“. Тази музика трябва да звучи в теб по време на цялата операция. Особено, когато се връщаш. Най-големи грешки правим след успешната операция, връщайки се от нея. Ликуваме и забравяме чувството на агресивния победител. Не губи това чувство, докато не се окажеш зад стоманените ни врати. Повтарям, главното не е планът, а психическата нагласа. Ще бъдеш победител само дотогава, докато сам се чувстваш победител. Когато напишеш плана, ще разиграя с теб възможните варианти. Това е много важно, но помни, че има по-важни неща. Помни го! Бъди победител! Чувствувай се победител. Винаги. Желая ти успех!

Борова гора. Просека. Хълмове. Тишина. Дебел ленив бръмбар отпуска туловището си върху една горска камбанка. Ей ти, дебелане, ще счупиш цветето! Бръмбарът ми избуча нещо обидно, но не започна да спори, а камбанката благодарно ми закима с главицата си.

Сам съм в гората. Колата ми е стара, цялата очукана, взета от някого под наем за мен. Времето бавно се точи. До срещата има двадесет и седем минути.

Според паспорта ми аз съм югославски гражданин, нещо между турист и безработен. Турист от безработния социализъм. Чакам. Приятелят или специалният източник по нашему трябва да дойде точно в 13:00 с детайли от ракетите. Ще ме познае по две неща: японски транзистор в лявата ръка и една малка значка, изобразяваща футболна топка. А аз ще го позная по часа на появяването: точно в 13:00. Ще ме попита колко е часът, като трябва да застане малко вдясно от мен.

Хитър се оказа приятелят ни. Получава възнаграждението си не в долари, не в марки и дори не в швейцарски франкове. Той взема златни монети. Ако го притиснат: наследство от прабаба ми.

Кутията с монетите скрих ей там, в елхичките. За всеки случай, ако стане нещо неочаквано. Ако ме заловят по време на срещата, как ще обяснявам на полицията откъде аз, бедният турист, имам златни дукати?...

Откъде нашият приятел може да взема детайлите от противотанковите ракети? Кой е той, генерал ли? Или ракетен конструктор?

Инак не можеш сви парче от ракета. Все едно дали си инженер в завода, началник-склад или боен офицер. На всеки детайл в момента на производството се слага номер. Как ще го открадне? Единствено самият конструктор... Самият генерал... Не, дявол да го вземе, и на конструктора, и на генерала съвсем не им е по-лесно да откраднат ракетни детайли. Някой, който е по-горе от конструктора и генерала?

Но дори и да е просто генерал или просто главен конструктор, как все пак Младши лидерът се е изхитрил да го срещне и да го вербува?

Противно ми е да играя ролята на беден турист: дрипав пуловер, износени обувки. Как ще посрещна в такъв вид американския генерал? Какво ще си помисли той за ГРУ, като види очукания ми „Фиат“?

Време е вече. Няма го. Хей, генерале, къде е твоята дисциплина? Откъм завоя се влачи огромен мръсен трактор с ремарке. Стар немец-фермер, целият вмирисан на тор. Стари дяволе, само ти липсваше тук. Два часа висях в гората, нямаше ни душа. Ще минат и още пет дни, няма да се мярне жива душа. А теб, стареца, какви дяволи те домъкнаха точно в момента на срещата. Карай, карай по-бързо. А той сякаш напук спира трактора пред мен. Какво искаш, стари глупако? Часът ли? Ето ти часа! Завирам ръчния си часовник в лицето му. Заминавай, старо куче. Но той не се кани да си тръгва. Стои до мен, малко вдясно. Какво искаш? Защо те ядосвам, старче? Да не би да ти преча да живееш? Изчезвай оттук! Сочи към ремаркетото. Ама че лошо стана. Ремаркетото му сигурно се е счупило. Ще се наложи да му помагам... че генералът ей сега ще дойде. Тук ме и осени... Откъде-накъде бях решил, че генерал трябва да бъде особеният източник? Скачам към ремаркетото, дръпвам окъсания мазен брезент. О, чудо! Под брезента са кривите парчета от ракети „Тоу“. Спомняте ли си тази хищна, сребриста муцунка? Аз мъкна част от стабилизатори, мръсни печатни схеми, объркани, нахъсани проводници, счупен, целия в кал блок за насочване — и право в колата си. Аз му треса ръката. „Данке шьон!“^[1] И бързам към волана. А той чука заплашително с пръчка по колата ми. Какво, дяволе, искаш? Показва ми с жест, че му трябва пари. А аз ги бях забравил. Тичам към еличките. Изрових кутията. Дръж. Ето, че вече се усмихва. А ти, стар пръч такъв, ги опитай със зъби! И защо ти е на теб, стария, толкова злато? Все едно не можеш го взе със себе си в гроба. А той се усмихва. Припомних си инструкцията: „специалните източници“ трябва да се уважават или поне да се демонстрира уважение към тях. И аз му се усмихвам.

Той — на една страна, аз — на друга. Бързо се изнасям с колата от мястото на срещата. Сега ми е ясна простата механика на тази операция.

1-ва американска бронетанкова дивизия вече е получила ракетите „Тоу“ и вече стреля с тях на полигона. Без бойната глава, естествено.

Затова малката ракета в последния участък от траекторията си просто се разбива в меката почва.

У нас, когато стрелят с „фаланги“ или „Шмели“, огромни пространства са покрити с брезент, а след това изпращат батальон да търси и най-малките парченца. Американската армия не го прави. И затова не трябва да се вербува генерал или главен конструктор. Достатъчно е да се завербува някой овчар, горски, пазач или фермер. Той ще ви събере парчета — ако искате сто, ако искате двеста килограма. Колкото се съберат в багажника. Един стар фермер, вмирисан на тор, може да стане източник от особена важност и за тридесет сребърника да ви продаде всичко, което желаете. Нямало бойни глави? Още по-добре! Без тях блокът за насочване остава почти цял. А нашите бойни глави не са по-лоши от американските. На нас ни е необходим блокът за насочване. Нужни са ни печатните му схеми. На когото му трябва, той ще ги измие и изчисти. Ако липсва нещо, ще го докараме следващия път. И съставът на метала ни е нужен. И композитните материали. И механизмът за разтваряне на стабилизаторите, и остатъците от горивото са много интересни за нас, и дори нагарът върху турбинките за завиване. И всичко това е в багажника ми. И от всичко това се интересува лично другарят Косигин.

Пришпорвам колата по правите като стрела германски аутобани. Хитлер ги е строил. Добре ги е строил. Натискам по-силно педала и леко се усмихвам. Когато се върна, ще помоля Навигатора и Младши лидера за прошка. Не зная защо. Но ще се приближа тихо и ще кажа: „Другарю генерал, простете ми“, „Другарю полковник, простете ми, ако можете.“

Те са разузнавачи от висша класа. И само така трябва да се действа. Бързо, без да се привлича внимание. Готов съм да рискувам и кариерата си, и живота си за успеха на вашите простички, но блестящи в своята простота операции.

Ако можете, простете ми.

Изпънах уморените си крака под масата. Чувствувам се добре. Тук е така тихо и уютно. Само да не заспя. Уморен съм. Тиха мелодия. Побелял пианист. Той без съмнение е велик музикант. Уморен е, както и аз. Затворил е очи, а дългите му гъвкави пръсти на виртуоз свободно танцуват по клавишите на огромния роял. Мястото му без съмнение е в най-добрия виенски оркестър. Но той свири, който знае защо, във виенското кафене „Шварценберг“. Ходили ли сте в „Шварценберг“? Настоячиво ви съветвам. Ако работата ви е тежка, изнурителна, ако очите ви са зачервени и краката — изморени, идете в „Шварценберг“, поръчайте си чашка кафе и седнете в ъгъла. Може, разбира се, да седнете и на открито, край малката бяла масичка. Но това не е за мен. Аз винаги влизам вътре, завивам вдясно и сядам в ъгъла край големия прозорец, закрит с полупрозрачни бели пердета. Когато във Виена е горещо, всички седят отвън, разбира се. Там е добре, но тогава някой може да ме наблюдава отдалеч. Не обичам да бъда наблюдаван от някого отдалеч. Затова съм винаги вътре. От своето ъгълче виждам всеки, който влиза в залата. Понякога поглеждам навън през прозрачното перде към Шварценберг плац. Струва ми се, че сега никой не ме гледа. И се чувствам добре, усамотен в този уют. Огледала. Абстрактни шедьоври. Разкошни килими. Тъмно-кафяви стени — полиран дъб. Тиха мелодия. Опияняващ аромат на кафе: едновременно възбуждащ и успокояващ. Ако имах собствен замък, непременно щях да си поръчам такива стени и на тях бих окачил тези декадентски огледала и картини, в ъгъла бих поставил огромния роял, бих поканил стария пианист, а пред себе си бих сложил чашка кафе и бих седял с изпънати крака и подпряна с юмрука буза. Струва ми се, че някога отдавна, съм чувал тази мелодия. Струва ми се, че съм виждал някъде картините на дъбовите стени, както и малките масички. Разбира се, всичко това съм го виждал по-рано. Разбира се, аз помня и нежния аромат, и очарователната мелодия. Да. Всичко това съм го виждал по-рано. Това беше отдавна. Преди няколко години. Беше в един огромен, прекрасен град. Беше на един тих площад с трамвайни релси по него.

Огромните прозорци на кафенето. Същата незабравима миризма и спокойната мелодия. Само че тогава на площада край кафенето, край белите масички стояха три мръсни уморени танка с широки бели черти. Те стояха тихо и не пречеха на чудесната мелодия. Беше горещо лято. Огромните прозорци на кафенето бяха отворени и прекрасната музика тихо и спокойно, сякаш горски поток, струеше през прозореца. Кой знае защо съвсем ясно си представих трите мръсни танка с белите черти на Шварценберг плац. Танкът има най-необикновената миризма. Тя не може да се сбърка с нищо. Обичате ли миризмата на танк? Аз също я обичам. Миризмата на танка — това е миризмата на метала, миризмата на свръх-мощните двигатели, миризмата на полските пътища. Танкът идва в града от горите и полетата и е запазил миризмата на листа и прясна трева. Миризмата на танка — това е миризмата на простора и мощта. Тя опиянява, също както миризмата на виното и кръвта. Чувствувам тази миризма в тихото виенско кафене. Съвсем ясно мога да си представя хилядите мръсни танкове по улиците на Виена. Градът кипи. Градът е обхванат от страх и негодувание, а по улиците му гърмят безкрайни танкови колони. От тесните улички зад завоя се появяват все нови и нови бронирани динозаври. Механик-водачите превключват лостовете и в този момент двигателят изхвърля от себе си черен гъст дим, примесен с капки неотработено гориво и парцаливи сажди. Скърцане и грохот. Искри под веригите. Лица на войници, почернели от пушек и прах. Танкове на мостовете. Танкове край разкошните дворци. Танкове на широките булеварди и из тесните улички. Танкове навсякъде. Някакъв старец с разчорлена бяла брада нещо крещи и размахва юмрук. Но кой ще го чуе? Нима може да бъде заглушен ревът на танковите дизели? Късно е, старче. Твърде късно си започнал да крещиш. Трябваше по-рано да крещиш. Когато по тротоарите гърмят подкованите ботуши, когато наоколо се чува ревът и стъргането от безброй много танкове, е късно да се вика. Трябва или да се стреля, или да се мълчи. Градът кипи. Градът е в дим. Някъде стрелят. Някъде крещят. Миризма на изгоряла гума. Миризма на кафе. Миризма на кръв. Миризма на танкове.

Сигурно полудявам. Има и друга възможност: всички отдавна са се побъркали, а аз единствен съм изключение. Има и трета възможност: всички отдавна са се побъркали. Всички без изключение. Онези, които се появяват с мръсни танкове в прекрасните мирни

градове, без всякакво съмнение са шизофреници. Онези, които живеят в прекрасните градове, знаят, че някога, рано или късно, тези танкове ще се появят на Шварценберг плац и не правят нищо, за да предотвратят това — също са шизофреници. Дявол да го вземе, а къде е моето място? Аз вече бях сред освободителите. Не е толкова приятно, колкото може да изглежда отстрани. Повече не искам да бъда в тази роля. Какво да правя? Дали да избягам? Прекрасна идея. Ще живея в този удивителен свят на наивни и безгрижни хора. Ще седя в кафенето, изпънал краката и подпрял буза на юмрук. Ще слушам тази чаровна мелодия. Когато пристигнат мръсните танкове на бели черти, ще стоя сред тълпата, ще крещя и ще размахвам юмрук. Лошо е да бъдеш гражданин на страна, по чиито пътища със скърцане и дрънчане се движат бронираните колони на освободителите. А нима е по-добре да си сред освободителите?

Смята се, че младият шпионин, който се представя за дипломат, журналист, търговец — не може да бъде активен в първите месеци от своята работа. Той трябва да се вживее в ролята си: да изучи града и страната, в която работи, нейните закони, обичаи и ред. Младите разузнавачи от много разузнавания точно така се и държат в първите си месеци — подготвят се за отговорните операции. През това време местната полиция почти не им обръща внимание: на нея и стигат проблемите с опитните шпиони.

Но ГРУ е особено разузнаване. То не прилича на другите. След като в първите месеци не те следят, трябва да се възползваш от това.

През първия месец от работата си аз поставях някакъв пакет в едно скривалище, в продължение на седмица контролирах мястото, където трябваше да се появи сигнал от някого си, получавах през нощта в гората някакви сандъци и ги доставях в посолството, свалях от операции нашите офицери, когато групата за радиоконтрол откриваше висока активност на полицейските радиостанции в района на операциите ни. Всичко, което правя, е осигуряване на нечий операции, помощ за някого, участие в операции, чиито предназначение и смисъл не знам. От четиридесетте добиващи офицери на ГРУ в нашата резидентура — повече от половината вършат същото. На това се казва „да прикриваш опашката“. Онези, които го правят, ги наричат презрително „хрътки“. Хрътката е ловджийско куче, което не трябва много да се храни, но може да се разкарва по полета и гори, преследвайки лисици и зайци. Хрътката може да се пуска и срещу едри зверове, но не сама, а в глутница. Хрътката — това са дълги крака и малка глава.

В живота всичко е относително. Аз съм офицер от Генералния щаб. По отношение на милиони други офицери от Съветската армия съм висш елит. Вътре в Генералния щаб съм офицер от ГРУ, тоест от по-висша класа по отношение на десетките хиляди други офицери от Генералния щаб. Вътре в ГРУ съм офицер с право на излизане. Офицер, който може да бъде изпращан на работа в чужбина.

Офицерите с право на излизане са от много по-висока класа, отколкото просто офицерите от ГРУ, неизпращани в чужбина. Сред офицерите с право на излизане съм също сред висшата каста: аз съм добиващ офицер, това е много повече от нашата охрана, от механиците, от техниците, от службата за радиовръзка и радиозасичане. Но затова пък вътре в този най-висш елит аз съм плебей. Добиващите офицери на ГРУ се делят на две класи: хрътки и варяги. Хрътките са подтиснатото безправно мнозинство във висшата каста на добиващите офицери. Всеки от нас работи под пълния контрол на един от заместниците на резидента, като почти никога не се среща лично с резидента. Ние сме ловци на тайни, по-скоро на хора, владеещи тези тайни. Това е основната ни работа. Но освен за нея ни използват безпощадно и за осигуряването на секретни операции, за чието истинско значение ние можем само да се досещаме.

Варягите са по-горе от Хрътките. Варяг — на езика на древните славяни означава неканен отвъдморски гост. Коварен, свиреп, предизвикателен, весел, дързък. Варягите работят под личния контрол на резидента, уважавайки неговите заместници, но в повечето случаи работят самостоятелно. Най-преуспелите от тях стават заместници на резидента. Те вече не работят самостоятелно и получават под пълната си власт група хрътки.

Първият заместник на резидента — Младши лидерът — контролира всички. Той самият е много активен и умеещ да добива офицер, но освен работата по добиване на информация и ръководството на собствената си група хрътки, отговаря за охраната на резидентурата и сигурността ѝ, за работата на всички офицери, включително техническите и оперативно-техническите. На него не са подчинени само шифровчиците. Тях ги командва лично резидентът. Резидентът — той е и командирът, той е и папата, той е и Навигаторът, е отговорен за всички. Пълномоцията му практически са неограничени. Има власт например да убие всеки от подчинените му офицери, включително и първия си заместник, в случай, че сигурността на резидентурата е в опасност, евакуацията на офицера, създаващ опасност, е невъзможна. Правото да убива офицери от ГРУ освен резидента има само Върховният съд и то, ако такава е волята на Централния комитет. Така че по някои въпроси нашият папа е по-силен от Върховния съд, на него не са му нужни ничии съвети и

консултации, не му трябва гласуване или подкрепа от страна на пресата. Той взема решенията си сам и има достатъчно власт и сили да ги претворява в живота, по-точно, в смъртта. Нашият Навигатор е подчинен на началника на 5-то направление на 1-во Управление на ГРУ. Но по редица въпроси е подчинен само на началника на ГРУ. Освен това, при несъгласие с ръководството на ГРУ в някои екстремни случаи, има право да се свърже с Централния комитет. Необятната мощ на резидента се уравновесява само от съществуването на също толкова могъщата, независима в враждебна резидентура на КГБ. Двамата резидента не са подчинени на посланика. Посланикът е измислен, само за да маскира съществуването на две ударни групи в състава на съветската колония. Естествено пред хората двамата резидента демонстрират известно уважение към посланика, защото са дипломати от висок ранг и с непочтителността си към посланика биха се отличавали на фона на другите. С тази почит свършва и цялата им зависимост от посланика. Всяка резидентура има в посолството своя територия, отбранявана от външни като непристъпна крепост.

Вратата на резидентурата е като вратичката на добра каса. Някакъв шегаджия много отдавна е донесъл от Съюза една желязна табелка от стълб за високоволтова линия: „Не се качвай! Ще те убие!“ И съответно, разбира се, череп с кости под надписа. Тази табелка я бяха заварили към зелената врата и вече много години охранява нашата крепост от чужди хора.

— Обърни внимание, че в нашата армия по време на войната имаше две категории летци: едни (малцинство) с десетки свалени самолети в сметката си и други (мнозинство) — почти с нищо. На първите цялата им гръд е в ордени, а вторите са с по едно-две медалчета. Повечето от първите са преживели войната, а вторите са загивали с хиляди и десетки хиляди. Статистиката на войната е сурова. Мнозинството е било по десет часа във въздуха, а след това — смърт. Ако се усредни, летецът-изтребител е загивал в петия си боен полет. А от първата категория — обратното, пилотите имат стотици бойни полети и по хиляди часове във въздуха... — моят събеседник е Героят на Съветския съюз, генерал-майорът от авиацията Кучумов, въздушен ас по време на войната, един от най-свирепите вълци на съветското военно разузнаване след нея. Сега по заповед на началника на ГРУ той извършва проверка на отделенията на ГРУ в чужбина, скрити зад легални маски. В някои страни той отива като член на различни делегации по разоръжаване, съкращаване, доверие и така нататък, в други се появява като член на съвета на ветераните от войната. Но самият той изобщо не слага себе си в групата на ветераните, той е активен боец на тихия фронт. Инспектира ни и, залагам си главата, извършва мълниеносни и главоломни тайни операции. Сега двамата с него сме в „каютата“. Той ни привиква един по един. Разговаряйки с нас, естествено, контролира нашия командир и едновременно му помага.

— Съществуваше пропаст между двете категории летци по време на войната. Нямаше никакво свързващо звено, никаква средна класа. Или ас, герой, генерал, или убит още в първия му полет младши лейтенант. Средно положение нямаше. Това ставаше ето защо. Всички летци получаваха еднаква подготовка и идваха в бойните поделения на приблизително едно и също ниво. И още в първия бой командирът ги разделяше на активни и пасивни. Онзи, който напираше да се бие, който не се криеше из облаците от противника, който не се страхуваше да се насочи в челна атака, него веднага го определяха за водещ, а на

останалите заповядваха да прикриват активните. Често отделянето на активните бойци ставаше още при първия въздушен бой. Всички командири на звена, ескадрили, полкове, дивизии, корпуси и въздушни армии хвърляха силите си, за да помагат на активните в боя, да ги охраняват, да ги пазят по време на най-горещите схватки. И колкото повече успехи имаше някой от активните, толкова повече го охраняваха в боя, толкова повече му помагаха. Виждаше Покришкин по време на бой, когато му се събираха по над петдесет свалени германски самолета. По лична заповед на Сталин по време на бой го прикриваха две ескадрили. Той тръгва на лов, зад гърба му е прикриващия го, а зад него още две ескадрили летят: едната малко по-високо, другата — малко по-ниско. Сега той има на гърдите си три златни звезди и една брилянтена на врата, маршал на авиацията е, но недей да си мислиш, че всичко това му е дошло наготово. Съвсем не. Просто е проявил активност в първия бой и са започнали да го прикриват. Проявявал е повече дързост и умение и все повече са му помагали и ценили. А ако не се е било случило така, то още в началото щяха да го отнесат към пасивните и щяха да го поставят на неблагоприятната работа да защитава нечий гръб по време на бой. Така щеше и да си лети като младши лейтенант зад опашката на някой друг самолет. И според статистиката по време на петия му полет, а може и по-рано, щяха да го свалят. Статистиката е такава: на някого му се усмихва, а на някого се плези.

— Всичко това — продължава Кучумов, — ти го казвам, защото нашата разузнавателна работа почти с нищо не се отличава от въздушния бой. Съветското военно разузнаване подготвя хиляди офицери и ги хвърля в боя. Животът бързо ги дели на активни и пасивни. Едни достигат сияйни висоти, други изгарят по време на първата си командировка в чужбина.

— Аз се запознах с досието ти и ми харесваш. Но ти прикриваш опашките на другите. Работата по осигуряването е тежка, опасна и неблагоприятна. Някой получава ордени, а ти рискуваш кариерата си, изпълнявайки най-мръсната и тежка работа. Запомни, че никой няма да те освободи от това. Всеки командир от нашата организация в чужбина, получавайки ново попълнение от млади офицери, ги използва в операции по осигуряване и те бързо „изгарят“. Арестуват ги, изгонват ги от страната и после цял живот дремят в службата по

информация на ГРУ или в нашите „братски“ страни. Но ако сам проявиш активност, сам започнеш да търсиш хора и да ги вербуваш, командирът веднага ще намали твоята активност по осигуряването и обратното — някой друг ще те прикрива, рискувайки себе си, като защитава твоя успех. Такава е нашата философия. Преди няколко години командирът ни в Париж заповяда на пасивния помощник на военния аташе да се пожертвува в името на успеха на няколко офицери. Бъди сигурен, че командирът е пожертвувал един свой пасивен офицер. На активния, на този, който има успех, никога няма да постави такава неблагоприятна задача и ние напълно го подкрепяме. Ръководството на ГРУ се стреми да създаде колкото може повече активни, дръзки, имащи успех асове. Не бой се, винаги ще намерим сума пасивни, малодушни, инертни, за да прикрием такива хора. И не мисли, че ти казвам всичко това, защото те предпочитам пред другите. Съвсем не. Казвам го на всички вас, младите. Работата ми е такава — да повишавам бойната активност и производителност. Лошото обаче е там, че това не става ясно за всички. Имаме много добри момчета, които цял живот така и не стават водещи, прикриват чуждите опашки и безславно изгарят в пясъка. Желая ти успех и попътен вятър. Всичко е в ръцете ти, старай се и теб по време на бой ще те прикриват по две ескадрили.

Съветското посолство във Виена много прилича на Лубянка. Същият стил, същият цвят. Типична чекистка безвкусица, фалшиво величие. Лубянский класицизъм. Имаше време, когато цялата ми страна беше изпълнена с това фалшиво чекистко величие — колони, фасади, корнизи, заострени върхове на покривите, кулички и бутафорни балкончета. Вътре в посолството е също „Лубянка“ — мрачно и скучно, фалшив мрамор, гипсови корнизи, колони, тапицирани с кожа врати, червени килими и миризма на евтини български цигари.

И все пак не цялото посолство е филиал на Лубянка. Има и тук един независим остров — суверенният и независим филиал на Ходинка, резидентурата на ГРУ. Ние имаме свой стил. Имаме свои традиции и закони. Презираме стила на Лубянка. Нашият стил е прост и строг. Никакви украшения, нищо излишно. Но стилът ни е скрит под земята. Виждаме си го само ние. Всичко е както в Москва: огромното здание на КГБ е в центъра на града, пред очите на всички. А зданието на ГРУ — Аквариума — е скрито от външни погледи. ГРУ се отличава от КГБ по това, че ГРУ е секретна организация. Тук, във Виена, стилът на Лубянка също се вижда от всички. Стилът на ГРУ е скрит от всички.

Но в съветското посолство има и трети стил. До него, в гъстата градина, тържествено се извисява един голям православен храм. Той стои гордо и самотно и златните му кръстове са по-високо от червеното знаме. Първият слънчев лъч пада в утринната мъгла върху най-високия златен кръст и се разпилява, разпръсквайки се на хиляди искри. Знам твърдо, че няма Бог. Никога през живота си не съм ходил в църква. Никога не ми се е налагало да пребивавам дълго време покрай някаква църква, дори и разрушена. Но тук, във Виена, всеки ден ми се налага да бъда край нея. Не знам защо, но тя ме смущава.

В нея има нещо тайнствено и очарователно. Тук е повече от сто години. В строгия ѝ външен вид няма и частица фалш. Колко цветове и колко шарки са събрани заедно, но всяка шарка и всеки цветови нюанс са неотделими от другите и заедно образуват онова, което се нарича

„хармония“. Минавам край нея и гледам в краката си. Това ми се отдава трудно, защото църквата привлича властно погледа ми...

„От името на Съюза на съветските социалистически републики Министърът на външните работи на СССР моли правителствата на приятелските държави и подчинената им военна и гражданска администрация да пуснат безпрепятствено дипломатическата поща на СССР, без да я подлагат на контрол и митнически оглед в съответствие с Виенската конвенция от 1815 година. Министър на външните работи на СССР А. Громико.“

Полицаят чете документа, отпечатан на шумяща банкотна хартия с водни знаци и герб. Ако не разбира, същият текст може да се прочете на френски или английски език. Тук е напечатано всичко. Кратко и ясно: дипломатическа поща на СССР. Полицаят скърца със зъби и хвърля поглед към огромния контейнер. Странно му се вижда. Съветската дипломатическа поща върви през Виена като поток. Като водопад. Като Ниагара. Маршрутът ѝ е през Виена. Това означава, че веднъж седмично въоръжените съветски куриери спират във Виена и продължават по-нататък — за Берн, Женева и Рим. После се връщат по същия маршрут. По пътя си натам оставят контейнери в съветските посолства. На връщане приемат контейнерите в посолствата и ги откарват в Москва. От Москва обикновено донасят по пет-десет контейнера, всеки — по 50 килограма. А на връщане карат по 30–40 контейнера. Понякога се случва броят им да е и 100. При загубването на контейнер, куриерите са заплашени със смърт. За всеки контейнер отговаря с главата си съветският посланик. Той е длъжен да организира посрещането и изпращането на дипломатическата поща. И затова ние я посрещаме и изпращаме. На тази работа ни изпращат по списък. Докато куриерите пътуват с контейнерите си из страната, с тях винаги има съветски дипломат, за да напомни в случай на необходимост, че при опит за завладяване на контейнера, Съветският съюз може да използва санкции, включително и военни. А колкото до малките групи желаещи да се запознаят със съдържанието на контейнера, куриерите имат право да се разправят, както си знаят. Това е тяхна привилегия. Защитата на контейнерите със силата на оръжието

е предвидена в конвенцията и затова куриерите са силни и имат достатъчно оръжие.

Много неща карат дипломатическите куриери. Много. Всичко, събрано от нас, всичкото това карат в контейнерите: патрони и снаряди, оптика и електроника, парчета от броня и части от ракети, и документи, документи, документи. Различни документи: военни планове, технически описания, проекти за ново оръжие, което някога ще бъде произвеждано или няма да бъде произвеждано никога и от никого. Куриерите карат онова, което е прието от Запада и онова, което е отхвърлено от Запада. Ще видим. Ще обмислим. Може да приемем нещо, отхвърлено от Запада, може и да измислим противоотрова за нещо, което Западът има намерение да произвежда. Информацията пътува в зелените сандъци. Полицията скърца със зъби. Много свитъци. Строго секретно. От името на Съюза на съветските социалистически републики! В съответствие с Виенската конвенция от 1815 година!

Пътуват куриерите. Карат контейнери. Полицията скърца със зъби.

Но днес скърцането е особено. Случаят е необикновен. Днес с нашите куриери не са 50-килограмовите контейнери, не, днес контейнерът е много голям — 5 тона! От името на Съюза на съветските социалистически републики! Събра се цялото полицейско началство. Проклетисват. Поглеждат накриво нашия контейнер. Аз придружавам контейнера.

Вече им представих всичките документи. А съм приготвил и фразата: „Задържането на дипломатическата поща на Съюза на ССР, както и опитът за нейното завладяване, контрол или оглед, води след себе си...” и така нататък.

Контейнерът го докараха във Виена на специална вагон-платформа, като показаха в митницата, че е празен. Но сега той е пълен. Сега е запечатан с огромни червени печати. „Дипломатическа поща на СССР. Изпращач: Посолство на СССР, Виена.“ Сега край контейнера са нашите куриери. Сега куриерите имат оръжие. Сега край контейнера стои съветски дипломат. Дипломатът е с невисок дипломатически ранг. Винаги е така. И все пак той е неприкосновен представител на СССР. Опитайте се само — докоснете го. Нападението върху дипломата е обида за държавата, която той

представлява. Обидата на дипломата може да бъде оценена като нападение срещу самата държава. Полицейските чинове скърцат със зъби.

— Може ли да огледаме правилното закрепване на контейнера върху платформата?

— Това е ваше право — съгласявам се аз. Но те нямат право да докосват с ръце контейнера ни. Само опитайте. Аз имам пряка връзка с генералния консул на СССР във Виена, а той — с Министерството на външните работи на СССР. Огледайте.

Полицейските чинове се разхождат около контейнера. Ах, колко им се иска да научат какво има вътре! Но нямате шанс, господа. Кое то е изпаднало от каруцата, пиши го избягало.

Когато изкарвах контейнера от портала на посолството, всичките ни съседи от КГБ псуваха завистливо: ама че мошеници, изпревариха ни. Откраднало е ГРУ само част от ядрен реактор. Местната полиция сигурно е на същото мнение. Ей там един, лепнал се до контейнера, тъпче ли тъпче. Не може да няма радиометър в джоба си. Решил е да провери дали не караме атомна бомба. Не мога да спра този полицаи. Не пипа контейнера с ръце — просто се разхожда край него.

Е, голяма работа. Разхождай се. Имаш право. Но радиометърът ти няма да заштрака — вътре няма атомна бомба, нито парче от ядрен реактор. Ето, още един полицаи се е залепил за контейнера. Денят е горещ. Но той е с шлифер. Няма начин шлиферът му да не е „бронирен“ с електронна апаратура. Няма начин да не се мъчат да определят има ли метал вътре или не. Може пък да сме свили двигателя на някой секретен танк? Но и ти, братле, нямаш шанс. Нищо няма да определиш с електрониката си. Ето че и кучета се появиха. Уж за нашата сигурност. Душат ли, душат кучетата. Ех, и вие нямате шанс, сивчовци. Спрете да душите.

Нашите куриери ме гледат с уважение. На тях им е от ясно по-ясно, че аз имам пряко отношение към всичко това. Но какво има в контейнера — на куриерите не им се полага да знаят. Ясно им е, че контейнерът го е пълнило не КГБ, а ГРУ. Дипломатическите куриери имат особен нюх в това отношение. Вършат тази работа от години. Знаят кой ще приема багажа, а отгук им е ясно и кой го изпраща. В конкретния случай те трябва само да препратят контейнера през

границата и веднага в Братислава ще ги посрещне съветски военен конвой, комуто трябва да предадат контейнера.

Ах, колко биха се учудили дипломатическите куриери, ако бяха научили, че попадайки в Братислава, контейнерът ще бъде изпратен до най-близкия съветски военен аеродром и там цялото му съдържание ще бъде изгорено в печка. Точно така и ще стане.

Отдавна нашият Навигатор молеше посланика за таванския етаж. Отдавна посланикът отказва на нашия Навигатор. Не, казва му, и точка. Но стопанството на нашия Навигатор се увеличава. Всяка година се увеличава броят на сивите кутии с лампички и различни антени. Трябва му таванският етаж на Навигатора. Моли той посланика, умолява. Мястото стои празно, а аз няма къде да поставя подслушвателната електроника. Вдигна ръце посланикът. По дяволите. Вземай таванския етаж. Но там е като в авгиевите обори. Трябва да се изчисти. Успееш ли, таванският етаж е твой. Само че да си имаме уважението, не ме подвеждай. И боклука от таванския етаж махни със собствени сили. Много ли боклуци има? — интересува се Навигаторът. Всичко, което е там, твое е — отговаря посланикът. Как може да се почисти, нямам представа. Ако знаех, отдавна да съм го сторил. От предшественика ми е останало наследство там... Разбраха се. Даде посланикът ключето на Навигатора и още веднъж го помоли да не разказва за онова, което е там, горе. Навигаторът отвори таванския етаж, счупи личния печат на посланика, запали фенерчето си и замря. Натъпкано с книги. Красиви книги. Хартията — качествена, суперобложките — гланцирани. Заглавията на книжлетата са различни, а авторът — един: Никита Сергеевич Хрушчов. Навигаторът разбра ситуацията. Преди много години партията искаше гласът ѝ да бъде чул по целия свят. Затова речите на най-умния човек в партията се отпечатваха на най-добрата хартия и се разпращаха по цял свят. Посолствата ги подаряваха на всички желаещи, изпращаха ги във всички библиотеки. А партията внимателно следеше кой посланик добре разпространява партийното слово и кой — не много. Между посланиците имаше съревнование: кой повече книги ще разпространи безплатно. Посланиците рапортуват: Аз разпространих сто хиляди! Аз — двеста хиляди! А аз — триста!!! Е, хубаво, казват в Москва, щом е толкова лесно да се разпространяват, щом като народите по света толкова се интересуват от съчиненията на скъпия ни вожд, ето ти още

сто хиляди! Разпространявай и помни, че в Париж посланикът работи по-добре от тебе! А в Стокхолм има необикновен интерес! А в Канада хората дори се натискат да получат от тези книги... Как там в Париж или в Отава са ги разпространявали, не знам, но във Виена ги открихме след много години на таванския етаж. Навигаторът отиде при посланика:

— Да ги изхвърлим на боклука, а? — казва.

— А, какво приказваш — примоли се посланикът. — Ще разберат за това буржоазните вестници, ще кажат, че сме лъгали предишния лидер на родната партия, може и сегашния по същия начин да лъжем. Какво ще стане, ако се появи подобна статия?

— Ами да ги изгорим! — предлага Навигаторът. Но веднага млъкна. Сам разбра, че не може да се изгори такава камара с книги. Всеки знае, че ако в посолството изгарят няколко тона документи, значи ще има война. Ще започне паника. А кой ще отговаря? Да се изгарят по малко също не става — таванския етаж и за година не можем изчисти.

Изпсува Навигаторът, натрака шифрограма до Аквариума: ще получим тавана за електрониката, ако помогнем без особен шум на посланика. Аквариумът даде съгласието си. Изпрати контейнер и съответните документи.

Две нощи ние, хрътките, носихме на гърба книгите от таванския етаж в контейнера. Докоснеш ли ги — после два часа кихаш. Прах, жегата на тавана. Стълбите — стръмни. Като пробягаш нагоре-надолу и сърцето ти заподскача. Пот се лее. Ех, Никита Сергеевич, колко псувни отнесе.

Наложи се да докараме контейнера до портала и да затулим с брезент процепа между вратата и контейнера, и то с караул. Гледат съседите от КГБ охраната и огромния контейнер и подсвирнат завистливо.

Полицейските чиновци погледнаха още веднъж към контейнера, провериха документите още веднъж и махнаха с ръка — минавайте, дяволите да ви вземат. Какво да правиш. На полицията е ясно, че съветското военно разузнаване е свило нещо много важно и е неясно как е успяло да го вкара в посолството. А щом като е успяло, нищо не може да се направи. Минавай!

[\[1\]](#) Много благодаря (нем.). [↑](#)

IX ΓΛΑΦΑ

В ГРУ духат нови ветрове. В ГРУ има нови хора. Фамилиите на новите началници на 2-ро, 7-мо, 12-то Управление, 8-мо направление, 6-то Управление и 4-то направление на 11-то Управление нищо не ми говорят. Генерали и адмирали. Но фамилията на новия началник на 5-то Управление ми е позната до болка. Кравцов. Генерал-лейтенант. Преди пет години, когато аз заминавах за академията, той получи първата си генералска звезда. Сега те са две. Сигурно скоро ще станат три. Всичките му предшественици на този пост бяха генерал-полковници. 5-то Управление. Под контрола на този дребен жилав човек е целият Спецназ на Съветската армия. На него са подчинени диверсионните и добиващите агентурни мрежи на шестнадесет военни окръга, четири групи войски, четири флота, четиридесет и една армии и дванадесет флотилии. Сега той е на четиридесет и четири години. Желая ви успехи, другарю генерал.

А аз нямам успехи. Знам, че трябва да намеря подстъпи към тайни, но не ми остава време за това. Дни и нощи съм в агентурното осигуряване — без почивки, без празници. Километражът на колата ми побесня. Не минава и седмица, а километрите на километража растат с хиляди. Понякога тези хиляди се навъртат катастрофално бързо и тогава Серьожа Несторович — нашият автомеханик, по заповед на Младши лидера, подправя километража, като сваля излишните хиляди. Има си специално приборче за целта: кутийка и дълго метално въженце в една тръбичка. Ако бях на негово място, непременно щях да избягам с това приборче в Америка. Щях да купувам стари леки коли, да подправям километражите им и да ги продавам за нови. Той подправя не само моя километраж. Много сме ние, хрътките, в резидентурата. И всеки се разкарва интензивно по Европа, също като Хенри Кисинджър.

Километражът е лицето на един разузнавач. И нямаме право да показваме истинското си лице. Давай, Серьожа!

Навигаторът потрива ръце.

— Влизайте. Сядайте. Всички ли са?

Младшият лидер хвърля поглед към нас. Брои ни. Усмива се Навигатора.

— Всички, другарю генерал, с изключение на шифровчиците, групата по радиоконтрол и групата по радиопрехващане.

Навигаторът се разхожда из залата, гледа в пода. Ето, той вдигна глава и се усмихна радостно. Никога не съм го виждал толкова щастлив.

— Благодарение на старанията на Двадесет и девети нашата резидентура успя да набави сведения относно системата за осигуряване безопасността по време на предстоящата в Женева изложба „Телеком-75“. Подобни материали успяха да набавят дипломатическите резидентури на ГРУ в Марсилия, в Токио, в Амстердам и в Делхи. Но нашата информация е най-пълна и е получена преди останалите. Затова началникът на ГРУ — той изчаква миг, за да придаде по-голяма тежест на последната си фаза — затова началникът на ГРУ довери на нас извършването на масово вербуване по време на изложбата!

Ние завихме от възторг. Ние стискаме ръката на Двадесет и девети. Той се казва Коля Бутенко. Той е капитан, какъвто съм и аз. Пристигна във Виена след мен, но вече успя да направи две вербувания. Варяг.

— Двадесет и девети.

— Аз, другарю генерал — Коля скочи.

— Благодаря за службата!

— Служа на Съветския съюз!

— А сега тихо. Възторзите ще бъдат след изложбата. Знаете, как се извършва масово вербуване. Не сте деца. На изложбата отиваме цялата резидентура. Всички работим само за добиване на информации. За осигуряването работят дипломатическата резидентура на ГРУ в Женева на генерал-майор Звездни и бернската резидентура на генерал-

майор Ларин. Ако се наложи отиване на територията на Франция, марсилската и парижката резидентура на ГРУ са готови за осигуряване. Общото ръководство ще осъществявам аз. По време на операцията временно ще ми бъде подчинен началникът на 3-то направление в 9-то Управление, генерал-майор Фекленко. Той пристига начело на една мощна делегация. Николай Николаевич...

— Аз, другарю генерал... — заместникът по информацията скочи.

— Посрещането на делегацията, настаняването ѝ транспортът ѝ са твоя работа.

— Да, разбира се, другарю генерал.

— По време на масовото вербуване използваме обичайната тактика. Ако някой направи глупост, ще го пожертвувам в името на общия успех, точно както парижкият лидер на ГРУ жертва една пионка — помощника на военния аташе — по време на масовата работа на изложбата в Льо Бурже. Моят първи заместник — (Младши лидерът става) — ще запознае всеки от вас с онези членове на делегацията, с които той ще работи. Желая ви късмет.

Московският експрес пристига във Виена в 5:58 вечерта. Покрай нас бавно преминават зелените вагони. Едва-едва прискърцват спирачките. Здравейте, другари! Приветствуваме ви на гостоприемната австрийска земя! Носачите няма защо да ги викаме. Те са много. Знаят, че официалната съветска делегация няма да се скъпи на бакшишите.

Делегацията е огромна. Офицери от информацията на ГРУ, офицери от Военно-промишления комитет (ВПК) при Министерския съвет на СССР, експерти от военната промишленост, конструктори на оръжия. Естествено, нищо от това няма да прочетеш в паспортите им. Ако се вярва на паспортите, те са от Академията на науките, от Министерството на външната търговия, от някакви си несъществуващи институти. Но няма може да се вярва на нашите паспорти? Нима в моя дипломатически паспорт е посочено, че съм добиващ офицер от ГРУ? Как не! Как не!

Учудващи неща стават на нашата малка смешна планета. Но те, кой знае защо, учудват, само мен и никого друго. Никой не се интересува от огромната съветска делегация. Никой не задава въпроси. А неясноти има много. Защо например съветската делегация не заминава направо за Женева, защо спира за три дни във Виена? Защо делегацията пристига във Виена в монолитен строй, като батальон и във Виена изведнъж се раздробява, разпада, разпръсна? Защо делегатите тръгват по различни пътища за Женева — кой с влак, кой с автобус, кой със самолет? Какви са тези чудесии, без да бързат до Виена — с влак, а по-нататък със самолет? Защо на изложбата в Женева съветските дипломати се съпровождат от съветските служители на ООН във Виена, а не от съветските служители на ООН в Женева? Много въпроси. Но те не интересуват никого. И никой не търси отговорите им. Какво пък, толкова по-добре за нас.

В стаята за инструктажи, в прозрачните кресла, в които е невъзможно да се монтира никаква апаратура, седят двама непознати. Младши лидерът ме представя:

— Това е Виктор.

Сдържано поздравявам.

— Викторе, това е Николай Сергеевич, полковник-инженер от НИИ-10771^[1].

— Здраве желая, другарю полковник.

— Това е Константин Андреевич, полковник-инженер от 1-во направление на 9-то Управление на информационната служба на ГРУ.

— Здраве желая, другарю полковник.

Стискам протегнатите към мен ръце.

— Мен ме интересуват — веднага пристъпва към същността на въпроса Николай Сергеевич — приемните устройства, поглъщащи лазерен лъч, който се използва за осветяването на движещи се цели при стрелба от закрити огневи позиции...

— Вие естествено разбирате, че знанията ми по този въпрос са повърхностни.

— Естествено разбираме това. Затова и сме тук. Вашата работа е да вербувате, нашата — да осъществяваме техническия контрол — Николай Сергеевич отваря чантата си. — Според данните от информационната служба на ГРУ най-голям успех в дадената област са постигнали фирмите „Хюдж“ от САЩ и „Силаз“ от Белгия.

— На изложбата не мога да работя срещу тях.

Те гледат с учудване към Младши лидера. Но той ме подкрепя:

— Това е наш закон. Покрай щандовете на големите фирми по време на изложбите постоянно се навъртат сътрудници от службите за сигурност на тези фирми. На изложбите работим само срещу много малки фирми, край чиито щанд има по един човек. По правило това е самият собственик на фирмата. Срещу такива и работим.

— Жалко.

— Не може нищо да се направи, стилът на работата ни се променя рязко при различни обстоятелства...

— Добре. Ето рекламните проспекти и статиите за малките фирми, свързани с този проблем. Ето схемата на разположението им в изложбата. Ето снимка на онова, което ни е нужно. За тази черна кутийка ВПК е готов да заплати 120 хиляди долара, защото за разработването на подобна система в Съюза ще са необходими много години и милиони долари. По-евтино е да я изкопираме.

— Парите у вас ли са?

— Да.

— Мога ли да ги видя? Трябва да свикна с тях.

Константин Андреевич слага върху прозрачната маса правоъгълна проблясваща чанта и я отваря. Наблъскана е с изрезки от вестници, рекламни проспекти и още някакви документи: на входа и изхода има полицейски контрол, цялата тази макулатура е за пред полицейските очи. Той щракна нещо и отвори второто дъно.

О, какво великолепие. Зеленото сияние ме очарова. Застинах. Сигурно така граф Монте Кристо е разглеждал съкровищата си. Какви човешки усилия само, какъв разкош е концентриран в тези грижливо подредени пачки от поскърцваща зелена хартия.

Аз съм равнодушен към парите. По-точно, почти равнодушен съм. Но онова, което видях в малката чанта, ме накара да прехапя леко долната устна.

— Това е демонстрационна чанта — обяснява Константин Андреевич. — Парите в нея са истински, но не са толкова много, колкото изглежда. Ние не можем да носим на изложбата големи суми. Затова тайната преграда е направена така, че да се създава впечатление за неколкостотин хиляди долара. В действителност тайната преграда не е толкова дълбока, колкото изглежда. По време на изложбата ние не плащаме, а само демонстрираме. За демонстрация е по-добре да се използват едри нови банкноти. Плащането го правим далеч от изложбата и използваме по-дребни и измачкани банкноти. Ето ги...

Той отваря едно старо изтъркано куфарче, наблъскано догоре с пачки с пари. Докосвам ги. Вземам в ръце десетина пачки. Помирисвам ги и ги поставям обратно. Всички около мен се смеят. На какво ли?

— Не се обиждай, Виктор, — обяснява ми Младши лидерът, — но във второто куфарче има много повече пари, отколкото в първото и ти си равнодушен към тях. А първото, демонстрационното куфарче, просто те очарова. Реакцията ти е поразителна и не можеше да не се засмее човек. Какво пък, радваме се, че демонстрационното куфарче толкова добре действа дори и на теб.

Изложбата — това е бойното поле за ГРУ. Изложбата е поле, от което ГРУ събира богатата реколта. През последния половин век не е имало изложба на малката ни планета, която да не е била посетена от ГРУ.

Изложбата — това е мястото, където се събират специалистите. Изложбата е клуб на фанатици. А на един фанатик му е нужен слушател. На фанатика му трябва някой, който да кима с глава и да слуша глупостите му. Затова се и правят изложбите. Онзи, който слуша фанатика, който му приглася, той е приятел. На него фанатикът му вярва. Вярвай ми, фанатико. Работата ми е такава, някой трябва да ми повярва. Аз съм като едно нежно паяче: повярвай ми и не можеш се измъкна.

За ГРУ е интересна каквато и да е изложба. Изложба на цветя, на военна електроника, на танкове, на котки, на селскостопанска техника. Едно от най-успешните вербувания на ГРУ е било направено на изложбата на китайски златни рибки. Кой ходи на такава изложба? Онзи, който има много пари. Който е свързан със света на финансите, голямата политика, големия бизнес. На такава изложба ходят графове и маркизи, министри и техните секретарки. Изложбата естествено посещават най-различни хора, но ти трябва да избираш.

Изложбата — това е място, където много лесно се завързват контакти, където можеш да заговориш когото си искаш, независимо от положението му.

Но ГРУ никога не работи през първия ден от откриването на изложбата. Първият ден — това е откриването, речи, тостове, суета, официални лица, прекалено нервна полиция. Всяка изложба ни принадлежи от втория й ден.

Денят, в който се открива изложбата, е важен за всеки от нас, както за командира — последният ден преди настъплението. През този ден командирът отново и отново в бавно точещите се часове опипва бойното поле с бинокъла си: падината да се заобиколи, ей там

момчетата да се прикрият с димна завеса, дявол го взел — да не потънат в малкото блато, което почти не се забелязва, ей там да се организира заградителен огън със силите на десет батареи — оттам ще има контраатака.

Огромни сили на агентурното добиване и обработка и агентурното осигуряване са събрани сега в този мил град. Но все още не сме на изложбата. Първият ден не е наш. Ние се разхождаме по булевардите и крайбрежната улица, из тесните преки и широките проспекти. Всеки отново и отново подготвя бойното си поле: да не заобиколят откъм фланга, да не го ударят в гръб.

Не знам защо, но утрешното масово вербуване засега не ме вълнува. Сърцето ми не тупти и не се присвива. Не. Не защото аз съм великият разузнавач, безстрашно отиващ на рискована операция. Сигурно, просто защото съм зает с друго. Мен ме интересува не предстоящото вербуване, а великият град Женева. Сякаш някакъв добър вълшебник ме е спуснал в царството на миналото, където на една улица са се смесили всички епохи. Тази улица — rue de Lausanne — е улицата на ГРУ.

Тук, на рю де Лозан, преди войната в една голяма стара къща, в незабележима квартира на третия етаж се е намирал центърът на нелегалната резидентура на ГРУ, ръководен от Шандор Радо. Дипломатическият резидент на ГРУ дори не е подозирал, че само през два квартала от него работи свръхмощната тайна резидентура „Дора“, оплела европейските правителства със здрави пипала. Пак на тази улица се е намирал свързочният възел на нелегалната резидентура на ГРУ „Роланд“, управлявана от генерал Мрачковски. Резидентура „Роланд“ е била опънала мрежи от Шанхай до Чикаго. Но Навигаторът на „Роланд“ не е подозирал за съществуването на „Дора“. А Навигаторът на „Дора“ не е знаел за Мрачковски и чудовищната му организация „Роланд“. А дипломатическият резидент не е знаел и за двамата.

Слънчев есенен ден. Горещо е. Но листата вече шумят под краката ни. Чуждестранни работници — испанци или италианци — облечени с оранжеви комбинезони, бързат да приберат първото есенно злато от алеите на парка. Хей, не правете това. Нима не ви харесва да се разхождате по пурпурните и златисти килими? Нима шумоленето на есента не ви вълнува? Нима сивият асфалт е по-добър? Няма у вас, братлета, нито грам поезия. И затова малкият ви лаком трактор толкова бързо и алчно поглъща красотата на природата. А ако бяхте малко по-поетични, щяхте да захвърлите работата си и да се наслаждавате. Колко цветове! Какво великолепие. Какъв разкош... Човек никога няма да може да направи нещо по-добре от онова, което природата сътворява. Ето едно училище срещу входа на парк Мон Репо. Красиво е като замък. С часовник на кулата. Просто да му се ненагледаш. Но то е сиво. Поне да го бяха украсили със златни или пурпурни, или оранжеви петна.

Под часовника на училищната кула има дата: „1907“. Това означава, че и Ленин се е любувал на това училище. А може би буржоазният стил да не му е харесвал? Както и да е, но той е живял тук. На рю де Лозан, където по-късно са се разположили

резидентурите на ГРУ и където сега се издигат масивни дипломатически къщи. Залагам си главата, че нелегалните резидентури на ГРУ и сега работят тук, без да намаляват производителността. Хубаво място. Владимир Илич е знаел къде да живее. Знаел е в кои паркове да се разхожда. Обичал работниците и ненавиждал буржоазията. Затова не е живеел в работническите квартали на Манчестър или Ливърпул. Живял е в лагера на врага, в буржоазните квартали на Женева. Сигурно е искал по-дълбоко да вникне в психологията и нрава на буржоазията, за да я удари точно, за да направи всички свободни и щастливи.

В онези дни тук, из парка Мон Репо и по рю де Лозан, са се разхождали терористите, мечтаещи да убият руския цар — Гоц, Брилянтът, Минор. Сигурно при срещи с Ленин са му се кланяли, повдигайки леко черните си бомбета, притискайки ръка към колосаните нагръдници. А може би те принципно не са се забелязвали един други и не са си разменяли поклони. Както и да е, но когато Ленин взел властта, той разстрелял всички терористи, които му попаднали, а заедно с тях и царя, когото терористите така и не успели да убият.

Трябва да бързам. Имам само един ден. Последния ден преди боя, преди първото ми вербуване в чужбина. Трябва да познавам бойното пале като дланта си, както командирът на един батальон познава разровеното от снарядни дупки поле, по което, утре неговите момчета ще тръгнат в настъпление. Но не бързам. Мен ме очарова старият парк, който е виждал толкова много неща. Тук през октомври 1941 година на някоя пейка се е състояло съвещание на нелегалните резиденти на ГРУ в Европа. Докато Съветският съюз не вземал участие в европейската война, Гестапо не е закачало неговата агентура, макар и да е имало някои сведения за нея. Но в първия ден на войната започнали провалите. Започнали масови арести. Операциите по локализиране на провалите не давали резултати. Провалите се множели. Групови провали. Провали по веригата. Провали като водни кръгове след хвърлен камък. Провали по свързочните линии. Връзката — загубена. Явките — несигурни. Подозирани са всички. Всеки резидент подозира всеки свой офицер и агент, а всеки от тях подозира останалите. Всеки резидент вече чувства дъха на Гестапо във врата си и миризмата на топла кръв в килиите за мъчения. Всеки е безсилен.

В тази обстановка те се събрали в Женева. В парка Мон Репо. Било им е забранено да правят подобно нещо. Нито един от тях няма правото да знае нищо за дейността на подобни резидентури на ГРУ. Такава среща е престъпление. За такава среща в Москва ако разберат, чака ги разстрел. Но те са се срещнали.

По своя инициатива. Как са се открили един друг ли? Не знам. Сигурно по „почерка“. Точно както една проститутка в огромна тълпа от хиляди жени безпогрешно може да открие непознатата си другарка по професия. Както крадецът познава крадеца. Както бившият затворник лесно, по някакви неуловими признаци, познава онзи, който някога също е бил в затвора.

Срещнали се. Седели са намръщени, може би под този кестен. Вълците на разузнаването. Висшият елит на агентурното добиване — нелегалните резиденти. Навигаторите. Лукавите. Командирите. Седели са тук и сигурно повече са мълчали, отколкото са разговаряли.

Може би за тях това мълчание е било и прощаване с живота, и морална подготовка за изтезанията, и взаимна братска подкрепа.

Едва ли някой страничен човек е можел да си помисли, че тук е събран цветът на ръководството на една свръхмощна организация, която неведнъж е стискала гърлото на Европа с невидима, но желязна хватка. Едва ли, гледайки тези хора, някой би могъл да си помисли, че всеки от тях еднолично командува една тайна организация, способна да прониква във висшите сфери на властта и да разклаща основите на държавата, като сваля министри и цели правителства, като разтърсва столиците с тропота на милионни демонстрации. Кой би могъл да си помисли, че хората в парка Мон Репо притежават почти неограничени богатства? Били с износени балтони, с изтъркани сака, с деформирани обувки. Истинският разузнавач не трябва да привлича погледите. Той е незабележим като асфалта. Той е сив. Външно.

Това били подгонени вълци. Притиснати в ъгъла. Нямали изход. Онова, което вършели, в Съветския съюз се наказва с най-тежкото наказание и се обозначава с един страшен термин — хоризонтални връзки в агентурното добиване. В ушите им бил дъхът на Гестапо.

Те седели дълго. Спорили за нещо. Взели решение. Променили тактиката. Променили системите за връзка, начините за локализиране на провалите, проверките и вербуванията. Всеки правел това уж по

собствена инициатива, без да докладва в ГРУ. Пък и връзка е нямало тогава.

Те всичките преживели войната. Всеки един от тях постигнал блестящи резултати. Те всички заедно през 1956 година доложили на ръководството на ГРУ за незаконното съвещание през 1941. Те всички станали герои. Победителите не ги съдят.

Но кой в чужбина е отбелязал приноса на тези хора за победата? Кой ги е слагал в сметката, когато е планирал мълниеносния разгром на Червената армия?

Още от първия ден на съществуването на ленинския режим му предричат бърза и незабавна гибел. Пророкуват всички, забравяйки предишните пророчества. Защо забравят за тези хора с изтърканите сака на пейките на женевския парк Мон Репо?

„Аскот“, „Енсом“, „Амат“, „Дерби“ — това са хотели в Женева. Това са цитаделите на ГРУ. Всъщност отдавна в Женева всеки хотел в квадрата, ограничен от парка Мон Репо, рю де Лозан, крайбрежната улица на езерото и рю де Монблан, е превърнат в убежище на ГРУ или КГБ. От тези хотели към левия бряг тръгнаха в ранната сутрин групите по добиване. Пътят ни е в „Palais des Expositions“. Това гигантско съоръжение е строено дълги години. С огромната като гара зала се сливаха подобни зали, образуваха едно безкрайно бетонирано поле под един общ покрив. Бетона покриват с килими, разделят, преграждат залите и всеки излага постиженията си.

Сега към това съоръжение прииждат от всички краища групите на агентурното добиване на ГРУ. Тук се събират групите за обработката и агентурното осигуряване. Ако на огромната карта на всеки варяг и хрътка се обозначи с подвижна лампичка всяка наша кола, би се получила грандиозна картина. Така пълчищата от пълхове бавно заобикалят някой лъв, комуто е съдено да бъде изяден. Така безбройните съветски дивизии са се придвижвали за щурмуването на обкръжения Райхстаг.

Колко само коли с дипломатически номера са тук! А колко са сивите, незабележими фордове без дипломатически номера! Колко автобуси и фургони има. Генералният консул от Берн и консултът от Женева са паркирали черните си мерцедеси в различни краища на Plaine de Plainpalas. Те не участвуват в добиването. Те са в осигуряването и то не в агентурното, а в общото. Ако арестуват някого от нас, са готови да се намесят, готови са да протестират, готови са да заплашат с влошаване на добросъседските отношения и със съответните санкции, готови са да отрежат, да отлепят полицията. Съветският посланик в Швейцария Герасимов и съветският посланик в женевското отделение на ООН Миронов също са на бойните си постове. Също са в общото осигуряване. Те не знаят какво става, но имат шифровано указание от Централния комитет да се намират в пълна готовност — да заплашват, да се заканват, да притискат, да

отрежат, да отлепят. На боен пост са дипломатическите куриери. Възможно е да има спешен товар за Москва. На боен пост е „Аерофлот“. Ако някого от нас арестуват, има готовност веднага след освобождаването му да го препрати вкъщи. По-малко шум да има. Да не се дава храна на журналистите. Да не се раздухва скандалът. Всичко да е тихо и мирно.

Входовете са много. Пред всеки има опашка. Това е добре. В тълпата ние, сивите, сме незабележими. Билетът е седем франка. Три билета, моля. Двадесет и един франка. Отлично. Хубава цифра. Всички, които работят в добиването, са суеверни като стари моми. В нашата група има една чанта. Демонстративната. Можете да проверите. Хартия. Нищо повече. Можете да я прегледате на рентген или да я карате през магнитната врата: само хартия.

Спътниците ми нямат търпение да стигнат до щандовете си. А не, почакайте! Сега аз съм главният. Аз трябва да вербувам човека, аз трябва да работя с него, така че не бързайте. Ей там, при онзи чичо ще отидем. Не ви интересува ли? Нищо. Ще си поговорим с него, може и по едно кафе да изпием. А сега ще отидем ето тук и — там. Пак ще поседим, ще поговорим с представителите на фирмите, ще поклатим глави, ще изразим лек възторг. Можем и тук да се отбием — при радиостанциите. Това изобщо не ви интересувало? Знам, знам. Но ще наминем ще поговорим.

А ето, че и нашите щандове са готови. Големи фирми, големи постижения. И в тях ще надзърнем, ще погледаме завистливо сивите кутийки и ще продължим по-нататък. Край щандовете на големите фирми се събират много хора. Обяснения дават специалисти от фирмата, явно че присъствува и фирмената служба за сигурност. По-нататък, по-нататък ще отидем. Ето, тук ще спрем. Край сивите кутийки скучае самотно дребничък мъж. Сам е. Фирмата е малка. Кой е той? Собственикът на фирмата или нейният директор — той си е службата за сигурност.

— Добро утро.

— Здравейте.

— Вашите кутийки много ни интересуват. Нещо неவிжданo — спътниците ми се преструват, че не владеят езика и затова аз играя ролята на преводач. Това е добра хватка: те имат много повече време за обмисляне на отговорите. Освен това така ме изтикват на преден план.

Поговорихме си за най-различни технически дреболии, цифри някакви — главата ме заболя от тях. А спътниците ми чак подскочат, не могат да стоят спокойно на мястото си.

— И колко искате за една кутийка?

— 5500 долара.

Ние всичките се смеем. Аз веднага (отзад няма никого) отварям демонстрационната чанта, за да може той да се наслади на изумрудното сияние. И моментално я затварям. А човекът гледа като омагьосан към чантата.

— Само за една кутийка сме готови да ви изсипем ей сега 120 000 долара. Но лошото е, че сме от Съветския съюз, а вашите западни правителства варварски потъпкват свободата на търговията и ние за съжаление не можем да купим кутийката ви. Много жалко.

Ставаме и си тръгваме. Отдалечихме се на тридесетина крачки. Смесихме се с тълпата.

— Е, какво? Кутийката истинска ли е или е макет?

— Истинска е! Опитай да го вербуваш!

Техническите експерти вървят с мен, за да можем да поведем умен разговор и да огледат стоката преди купуването ѝ. Мен може и да ме излъжат. Тях — не. Връщам се на щанда. Чантата е в ръцете ми. Той ме познава. Усмивва се. Минавам край него. Също се усмихвам. Изведнъж, сякаш решен на нещо, аз се обръщам към него: не бихте ли искали да изпием тази вечер по чашка?

Усмивката му угасва. Той ме гледа с дълъг студен поглед в очите. После — чантата ми. Отново връща поглед към очите ми и с кимване на глава изразява съгласие. Протягам му една картичка с рисунка и адрес: „Hotel de Lac“ в Монтрьо. На картичката написах още вчера „21:00“, за да не губя сега време за обяснения.

От щанда политам окрилен. Вербуване! Той е съгласен! Той вече е моят таен агент! Дявол да го вземе! Само да не заподскачам към тавана от възторг. Само да изтрия ликуващата усмивка от лицето си. Само да не ми биеше така сърцето. Настигам спътниците си и казвам, че съм осъществил вербуването.

Обикаляме още няколко щанда. Разговаряме. Възхищаваме се. Клатим глави. Пием кафе. А дали да не отворим още веднъж куфарите? Дали да не завербуваме още един? Очите ми заблестяват.

Две вербувания! Но си спомням за стария добър евреин чичо Миша.
Не. Няма да вербуваме. Лакомията не е на добро.

Plaine de Plainpalas е залят от леки коли. Истинско море. Всичко до края на хоризонта е задръстено от коли. Търсим нашите. Ето я колата на съветския генерален консул. Той е на мястото си, значи помощта му не е била търсена. Всичко значи върви добре. Значи без провали, без усложнения са проведени десетки изключително ценни вербувания. Ето там един огромен автобус сред десетките също толкова огромни негови братя-автобуси. Там Навигаторът приема най-оправните си ученици. Но аз още не съм дорасъл за подобна част — да докладвам лично на Навигатора за резултатите от работата си. Аз съм подчинен на първия му заместник — Младши лидера. Къде ли е той, дявол да го вземе?

Аха, ето го. Промъквам се към нашия автобус през безкрайните редици от коли.

Той вече е пълен. Всички предни седалки са заети от офицерите на ГРУ и ВПК. Онези, които ни помагаха днес да вербуваме. Задните са свободни. Перденцата са спуснати, уж заради слънцето. Там, на задната седалка, е Младши лидерът. Извиква ни един по един. Долагай шепнешком. Той е като пълководец в полето на спечеленото сражение, приема първите рапорти за неизчислимите трофеи.

А ние всичките, хрътките и варягите, сме се скупчили на пътеката. Уж безцелно. Шум. Блъсканица. Шеги. Но това е опашка. Опашка за доклад. Всеки е припрян. На всички очите им светнали. Смях.

Младши лидерът ми кимва. Мой ред е.

— Вербувах. За 6 минути и 40 секунди. Тази вечер е първата среща.

— Юнак. Получаваш похвала. Следващият.

Аз съм завербувал ценен агент, който цели десетилетия ще ни доставя най-съвременна електронна техника за самолети, за артилерия, за бойни хеликоптери, за системи за насочване на ракети. В това, че е завербуван, не се съмнявам нито аз, нито Младши лидерът.

Истината е, че за новия секретен агент на ГРУ знаем само онова, което е посочено във визитката му. Повече знаем за апаратурата му: имаме две вестникарски изрезки за апарата RS-77. Но това не е страшно. Това съвсем не е главното. Главното е, че неговият апарат ни е необходим и той ще бъде наш. А за тайния агент скоро ще научим повече. Важното е, че е съгласен тайно да работи с нас.

За непълни седем минути аз му съобщих много важни неща. Изрекох най-обикновени фрази, от които ставаше ясно, че:

- ние сме официални представители на Съветския съюз;
- интересува ни най-съвременната военна електроника и по-специално нейните апарати;
- готови сме добре да плащаме за тях и той вече знае точната ни цена;
- работим скрито-покрито, умело, внимателно, не го притискаме и не настояваме;
- не ни трябва много екземпляри от прибора, а само един за копиране.

От всичко това той сам може да си направи извода, че:

- не сме конкуренти на фирмата му;
- ако подобно производство бъде организирано в СССР, той не губи от това, а печели: ще нарасне търсенето и на неговата апаратура и може западните армии да поръчат нещо още по-скъпо и съвременно;
- продавайки ни само един екземпляр от уреда си, може лесно да го скрие от властите и полицията: едно не е сто или хиляда;
- накрая, на него са му напълно ясни нашите предложения, знае какво искаме и затова не се страхува от нас, разбира, че продажбата на уреда може да бъде квалифицирана като промишлен шпионаж, за който на Запад кой знае защо наказват по-малко.

На него са му ясни всички аспекти на сделката. С едно изречение аз му съобщих нашите интереси, условия и цени. Затова когато кимна с глава, съгласявайки се да се срещнем, каза съвсем ясно „да“ на съветското военно разузнаване. Разбира, че се занимаваме със забранена дейност и е съгласен да контактува с нас. Значи...

Моят кратък разговор по вербуването е горе-долу като да обясниш на младичка красива студентка, че си богат развратник и си готов щедро да плащаш за полови сношения с някое добро момиченце. И да ѝ покажеш парите и то колкото ще дадеш. И веднага да ѝ предложиш да се срещнете и да послушате музика насаме. Ако тя е съгласна, не са нужни повече приказки. Точно така се осъществяват мигновените масови вербувания по време на изложбите: това е интересно за нас, готови сме да платим, къде ще се срещнем?

От друга страна, ако целият ми разговор с него бъде записан на магнетофонна лента, няма абсолютно нищо криминално. Разгледахме уреда, казахме, че бихме искали да го купим, но това не е разрешено. А след това се върнах и предложих да пийнем вино вечерта.

Аз съм млад и неопитен. Засега ми прощават тези седем минути за вербуване. А всъщност мигновеното вербуване наистина трябва да стане за миг. С десетина думи. С едно изречение. С една хубава усмивка.

Вербуването трябва незабавно и сигурно да бъде скрито: трябва да обиколя стотина щанда, като говоря горе-долу едно и също, като се усмихвам горе-долу еднакво. Но без да вербувам. Ако ме следят, как да определят този един от стотината, който е казал „да“ на съветското военно разузнаване? Много сме на изложбата. Много вербуващи, много осигуряващи. Всеки прикрива вербуването си със стотици други срещи. На изложбата има хиляди хора. Поток. Водовъртеж. Шанхай. Иди, че следи всички, опитай само.

Новият човек трябва незабавно да се заведе надалеч. Още днес през нощта по-опитните ми другари ще осъществят срещи с новозавербуваните си агенти на територията на Франция, Италия, Западна Германия. Аз се срещам в Монтрьо. Някои осъществяват тайните си срещи в Базел, Цюрих, Люцерн. По-далеч от Женева! Още по-далеч! Това са само първите срещи. Вторите ще бъдат в Австрия, във Финландия, в САЩ. По-далеч от Швейцария! Още по-далеч!

Дълго прикривам следите. Осигуряват ме добре. Ако ме следяха, отдавна щяха да ме изгубят. Изпарих се. Няма ме. Разтворих се в огромните магазини. Загубих се в безкрайните подземни гаражи. Изплъзнах се в препълнения асансьор.

В багажника на една кола с дипломатически номер ме извеждат от Женева в Лозана. Това е първото осигуряване. Това са варягите от дипломатическата резидентура на ГРУ в Женева. Те не са ме виждали и не знаят за мен. Оставиха колата си с отворен багажник в подземния гараж в точно определено време и се махнаха. Такава е инструкцията. Те сигурно се досещат, че тяхното осигуряване някак си е свързано с изложбата. Но как? Нямаат право да надникнат в багажника на своята кола. Карат стремително по автострадата. Проверявали са не по-малко от четири часа дали не ни следят. Проверяват го и сега. Подземен

гараж в Лозана. Тъмно място с много етажи, стълби и изходи. Ако ги следят, дали следят и колата им? Сигурно не. Те имат хиляди неща да правят. Обикалят из града, извършват напълно необясними маневри. Връщат се при колата си и пътуват по-нататък. Отново спирания. Отново подземни гаражи. Самите не знаят дали има нещо в багажника им или вече няма. Там, разбира се, вече няма никой. Аз отдавна пътувам във влака. Във вагон без жълта черта над прозорците му. Втора класа. Сив вагон. Сив билет. Сив пътник. Пътувам надалеч. Слизам внезапно. Сменям влака. Отново пътувам. Изчезвам в подземните преходи, в блъсканицата, в подземията на пивниците, в тъмните пресечки. Това е нова страна за мен. Но аз я знам наизуст. Някой грижливо ми е подготвил всички пътища. Някой в продължение на месеци ги е търсил и ги е описвал. Някой безнадеждно е работил като хрътка, осигурявайки моето вербуване.

Съществуват само четири възможности, които могат да доведат до провал:

- ако ме следят;
- ако се контролират всички хора, с които се срещнах днес;
- ако моят нов приятел е провокатор на полицията или ако, изплашвайки се, е съобщил в полицията и сега е станал провокатор;
- ако на мястото на срещата напълно неочаквано ни познае някой и съобщи в полицията.

От четирите възможности трите отхвърлям. Първо, не ме следят. Второ, днес се срещнах с около стотина души. Да се контролира всеки от тях е невъзможно. Трето, мястото за срещата е избрано доста добре от женевските хрътки на ГРУ. Вероятността да се сблъскам с познати е почти изключена. Остава само новият ми приятел. Но и той лесно може да бъде проверен. През нощта експертите на ГРУ ще проверят доставения от него уред. Ако работи, значи приятелят ми не е свързан с полицията. Едва ли полицията ще плаща толкова скъпо с тайни, без да получава нищо в замяна.

Мястото на срещата е избрано доста добре. И то е подбирано от някой неизвестен — хрътка. Описвал го е. Доказвал е преимуществата му. Ако мястото не ми хареса, мога да се оплача на Младши лидера утре, след още един ден за това ще научи началникът на ГРУ и ще хвърли беднягата на женевския Навигатор. Но аз няма да се оплаквам. Мястото ми харесва. Хотелът трябва да бъде голям. Там никой на

никого не обръща внимание. Хотелът трябва да бъде добър, но да не е най-добрият. Всичко е подбрано именно така. Но най-главното, аз трябва да имам защитен наблюдателен пункт и да следя всичко, каквото става най-малко час преди началото на срещата. Имам такъв пункт. Ако приятелят е съобщил за срещата, ако полицията е готова да следи, то е възможно някакво подозрително движение покрай мястото на срещата.

Чакам в продължение на час. Но не се случва нищо подозрително. В 20:54 се появява той. Той е сам в жълтата кола, марка „Ауди 100“. Запомням регистрационния номер на колата му. Това е важен детайл. След него не пристига никой. Влиза в ресторанта, като се оглежда наляво и надясно. Много добър признак. Ако беше под защитата на полицията, нямаше да се оглежда. Съвсем непрофесионално е да се оглеждаш наляво и надясно, но аз няма да му го кажа. Ще има и други срещи. Него винаги ще го контролират. Нека да се озърта. Така сме по-спокойни. Значи не дружи с полицията.

В 21:03 напускам наблюдателния си пост и влизам в ресторанта.

Усмивваме се един на друг. Най-главното сега е да го успокоя, да му разкрия всичките си карти или да си дам вид, че съм разкрил всичките си карти. Човек се страхува само от неизвестността. Когато ситуацията е ясна, той от нищо не се страхува. А ако не се страхува, не прави и глупости.

— Не се каня да ви въвличам в никакви афери — в тази ситуация аз казвам „аз“, а не „ние“. Говоря от свое име, а не от името на организацията. Не знам защо, но това действа много по-добре на завербуваните агенти. Изглежда, че „ние“, „организация“ плашат човек. Искане му се да вярва, че за предателството му знаят само той и още един човек в целия свят. Само още един. Това не може да стане. Зад гърба ми е една свръхмощна структура. Но на мен ми е забранено да говоря „ние“. За това ме наказваха във Военно-дипломатическата академия.

— Готов съм да заплатя за вашия прибор. Той ми трябва. Но не настоявам.

— Защо решихте, че съм дошъл да работя с вас?

— Така ми се струва. Защо пък не? Пълна сигурност. Добри цени.

— Вие наистина ли сте готови да заплатите 120 000 долара?

— Да. 60 000 веднага. Само защото не се страхувате от мен. Другите 60 000 — щом проверя дали уредът работи.

— Кога ще можете да се убедите в това?

— След два дена.

— Къде ми е гаранцията, че ще ми дадете и другата половина от парите?

— Вие сте много ценен човек за мен. Смятам да получа от вас не само този уред. Защо да ви лъжа още на първата ни среща?

Гледа ме като се усмихва леко. Разбира, че съм прав. А аз гледам него, първия ми агент, завербуван в чужбина. Той продава сигурността на прекрасната си страна за тридесет сребърника. Това съвсем не ми харесва. Аз работя в добиването, просто защото нямам друг изход. Такава ми е съдбата. Ако не тук, то някъде другаде системата би намерила някаква жестока работа за мен. И ако се откажа, системата ще ме глътне. Аз съм зависим човек. Но ти, мръсничко, доброволно се натискаш да ни помагаш. Ако те бях срещнал, когато бях в Спецназ, щях, гадино такава, да ти изтъркам зъбите с пила. Изведнъж си припомням, че на агентите трябва да се усмихвам. И аз му се усмихвам.

— Вие не сте европейец?

— Не.

— Мисля, че не трябва да се срещаме във вашата страна, не трябва и в Швейцария. Какво мислите евентуално за Австрия?

— Отлична идея.

— След два дена ще ви срещна в Австрия. Ето тук — протягам му една картичка с адреса и изображението на хотела. — Ще платя всички ваши разходи. Включително и в нощния клуб.

Той се усмихва. Но аз не съм сигурен в значението на усмивката му: дали е доволен или е недоволен? Знам как да тълкувам значението на стотици най-различни усмивки. Но тук, в полумрака, не съм сигурен.

— Уредът с вас ли е?

— Да, в багажника на колата ми е.

— Ще карате към гората след мен и там ще го взема.

— Да не би да искате да ме убиеете?

— Бъдете благоразумен. На мен ми е нужен уредът — за какъв дявол ми е животът ти? Ти ми трябваш жив, продължавам си наум.

Нямам намерение да приключа с първия уред. Защо да те убивам? Готов съм да ти платя и милион. Само стока ми дай!

— Ако сте готов да ми плащате толкова много, значи вашата военна промишленост икономисва от това. Така ли е?

— Напълно правилно.

— За първия уред плащате 120 000, а икономисвате милиони.

— Правилно.

— В бъдеще ще ми платите милион, а ще икономисате сто милиона. Двеста. Триста.

— Точно така.

— Това е експлоатация! Не искам да работя така. Няма да ви продам уреда си за 120 000.

— Тогава го продайте на Запада за 5500. Ако някой го купи. Ако намерите купувач, който да ви плати повече от мен — ваша си работа. Не настоявам. А аз междувременно ще си купя почти същия уред в Белгия или в САЩ.

Това вече е блъф. Не можеш се промъкна в някоя голяма фирма. Ще ти смачкат ребрата. Аз нямам друг канал към приемниците на отразен лазерен лъч. Но се усмихвам спокойно. Щом не искаш, добре. Но ти не си монополист. Ще купя от друго място.

— Сметката, моля!

Той ме гледа в очите. Дълго ме гледа. След това се усмихва. Сега светлината пада върху лицето му и аз съм сигурен, че в усмивката му не се крие нищо лошо. И отново му се усмихвам.

Той взема един пакет от багажника на колата си и ми го подава.

— Не, не — махам с ръце. — По-добре е да не го пипам. Отнесете го в колата ми. (Ако се случи нещо, мога да кажа, че ти случайно си забравил пакета в колата ми. Никакъв шпионаж. Само разсеяност.)

Той влиза в колата ми (това разбира се, не е моята, а взета за мен под наем от онези, които ме осигуряват).

Вратата да се затвори отвътре. Такава е инструкцията. Уредът — под седалката. Разкопчавам жилетката си. Тя е специална жилетка. За транспортирането на пари. Поставям шест дебели пачки в ръцете му.

— Проверете ги. Ако след два дена ми донесете техническата документация, ще ви изплатя оставащите 60 000 и още 120 000 за документацията.

Той кимва с глава.
Стискам му ръката.
Отива към колата си. Форсирам и изчезвам в тъмнината.

Колко ли офицери от ГРУ ме осигуряват? Точно не знам. Но днес ме чакат още две срещи. Първо, полученият уред трябва колкото може по-бързо да се окаже извън стените на съветското посолство. Второ, трябва да върна взетата под наем кола и да си получа моята, дипломатическата.

След половин час сред топлата мъгла в една планинска просека срещам втория секретар на съветското посолство в Берлин. Има бяло „Пежо-504“. То едва се забелязва в гъстите парцаливи вълма на мъглата. Пакетът ми вече е опакован в плътно зелено брезентово чувалче, затворено и запечатано с два печата. Дипломатът е подполковник от ГРУ. Но и на него не му се полага да знае нито кой съм, нито какво има в пакета. Има заповед да ме срещне. Да вземе товара, да заключи вратите отвътре и — незабавно в Посолството. В момента, когато пакетът попадна в дипломатическата кола, той е в относителна безопасност. Веднага след като попадне зад каменната стена на посолството — тя е вече пълна.

Спирам колата врата до врата, отварям стъклото. Той вече е отворил своето. Приемай.

Висок светлокос човек е. Лицето му е сериозно. Гледайки упоритите гънки покрай устата му, мога без грешка да кажа, че вербува успешно. Без съмнение е варяг. Такива упорити момчета не работят дълго в осигуряването. Днешният ден е главозамайващ. Всички от женевската и бернската резидентура са се прехвърлили в осигуряването.

Нямаме право да говорим, още повече — на руски. Спираш, хвърляш товара, изчезваш. В този кратък миг той успява да ме разгледа. По някакви незабележими признаци разпознава в мен още зелената хрътка — измъчен от агентурно осигуряване, за пръв път опитал варяжския успех. Усмива ми се. Не казва нищо, само едва-едва помръдва устни. А аз го разбирам: желая ти успехи.

И — само червени огньове в бялата мъгла, само зъбатата му усмивка зад стъклото. Изчезна.

Чакам три минути. Сега той има преимущество. Сега той е с товар. След два часа край Интерлакен имам още една среща: да върна тази кола, да получа своята.

През тази нощ можеха да ме забележат във Фрибург и в Нюшател. Разсъмването посрещнах в Цюрих. Главното сега е: колкото може повече контакти. Можех да бъда забелязан в огромната библиотека, в магазина за оръжие, в пивницата, на гарата. Разговарях с мъже и с жени. Търсих една фирма, която реално съществува, но ми беше съвсем ненужна. Рових из адресните книги и търсех хора, изобщо неинтересни за нас. Казват, че лисицата по същия начин заличава следите си.

Късно вечерта пресякох границата край Брегенц. Полицейски контрол, кой знае защо, нямаше, но дори и да имаше, нима е разрешено някому да прави преглед на моята дипломатическа кола? Но ако, използвайки сила и нарушавайки Виенската конвенция от 1815 година, бяха прегледали багажа ми, щяха ли да намерят поне нещичко? Не. Онова, което е интересно, е вече в Москва на Ходинка, в огромното здание, наречено Аквариум. Докато аз заличавам следите, един специален самолет с въоръжени дипломатически куриери отдавна вече е откарал десетки плътни зелени запечатани чували, грижливо наредени в алуминиеви контейнери.

Австрийските полицаи ме поздравяват, усмихват се. Документите? Моля. Да направим оглед на колата? В никакъв случай! Но те изобщо нямат такова намерение. Един дебел добродушен чичко с пистолет на хълбока козирува: минавай.

Защо им е да се заяждат със съветски дипломат, с толкова простодушно, добро лице. Нима прилича на рошавите терористи, чиито фотографии са окачени край полицейския участък?

Бавно минавам под граничната бариера, като ги поздравявам. Аз не съм ви враг. Аз съм ви почти приятел. Ние извършихме масово вербуване, но сред агентите ни няма нито един гражданин на Швейцария, нито един гражданин на Австрия. Вашите ги вербуваме на други места. Колегите ми работят срещу Австрия от териториите на всички останали страни по света. А ние никога не злоупотребяваме с гостоприемството.

Гледам се в огледалото, а оттам ме поглежда сиво брадясало лице. Очите на човека от огледалото са червени, хлътнали. Той е много изморен.

— Слизай долу, напари кокалите си. Обръсни се. И на тепиха при командира.

— Защо?

— Не бой се, не е за лошо.

В сауната са трима мои приятели: 4-ти, 2-ри и 32-ри.

— Здравсти, братлета!

— Здравей, варяг!

Те, изглежда, отдавна са там. Почервенели са.

— Сядай, Витя! — и всичките цвелят. Знаят, че не мога да седя след двете денонощия зад волана. Самите те не седят. Лежат по корем.

— Искаш ли биричка, Витя?

— Има си хас...

Коля ми нашиба гърба и задника с брезовата метличка.

— Оправя ли кръвообращението ти?

— О-о-о... да.

— Хей, Витя, ама ти не заспивай, опасно е. По-добре биричка си пийни, Витя.

В голямата зала е подредена празнична маса. Столове липсват. Кой ще ти седне сега? Всички мълчат. Усмиват се. Появява се Навигаторът, след него като верен оръженосец, първият шифровчик.

— Няма да разгласявам подробности от преминалата операция. Нямам право. Но всички имаха успех. Някои имат по три вербувания. Някои — по две — Навигаторът се обръща към първия шифровчик и казва:

— Александър Иванович, прочети на личния състав онази част от шифровката, която ги засяга.

„До командира на дипломатическа резидентура 173-В, генерал-майор Голицин. Получих осемте контейнера дипломатическа поща, изпратена от вас от Женева, Берн и Париж. Първият анализ, извършен от 9-то Управление на информационната служба, е положителен. Това ни позволява да направим предварителния извод относно надеждността на всички лица, привлечени към сътрудничество. Началник на 1-во Управление на ГРУ, вице-адмирал Ефремов. Началник на 5-то направление на 1-во Управление на ГРУ, генерал-майор от артилерията Ляшко.“

Усмива се.

Чети по-нататък.

„Извършената от вас операция е едно от най-успешните масови вербувания през последните месеци. Поздравявам Вас и целия личен състав на резидентурата по повод значителните ви постижения. Заместник началник на Генералния щаб, началник на Второ главно управление, армейски генерал Ивашутин.“

Тапите изхвърчаха като залп. Златистото питие се надигна, заблестя. Бутилките са изпотени. Кофичките с леда — сребърни. Колко съм уморен! Как ми се пие! Как ми се спи.

Един по един — при командира.

И аз приближавам.

— Другарю генерал, поздравявам Ви. Много неща има Япония, много — и Америка, но от днес ние имаме всичко.

Той се усмива.

— Не всичко, но ходове към всичко. Ти защо не вербува и втори човек?

— Не знам, другарю генерал, страхувах се да не разваля всичко.

— Правилно си постъпил. Най-страшното в нашата работа е мнителността и излишното увлечение. И едно вербуване е твърде много. Поздравявам те.

— Благодаря, другарю генерал.

— Александър Иванович...

— Аз!

— Чети последната.

Първият шифровчик отново отваря папката си: „До генерал-майор Голицин. Благодаря за службата. Началник на Генералния щаб, армейски генерал Куликов.“

— Ура! — ревихме.

Командирът отново е сериозен. Вдига тържествено чашата...

Третият шифровчик ме събуди четири часа и половина след като докоснах буза до възглавницата. В стаята за почивка има осемнадесет походни легла. Някои вече са свободни. На останалите още спят другарите ми, онези, които днес имат втора операция.

— Виктор Андреевич, правилно ли Ви събудих? — шифровчикът гледа в списъка си.

Поглеждам часовника и кимвам.

Закуската сервират в голямата зала, още запазила аромата на шампанско. Не ми се яде. Вие ми се свят. Налагам си да изпия чаша студен сок и да изям парче бекон. А шифровчикът вече е на вратата:

— Младши лидерът Ви очаква. Разрешава да си вземете и кафето.

Очите на Младши лидера гледат и не виждат. Сигурно изобщо не е лягал.

— Нагласи добре жилетката с парите. Вратата в колата трябва да бъде непрекъснато заключена отвътре. В случай на неприятност искай среща със съветския консул. През нощта колата ти беше измита, проверена, регулирана, заредена, излишният километраж е изчистен. Маршрутът на движението и сигналите за сваляне от операция ще съгласуваш в групата по контрола. Това е всичко, желая ти късмет. Следващият!

Върнах се след две денонощия. Новият агент, който сега вече се нарича 173-B-41-706, донесе на срещата пълно техническо описание на уреда RS-77. Предаде ми списък на официалните лица, които контактуват с фирмата му и които биха могли по-късно да бъдат завербувани. За всеки от тях е съставено кратко лично досие със снимка, адрес и главното: с посочване на проявените слабости. Платих му 120 000 долара. Определих нова среща.

Данните, които е събрал по лична инициатива, ще донесе следващия път.

Получените документи ни икономисваха милиони и години.

След още осем дена аз получих поредното военно звание — майор от Генералния щаб.

Кой знае защо ми е тъжно. За пръв път в такъв ден не съм радостен. Когато командирът ми прочете шифровката, аз ревнах: „Служа на Съветския съюз!“ А наум си казах, държат се с мен така, както и с моя агент. Той получава стотици хиляди, а там горе икономисват милиони. Аз добивам тези милиони, а за награда ми дават алуминиева звездичка. Пък и нея дори нямам право да нося, криейки униформата си сред нафталина в гардероба.

Тъжно ми е. Не ме радват чиновете и ордени. Нещо ме мъчи. Не знам какво е? Главното е да скрия тъгата от чужди погледи. Ако оптимизмът в очите ми угасне, веднага ще бъде забелязано и ще бъдат взети мерки. Не знам какви, но ще бъдат взети. Това съвсем не ми е нужно.

Гледам в генералските очи и се усмихвам радостно и щастливо.

[1] НИИ — Научно-изследователски институт. Цифрите след буквите означават, че той е секретен. (Бел. пр.) ↑

X ГЛАВА

Когато спя, си покривам и главата, завивам се в одеялото, сякаш е кожух, по стар армейски навик. Несъзнателен рефлекс. Опит да запазя топлината чак до сутринта. Вече не спя в студени палатки, в мокри землянки, в замръзналата есенна гора. Но навикът да се завивам презглава ми е останал за цял живот.

Напоследък одеялото започна да ме плаши. Събуждайки се внезапно с гаден страх сред пълната тъмнина, аз се питам: дали не съм се събудил в ковчег. Внимателно докосвам с нос мекото, топло одеяло. Не ми прилича на ковчег. А може би са ме увили в платнище, а дъските на ковчег са малко по-нагоре? Бавно опипвам въздуха. Не, засега не съм в ковчег.

Сигурно така хората започват да полудяват. Така към тях се промъква безумието. А може отдавна вече да съм шизофреник, само че хората край мен не са ме разбрали? Напълно допустимо е. Да си луд съвсем не е толкова лошо, колкото може да изглежда отстрани. Ако утре ме омотаят в белите чаршафи и ме закарат в лудницата, няма да се съпротивявам и да се чудя. Там ми е мястото. Аз, разбира се, съм ненормален. Но кой край мен е нормален?

Около мен е пълна лудница. Безумие без никакъв изход. Защо Западът ни допуска със стотици и хиляди до себе си? Та ние сме шпиони. Нима не е ясно, че аз съм изпратен да му причиня тук максимална вреда? Защо не ме арестуват, не ме изгонят? Защо тези странни, неразбираеми западни хора никога не протестират? Откъде идва това робско покорство при тях? Може би всичките те са се побъркали? А може би всички ние сме безумни? Аз поне — съвсем сигурно. И ненапразно ми се привижда капак на ковчег. Ох, ненапразно. Това започна преди година и половина, след срещата с Кир.

Кир всички го познават. Кир е голям човек. Кир Лемзенко е бил в Рим, но е работил, разбира се, не само в Италия. Кир навсякъде е имал успех. Особено във Франция. Римският дипломатически резидент на ГРУ генерал-майор Кир Гаврилович Лемзенко имаше невероятна

власт. Затова го наричаха „римския папа“. Сега е генерал-полковник. Сега е в административния отдел на Централния комитет на партията. Сега от името на партията контролира и ГРУ, и КГБ.

Преди година и половина, когато минах през комисията по излизането в ГРУ, Кир ме повика. На петминутен разговор. Той приема всички: и офицерите от КГБ, и офицерите от ГРУ. Всички, които отиват да добиват. Кир утвърждава всички. Или не. Кир е велик. Кой познава Кир? Всички го познават. Съдбата на който и да е офицер от ГРУ и КГБ е в ръцете му.

„Старият площад“^[1]. Паметникът на гренадирите. Наоколо — милиция. Хора с цивилни дрехи. На групи. Сиви шлифери. Тежки погледи. Вход № 6. Покажете партийния си билет. Суворов — чете младши офицерът облечен със синя униформа. Виктор Андреевич — обажда се втори, като открива фамилията ми в кратък списък. Да — чува се първият. Трети ме придружава по коридора. Тук, моля, Виктор Андреевич. На него, охраната, не му се полага да знае кой е Виктор Андреевич Суворов. Той знае само, че този Суворов е поканен на разговор в Централния комитет. С него ще говорят на седми етаж. В стая 788. Охраната е любезна. Тук, моля.

Ето ги коридорите на властта. Сводести тавани, под които са вървели Сталин и Хрущов. Под които върви и Брежнев. Централният комитет е като цял град. Централният комитет — това е държава в центъра на Москва. Както Ватикана в центъра на Рим.

В Централния комитет винаги нещо се строи. Десетки здания са съединени едно с друго и всички свободни дворчета и преходи се застрояват с все по-нови бели стъклени небостъргачи. Странно — от „Стария площад“ тези белоснежни здания почти не се виждат. По-точно, виждат се, но не бият на очи. Към „Стария площад“ гледат огромните прозорци на сивите дореволюционни здания, съединени в една непрекъсната верига. Отвътре кварталът на Централния комитет не е толкова суров и мрачен. Там са се омесили всички архитектурни стилове.

Тук, моля. Ослепителна чистота. Червени килими. Дръжките на вратите — от полиран бронз. Страшно да ти стане да хванеш подобна дръжка с ръка да не я изцапаш. Асансьорите са безшумни.

Почакайте тук. Пред мен е един огромен прозорец. Там, зад него, се виждат тесните преки на Замоскворечието, там е и белият корпус на

хотел „Русия“, позлатените куполи на църквите — разрушени и отново изградени заради чуждите туристи. Там, зад прозореца, е грамадата на Военно-инженерната академия. Там, зад прозореца, са яркото слънце и гълъбите по стрехите, а мен ме чака Кир.

— Влезте, моля.

Кабинетът му е широк. Едната му стена е от стъкло. Има изглед към сбирното от зелени железни покриви на квартала на ЦК. Останалите стени са светло-сиви. Подът е постлан с килими — сива мека вълна. Масата е голяма, без никакви документи по нея. Една голяма каса. Няма нищо повече.

— Добро утро, Виктор Андреевич — любезен е.

— Добро утро, Кир Гаврилович.

Той не обича да го наричат генерал. А може и да обича, но не го показва. Както и да е, наредено ми е да отговарям „Кир Гаврилович“, а не „другарю генерал“. Ама че име? По фамилия — украинец, а името му — на асирийски завоевател. Как може в Централния комитет да се държи човек с такова име? А може и името му да не е антисъветско, а обратното — съветско? След революцията правоверните марксисти какви ли не имена бяха измислили на децата си: Владлен — Владимир Ленин, Сталина, Искра, Ким — Комунистически интернационал на младежите. Ама че работа. И Кир е от същия сорт. Кир — това е комунистически Интернационал.

— Седнете, Виктор Андреевич. Как сте?

— Благодаря, Кир Гаврилович. Добре.

Той е съвсем дребен човек. Косата му тук-там е побеляла. В лицето му няма абсолютно нищо забележително. Като го срещнеш на улицата — дори няма да се обърнеш, дори няма да притаиш дъх, дори сърцето ти няма да затупка. Костюмът му е най-обикновен, сив раиран. Ушит е естествено майсторски. Но това е и всичко. Много прилича на обикновен човек. Но си е Кир!

Чакам от него надути фрази: „Ръководството на ГРУ и Централният комитет са ви оказали огромно доверие...“ Но липсват подобни фрази за предните граници на борбата с капитализма, за дълга на съветския разузнавач, за всепобеждаващите идеи. Той просто разглежда лицето ми. Като доктор — мълчаливо и внимателно.

— Знаете ли, Виктор Андреевич, в ГРУ и в КГБ много рядко се появяват хора, които бягат на Запад.

Кимвам.

— Всичките те са нещастни. Това не е пропаганда. Шестдесет и пет процента от невъзвращенците на КГБ и ГРУ се връщат разкаяни. Ние ги разстрелваме. Те го знаят и въпреки всичко се връщат. Онези, които не се връщат в Съветския съюз по собствено желание, завършват живота си със самоубийство, пропиват се, отиват на дъното. Защо?

— Те са предали социалистическата си родина. Мъчи ги съвестта. Загубили са приятели, роднини, език...

— Това не е главното, Виктор Андреевич. Има по-сериозни причини. Тук, в Съветския съюз, всеки от нас е член на висшата класа. Всеки, дори най-незначителният офицер от ГРУ, е свръхчовек по отношение на останалите. Докато сте в нашата система, вие притежавате колосални привилегии в сравнение с останалото население на страната. Когато си млад, здрав, имаш власт и привилегии — забравяш всичко това. Но си спомняш за него, когато нищо вече не може да се върне. Някои от тях бягат на Запад с надеждата за великолепна кола, къща с басейн, пари. И Западът наистина им плаща много. Но получавайки мерцедеса и собствения басейн, предателят изведнъж забелязва, че всички край него са с хубави коли и басейни. Той изведнъж започва да се чувства като мравка в тълпа от също толкова богати мравки. Изведнъж губи чувството си на превъзходство над заобикалящите го. Става обикновен, такъв, каквито са и всички. Дори ако вражеското разузнаване вземе този предател на служба, той пак не намира загубеното си чувство на превъзходство над заобикалящите го, защото да служиш на Запад в разузнаването, не се смята за висша чест и почит. Правителствен чиновник, дребна риба и нищо повече.

— Никога не съм мислил за това...

— А ти мисли за това. Винаги мисли. Богатството е нещо относително. Ако караш лада из Москва, по теб се заглеждат много красиви момичета. Ако из Париж караш някой дълъг ситроен — никой не те и поглежда. Всичко е относително. Лейтенантът е цар и бог в Далечния Изток, господар на живота, властелин. Полковникът в Москва е пионка, защото край него има хиляди други полковници. Предадеш ли, ще загубиш всичко. И ще си спомниш, че някога си принадлежал към могъща организация, бил си един необикновен човек, издигнат над милиони други. Предадеш ли, ще се почувстваш

като сиво, незабележимо нищожество, такова както и всички заобикалящи те. Капитализмът дава пари, но не дава власт и почести. Сред нас попадат някои особено хитри хора, които не заминават на Запад, а остават, като тайно продават нашите тайни. Те имат парите на капитализма и се ползват от положението на свръхчовек, което им го дава социализмът. Но ние бързо откриваме подобни хора и ги унищожаваме...

— Знам. Пенковски...

— Не само. Пенковски е известен по целия свят. Мнозина са неизвестни. Владимир Константинов, например. Той се върна в отпуск в Москва, а попадна право в следствието. Уликите срещу него бяха безспорни. Смъртно наказание.

— Изгориха ли го?

— Не. Той помоли да не го убиват.

— И не го убиха?

— Не, не го убиха. Но веднъж сладко си заспа в килията, а се събуди в ковчег. Дълбоко под земята. Той помоли да не го убиват и не го убиха. Но ковчегата са задължени да го закопаят, такава е инструкцията. Тръгвай, Виктор Андреевич. Желая ти успехи. И помни, че в ГРУ нивото на предателството е много по-ниско, отколкото в КГБ. Пази тази добра традиция.

В Мюнхен вали сняг. Небето е лилаво. И още насипва от снежния оловносив облак. Бюргерите бързат. Крийт носове в яките. Елхи. Навсякъде наоколо — елхи. Край уличните лампи снежинките са по-гъсти, по-едри. Снегът прикрива мръсотията и сивотата на цивилизацията. Всичко е чисто, всичко е без мръсните петна, дори покривът на Дойче Банк. Тихо и топло е, когато вали сняг. Ако се вслушаш, може да чуеш шумоленето на белите меки кристалчета. Хора, слушайте как пада снегът! Хей, бюргери, накъде сте се забързали така? Спрете. Чисто и тихо е. Нито пронизващ вятър, нито скърцане на спирачки, само тишина над белия град.

... Меки, топли снежинки падат по лицето ми. Обичам ги. Не се пазя от тях. Снегът понякога бode, снегът понякога е твърд и грапав. Но днес не е такъв. Днес от небето пада добър сняг и аз не крия лицето си от него.

От гарата — на Мариенплац. Заличавам следите. Не ме следят. Но съм длъжен да замаскирам следите. По-добро време за това не може да се измисли. Майор от ГРУ 173-В-41. Заличавам следите след срещата си с приятеля № 173-В-41-706. Срещата я направих в Хамбург. Там някакъв младеж — хрътка от бонската дипломатическа резидентура на ГРУ, прие получените от мен документи. В Мюнхен само заличавам следите. По преки, по пресечки — и все по-надалеч в снежната мъгла. Понякога мога да бъда видян там, където има много хора. В безкрайните лабиринти на пивницата, където някога се е родила партията на Хитлер. Това не е пивница. Това е един истински град с улици и площади. С безкрайни редици от маси. Със стотици хора. Това е една цяла независима бирена държава, такава, каквито са Ватиканът в Рим и Централният комитет в Москва.

По-нататък, по-нататък край масите, зад ъгъла, после — зад другия. Тук ще изчакам малко в тъмната ниша. Кой ще се появи след мен? Тук, в огромното дъбово кресло в черната ниша, сигурно е сядал Гьоринг. А сега седя аз с огромна бирена халба. Това е моята работа. Кой ще мине край мен? Кой излезе след мен? Не ме ли търсят нечий

очи, изгубили сивия ми гръб в този водовъртеж, в този полумрак, в изпаренията на пивницата? Май няма никой. Тогава — отново на улицата. В тесните пресечки. В синкавата виелица.

Във Виена е другарят Шелепин. Пътьом. Той отива в Женева на заседанието на сесията на Международната организация на труда. Другарят Шелепин е ръководител на съветските профсъюзи. Другарят Шелепин е член на Политбюро. Другарят Шелепин е звезда от първа величина. Но не изгряваща, а залязваща. Беше време, когато другарят Шелепин беше (тайно) заместник-председател на КГБ и едновременно (явно) вице-президент на Международната федерация на демократичната младеж. Другарят Шелепин организираше манифестациите за мир и дружба между народите. На неговата съвест са грандиозните манифестации в защита на мира. Милиони глупаци следваха другаря Шелепин. Крещяха, искаха мир, разоръжаване, справедливост. За това го издигнаха в ранг председател на КГБ. Той управляваше рязко и твърдо. Управляваше половината свят, включително и демократичната младеж, искаща мир. Но не успя да се задържи. Сега другарят Шелепин управлява съветските профсъюзи. Нашите профсъюзи са също КГБ, но не цялото КГБ, а само негов филиал. И затова посолството не се отнася с особено уважение към високия гост. Като си тръгнал за Женева, заминавай, не спирай. На всички им е ясно, че другарят Шелепин се е понесъл надолу. Беше председател на КГБ, а сега е само водач на профсъюзите. Ако е започнало слизането надолу, вече с нищо не можеш го задържа.

Цялото посолство знае, че Железният Шурик се напива до пълно обезумяване. Лидерът на съветския пролетариат псува гнусно на майка. Бие чистачките. Изхвърли един тежък кристален пепелник през прозореца и повреди покрива на лимузината на кубинския посланик. Сам си знае, че му е дошъл краят. Бившият водач на КГБ се прощава с властта. Буйствува.

Сблъсках се с него в коридора. Лицето му е разплуто и набръчкано, съвсем различно от онова, което ни се усмихва от портретите. Пък и аз го познах, само защото беше пиян (никой не се осмелява да ходи така из посолството), пък и с охрана. Кого друго ще съпровождат петима телохранители? Лицата им са като каменни,

както му е и редът. За телохранители избират такива, които не са се научили да се смеят. Крачат важно. Селски момчета, издигнати до върха на властта. Те естествено не разбират, че ако падането е започнало, не можеш го спря.

И само на устните на старшия от групата телохранители има едва доловима усмивка. Устните му се кривят едва забележимо. Тази усмивчица не може да ме излъже: той не пази другаря Шелепин от враговете на народа, той следи другарят Шелепин — вождът на най-съзнателната революционна класа — да не избяга. Ако другарят Шелепин побегне, началникът на охраната ще използва пистолета си. И то — в тила. Между ушите. За да не избяга другарят Шелепин много надалеч. И другарят Шелепин — залязваща звезда от първа величина, знае, че началникът на охраната не е негов телохранител, а конвой. Знае Шелепин, че на началника на охраната е дадена съответната инструкция. И аз го знам.

Ех, ако ми бяха дали на мен такава инструкция!

— Деза!^[2]

Навигаторът е суров. Мълча. Какво да кажеш при подобно заявление? В ръцете му е шифровка. Приятелят с номер Седемстотин и шест е започнал да произвежда деза. Ако се анализират получените от него документи, не е възможно да бъде открит опитът за измама на ГРУ. Но всеки документ, всеки уред, всеки образец от въоръжение ГРУ купува в по няколко екземпляра в различни части на света. Информацията за намаляването на шумовете в редукторите на атомните подводници от типа „Джордж Вашингтон“ беше получена в ГРУ чрез дипломатическия резидент в Уругвай, а пълната техническа информация за тези подводници — от нелегални на ГРУ чрез Белгия. Еднаквите парченца информация се сравняват. Това се прави винаги, с всеки документ, с всяко парченце информация. Опитай се да прибавиш нещо от себе си, опитай се да скриеш нещо — службата за информация ще го открие. Точно това се беше случило сега с моя приятел от изложбата, чийто номер беше 173-B-41-706.

Всичко вървеше добре. Но в последния документ, получен от него, липсват три страници. Страниците са важни и са махнати по такъв начин, че да е невъзможно да се открие, че някога са били там. Само сравняването с подобен документ, получен може би чрез Алжир или Ирландия, дава основание за твърдението, че се опитват да ни излъжат, фалшифицирането е изпълнено майсторски. Направено е от експерти. Значи Седемстотин и шести е под пълен контрол. Дали сам е отишъл в полицията със самопризнание или са го хванали, няма значение. Главното е, че той е под контрол.

— Ще заповядате ли да премахна Седемстотин и шести?

Навигаторът скочи от фотьойла:

— Събуди се, майоре! Побърка ли се? Или си прекалил с четенето на булевардна литература? Ако ти предадеш — ще те убием, ще бъде урок за всички останали. А ако бъде убит някой почтен буржоа, собственик на фирма — за кого ще е урок? Кой знае, че той е бил свързан с нас? Бих го убил, ако беше опасен. Но той не знае

абсолютно нищо за нас. Той дори не знае с КГБ ли е работил или с ГРУ. Ние не сме му давали такава информация. Единствената тайна, която притежава е: Виктор Суворов е шпионин. Но това го знае цял свят. Голямо е изкушението да го убием. Много разузнавания точно така и постъпват. Въвличат се в тайната война и забравят главната си задача — да добиват тайни. На нас тайни са ни нужни. Както на един здрав мъж са му нужни половите сношения. Запомни, майоре, че само слабият, глупавият, несигурният в себе си мъж убива и насилва жени. Умното, силното, сигурното в себе си разузнаване не преследва агентурата, както се преследва жена. На един умен мъж жените не му дават мира, сами увисват на шията му. Мъж, който има стотици жени, не отмъщава на една, дори и да му е изменила, по простата причина, че няма кога да се занимава с това. Той си има сума момичета. Между другото, имаш ли нещо в запас?

— Имате предвид нови приятели?

— Само това и имам предвид! — ядосва се изведнъж той.

Навигаторът естествено знае, че освен Седемстотин и шести аз нямам никакви приятели, както и какъвто и да е намек за някакво интересно запознанство. Зададе въпроса само, за да ми натика носа в калта.

— Не, другарю генерал, нямам нищо в запас.

— В осигуряването!

— Слушам, в осигуряването!

Направих още една среща със Седемстотин и шести. Той е под контрол, но съвсем не е задължително да му се покаже, че ГРУ знае за това.

Правя срещата както винаги. Разплащам се. Казвам му, че засега неговите материали не са ни нужни. Ще се срещнем след година. Възможно е да се появи поръчка. След година под какъвто и да е предлог ще го изкарат в консервация. В резервната мрежа. Чакай сигнал. С това се прекратява и връзката с него: чакай, когато с теб ще се свърже някой особено важен нелегален! Има да си чакат и той, и полицията. Нищо няма да дочакате! Това, което направих, се нарича „прекъсване под формата на консервация“. От него получихме много нужни уреди. Чрез него икономисахме милиони. Материалът му, когато още беше от първо качество, също се използваше за проверката на някой друг. А сега довиждане. Чакайте поредния сигнал. Чакайте особено важната среща.

Със Седемстотин и шести нямам никакви проблеми. Но самият аз какво да правя сега? Отново започва кучешкият живот. Отново ще съм хрътка. Отново безпросветното агентурно осигуряване. А вие, Виктор Андреевич, какво бихте искали? Като не можете да работите самостоятелно, поработете за другите.

Отново съм в осигуряването. Отново съм напълно подчинен на Младши лидера и съм лишен от правото да се срещам с Навигатора лично. За такива като мен той няма време. Наистина и онези, които имат успехи, също понякога работят в агентурното осигуряване. Но им се случва само по време на масово осигуряване, когато цялата резидентура е изкарвана за извършването на някакви операции, чиито смисъл е тайна за нас. А понякога ги привличат за осигуряването на операции на нелегалните резидентури на ГРУ. Това е друго нещо. Да осигуряваш нелегалните е почетно. Да осигуряваш нелегалните е съвсем друго нещо. Но нас, хрътките, ни пращат много рядко за осигуряване на нелегалните. За нас е оставена една тежка неблагодарна работа: голям риск, куп загубено време и никакви почести. Простото агентурно осигуряване не се смята за работа. Нещо като секретарка-машинописка на някой велик писател. Нито пари, нито почести. Но опитай само да сгреша!

Работата ми днес е точно такава. Отивам на излет в планините. Времето сега съвсем не е за излети. Сезонът не е подходящ! Но аз трябва да бъда в планините. Ако нас ни следяха, ако ни арестуваха и гонеха, щях да измисля някакъв по-умен повод за това. Но във Великобритания рядко ни закачат, почти никога в САЩ, а в другите страни към нас — шпионите — се отнасят доброжелателно. Затова няма нужда да измислям нещо по-оригинално. Излет. Това е достатъчно. Едва ли някой отива сам на излет. Но нима някой се интересува какво прави през работно време един съветски дипломат?

В багажника на колата ми има противотанков гранатомет РПГ-7 и пет гранати за него. Всичко това е грижливо опаковано. Всичко това трябва да оставя в едно скривалище. Гранатометът тежи 6 кг. Всяка граната — 2 кг и 200 г. Плюс опаковката. Общо — над 20 кг в един дълъг, сив пакет. Кому е нужен този гранатомет? Не знам. Ще го зароя в планината. Ще го скрия в едно скривалище, което подбих шест дена. Някой на някого по някое време ще предаде описанието на това скривалище и тайните белези, по които може съвсем лесно да бъде

открито. Получателят винаги получава описанието на скривалището, чак след като материалът е сложен в него. Следователно, дори и да иска да ни продаде на полицията, няма да може да го стори. Получателят ще получи описанието и ще побърза към мястото, но аз отдавна няма да съм там. Тъй че аз, моята дипломатическа резидентура, съветското военно разузнаване, целият Съветски съюз — ние нямаме отношение към него. Гранатометът си е лежал в земята — това е всичко. Може би той винаги си е бил там? Може би от деня на създаването на Земята мястото му е било все там? Няма страшно, че гранатометът е съветски. Може американците да са го пленили във Виетнам и да го крият в Алпите?

Кому е нужен този гранатомет? Убийте ни, но не знаем. Ясно, че не е резерв в случай на война. За дългосрочно съхраняване се използват тежки контейнери, а тук опаковката е съвсем лека. Значи някой ще го вземе в близките дни. Не е изключено в близките дни да бъде използван. Иначе ще се наложи дълго да бъде пазен. Това е опасно. Дявол да го вземе, та аз сега творя историята. Може би този гранатомет ще промени историята на човечеството в съвсем неочаквана посока? РПГ-7 е мощно оръжие, леко и просто. Всички лидери на Запада се крият зад непробиваеми от куршуми стъкла. А ако, господа, ви треснем с ПГ-7В? Нито една бронирана лимузина няма да издържи. Можем да я цапардосаме от 300 метра. Ама че вой ще има! Интересно в кого ли се е прицелило ГРУ? За кого са предназначени петте гранати? За държавен глава? За някой генерал? За римския папа? Но нали може да цапардоса само бронирана лимузина? Някой защитник на околната среда може — в знак на протест — да удари по цистерна с отровен газ или по ядрен реактор. Някой защитник на мира може да издебне конвой с американски атомни бойни глави и да натисне спусъка. Ще се вдигне шум по целия свят. Атомен взрив естествено няма да има, но вестниците така ще завият, че на Запада ще му се наложи да се разоръжава.

Аз се въртя из пресечките, често сменям скоростта, излизам на автомагистралата и отново свивам по съвсем незабележими полски пътища. Кой ме следи? Струва ми се, че никой. На кого съм потрябвал? На никого. Сам съм. Аз съм на един тесен път в гъста гора. Над главата ми шумят дърветата. Оставих колата в края на тесния път. Тук понякога туристите оставят колите си.

Седя на една височинка в еловата горичка и наблюдавам отдалеч колата си. Не съм бил следен. Гарантирам го. Но е възможно полицията да е монтирала в колата ми радиомаяк, който сега им подава сигнали за моето местоположение. Те може би не са ме следили, както обикновено, а са поддържали голяма дистанция? Ако е така, скоро някой трябва да се появи край моята кола. Наоколо са гората и планините. Могат да се появят, като използват само един път. Но той е под контрола ми. Малко ще се позачудят край колата ми, ще се помъчат да съобразят накъде съм тръгнал. Тогава аз ще взема скъпоценния си пакет, ще направя един голям кръг в гората и ще се върна при колата си, когато вече няма никой там. Ще затворя вратата отвътре и ще започна да обикалям из гори и планини. А после ще се върна в посолството и на следващия ден ще повторя всичко от началото.

Гледам отново часовника си: минаха тридесет минути. Никой не се появи край колата ми. Тук само боровете шумят. Опаковката с гранатомета можеше да я оставя в колата и сега, убеден, че не ме следят, да се върна там, да взема товара и да тръгна към планината. Но нашата техника е друга.

Седя още няколко минути в храстите, като се вслушвам в горските шумове. Няма никой. Обувам гумени ботуши, на главата си слагам каскет с добродушния британски лъв и мятам раницата на рамо: нека ме мислят за турист. В ръцете си държа пура. Аз естествено не пуша. Преди много години ми забраниха да го правя. Но ароматната пура е винаги с мен. Крайчето ѝ трябва да се отчупи, да се разтърка тютюнът между пръстите и да се пръсне наоколо. Това е моят поздрав за вашите кученца. Дълго бродя през храстите, стигам до един ручей и тръгвам по водата срещу течението. Няма следене. Но може би след няколко часа те ще пристигнат тук с кучета, с хеликоптери?

Жалко, че опаковката на гранатомета има твърде необикновена форма. Ако някой види, че от раницата ми стърчи такъв странен, увит с гума детайл, непременно ще се сети, че върша черната работа в ГРУ, че неблагодарното осигуряване ми е наказанието за моята некадърност сам да намирам пътища към тайните.

Пътят ми е дълъг. С крачетата, с крачетата, като в Спецназ. Все нагоре по ручея. На революционните отряди на борците за свобода е нужно оръжие за свалянето на капиталистическото робство. Възможно

е гранатометът да бъде взет от италиански или германски момчета и да бъде използван за нанасяне на пореден удар по гниеция капитализъм.

Дълъг е пътят. Достатъчно време за гимнастика на ума. Какво да измисля, за да ме сложат на самостоятелна работа? Да взема да напиша рапорт до началника на 5-то направление на 1-во Управление и да предложа нещо оригинално? Нека например италианските или германските момчета да отвлекат президента или министъра на отбраната. Това е добре за тях, за техните революционни цели, за повишаване на революционната съзнателност на масите. Отвлеченият да го съди революционният им трибунал. Да го екзекутират. Но преди екзекуцията му ние бихме могли да поговорим с него: с пила по зъбите — казвай, гадино такава, тайните!

Бродя по водата, като се усмихвам на фантазиите си. Естествено никога няма да предложа подобно нещо. Това е неблагодарна работа — да даваш съвети. Никога не си спомнят онези, които са дали идеята. Награждават не инициаторите, а изпълнителите. Идеята е проста. И без мен ще стигнат до нея. Може да се измисли нещо такова, където бих бил не само инициатор, но и изпълнител. Идеята не трябва да бъде обща, а да е конкретна. Преди да я разкажа на командира, трябва да подготвя хиляди подробности. Преди да я разкажа, трябва да бъда свързан изцяло с нея така, че да не мога да бъда изтикан встрани, като оставя провеждането на операцията на по-опитните асове.

Чистият планински поток ромоли под краката ми. Понякога, излизам на брега, за да заобиколя някой водопад. Тогава отново отчупвам парченце от пурата, стривам тютюна с ръце и го разпръсквам. Стъпвам само по камъните, без да оставям следи.

Ето мястото, избрано от мен, одобрено от Младши лидера на резидентурата и утвърдено от началника на 1-во Управление на ГРУ. Скривалището не е пещера и не е таен склад. Съвсем не. Скривалището е място, което лесно може да бъде открито от онзи, комуто се полага, и което е много трудно за откриване от онзи, комуто това не се полага. Скривалището е място, където нашият товар не може да бъде открит случайно, където той не може да пострада от стихийните бедствия.

Подбраното от мен скривалище отговаря на тези изисквания. То е избрано в планините, далеч от човешкото жилище. Това място е една пролука между скалите. Това място е скрито от непроходим гъсталак

от бодливи храсти. Тук не идват туристи. Тук не играят любопитни деца. Тук никога няма да има строителство. Мястото не би могло да бъде засегнато от свлачища и наводнения. А е лесно за откриване. Ако знаеш как да търсиш. Ето високоволтната линия на далекопровода, закрепена на гигантски метални подпори. От подпора №042 трябва да се върви в посока към подпора № 041. Като се стигне до мястото, където проводниците са най-увиснали, да се завие вляво. По-нататък да се изминат тридесет метра в посока, точно перпендикулярна на линиите на далекопровода. Бодли драскат лицето ви ли? Това е нищо. Ето в храстите купчина камъни и черни въглени от огън, горял тук преди много години. Оттук десет крачки вдясно. Да се промъкнем в пролуката. Пак — купчина камъни. Това именно е скривалището. Не много приятно място. Влажно, мрачно. Бодли. Миналия път, когато го открих, нахвърлях най-различни боклуци, които намерих наблизо: ръждясала консервна кутия, бутилка, кълбо проводници. Това е, за да не хрумне някому да си прави пикник тук.

Оглеждам още веднъж всичко, което ме заобикаля. От момента на първото ми появяване нищо не се е променило. Дори консервната кутия е на старото си място. Дълго се вслушвам в шума на вятъра по върховете на планините. Няма никой. Свляям раницата от рамената си, дошла ми е до гуша през дългия път. Предлагах на командира да закопая гранатомета в земята, но той заповяда да го затрупам с камъни, като избирам по-тежки. А освен това предлагах да се хване някоя бездомна котка, да се докара тук и да бъде жертвувана за интересите на световния пролетариат. Останките й ще пропъдят и ловци, и туристи, и любовни двойки, търсещи закътани места. Това предложение също не беше утвърдено. Първият заместник на командира заповяда да се използва течността „ЗРГ, вариант 4“. Моето шишенце е малко, но миризмата от него ще остане дълго време. „ЗРГ, вариант 4“ е миризма на изгоряла гума, която ще се разнася тук няколко седмици, ще пропъжда неканените гости и ще гарантира самота на получателите на моя колет. Е, успех, безстрашни борци за свобода и социална справедливост. Вслушвам се в шума на вятъра и като предпазлив звяр пропълзвам между скалите.

Вече познавам прилично Западна Европа. Както доброто ловджийско куче познава съседната гора. Бих могъл да работя като екскурзовод в Амстердам или Хамбург: погледнете надясно, погледнете наляво. Виена също познавам добре, но не толкова, колкото например Цюрих. Това е разбираемо: не върти любов там, където живееш. Ясно е, че колегите ми от Рим, Бон, Париж и Женева познават Виена по-добре от мен. Те работят тук, идвайки „на гастроли“. А пък аз гастролирам там. Системата е еднаква за всички. Всички имаме еднаква тактика: да не си разваляме отношенията с местните власти, ако операцията може да бъде проведена някъде много надалеч.

Днес работя в Базел. Не работя сам. Осигурявам. Базел е пресечната точка за Германия, Франция и Швейцария. Базел е много удобно място. Уникално място. Кръстопът. Бил си в Базел и изчезваш. Тук е лесно да изчезнеш. Много лесно.

Седя в едно неголямо ресторантче точно срещу гарата. Изобщо е трудно да се каже ресторант или пивница е. Залата е разделена на две, от едната страна е ресторантът. Съвсем малък е. На масите му има червени покривчици. От другата страна е пивницата. Дъбови маси без всякакви покривки. Аз седя тук. Върху тъмното дърво на масата е изрязан орнамент и дата „1932“. Значи тази маса е била тук още преди Хитлер. Добре е да си швейцарец. Границата с Германия минава ей там. Направо по улицата. А война никога не е имало.

Една симпатична дребна госпожица слага пред мен върху чисто картонено кръгче халбата с бира. Откъде тя, едрогърдестата, да знае, че вече съм на бойна нога. Че секундите тракат в главата ми, че тук не седя случайно и съм в такава позиция, че да мога да видя големия часовник на сградата на гарата. Откъде да знае, че по този часовник се ориентира още някой, когото не познавам и няма никога да го познавам. Откъде да знае, че краищата на пръстите ми вече са намазани с крем ММП и затова не оставят отпечатъци. Откъде да знае, че в джоба ми има една обикновена порцеланова дръжка като тези, дето висят в тоалетните. Дръпваш — и водата изтича. Дръжката е

направена в Института по маскировка на ГРУ. Вътре в нея има контейнер. Там може да е описанието на някакво скривалище или пари, злато и дявол знае още какво. Не знам какво има в контейнера. Но точно след седем минути аз ще вляза в тоалетната и в предпоследната кабина ще сваля дръжката от верижката, а на нейното място ще окача тази, която е в джоба ми. Някой, който сега също гледа към гаровия часовник, ще влезе след мен в кабината, ще свали дръжката с контейнера, а на нейно място ще закачи обикновена. В момента е в джоба му. Всичките три дръжки са като близнаци. Не можеш ги различи. Не току-така работи Институтът по маскировка.

Стрелката на големия часовник едва трепна. Още шест минути. Край гарата има голямо строителство. Или нея я разширяват, или строят хотел. Под скелето прозира едно изящно съоръжение — нещо като кула. Стените са от кафеникав метал, прозорците също са тъмни, почти кафяви. Високо в небето се виждат работници с оранжеви каски — маймунките на стоманените джунгли. А по стрехите — гълъби. Ето един гълъб, който бавно и съсредоточено убива своя другар. С клюн в тила — цак, цак. Почака мъничко. И отново с клюн в тила. Отвратителна птица е гълъбът. Нито ястребите, нито вълците, нито крокодилите убиват за развлечение. Гълъбите убиват само затова. Убиват събратята си за едното развлечение. Убиват много бавно, разтягайки удоволствието.

Ех, да имах в ръце автомат „Калашников“. Щях да натисна предпазителя надолу, за автоматичен огън. Затворът ще издърпам рязко назад и такъв грохот би огласил гаровия площад на полусъннения Базел. Бих пратил една дълга преливаща се автоматична поредица по гълъба-убиец. Щях да го размажа, да го разпердушина с оловото. Щях да го превърна в топка от пера и кръв, но нямам автомат. Не съм в Спецназ, а в агентурното добиване. Жалко. Наистина бих го убил и нямаше да си помисля, че като спасявам слабия гълъб от сигурна смърт, спасявам също и убиеца. Нравът на всички е един и същ. Гълъбов. Ще дойде на себе си. Ще си почине. Ще намери някой, който е по-слаб и ще започне да го чука с клюна си по тила. Знае, гадината му, къде да удря. Професионалист — като палач от НКВД. Гълъбът е отвратителна птица. А има хора, които смятат този хладнокръвен убиец за символ на мира. По-добре щеше да бъде крокодила или анакондата да направят символ. Мирна животинка е анакондата. Убива само за храна. А

похапне ли си, спи. Не намира наслада в мъченията. И не убива събратята си.

Слабият гълъб на стряхата разпери крила. Главата му съвсем увисна. Силният гълъб се наежи. Доубива го. Удар. Още един. Здравата удря. Краят на клюна му е в кръв. Е, ти си завършвай работата, а за мен вече е време. Към тоалетната. Към напълно секретна операция по агентурно осигуряване.

Не си губя времето. Когато осигурявам някого в Германия, си мисля как самият аз да проникна в германските тайни. Когато съм в Италия, си мисля за пътищата към италианските тайни. Но в Италия може да бъде завербуван и американец, и китаец, и австриец. На мен са ми нужни такива, които притежават държавни тайни. Сега се върнах от Базел и докладвам на Навигатора за резултатите от операцията. Обикновено рапорта го изслушва Младши лидерът, но днес го изслушва лично Навигаторът. Осигуряването, изглежда, е било много важно. Използвам случая и му докладвам своите предложения как да получим секретни документи за системата „Флорида“. „Флорида“ е системата на ПВО на Швейцария. Швейцарската „Флорида“ е само една тухличка. Но точно от такива тухлички е изградена системата на ПВО на САЩ. Ако се запознаем с някой швейцарски сержант, много неща по отношение на американската система ще се изяснят...

Навигаторът ме гледа с тежък поглед. Едни оловни очи и нищо повече. Погледът му е поглед на един бик, който дълго гледа младичкия тореадор, преди да го вдигне върху могъщите си рога. Имам имената и адресите на персонала на командния пункт на системата на ПВО на Швейцария. Знам как може да се запозная с някой сержант. Но той ме смазва с погледа си. Обърквам се и забравям целия ясен ред на моите конструкции.

— Ще се постарая да направя това...

Той мълчи.

— Ще ви съобщя всички подробности...

Той мълчи.

Вдишва цял кубически метър с ноздрите си и веднага шумно, като кит, го издишва:

— В осигуряването!

Агентурното осигуряване е нещо като сладкия сироп за някоя муха. Уж няма риск и е сладичко, а не можеш се измъкна от него. Крилцата ти натежават. Така и ще си издъхнеш в този сироп. Само онзи, който успее да се измъкне от него, става истински разузнавач.

Генка-консултът, например. Той пристигна във Виена заедно с мен. Дадоха ни по три месеца да изучим града. За да го познаваме по-добре от виенската полиция. След три месеца и двамата ни изпитаха: десет секунди мислете и казвайте какво има на Люгерплац. Имената на всички магазини, хотели, ресторанти, номерата на автобусите, които спират там — изброявайте всичките. По-бързо! А може там да няма нито един хотел? По-бързо, по-бързо! Градът трябва да се познава по-добре от местната полиция. Изброй всички улици, пресичащи Таборщрасе! По-бързо! Колко спирки? Колко пощенски кутии? Ако се движиш по посока на... какво има отляво? Какво? Какво? Как? Как? Как?

Двамата издържахме изпитите си на второто си явяване. Ако не ги вземеш при три явявания — ще те върнат в Съюза. След изпитите веднага ме бухнаха в осигуряването. А него не! Той, докато изучаваше града, успял да се запознае с някакъв мошеник, търгуващ с паспорти. Паспортите са полуфалшиви — или са само чисти бланки, или са просто откраднати от туристи. 17-то направление на ГРУ купува невероятни количества паспорти и други лични документи: дипломи, шофьорски свидетелства, войнишки книжки. Не за да ги използва, а за да ги изучи като образци при производството на нови документи. Всички тези документи естествено не се оценяват особено и набавянето съвсем не е агентурна работа от висша класа. Само че мен ме пратиха в осигуряването, а Генка — не: набавяй проклетите си паспорти! Докато Генка работеше с паспортите, имаше достатъчно време. И той не го прахосваше. Запозна се с още някого. Сега вече мен ме сложиха да осигурявам операциите на Генка, да го прикривам. След неговите срещи аз получавах някакви папки и ги карах в посолството. Ако има арест на входа на посолството, то това ще съм аз, а не Генадий Михайлович. А той се разхожда чистичък. След това при него се появили и по-сериозни неща. Отива на операция, а го прикриват пет-седем хрътки. На следващата година стана предсрочно подполковник. Беше майор само две години.

Не съм завистлив и не съм ревнив. Нека да ти върви, Генка! Пожелавам ти чисто небе! Аз, Генка, също скоро ще се измъкна от осигуряването.

Осем часа вечерта е. Бързам за вкъщи. Четири часа ще спя, а през нощта — осигуряване.

... Навигаторът ми се усмихва. За пръв път от много месеци:

— Най-после! Винаги съм знаел, че ти ще тръгнеш по самостоятелен път. Как се запозна с него?

— Случайно. Работех по осигуряването в Инсбрук. Връщах се. Реших да потърся някое запасно място за скривалище. Спрях край пътя. Избрах едно място. Добро. Реших да се връщам. Задните колела бяха стъпили на земята. А пък тя — мокра. Боксuvat. Отзад има склон. Сам не мога да потегля. Стоя край пътя, махам за помощ. Всички минават край мен. Спря „Фиат-132“. Шофьорът беше сам в колата. Помогна ми. Бутна малко колата ми. Излязох от калта. Но целия го изпръсках с кал — дадох твърде силно газ. Исках като извинение да му дам бутилка уиски, но след това размислих. Извинете, казвам му, простете ми, нека се отбием в някой ресторант. Ще се почистите. А вечерта е за моя сметка. Каня ви.

— Съгласи ли се?

— Да.

— Попита ли те кой си?

— Не, попита само къде живея. Отговорих му — във Виена. Та аз наистина живея сега във Виена.

— Номерът на колата ти дипломатически ли беше?

— Не. Работех по осигуряването. С чужда кола.

Навигаторът върти визитната картичка в ръцете си. Не може да ѝ се нарадва. Инженер. „Ото Велара“. Всеки ден ли генерал от ГРУ държи в ръцете си такава визитна картичка? „Ото Велара“. Златна мина! Може някой и да не дооценява Италия като родина на гениални мислители, но този някой съвсем не е ГРУ. ГРУ знае, че италианците имат глави на мислители. Глави на гениални изобретатели. Малцина знаят, че в предвоенните години Италия беше на необикновено високо технологично ниво. Но Италия воюваше не много блестящо и именно това и засенчи италианските постижения в областта на военната техника. А тези постижения, особено в областта на авиацията, подводниците, бързоходните катери, бяха просто учудващи. Преди войната полковникът от ГРУ Лев Маневич изпрати в Съюза тонове техническа документация с потресаваща важност. Италия! Италия — непризнатият гений на военно-морската технология. Може някой и да не вярва, но ГРУ — вярва. „Ото Велара“! Инженер!

— Да не излезе подставено лице? — на Навигатора съвсем не му се иска да вярва в подобна възможност, но е длъжен да зададе този въпрос.

— Не! — разпалено го уверявам. — Правих проверка. И радиоконтролът не откри нищо подозрително.

— Не се изхвърляй. При подобно нещо не трябва да се изхвърляш. Ако не е подставено лице, много ти е провървяло.

Това го разбирам и сам.

— Ето какво — казва Навигаторът, — ние нищо не губим. Спешно състави „проверочен лист“. До утре ще успееш ли?

— През нощта работя в осигуряването.

Той направи гримаса. После вдигна телефона и каза, без да избира никакъв номер:

— Ела.

Влезе Младши лидерът.

— Замени утре с някого Виктор Андреевич.

— Няма с кого, другарю генерал.

— Помисли.

— Единствено с Геннадий Михайлович.

— Консула ли?

— Да.

— Слагай го в осигуряването. Нека да поработи в осигуряването, че започна да се надценява. Виктор Андреевич ще бъде освободен от каквото и да е осигуряване. При него се оформя един много интересен вариант.

Шифрованият отговор дойде след два дни. На Навигатора съвсем не му се иска да се прости с „Ото Велара“, с фирмата, която строи учудващо бързи и мощни военни кораби. Не му се иска да ми прочете шифровката. Той просто повтаря отговора на командния пункт на ГРУ: „Не“. Шифровката не обяснява, защо „не“. „Не“-то във всеки случай означава, че той е известна личност за големия компютър на ГРУ. Ако за него не беше известно нищо, отговорът би бил положителен: опитайте. Жалко. Жалко е да се изгуби един толкова интересен човек. А на командира сигурно му е дожаляло за мен. Може би за пръв път. Вижда как се напъвам да стана варяг. И съвсем не му се иска отново да ме прати при хрътките.

Той мълчи. Но аз си знам, че в осигуряването има огромен недостиг на работни ръце:

— Аз, другарю генерал, утре ще работя по осигуряването. Разрешете да напусна?

— Да — и изведнъж се усмихва. — Знаеш ли, всяко зло за добро.

— При мен, другарю генерал, винаги е само злото.

— А, ето че не е така. Забраниха ти да се срещаш с него — това е лошо. Но към съкровищата на нашия опит прибавихме още една трохичка.

— ?

— Ти беше изпаднал в беда и чрез нея се запозна с интересен човек. В нашата работа много тежък е първият момент на запознаването. Как да се приближиш към някого? Как да завържеш разговор с него? Как да се закрепим запознанството? За в бъдеще веднага след като откриеш някой интересен човек, блъскай колата си в неговата. Ето ти контакт. Нека да ти даде адреса си. А ти му се извинявай. Покани го да пийнете. Какво ви интересува? Монети? Марки? Аз имам една...

— Вие, другарю генерал, съгласен ли сте да плащате за разбитите коли? — смея се аз.

— Съгласен съм — отговаря ми сериозно той.

- [1] Така се нарича един от площадите в центъра на Москва. (Бел. пр.) ↑
- [2] Съкратено от дезинформация. (Бел. пр.) ↑

XI ΓΛΑΦΑ

Беше време! Но си отиде! Наистина беше. Имаше Червена армия, а срещу нея — Бяла армия. А имаше и Зелена армия. Командваше я батко^[1] Фома Мокроус. Добре воюваха зелените. Но пострадаха — повярваха на червените, обединиха се с тях в Червено-Зелена армия. Това беше и краят им. Армията отново започна да се нарича Червена. Хубави времена бяха. Искаш при червените — моля! Не искаш — можеш да избягаш при белите или при още някои. Какви ли не: григориевци, антоновци, петлюровци. Или по-точно: Революционно-въстаническата армия Украйна — РВАУ. РВАУ — това е армията и държавата, философията е проста: ролята на държавата е да защитава населението от външните врагове. Толкова. Вътре в държавата всеки сам си е господар. Прави каквото искаш, само не обиждай другите. Ако нападнат врагове, държавата им противопоставя армията си — само от доброволци. Като не искаш да воюваш за свободата си, бъди роб. Такава беше системата на РВАУ.

При нас, на село, всички старци помнят онези славни времена. И ръководителят на онази армия помнят: Нестор Иванович Махно. Казват старците, че Нестор Иванович съвсем не е бил такъв, какъвто червените го показват по филмите. Казват, че бил младеж. По-късно в енциклопедията проверявах. Не лъжат старците: през осемнадесета година Нестор Иванович не е бил навършил и тридесет години. Косата му наистина е била дълга. Покриваща рамената му. Селяните го смятали за светец. Кръстели се, когато го видели.

Пътува Нестор Иванович из Екатеринослав с впряг от четири врани коня. Мрачен. Очите му — дълбоко умислени. Четирите врани коня Великият Ням управлява. Куца Нестор Иванович, не язди: в талигата, до картечницата седи. А Великият Ням е неотстъпно край него. Той е и кочияшът, и ординарецът, и телохранителят, и придворният палач: присъдите на Нестор Иванович са съвсем кратки.

Пътува Нестор Иванович — селяните му се кланят ниско, свой човек: селски цар. На задната страна на талигата му с картечница, със сребърни гвоздейчета е изтъкан девизът: „Ех, не ще ме стигнеш!“ А

отпред: „Ех, не можеш ме хвана!“ А край талигата яздят: батко Макета, Николай Мелник, Гришка Антихристът, Никодим Пустовойт и Лев Андреевич Задов — началникът на разузнаването. Разузнаването на РВАУ е било на нивото на висшите световни стандарти. Махно никога не започвал бой в неизгодни условия. Отдръпвал се. Изчезвал. Армията му се разпилявала. Оръдията и картечниците — в овразите и деретата, конете — на паша из ливадите, а картечните талиги возят момичета на панаира. Селяните седят по дворовете си. На припек. Усмиват се.

Махновската армия се различавала от всички други с острия си хумор и усмивките. Самият Нестор Иванович е бил голям шегаджия. Челото му ще се пръсне от мислите, а в очите му — игриви дяволчета. За добра шега награждавал като за бойна победа. Храбро воювал Нестор Иванович! Само за нощ събирал армията си, стоварвал я внезапно на най-уязвимото място. В армията му имало седемнадесет кавалерийски дивизии. Градовете треперели от грохота на копитата на неговата конница. А обърне ли се съдбата срещу него: свирва батко и отново армията му се разпръсква, стаява, изчезва до настъпването на първата тъмна нощ.

Неуязвим бил батко Махно. Но повярвал на червените. Напразно повярвал. Намерил на кого да вярва. Махновската кавалерия заедно с червените се втурнала в Крим да коли белите. А след като изклали белите, внезапно Първа конна армия се разгърнала срещу съюзника си. Конна армия. Гола степ. Краят на ноември 1920 година. Конна армия! Лавина. Десетки километри се огласят от грохота от конските копита. Степта вече е стегната от студа. Степта е като безкрайно бетонирано поле. От хоризонт до хоризонт. Червените не стреляли и дори „ура“ не викали. Десетки хиляди саби шумно излетели от ножниците си, блеснали на слънцето. И тръгнала Конната армия! Тръгнала. Вой и свистене. Човек озверява в тълпата. И конят озверява. От устата му капе на едри парцали пяна. Конне-зверове! Хора-зверове! Свистене на саби. Непоносим блясък. Грохот от копита. Кавалерийските дивизии на червените заобикалят в голям кръг Махновската армия, като ѝ отрязват пътя, а цялата Конна армия я напада челно. С галоп. Внезапно. Срещу съюзника си! Сечи! Давай! Отделно кавалерийска бригада със специално предназначение съсича пленниците на място, както и своите. Онези, които не озверяват в боя. Сечи!!!

Нестор Иванович разгърнал триста и осемдесетте картечни талиги. Четиристотин и шестнадесет от неговите картечници зашибали Първа конна армия с оловен смерч. Но било късно. Късно. На кого, Нестор Иванович, повярва? Късно е. Никога не си приемал бой в неравни условия. Отдръпвал си се. А тук къде да се денеш от съюзника си? Сечи! Шеста кавалерийска дивизия на червените се задавила със собствената си кръв. Трупове — планини. Ранени — няма. Ранените ги тъпчат конете: Първа конна армия върхлита като лавина! Няма време да заобикаля своите ранени. Сечи! Напразно, Нестор Иванович, им повярва. Аз не бих им повярвал. Аз и сега не им вярвам.

Знаеш ли, Нестор Иванович, не бих отишъл да служа при червените. Бих дошъл под черните ти знамена. Но теб те няма и няма други армии, освен Червената. И няма къде да избягаш. Отмина онова славно време. А принципно погледнато, почти нищо не се промени. Всеки сам си вербува бандата. Само че това се нарича не банда, а група. Наистина групите не се колят една друга със саби, но нима ти е по-леко от това? По-рано поне беше ясно кой е бял, кой — зелен. А сега всеки за удобство се причислява към червените. Но всеки червен не вярва на останалите червени. Другите червени са съюзници за него, колкото Първа конна армия е била съюзник на батко Махно.

Времето е лошо. Всички са другари. Всички са братя. А когато човек за човека е другар, приятел и брат, как да познаеш откъде ще те ударят? Откъде внезапно ще се спусне някоя лавина и копитата ще те стъпчат.

Тресавището на агентурното осигуряване ме засмуква все по-надълбоко. Не можеш се измъкна.

Ако един зидар изгражда стена, дори и на него по закон му се полагат трима помощници: да бъркат разтвора, да подават тухлите, да чупят тухлите на половинки, ако потрябва. В агентурното добиване са необходими много повече помощници за всеки работещ. И всеки иска да стане зидар. Никой не иска да бъде помощник. А майстор можеш да станеш, само като докажеш, че сам умееш да работиш на нивото на другите майстори или още по-добре. Но как да го направиш, ако агентурното осигуряване ти изядва цялото време? Всички ноци. Всички празници. Всички почивни дни.

Николай Викторович Подгорни, съветският президент, изчезна. Изпари се. Изгуби се. Имаше го. Сега го няма. Разбира се, президентът е само пионка. Президентът е нищо. Президентът е параван. Нещо като съветския посланик. Разхожда се гордо из посолството. Разговаря с високопоставени особи. Стиска ръце. Усмивва се. Но не взема решенията. И не го допускат до големите тайни. Усмиввай се и стискай ръце. Това ти е работата. А ние имаме пряк канал за подчинение. Навигаторът се отчита пред началника на ГРУ. А той — пред Началника на Генералния щаб. Онзи пък — пред Централния комитет. А посланиците и президентите са маскировка. Параван.

Но, дявол да го вземе, ако един президент, дори и фалшив да е, изчезне, ако за него си спомнят само половин ден, ще си спомни ли някой за мен, ако изведнъж изчезна?

Съветският военен аташе във Виена изчезна. Изгуби се. Изпари се. Откараха го вкъщи. В Съюза. Евакуираха го, както казваме ние.

Евакуация на офицерите на ГРУ и КГБ се извършва в случай на големи грешки или пълно бездействие, в случай, че някой е заподозрян в непозволен контакти или че се готви да избяга.

Защо евакуираха военния аташе — не знам. Това никога не се обявява. Изчезва и толкова. Ни вест, ни кост. Заминава в отпуска и не се връща. Съветският съюз е голям. Загубва се някъде.

Зеленият му мерцедес премина по наследство към новия военен аташе, полковник Цветаев. Новият военен аташе е горд. Смята се за началник. Нашите съседни от КГБ мислят, че той е Младши лидерът. Но при нас, както във всяка тайна организация, официално заеманото положение не означава нищо. Ние си имаме своя йерархия. Тайна. Нелегална. Невидима за света.

Поразходи се, полковник, пофукай се. Но внимавай, Навигаторът скоро ще те извика в кабинета си. На тепиха. Той, полковник, много ласкаво, ще ти съобщи, че ти си подчинен не лично на Навигатора, не на Младши лидера и дори не на някой обикновен заместник на Навигатора, а просто на някого от преуспяващите вълци на ГРУ, на някой от нашите варяги. А такъв може да се окаже всеки, например твоят помощник. Официално, за пред хората, ти ще се усмихваш и ще стискаш ръце, а помощникът на военния аташе с майорско или подполковнишко звание ще носи подире ти чантата. Ти — на мерцедес, той — на форд. Но това е само официално. А това, което се върши официално, пред всички — не играе никаква роля. Главатарят на мафията може да се прави на келнер през деня. Но това съвсем не означава, че директорът на ресторанта има по-голямо влияние. При нас в ГРУ системата е същата. Външните рангове и отличия не играят никаква роля. Те са бутафория. Обратното, своите лидери и най-талантливи офицери ние изтегляме от сцената на тъмно, като изтъкваме надути велможи. А зад завесата си имаме свои рангове, свои отличия, своя специална скала на ценностите. И тук, зад завесата, варягът управлява хрътките. Варягът раздава правосъдие. Варягът добива тайните. Той трябва да бъде осигуряван. Твоят помощник вече се е издигнал до варяг. А ти, полковник, си само хрътка. Чакал. Шестица^[2]. Шаро. Мурджо. Ти с мерцедеса си ще осигуряваш и прикриваш своя помощник. За дребни грешки майорът публично ще ти се подиграе пред цялото наше добиващо братство. За големи грешки — ще те прати в затвора. Той добива тайни за ГРУ. А ти само го осигуряваш. Той ще ти пише характеристиката. Съдбата ти е в ръцете му. Сгрешиш ли — ще пропаднеш, ще изчезнеш. Ще те евакуират като предшественика ти. Но засега се усмихвай, хрътко, подметко, кутренце. И помни, след три месеца идва изпит по познаване на града. Трябва да познаваш Виена по-добре от виенската полиция! Сто въпроса. Трябва да има сто правилни отговора. Грешка в отговора ще

доведе до грешка в агентурното осигуряване. А това е провал, скандал, комисия на Централния комитет, конвейр, затвор. Издържиш ли, полковник, изпита, те чака осигуряването. Ще прикриваш нечии гърбове. Без почивни дни. Без празници. Без никакво просветление. Но засега се усмихвай.

Агентурното осигуряване може да бъде пряко и общо. Днес в пряко осигуряване работи цялата наша славна резидентура. Целият забой. Цялата глутница.

Цялото осигуряване се координира лично от Навигатора. А за общото осигуряване работят посланикът на Съюза на съветските социалистически републики и Генералният консул. Те, които работят в общото осигуряване, си нямат и понятие какво става. Просто от Централния комитет (това се нарича „от инстанцията“) получават шифрограма: да прикрият, да предпазят, да заличат. Ако сгрешим ние, прякото осигуряване, общото осигуряване ще ни прикрива с димна завеса. Точно така октоподът бяга от врага, като се прикрива с непрогледна завеса. Посланикът и Генералният консул ще крещат, ще вдигат шум, ще обвиняват в клевета и в провокации австрийската полиция, ще отричат всичко. Те ще гледат нагло в очите, разигравайки оскърбена невинност. Ще заплашват с влошаване на приятелските отношения и с прекратяване на разведряването. Ще си припомнят, че Червената армия е освободила безкористно Австрия. Ще си напомнят за жертвите от войната и за престъпленията на нацизма. Работата им е такава. Те са измислени, за да прикриват нашето отстъпление, ако направим грешка.

Но засега ние не сме сгрешили. Засега всичко е добре. Операцията, която извършваме, изисква усилията на няколко резидентури и на всички добиващи офицери във всяка една от резидентурите, въввлечени в операцията: през Австрия се придвижва танков двигател.

Той е преминал вече през няколко страни. Транзитно. Краен пункт за доставка — Турция. Да не вярваш. Австрия е последният труден етап от този сложен път. По-нататък ще отиде в Унгария, а оттам ще смени рязко посоката си на движение.

Танковият двигател тежи тон и половина. Нашите варяги са го свили в някоя страна и са го прехвърлили през границата ѝ под някакво друго наименование. Пътешества вече сума време, пресичайки

граници, като всеки път сменя името си — също както нелегалният от ГРУ сменя паспортите, пресичайки границата.

Сега контейнерът с танковия двигател вече е в Австрия. Тук пътешества под названието „експериментално енергийно устройство за дренажни напоителни системи“. В страните от Азия и Африка гладуват! Пуснете да мине „експерименталното енергийно устройство“! Нека бедните страни си решат проблема с изхранването!

Нервна работа. Тежка. Онзи, който не е свързан с транзитното преминаване на тежки товари през държавни граници, той дори не може да си представи колко бюрократи участват в него. А ГРУ трябва да бъде сигурно, че нито един от тях не подозира за истинското предназначение на „експерименталното енергийно устройство“. Ако някой от тях изведнъж се досети, трябва веднага да получи мощен хонорар за досетливостта си и да се направи, че не се досеща. Всекиго от тях ГРУ трябва да контролира, макар и отдалеч. Ето с това се занимаваме ние.

Някой от нашите варяги продупчва на униформата си дупка за орден. Танков двигател! Най-съвременен! Естествено не за копиране. А за изследване. Също както за един американски конструктор на състезателни коли най-новият японски двигател би бил много интересен.

Дявол да го вземе, откъде да се снабдя с нещо подобно? Има много интересни неща. И да се добият понякога не е чак толкова трудно. Но службата за информация купува три-четири еднакви екземпляра или документа в различни части на света и — край. Повече не са необходими. Давай най-новото, онова, което никой не може да достави. Понякога предлагаш нещо страшно интересно, но ГРУ отговаря с отказ. Благодарим ви, но дипломатическата резидентура на ГРУ в Тунис е работила по-бързо. Благодарим, това вече го имаме.

ГРУ — това е една жестока конкуренция. Оживяват най-силните.

Времето едва-едва се точи: тик-так-тик-так. Нощ е. А при нас в забоя цветът е винаги един и същ: синкав. Може да се регулира яркостта на светлината. Но от това цветът ѝ не се променя. Всичко си остава постарому синкаво. 2 часа и 43 минути. Трябва да се разтъпча, да прогоня съня. Обикновено в помещенията на резидентурите няма никакви прозорци. В огромното ни съоръжение във Виена те са само три. Трябва от общата работна зала да излезеш или в коридора, да се изкачиш по стълбите, покрай фотодешифровачната лаборатория да отидеш в коридор „С“ и оттук — нагоре по стълбата. Четиридесет и осем стъпала. Ето тук имаме едно съвсем малко коридорче, което води към яката врата на антенния център. Тъкмо в това коридорче са и трите прозореца. Това място се нарича Невски проспект. Сигурно защото, като прекарва достатъчно дълго в дълбините на бетонните ни бункери, всеки гледа да се спре на педята място, да се порадва на слънчицето. Тази педя място е отделена от работните ни помещения с десетки врати, бетонни прегради и стени. Тук не е разрешено да се обсъждат секретни въпроси. Въпреки това трите прозореца са защитени така, както трябва да бъдат защитени прозорците на помещенията на ГРУ. Външно те по нищо не се отличават от другите прозорци. Същите решетки, както и навсякъде. Но нашите прозорци са малко по-мътни. Затова отвън е много трудно да се види онова, което става вътре. Стъклата са много дебели. Не могат да бъдат счупени. Направени са така и защото дебелият стъкло по-малко вибрира и не може да служи за мембрана, ако към него бъде насочен мощен източник на електромагнитни лъчения. Стъклата са изработени сякаш не много прецизно: на едно място са малко по-дебели, на друго — по-тънки. Но и то е хитрост. Неравностите по стъклото са пресметнати с компютър. Някой е получил и премия за изобретяването на неравното стъкло. Дори и те да се използват като мембрани, неравното стъкло разсейва отразения лъч хаотично и не позволява да бъде получено задоволително качество на приемането. Малки вентилационни прозорчета естествено няма. Системите за вентилация са специални.

Те се охраняват и за тях зная малко. Ясно е, че прозорците изобщо не се използват за тази цел.

Всеки прозорец има тройно остъкляване. Рамките са метални. Между металните части има уплътнена подложка. Направена е, за да се намали по всякакъв начин вибрацията. Вътрешното и външното остъкляване е като с обикновените прозоречни стъкла, но ако човек се вгледа в средната рамка, ще види, че стъклата не се намират в една равнина. Всяко е леко наклонено и малко извито настрана. Всяко има собствен ъгъл на наклон. Той също е изчислен с компютър. Това е, за да се предотврати възможността за използването на прозорците за подслушване. Стените са защитени, естествено, още по-добре. Особено там, под земята — в забоя.

Зад прозорците е още непрогледна тъмнина. Знаех го. Дойдох тук, само за да се разходя по стълбите и коридорите. Аз съм дежурен офицер и изобщо не ми се полага сън.

Цялата нощна смяна практически работи без моето участие и намеса. Групата „ТС“ постоянно и денонощно извършва дейност по прехващането и разшифроването на военните и правителствените радиограми. Контролната група също се занимава с радиопрехващане. Но това е съвсем друг вид дейност. „ТС“ работи за Информационната служба на ГРУ, набавяйки онези трохички, от които командният пункт и големият компютър постоянно сглобяват общата картина в света. Радиоконтролът има други функции, макар и не по-малко отговорни. Групата по радиоконтрола работи само за нашата резидентура. Тази група следи активността на полицията. Тя винаги знае какво прави виенската полиция, как са разгърнати силите ѝ, кого следят преоблечените ѝ агенти. Радиоконтролът винаги ще ви каже, че днес край гарата те са следили един подозрителен арабин, а вчера всички сили са били хвърлени за залавянето на няколко търговци на наркотици.

Много често е невъзможно да бъде разшифрована активността на полицията, но и тогава групата по радиоконтрола е готова по всяко време да ви предупреди в кой район на града е тази неясна активност. Освен групите по радиопрехващане, през нощта работят радистите и шифровчиците, но и в тяхната работа нямам право да се намесвам. И защо ли тогава седя тук цяла нощ? Така се полага. Работят различни

групи, които не са подчинени една на друга. Значи, над тях трябва да има някой старши. Затова и дежурим нощно време.

Аз, обикновеният добиващ офицер, без особени заслуги, съм за всички тях олицетворение на властта. За тях не е важно дали съм варяг или хрътка. Аз съм от висшата каста. Аз съм от добиващите. Значи съм много по-горе от когото и да е от онези, които не са свързани пряко с чужденците. За всеки от тях, независимо от военните им звания, да станат добиващи офицери е една красива, но неосъществима мечта.

— Виктор Андреевич, искате ли кафе?

Това е Боря, третият шифровач. Няма какво да прави. Главният приемник мълчи, приемникът на агентурната радиосигнализация — също.

— Да, Боря. Моля.

Канех се да завърша описанието на избраните от мен площадки за десант за работата на Спецназа на 6-та гвардейска танкова армия. По заповед на ГРУ подбрах три такива площадки. В случай на война. Но щом Боря е излязъл от своя отсек, то все едно няма да успее да го завърша.

— Захар?

— Не, Боря. Винаги го пия без захар.

Боря е поклонник на Венера. Всички шифровачи на ГРУ и КГБ по целия свят са поклонници на тази дама. Той знае, че имам много работа и се разхожда наоколо, като обмисля как да отклони вниманието ми от бъдещата война и да го превключи към обсъждането на въпросите на неговата религия.

— Виктор Андреевич!

— Какво? — не се откъсвам от тетрадката.

— Дипломатическите куриери донесоха ново стихче.

— Сексуално, разбира се?

— При дипломатическите куриери те винаги са такива.

— Дявол да те вземе, Боря. Казвай си стихчето.

Боря кашля. Боря си прочиства гърлото. Боря застава в позата на велик поет:

— *Аз вървя по росата,
мокрят си в нея краката.*

*Аз съм като всичките
и обичам много п.....!*

— Боря, това съм го чувал и преди.

Боря се натъжава за малко:

— Ние в Ленинград имяхме един страдалец. Страшни стихове създаваше:

*О, Ленинград!
О, град ти мой!
Всички са к...
а аз — герой!*

От него няма откачане. Пък и опасно е да си развалям отношенията. Шифровчиците са по-ниска каста, но затова са най-близо до Навигатора, като негови верни слуги. Изобщо не ми се иска да се задълбавам в неговата поезия, но и да го прекъсвам не е разумно. По-добре да отклоня разговора:

— Ти в щаба на Ленинградски окръг ли си служил?

— Не, в осми отдел на щаба на 7-ма армия.

— А след това?

— А след това — право във Ватутинки.

— Охо!

Ватутинки е едно напълно секретно градче край Москва. Главният приемащ радиоцентър на ГРУ. Там всичко е секретно. Дори гробището. Ватутинки е рай. Но както и истинският рай, има едно неудобство: няма изход навън. Онзи, който е попаднал във Ватутинки, може да бъде сигурен, че ще го погребат именно на това гробище и никъде другаде. Някои от попадналите в това райско място ходят и в чужбина. Но и там животът им не става по-разнообразен. За всички шифровчици вътре в посолството са определени стриктно ограничени зони. Всеки в своята. За Боря това са само шестнадесет стаи, включително и стаята, в която живее, общата работна зала, кабинетите на Навигатора и неговите заместници. Няма право да се движи извън границите на тази зона. Смята се за криминално престъпление. А да не

говорим за извън границите на посолството. В тази зона Боря ще живее две години, а после ще го откарат във Ватутинки. В зоната. Боря не пътува. Него го карат. Под конвой. Боря е щастлив. Мнозина от онези, които попадат във Ватутинки, изобщо никъде не ги карат. Но и те са щастливци в сравнение с хилядите шифровчици, които служат по щабовете на окръзите, флотите, армиите, флотилиите. За всеки от тях Ватутинки е красива, но неосъществима мечта.

— Виктор Андреевич, разкажете ми, моля ви, за проститутките, защото скоро ще се връщам във Ватутинки. Там момчетата ще ме уморят от кодош: бил съм във Виена, а няма какво да им кажа.

— Боря, не знам нищо за проститутките — залагам си главата, че Боря не ме провокира по заповед от по-горе — просто иска да послуша. Всеки шифровчик, който се връща във Ватутинки, се оценява по способността си да разказва историйки на сексуални теми. Всички разбират, че той е имал много ограничена зона за движение вътре в посолството — пет стаи понякога. Всички разбират, че историите му са измислици, че нито един добиващ офицер няма да се осмели да разкаже на шифровчик нищо от онова, което вижда наоколо. И все пак умее ли да разказва интересно, във Ватутинки ще се цени — също както при народностите без писменост — цени се човекът, разказващ приказки. Всъщност и при цивилизованите народи се наблюдава същото. Магазините на Виена са претъпкани с фантастични романи за приключения на измислени планети. Всички цивилизовани хора разбират, че това е измислица, но тачат авторите на подобни измишльотини — също както във Ватутинки разказващите сексуални истории.

— Виктор Андреевич, ама разкажете ми за проститутките. Какво, направо така си и стоят по улиците, а? Как са облечени? Виктор Андреевич, знам, че не се приближавате до тях, но как изглеждат отдалеч?

... Усещам остър недостиг на въображение. А без него — край. Онзи, който сам планира ходовете си, се старее с всички сили да остане в сянка, вкарвайки осигуряващите го в светлината на полицейските фенерчета. Колко е добродушна полицията в Австрия — не гонят: все пак не си във Великобритания, но все пак и от Австрия понякога тихомълком разкарват някого. Без шум, без скандал. А щом като ти в Австрия не си се справил с работата, може ли да бъдеш изпратен в Холандия, където полицията си работи съвсем сериозно, или в Канада, където условията и перспективите сега са много по-различни от някогашните.

Всеки варяг е в сянка. Всяка хрътка е известна на всички. Какво пък, излъжи ближния си, иначе по-далечният ще се приближи и ще те излъже. Варягите постъпват правилно, че нас ни изпращат в огъня, като се прикриват зад мудността и неумението ни. Но и аз ще стана варяг. Твърдо съм го решил. Няма да спя през нощта, но ще намеря свой път към тайните.

Без достъп до истински документи — няма вербуване. А без вербуване няма живот в ГРУ. Ще те изкълват. Всичко, което ни го преподаваха в Академията беше с не по-малко от 20-годишна давност и е използвано многократно в практиката. Нужни са нови пътища.

За развиване на криминалното въображение ни караха да четем детективски романи. Но то беше по-скоро, за да развием критично отношение към действията и решенията на другите. Авторите на детективските романи са професионалисти, развличащи публиката, а не професионалисти, добиващи тайни. Леко и свободно те заобикалят главния въпрос: как някой командир може да постави задача за набавянето на едно ново оръжие, ако за него не е известно нищо? Съвсем нищо. Ако светът още и не подозира, че подобно оръжие може да съществува. А ГРУ беше започнало лова на атомната бомба на САЩ, когато никой в света не подозираше за възможността да бъде създадено такова оръжие и президентът на САЩ още не го беше оценил по достойнство.

За да развием подход на крадци при добиването, ни водеха в секретния отдел на музея по криминалистика на Петровка^[3]. Московската криминална полиция, естествено, не знаеше, какви сме. В този музей ходеха много тайни делегации и от МВР, и от КГБ, и от народния контрол, и от комсомола, и още дявол знае откъде. На всички им трябваше да развиват криминалното си мислене.

Интересен музей, дума да няма. Най-много ми хареса машината, която правела пари. Тя е била изработена от студенти на МВТУ^[4] и продадена от тях на грузинци за 10 000 рубли: на нас са ни нужни истински пари, а фалшива машина и сами можем да си направим. Студентите показали къде да се налива боята, къде да се слага хартията, къде да се долива спирт. Машината правела великолепни шумящи десетачки, които нито един експерт не могъл да различи от истинските. Студентите предупредили грузинците: не се изхвърляйте, алчността ще ви погуби! Не прегрявайте машината — рисунката ще се замаже. Грузинците си заминали за Грузия. И започнали по вечерно време да си печатат парички. Но машината спряла. Наложило се да завербуват един механик в шайката. Отворил механикът машината и подсвирил. Излъгали са ви, им казва. Тази машина не може да прави фалшиви пари. В нея са сложени сто истински десетачки. Завърташ ръчката и нова десетачка изкача. Но били само сто. Грузинците се оплакали в милицията. Хванали студентите и ги осъдили на по три години затвор за мошеничество. А грузинците — на по десет. За опита и решимостта да правят фалшиви пари. И правилно си е: студентите излъгали само грузинците, а грузинците искали да излъжат работническо-селската държава.

Ех върви им на хората с такава разкошна фантазия. А аз какво да измисля?

[1] Батко — уважителна форма за изразяване на по-старши, на командир, употребявана главно по време на Гражданската война в Русия. (Бел. пр.) ↑

[2] Шестица — жаргон — най-ниско стоящият помощник. (Бел. пр.) ↑

[3] Петровка — московска улица, където се намира криминалната милиция. (Бел. пр.) ↑

[4] МВТУ — Московско висше техническо училище. (Бел. пр.) ↑

XII ГЛАВА

Вербуването е сложна работа. Това е като лов на самури. Трябва да го уцелиш в окото, за да не му развалиш кожата. Но за истинския ловец не е трудно да уцели окото на самура. Да намери самура в тайгата — ето кое е трудното.

ГРУ търси хора, които притежават тайни. Има много такива. Но съветникът на президента, ракетният конструктор, генералът от щаба са отделени от нас чрез охрана, огради, стражеви кучета, тайни привилегии и огромни заплати. На ГРУ му трябва носители на тайни, които живеят сами, без телохранители, трябва му носители на държавни тайни без розови перспективи пред себе си и огромни заплати. На нас ни трябва носители на тайни, на които им са нужни пари. Как да се открият точно те? Как да се отделят от останалите стотици милиони, които нямат достъп до тайните? Не знаете ли? А аз знам. Сега знам. Имам блестяща идея.

Но пак нямам късмет: невъзможно е да попадне човек на прием при Навигатора. Вече много дни той седи в кабинета си като в затвор и не приема никого. Младши лидерът е по-зъл и от куче. Опасно е да се приближиш към него — ще те ухапе. И той почти цялото си време прекарва в командирския кабинет. А освен тях там е Пьотр Егорович Дунаец. Официално той е вице-консул. Неофициално — полковник от ГРУ, заместник на Навигатора. Сега към тази компания се присъедини още и контра-адмирал Бондар — заместник-началник на 1-во Управление на ГРУ. Той долетя във Виена като член на някаква делегация, разбира се, не военна, а гражданска. В делегацията никога не са го виждали. Има си по-сериозни грижи.

Цялата компания — генерал, адмирал и двама полковници — много рядко излиза от командирския кабинет, сякаш са стахановци — седят в забоя. Да не са решили да поставят световни рекорди по добив?

Женя, петият шифровчик, им носи в кабинета и закуската, и обяда, и вечерята. А после изнася таблите със съдовете: всичко е изстинало, нищо не е докоснато. И още Женя изнася оттам камари

чаши за кафе и пирамиди от фасове. Какво става вътре, естествено, не знае.

Всички командирски шифрограми се обработват само от Александър Иванович — първия шифровчик. Но неговата мутра винаги е каменна. Без емоции.

Сигурно онова, с което се занимават четиримата в кабинета, се нарича с научния термин „локализиране на провала“. Изглежда провалът е голям, дълбок. И трябва да бъдат прекъснати всички нишки, които могат да напипат следователите. Затова в командирския кабинет викат един по един най-опитните варяги на резидентурата и след кратък инструктаж те изчезват за по няколко дни. Какво правят, не знам. На мен не ми се полага да знам. Ясно е, че прекъсват нишките. А как ги прекъсват? Мога само да гадая. Дават на агентите пари и паспорт: заминавай в Чили, заминавай в Парагвай, парите ще ти стигнат за цял живот. Естествено не всички имат такъв късмет. Става дума за сигурността на ГРУ. Става дума дали могъщата организация ще си остане както винаги в сянка или за нея ще започнат да говорят всички булевардни вестници, както го правят за КГБ или ЦРУ. За ГРУ е много важно отново да остане в сянка. Залозите в играта са небивали. И затова ГРУ прекъсва нишките и по други начини. Някой сега пада с див вик под колелата на влака като награда за дългогодишната си вярна служба. Всекиму своето. Някой се дави при къпане. На всеки може да се случи. Но най-често стават автомобилни катастрофи. ГРУ, като анакондата, никога не убива от любов към убийството. ГРУ убива само при крайна нужда. Но убива непредотвратимо и чисто. Това е нервна работа. Ето защо сега е по-добре да не се приближава човек към Младши лидера: ще го ухапе.

— Теб, Витя, добрината ти ще те погуби. Не трябва да си толкова добър. Човек има право да бъде добър до определена граница. А по-нататък: или хапи всички, или лягай в калта. Дарвин е обосновал това правило по научен път. Оживява най-силният. Казват, че теорията му е подходяща само за животинския свят. Правилно казват. Само че ние всичките сме си животни. По какво се различаваме от тях? По малко неща. При другите животни няма венерични болести, а при хората има. Какво още? Само усмивката. Човек може да се усмихва. Но от вашите усмивки светът не става по-добър. Животът е в оцеляването. А оцеляването е борба, борба за място под слънцето. Не се отпуская, Витя, и не бъди добър — ще те стъпчат...

Късно след полунощ е. От брега на Дунав се носи прохлада. Някъде далеч каца самолет. Дъждът премина. Но от кестените още падат топли тежки капки. Младши лидерът седи срещу мен, тъжно подпрял буза с юмрук. Всъщност той вече не е Младши лидер. Така го наричаме просто по навик, пък и не всички. Сега той е просто полковникът от ГРУ Мороз, Николай Тарасович. Добиващ офицер, действащ под дипломатическо прикритие. Това не е много. Полковник от ГРУ също не е чак толкова висок чин. В ГРУ има различни полковници. Важно е не званието, а успехът и положението. Добиващият полковник може да бъде просто хрътка, както двамата военни аташета, които ги евакуираха един след друг. Той може да бъде горд и преуспяващ варяг. Полковникът може да стане заместник на лидера или Младши лидер. А в някои случаи и лидер на някоя малка дипломатическа или нелегална резидентура.

Сега полковник Николай Тарасович Мороз е свален от предпоследния етаж най-долу. Локализирането на провала е завършено. Младши лидера го свалиха. Трима хрътки, които винаги го осигуряваха, са евакуирани в Москва. И всичко затихна. Отстрани не можеш да видиш промените.

Свърши с властта на полковник Мороз. Засега не са изпратили никого на неговото място. Така че Навигаторът ни управлява лично и

чрез заместниците си. Не му е леко без първия заместник, но откровено казано, сега не се и старее много. Всичко някак върви от само себе си.

Всеки по своему вижда падането на Младши лидера. Всеки по своему реагира. За офицерите от „ТС“, от радиоконтрола, от фотодешифрирането, за охраната, за операторите на защитната система, за свързочниците, за шифровчиците и за всички останали, които не участват в добиването, така си и остава полубог. Та нали както и по-рано той е добиващ офицер! Но сега някои от нас, добиващите, се държат по-различен начин с него. Естествено капитаните, майорите и подполковниците не си позволяват простацини. Той по положение е равен с нас, но все пак е полковник. Виж, сред полковниците, особено с по-малко успехи, някои се подсмиват. Интересни създания сме: онези, които най-много се мъчеха да са по-близо до него, сега му се надсмиват повече от другите. Приятел в нужда се познава. Николай Тарасович не се обижда от шегите. Не се зъби. Пие Николай Тарасович. Яката пие. Навигаторът не обръща внимание. Нека пие. Мъка има човекът. Струва ми се, че и самият Навигатор си попийва. Боря, третият шифровчик, разправя, че Навигаторът пие пред огледалото, заключвайки се в кабинета си. Не иска да пие без огледало, смята, че самотното пиянство е сериозен вид пиянство. Не знам дали се шегува или казва истината, но само преди три месеца Боря не би се осмелил да се шегува така, нито пък да издава командирски тайни. Изглежда е отслабнала ръката на нашия Навигатор, нашия бащица, нашия командир. Отслабнала е ръката на Лукавия. Възможно е Навигаторът и бившият Младши лидер понякога да се напиват заедно. Но Лукавият се изхитря да го запази в тайна, а Николай Тарасович не се крие.

Днес вечерта тичам под проливния дъжд към колата си, а той, горкият, целият мокър, не може да уцели ключалката на вратата на дългия си ситроен.

— Николай Тарасович, сядайте при мен, ще ви закарам вкъщи!

— Как тогава, Витя, ще се върна утре в посолството?

— Ще прескоча да ви взема.

Потеглихме.

— Витя, хайде да пийнем някъде?

Е, що да не пийнем? Закарах го оттатък Дунава. Тук съм си открил места, неизвестни почти на никое разузнаване. Пък и цените са умерени. Пием.

— Добър си ти, Витя. Така не може. Ти спасяваш човек от беда, пък той ще те изяде. Казват, че хората са зверове. С това, Витя, ама съвсем не мога да се съглася. Хората са по-лоши от зверовете. Хората са жестоки като гълъбите.

— Николай Тарасович, всичко ще си дойде на мястото, не се кахърете. Навигаторът ви смята за брат, той ще ви подкрепи. Пък и в Аквариума имате яки връзки, и в нашето управление, и в КП, и в информацията...

— Всичкото това, Витя, е правилно... Само че... ш-т... тайна... Аз имам провал... Жесток... Разглеждаха го в Централния комитет... Тук връзките в Аквариума няма да ми помогнат. Защо мислиш, че не съм в Съюза? Защото ще изглежда странно: в една страна има шпионски процес, а в съседната изчезват съветски дипломати... Хитрите журналисти веднага ще направят съпоставка... А за политиката на разведряването това е като да удариш някого със сърп по гърлото. Това е нещо като признаване на вината и заличаване на следите. Временно съм във Виена. Нещата малко ще поутихнат, ще се позабравят, тогава и ще ме махнат. Ще ме евакуират.

— А ако успеете да завербувате някого, особено важен?

Гледа ме с тъжен поглед. Малко ми е неудобно заради думите ми. И двамата знаем, че чудеса не стават. Но нещо в казаното от мен му харесва и той тъжно ми се усмихва.

— Ето какво, Суворов, днес твърде много говоря, макар и да нямам това право. Говоря, защото съм пиян, а и защото сред мнозината мои познати ти сигурно си заразен най-малко с подлост. Слушай, Суворов, и запомняй. Сега в нашата глутница има пълно отпускане с полудрямка — както след полово сношение. Това е, защото Навигатора го удариха — едва се удържа, пък и мен ме свалиха и временно е прекратен транзитът на нелегални през Австрия, та потокът на добитата информация сега отива в Аквариума по други канали. И на мнозина им се струва, че не трябва да се прави нищо. Всички ги е обхванал мързел, разпуснали са се без тежката бащина ръка. Това не е за дълго. Нашата глутница изгуби един много ценен източник на информация и Централният комитет скоро ще ни напомни за това.

Лукавият ще се изправи на нокти. От всекиго ще потърси отговорност. Лукавият може всекиго да набути в миша дупка. Той непременно ще си избере жертва и ще я сложи на олтара на съветското военно разузнаване. За да не си позволява никой да се отпуска. Бъди, Виктор, нащрек. Скоро ще донесат на Лукавия шифровка от Кир. Лукавият е страшен в гнева си. Ще разруши кариерите на мнозина. И правилно ще бъде. За какъв дявол чакате напомняния, сякаш сте овце в стадо? Виктор, сега работи. Утре може би ще бъде късно. Послушай съвета ми.

— Николай Тарасович, имам една не лоша идея, но вече доста време не мога да попадна на прием при Навигатора. Да взема утре да опитам?

— Не те съветвам, Витя. Не те съветвам. Почакай. Скоро той ще започне да вика всички един по един на „тепиха“ за голямото съдене — тогава и ще му кажеш идеята си. Само че на мен не ми я казвай. Сега аз съм никой. Нямах право да ми казваш идеите си. А освен това аз мога и да открадна идеята ти. На мен сега страшно много ми трябват идеи. Не се ли страхуваш?

— Не се страхувам.

— Напрасно, Суворов, не се страхуваш. И аз съм животно, както и всички останали. А може и по-лошо да съм. Да отидем ли при к... балерините?

— Късно е, Николай Тарасович.

— Тъкмо навреме е. Ще ти покажа такива мадами. Не се страхувай, да тръгваме.

Всъщност нямам нищо против да погледам момичетата. И не се страхувам от него. Той, макар и да смята себе си за звяр и макар да е напълно обръгнал спрямо убийствата, все пак е човек. Рядко изключение е сред хилядите двукраки зверове, които съм срещал по пътя си. Аз съм по-голям звяр от него. И инстинктът ми за размножаване не е по-слаб от инстинкта ми за самосъхранение. Но той е пиян и с него мога да попадна в неприятна ситуация. А след това ще последва евакуация.

— Късно е вече.

Той разбира, че нямам нищо против да погледам момичетата и малко да се поотпусна в тяхната компания, но днес няма да отида. И не възразява.

Хората се делят на капиталисти и социалисти. И на едните, и на другите им трябва пари. Това ги обединява. А ги разделя методът, чрез който се сдобиват с парите. Ако на един капиталист му трябва пари — той работи упорито. Ако на един социалист са му нужни пари, той захвърля работата и започва да подстрекава и други да направят същото.

При капиталистите и социалистите всичко е ясно и логично. А аз се отнасям дявол знае към каква категория. В нашето общество всичко е обратно. На всички ни са нужни пари. Но е неприлично да се говори за пари и е престъпление те да се изкарват. Що за общество е това? Ако у нас имаше едно нормално общество, непременно щях да стана социалист. Щях да стачкувам постоянно и така бих натрупал огромен капитал.

Сега ми се иска да мисля за каквото и да е, за капиталистите и социалистите, за светлото бъдеще на планетата, когато всички ще станат социалисти, когато всички ще помнят само правата си, но не и задълженията си. И изобщо сега ми се иска да мисля за всичко, освен за онова, което след няколко минути ме очаква зад бронираната врата на командирския кабинет.

Свиреп е Лукавият, когато е ядосан. Страшен е, особено когато получи шифровка от Кир. Александър Иванович, първият шифровчик, прочете по заповед на Лукавия шифровката „от инстанцията“ пред цялата глутница. Сурова беше тази шифровка.

А след нея тръгнаха полковниците един подир друг към тепиха. Пред светлите очи. А след полковниците — подполковниците. Лукавият бързо поставя резолюциите си, също както батко Махно — присъдите. Скоро е моят ред... Страшно е.

— Докладвай.

— Алпийски туризъм.

— Алпийски туризъм ли? — Навигаторът става бавно от своя фотьойл. — Ти каза „алпийски туризъм“, така ли? — не му се седи на едно място. Крачи припряно от ъгъл до ъгъл, като се усмихва на нещо

и гледа покрай мен. — Алпийски туризъм — показалецът на дясната ръка докосна мощното му чело и веднага се насочва към мен като пистолет: — Винаги съм знаел, че ти имаш златна глава.

Настанява се удобно във фотьойла, като си подпира бузата с юмрук. Оранжевият отблясък от лампата се плъзна по очите му и аз изведнъж усетих върху себе си подтискащата тежест на могъщия му интелект. — Разкажи ми за алпийския туризъм.

— Другарю генерал, Шести флот на САЩ контролира Средиземно море. Ясно е, че ГРУ го следи от Италия, от Вашингтон, от Гърция, Турция, Сирия, Ливан, Египет, Либия, Тунис, Алжир, Мароко, Испания, Франция, от Малта, от Кипър, от спътниците, от корабите на 5-та ескадра. Но можем да наблюдаваме 6-ти флот не от страни, а отвътре. Наблюдателният пункт ще бъдат австрийските Алпи. Нашият опит, естествено, ще бъде пренесен в Швейцария и в други страни, но ние ще бъдем първите. 6-ти флот е една златна мина: атомни самолетоносачи, най-съвременни самолети, ракети от всички класове, подводници, десантни кораби, а в тях — танкове, артилерия и най-различно въоръжение на сухопътните войски. В 6-ти флот ще намерим всичко. Там има ядрени заряди, атомни реактори, електроника, електроника, електроника...

Той не ме прекъсва.

— ... Службата в 6-ти флот е една възможност да се види Европа: защо да летиш за САЩ, ако можеш да прекараш великолепно отпуската си в Австрия, в Швейцария, във Франция. След изтощителните месеци под изгарящото слънце, морският офицер попада в снежните планини...

Очите му блестят:

— Ако се беше родил в някое вълче капиталистическо семейство, то щеше да бъдеш предприемач. Продължавай...

— Предлагам да сменим тактиката. Предлагам да ловим мишката не в дупката ѝ, а когато е извън нея. Предлагам да не проникваме в особено секретните обекти и да не ходим на лов за някаква определена мишка, а да си построим капан. Хотелче в планината. Това няма да ни струва практически нищо. 500 хиляди долара — не повече. За изпълнението на плана ми е необходимо само едно: секретен агент, който дълги години е работил в добиването, но сега е загубил агентурните си възможности. Необходим ми е един от

старците, въввлечен напълно и докрай в нашата работа и на когото вярвате. Мисля, че ще се намерят старци, които са в агентурна консервация. Ще намерим някой малък планински хотел на границите на банкрута. Има доста такива. Ще вдъхнем нов живот в него, като вкараме като съдружник нашия агент с парите. Така ще спасим хотела и ще поставим собственика му на колене. Като съберем предварително данни за хотелите, ще изберем онзи, в който американците от 6-ти флот отсядат най-често. Хотелът не е мястото за вербуване. А място за изучаване. Мълниеносното вербуване е след това. На друго място.

— Хотелът е пасивен път. Я отседне някой, я — не. Дълго трябва да се чака...

— Както рибарят, хвърлил въдицата... трябва да знаем къде да хвърлим и с каква примамка.

— Добре. Заповядвам ти да събереш материали за малки планински хотели, които се продават по различни причини... Продават се, не защото са процъфтяващи.

— Другарю генерал, вече съм събрал такива сведения, ето ги...

Аз не работя повече за осигуряването. Това го виждат всички в Забоя. Всеки се опитва да предскаже съдбата ми. Дълго ли ще имам такива привилегии. Да се предскаже съдбата не е много трудно. Трябва да се наблюдава първият шифровчик. Той знае всичко. Всички тайни. Той е барометърът на командирската благосклонност или немилост.

А първият шифровчик започна да се обръща към мен по име и презиме: Виктор Андреевич. Имате шифрограма, Виктор Андреевич. Добро утро, Виктор Андреевич. Разпишете се тук, Виктор Андреевич.

Това е гръм от ясно небе. Никога с първия шифровчик не се е случвало такова нещо. Той не е добиващ офицер, но е най-близо от всички до Навигатора. Има звание подполковник. Обръщаше се по име и презиме само към добиващите полковници, а с подполковниците, майорите и капитаните караше без обръщение: имате шифрограма. И нищо повече. А сега виж ти: спомни си името ми и го произнесе публично. Главната работна зала притихна, когато го каза за пръв път. Към мен се насочиха учудени лица. На Серьожа — Двадесет и седми — чак челюстта му увисна.

Първият път, когато това се случи, първият шифровчик ме викаше при Навигатора:

— Командирът ви очаква, Виктор Андреевич.

Сега вече свикнаха. Всеки се опитва да отгатне къде съм успял толкова да се отлича. Понякога чувам с половин ухо част от разговор за мен: завербувал китайския аташе! Слуховете около мен са различни. Но освен мен, за моята дейност знае само Навигаторът, първият шифровчик и Николай Тарасович Мороз, бившият Младши лидер. Той вече не пие. Никой повече не се шегува с него. По-рано, когато беше Младши лидер, той казваше: „Заповядвам!“. След това не говореше нищо. Сега, оставайки си обикновен добиващ офицер, започна да изрича: „Заповядвам от името на Резидента!“ В гласа му отново зазвучаха железните нотки на машината за издаване на заповеди. Щом заповядва, значи има такива пълномощия. Щом заговори с такъв тон, значи чувства сила зад гърба си.

Загубил е титлата Младши лидер — това, естествено, е важно, и то много. Но по-важно е друго: Навигаторът вярва както по-рано на полковника и се опира на него. По-рано Младши лидерът с властта си държеше цялата глутница в ръце, сега прави същото, но от името на командира.

— Другарю генерал, за утре ми трябват трима души за осигуряване, а за нощта срещу неделя — петима.

— Вземай.

— Кого?

— Съгласувай с Николай Тарасович. Който не е зает, него вземай.

— А ако са само полковници и подполковници?

— И тях вземай.

— И да ги командвам аз?

— И ги командвай. В деня на провеждане на операцията разрешавам да използваш формулировката „От името на Резидента“.

— Благодаря, другарю генерал.

Работим двамата с Николай Тарасович. Като двама въздушни асове под прикритието на цяла една ескадрила.

Правим капани в планините. Разгръщаме голям бизнес. Аз нямам нищо против, че го присъединиха към моята идея, че ме подчиниха изцяло на него. Той има опит, има и агентура.

С разрешение на Аквариума Навигаторът измъква старци от агентурната консервация и ги събира в Австрия за провеждането на операция „Алпийски туризъм“. Купени са три, а не един хотел. Това не е скъпо за ГРУ.

Измъкнатите от консервация стари добиващи агенти се използват по различен начин. Повечето от тях влязоха в състава на агентурна група с пряк канал за свързка. Те могат да предават съобщения направо във Ватутинки, без да подлагат себе си и нас на риск. Неколцина работят под контрола на Николай Тарасович. Един е подчинен непосредствено на мен.

По-рано го наричаха 173-B-106-299. Сега го наричат 173-B-41-299. Завербуван е през 1957 година в Ирландия. Пет години е работил в добиването. Какво е добивал, в досието му не се съобщава. В досието само между редовете може да се прочете за голямата му активност и значителни успехи. После следва един съвсем тъмен период от

биографията му. В досието се казва само, че по това време е имал пряка връзка с Аквариума, като не е бил подчинен на виенския Навигатор на ГРУ. Този период завършва с награждаването му с орден Ленин, изплащане на огромна премия и извеждане в продължителна консервация с прехвърляне под контрол на нашата резидентура.

По време на консервацията с него не са правени срещи. Такива момчета се наричат Миша, Дремещият, Котка. Сега той се завръща от зимния си сън към активна работа. Сега има контролни задачи. Мисли си, че работи, но просто го проверяват. Да не е загубил хъса. Да не се е предал? Да не е преминал към други?

Навигаторът променя курса. Всички го чувстваме. Той изви рязко кормилото и насочва кораба ни по бурните вълни. Рисува. Накланя кораба. Така може и да загребем вода. Но ръката му е здрава.

Нещо се променя. Интензивността на осигуряването нараства. Всички в осигуряването! Започнаха операции от друг тип. Да се свържем с рекламните бюра! Да се съберат материали за екскурзководите и обслужващия персонал на хотелите! Тайно. Сгрешиш ли — чака те затвор! Да се установят преки контакти с рекламните бюра по Средиземноморското крайбрежие. Дявол да го вземе, ние какво, да не сме се захванали с туристическия бизнес?

Добиващите влизат един след друг в кабинетите на заместниците на Навигатора. Добиващите изчезват за по няколко дни. Да се скрие предавател в планините! Да се поставят пари в скривалището! Повече пари! Заместниците на Навигатора проверяват изпълнението на задачите. Какво става, дявол да го вземе? Всеки път не можеш да изтичаш за съвет при Навигатора, Навигаторът е зает. Никой да не влиза! Откъде заместникът може да потърси правилния отговор? Към Николай Тарасович Мороз ли да се обърне? Той сега не е Младши лидер, но, да го вземат дяволите, както и по-рано е в курса на всичко. Заместниците се тълпят в кабинета на Николай Тарасович. Всъщност кабинет изобщо не му се полага. Той сега е никой. Той е просто един добиващ. Но докато новият Младши лидер не е пристигнал...

Николай Тарасович е никой. Но е по-добре заместникът на Навигатора да мине още веднъж да се консултира — по-добре да изслушаш неговите упреци, отколкото да сгрешиш. Сгрешиш ли — чака те майчица-Сибир.

И отново осигуряването засмука всички. Ден и нощ. Без почивни дни. Без празници. Без паузи.

— Николай Тарасович, няма кого в осигуряването да сложим!

— Ами помислете, Александър Александрович.

Александър Александрович мисли.

— Може би Витя Суворов?

— Не. Него не може.

— Че кого тогава? — Александър Александрович, заместник на Навигатора, има само един добиващ офицер в резерва и това е Николай Тарасович Мороз. Александър Александрович гледа въпросително към Николай Тарасович. Може би сам ще се сети, ще помоли да бъде изпратен в осигуряването? Нали вече няма кого! Всички са пратени. Но Николай Тарасович мълчи.

— И какво, аз самият ли да отида в осигуряването? Все пак съм заместник.

— А защо, Александър Александрович, веднъж да не отидете? Щом няма кого да изпратите?

Александър Александрович продължава да мисли. Накрая намира решението: „ще изпратя два пъти през нощта Виталий-Аерофлот“.

— Ето, виждаш ли, а казваш — няма кого.

Накъде, Навигаторе, си ни подгонил? Може ли така да се прегряват котлите? Да не гръмнат? Няма да гръмнат! Тренирани сме. От Спецназ сме. В осигуряване! Всичките! Александър Александрович, в осигуряването! А твоето осигуряване го осигурява новият военен аташе. Със зеления Мерцедес.

Капваме. Завъртя ни шайбата. Сгрешиш ли — затвор. За всяка операция да се напише план. За всяка операция — отчет. Това е, за да могат после следователите от 9-то направление на ГРУ по-лесно да открият виновните.

В голямата работна зала не гасят светлината. Сега не се назначава старши дежурен офицер по забой: все едно, забоят е пълен с добиващи офицери по всяко време на денонощието.

Отляво на мен зад работната маса седи Слава от Търговското представителство. Съвсем младичък капитан. Пише отчет. Крие го с ръка от мен. Правилно, на никого не се полага да знае чуждите тайни. Откъде той, Слава, да знае, че именно аз съм измислил операцията. Че всичките й подробности ние с Навигатора и с Николай Тарасович преди седмица цяла нощ обсъждахме. Откъде, Слава, да знаеш, че точно ти ме осигуряваше. И когато ти излезе на горската просека, аз те видях. Добре те видях. А ти не ме видя. И не можеше да ме видиш. И нямаше право да ме видиш. Хайде, пиши, пиши.

Виктор Андреевич го боли главата. И очите. Виктор Андреевич седи в кабинета на Николай Тарасович. Проверяваме книгите за регистрация. Те са много. От различни хотели. От такива, които не са и наша собственост. Но в нас са копия от книгите за регистрация. Десетки хотели и десетки хиляди имена. Това вече е история. Но онзи, който познава историята, може да прогнозира бъдещето. Точно или не — това е друг въпрос. Но не може да се познае бъдещето, ако не се познава настоящето и миналото.

В Австрия има хиляди хотели. Милиони туристи. Ако осигуряващите набавят повече регистрационни книги, може да се използва и компютър за разчитането на прогнозите. А засега го правим на ръка.

Група японски туристи. Шестнадесет души. Дали са интересни хора? Може би. Само че нямаме никакво ключе за тях. Не знаем интересни ли са или не са? Жалко. Но веднага ги слагаме в графата на неинтересните. Просто ги пропускаме. В допълнение — японският турист никога не се връща на едно и също място, също както диверсантът от Спецназ, който никога не се връща назад. Японският турист бърза да разгледа цялата планета. Японския турист го изпускаме.

Една английска двойка от Лондон. Дали представлява интерес? Не знам. Изпускаме я.

— Николай Тарасович, вижте какво открих!

Поглежда. Клати глава. Цъка с език. Самотен американец от малкото италианско пристанище Гаета. Какво ви говори това име? Какво може да каже това име на всекиго? Какво ще каже това име на някой офицер от КГБ? Абсолютно нищо. Малко рибарско селище. В него кой знае как е попаднал и американецът. Защо ли? Та кого интересува това? Всеки, който би научил, че в един малък австрийски планински хотел е отседнал американец от Гаета, не би обърнал ни най-малко внимание на това.

Но ние сме военни разузнавачи. Всеки от нас е започнал службата си в някоя информационна група или отдел. Всеки от нас е учил наизуст хиляди цифри и имена. За всекиго от нас Пирмазенс, Пенмарш, Обен, Холи-Лох, Уудбридж, Пвайбрюкен звучат като райска музика. Каква наслада е да се чуе това име — Гаета! В селцето се базира само един военен кораб. На борда му е изписана огромната цифра — „Ш“. Спомнихте ли си сега? Не? Това е американският крайцер „Олбани“! Това е флагманският кораб на 6-ти флот. Това е концентрация на всички тайни и на всички линии за управление. О, дървена моя главо! Защо идеята за планинските хотели не се появи в теб преди година? Съвсем наскоро в един планински хотел е бил на почивка американец от малко италианско селце. Той задължително е бил свързан с крайцера „Олбани“. Не го знаем какъв е. Но не може американец в това забравено селце да не познава някого от другите американци от крайцера. Нека да не е капитан, да не е офицер и дори да не е моряк от крайцера. Нека дори и да не е военен. Може да е пастор, а може — и продавач на порнография. Но той има контакти с моряците от крайцера и това е най-главното. Ако нашият капан беше заложен преди година, ние непременно щяхме да се нахвърлим върху бедния американец с цялата мощ на нашата глутница.

Масово преследване! Десетки шпиони срещу една жертва. Жертвата чувства, че акулите са навсякъде, че няма пътища за отстъпление. Понякога, когато се осъществява масовото преследване от цялата глутница, стена, македонска фаланга — жертвата не изтрайва и се самоубива. Но по-често се съгласява да работи с нас. Ако знаехме за него, когато се е появил в Австрия, върху му би се стоварила цялата несъкрушима мощ на ГРУ. А ако Навигаторът помолеше за помощ, то по заповед на Аквариума можеха да бъдат хвърлени силите на няколко резидентури за извършване на едно вербуване. В такива случаи жертвата крещи и се дърпа, като се сблъсква навсякъде с варяги и хрътки. Той би позвънил в полицията. Какво пък, понякога можем да облечем нашите момчета и в полицейски униформи. Полицията би го спасила и би го посъветвала или да се самоубие, или да се съгласи с предложението на ГРУ. Когато цяла орда гони някого, нещастникът може да звъни по всички мислими адреси, но навсякъде ще получи един и същи отговор. В ъгъла го изтикайте! В безизходица! Ъглите са различни: физически и нравствени, има финансови безизходици и

безнадеждни пропасти. А може и просто да го притиснем в ъгъла. Голият човек в ъгъла на ваната. Един гол човек сред облечените винаги усеща непреодолимо чувство на срам и безсилие. Ние умеем да притиснем в ъгъла! Умеем да унижаваме и да величаем. Умеем да накараме някого да се хвърли в пропастта и умеем навреме да му подадем ръка за помощ.

— Замечта ли се?

— Замечтах се, Николай Тарасович.

— Виж какво намерих.

Чета записаното. Британска двойка от малкото градче Фаслейн — базата на британските подводници. Ако двойката живее във Фаслейн, вероятността тя да е свързана с подводниците, е много голяма. Може той да е командир на подводница, а може и да е обикновен пазач в базата. Може да е боклукчия на военната база или край нея, да е доставчик на мляко или собственик на пивница. Може да работи в библиотеката или в стола, или в болницата. Всяко едно от тези положения е великолепно: той има контакти с екипажите, с ремонтните бригади, с щабните офицери.

Ако във Фаслейн има проститутки, смело може да се твърди, че и те са свързани с базата. И то как! И чрез тях могат да бъдат получавани тайни, за които може би не знаят дори и капитаните на подводниците.

Фаслейн е твърде малък. Затова всеки негов обитател е свързан по някакъв начин с базата.

Във Франция също има база за атомни подводници. Но това е Брест. Голям град. Далеч не всеки е свързан с подводниците. Затова ние търсим градчета, които са много малки и където се намират военни обекти с изключителна важност. Като този Фаслейн, например. На дипломатическата резидентура на ГРУ в Лондон и е много неудобно да праща своите момчета във Фаслейн. Във Великобритания ловят често и гонят безжалостно. Не можеш набра голяма скорост. Пък и появата на чужд човек в малкия градец кара обитателите му да стават подозрителни. Затова и ловуваме тук, в Австрия, обитателите на тези малки градчета, чиито имена така сладко звучат в ушите на военния разузнавач.

По цели нощи прелистваме регистрационните книги. Случва се понякога и това — някой от тези хора да се реши за втори път да се върне на едно и също място. А ако не стане така, ще намерим други.

Книгите за регистрацията са минало. Жалко е, но то не може да се върне. А като разлистваме книгите за миналото, виждаме ясно контурите на бъдещите си операции.

Командирът е сериозен. Командирът е строг.

— Със заповед на началника на Генералния щаб е назначен моят пръв заместник. Всички мълчим.

— Александър Иванович, прочети шифрограмата.

Александър Иванович, първият шифровчик, ни оглежда с нищо неизразяващия си поглед и свежда очи към едно малко ярко-жълто плътно листче:

„Строго секретно. Заповядвам за първи заместник на командира на дипломатическата резидентура на ГРУ 173-В да се назначи полковник Мороз, Николай Тарасович, Началник на Генералния щаб, маршал на Съветския съюз Огарков Началник на ГРУ, армейски генерал Ивашутин.“

Командирът се усмихва. Първият шифровчик се усмихва. Усмихва се Николай Тарасович. Той отново е Младши лидер. Аз се усмихвам. Моите другари се усмихват. Не всички.

При нас в ГРУ, както и в цялата съветска армия, в КГБ, в целия Съветски Съюз, издигането след немилост е нещо рядко. То е равносилно на излизане от гроба — малцина се връщат. Подхлъзването означава падане. А падането е винаги на дъното, върху камъчета.

Приближаваме се към Младши лидера и един по един го поздравяваме. Той повече не трябва да използва формулата „От името на Резидента“ — сега и в юридически аспект е всемогъщ. Стиска ръце на всички. Но ми се струва, че не е забравил напълно кой му се е присмивал, когато започна падането му. Не го е забравил. И онези, които се подиграваха, също знаят, че не го е забравил. Ще си спомни. Не сега, ще поизчака. Всички знаят, че очакването на отмъщението е по-лошо от самото отмъщение. Младши лидерът не бърза.

— Поздравявам ви, Николай Тарасович — дойде и моят ред. Той ми стиска ръката, гледа ме в очите. Тихо ми казва „благодаря“.

Освен нас, само Лидерът и първият шифровчик разбират истинското значение на това „благодаря“. Преди месец агент 173-В-41-299, станал сега съсобственик на малък хотел и мой подчинен, ме

извика на извънредна среща и ми съобщи за хотелски гост от един малък белгийски град, чието име е блян за всеки офицер на ГРУ. За вербуване трябваше да отида аз — незабавно. Свързах се с Навигатора и се отказах. Не мога, нямам достатъчно опит. За това вербуване бих получил червена звезда на гърдите или сребърна на раменете. И опит имах достатъчно. Но... аз се отказах. Навигаторът изпрати Николай Тарасович. Ето, че днес той има празник.

— Благодаря, Витя — Навигаторът ми стиска ръката. Всички наоколо ни гледат. Никой нищо не разбира. Защо изведнъж Навигаторът ми стиска ръката. За какво ми благодари? Да не би аз да празнувам днес? А Навигаторът слага ръка на рамото ми, потупва ме по гърба — и на твоята улица ще дойде празник. Не знам защо, но наведох очи надолу. Не ми е жал за онова вербуване, хич не ми е жал.

Дано ви провърви, Николай Тарасович.

Боледуват само мързеливите. Нима е трудно веднъж месечно да се поразходиш из гората и да сложиш край на всички болести? Да предотвратиш всички бъдещи неразположения? Аз винаги намирам такова време, дори и в периодите на най-напрегнатото осигуряване. А сега още повече.

Високо в планината съм. Знам, че тук няма никой. Умея да проверявам. Не, не ме очакват нито скривалища, нито срещи. Мравки. Големи червеникави горски мравки. Ето и тяхното царство, техния град-държава. На една слънчева поляна сред борове. Събличам се и се хвърлям в мравуняка, сякаш в студена вода. Те са хиляди. Тълпа. Шанхай на мравките. Заприпкаха по ръцете и краката ми. Една ме ухапа болезнено и веднага цялата глутница се впи в мен. Ако поседя малко по-дълго, ще ме изядат целия. Но ако издържа само минута — това е лечение. Това е като змийската отрова. Много — означава смърт. Малко — лекарство. Не напразно змията се смята за символ на медицината. Но аз не се лекувам със змийска отрова. Не знам защо. Просто никога не съм имал време. А за мравките не ти трябва много време: намери някой огромен мравуняк и скачай в него!

Течността, която се отделя от жлезите на една мравка, консервира и запазва всичко. Някоя мравка ухапе гъсеница и я мъкне в мравчения си хамбар. От ухапването мъртвото тяло няма да изгние и за година, и за две. Така и ще си лежи — като че е в хладилник!

А с живото тяло истински чудеса стават. Нито бръчки на лицето, нито пожълтяване ще имаш. Зъбите ти ще си останат цели. Дядо ми умря на деветдесет и три години без бръчки и почти с всичките си зъби. Загуби само три — червените му ги избиха. Той беше избягал от тях, иначе щеше да изгуби всичките заедно с главата. Изживя до край живота си — изхитри се да скрие махновското си минало. Иначе никой нямаше да ме вземе в Червената армия. Пък сигурно нямаше и да ми е съдено да се родя.

Не само моят дядо използваше тайните на мравките. Цяла Русия ги знае. А преди нея — Византия. А още по-рано — Египет. Мравката

в Египет се смята за първия доктор. Преди много хиляди години египтяните видели как мравките консервират храната си и започнали да пъхат крака и ръце в мравуняците. А после почнали и мъртвите фараони да оставят за по две нощи на мравките. За хилядолетия след това телата им са избегнали разрухата.

Всички знаят, че червеникавата мравка е магьосница. Но човечеството си е лениво! Хората си купуват в аптеките мравчена киселина. Не истинската, а произведената във фабриките. Разтриват си ръцете и краката. Глупави са си. Та мравката знае къде да те ухапе. А това е много важно — да те ухапе точно там, където трябва. Също както в китайската медицина с иглолечението. Не къде да е, а там, където трябва.

Изревах като лос. Скачам в галоп. Изтръсквам мравките от себе си. Благодаря, братлета, за днес стига.

Изчезна Приятелят на народа. Приятелят на народа — това е резидентът на КГБ. Главният ни Съсед. Всички съседни от чекисткото гнезденце са мрачни. Става нещо при тях. Сигурно и самите те не знаят точно какво? Но резидентите на КГБ от Виена, Женева, Бон и Кьолн бяха извикани в Москва и кой знае защо не се върнаха. Временно управляват заместниците им.

Евакуацията е нещо жестоко и безвъзвратно. Получаваш шифрограма — баща ти си отива. Искате да се прости с теб преди смъртта си. Летиш в самолета, а до теб — конвой. За да не избягаш. Пристигаш в градчето-герой Москва и веднага в следствието. А кой при нас няма никаква вина? Всички са виновни. Стига да го има човекът, дело винаги може да му се стъкми. Наистина, сега не разстрелват като през тридесет и седма година. По-точно — разстрелват, но не толкова интензивно.

С какво ли се е провалил Приятелят на народа? Откъде да знаем. Може, разбира се, да дадем ухо на слуховете. Но нали слуховете се пускат от специалната служба, за да скрият истината...

... Често става така. Започваш бизнес и имаш невероятен успех. Не за дълго. Същото става и с нашите търговски предприятия. Едва се хванахме на работа и — небивал успех: вербуването, за което простиха провала на Младшия лидер.

Младши лидерът с група осигуряващи добива тайни, за които генерал-полковник Зотов, началникът на информацията на ГРУ, изпраща възторжени шифрограми.

Но терминът „достатъчно“ се използва в информационната служба само тогава, когато качеството на добиваната информация не е много високо. Във всички останали случаи се използва терминът „недостатъчно“. Това е същото, както и при милиардера — парите все не му стигат и никога няма да му стигнат. Както на жените не им стигат дрехите. Както на колекционера все ще му липсва едно ръждясало петаче. И все ще му е недостатъчно. А на Генералния щаб винаги не му стигат вражеските тайни. Колкото и да сме добили.

Винаги остава по нещо не докрай разбрано относно положението на противника, плановете му, въоръжението.

Но нашите планински хотели засега не дават желания резултат. Пък не е и толкова лесно. Всеки ден в малкия хотел не попадат хора от малки градчета с такива звучни имена като Майнот или Офут. Агентурата ни в туристическия бизнес получи тънички листчета с имената на места, където практически всеки жител би трябвало да е свързан с обекти от свръхголяма важност. Но резултати засега няма. Попадна една рибка в мрежата и край. Попадна една рибка и аз я дадох доброволно на Младши лидера. За него е по-важно сега да има успех. А пък на мен нищо не ми изпада.

Шифрограмите от Аквариума са малко ядовити: защо не слагате Четиридесет и първи в осигуряването? Та нали сам си призна, че още не е готов да работи самостоятелно?

Нашите съседни, приятелите на народа, имат голям празник. Преди няколко години от съветски воен кораб избягал един офицер. Много резидентури на КГБ се опитвали да го пипнат, но провървяло на виенската дипломатическа резидентура. Тя извършила една главозамайваща провокация. Заместник — резидентът на КГБ се свързал с американското разузнаване и му подхвърлял напълно правдоподобни тайни. А след това и се накарал да бяга в САЩ. Но преди да избяга, поискал гаранции: искам да поговоря с някой избягал съветски офицер наистина ли живее добре. Американското разузнаване изпратило нещастния беглец на среща с КГБ. Затова и в КГБ сега празнуват.

Е, приятели на народа, желая ви успехи. Добре сте се научили да крадете хора. Но защо не успяхте да откраднете американските атомни тайни, защо нито веднъж не донесохте на съветската промишленост нито чертежите на френските противотанкови ракети, нито на британските торпеда, нито германските танкови двигатели? А?

— Виктор Андреевич, има сигнал за вас.

Чашката с кафе — настрана. Документите — в чантата. Чантата — в касата. Ключът — в малката каса. Комбинацията за затваряне е сменена днес. Това трябва да се помни.

— Да тръгваме.

Четвърти шифровчик върви пред мен. Аз — след него. Надолу по бетонната стълба. В „бункера“. Натиска копчето на сигнала. Врата щракна, може да се отваря. Ние сме в малка бетонна стая. Стените ѝ са бели, грапави. Пазят с векове отпечатъците на повърхността на дъските, от които е бил направен кофражът, когато са строили бункера. Вратата е затворена. Разглеждат ни любопитни телевизионни камери. Четвърти шифровчик много плътно хлопва входната врата. Отвътре тя прилича на херметичен люк на подводница. Шифровчикът пъха ръката си зад една завеска и набира цифрите. Не мога да видя ръката му и нямам право на това. И не знам какво прави там с нея. Казват, че ако сбъркаш при набирането на комбинацията, капан ще ти притисне

ръката. Не знам истина ли е или шифровчиците се шегуват. На един добиващ офицер не му се полага да знае тайните им.

Вътрешната охрана на бункера най-после се убеди, че сме свои. Главната врата плавно, без всякакъв шум, бавно се оттегля настрана. Зад вратата е Петя от Спецназ: влизайте. КГБ комплектува вътрешната си охрана от офицери-граничари. ГРУ убива с един изстрел два заека. И охраната е сигурна, и диверсанти понякога могат да бъдат повозени с автобус из страната: ето ви площадките за десант, тук са скривалищата, тук са укрытията, тук са полицейските постове.

Дипломатическата резидентура на ГРУ във Виена се охранява от диверсанти от 6-та гвардейска танкова армия. Това е планинска армия с особени традиции. Тя си беше проправила път през Големия Хинган към Тихия Океан. Беше преминала 800 километра, без да се спре по места, смятани от всички теоретици за недостъпни за танковете. Сега 6-та гвардейска танкова армия се подготвя за извършването на мълниеносен скок през Австрия по левия незащитен бряг на Рейн към Северно море. В сравнение с Хинган, Австрийските Алпи естествено са просто хълмове. Но и те трябва ловко да бъдат преодолені. Затова във Виена постоянно пребивават диверсанти само от тази армия. Те трябва да са първи. Те трябва да разчистват пътя с остриите си ножове.

— Здравейте, Виктор Андреевич — поздравява ме Петя.

— Здравей, здравей, главорезе. Намързелува ли се в бункера?

— Не се намързелувах, а озверях — смее се Петя. — Вече шест месеца не съм виждал женска пола. Дори и отдалеч.

— Дръж се. В подводниците и по-лошо става.

По коридора — покрай стоманени врати. Коридорът е преграден с десетки тежки завеси. Така, че не можеш да кажеш дълъг ли е, или не. Може след следващата завеса коридорът да се раздвоява или да завива. Не ни се полага да знаем. Вратата на стаята на сигнализаторите е първата отляво.

В стаята с нисък таван също всичко е със сиви завеси. Казват, че е предпазна мярка при пожар. Може и така да е. Но пък и аз съм в тази стая, а колко сигнализатора има в нея — представа нямам.

В очакване една завеса заради мен е дръпната. Зад нея има сива кутия с акуратен надпис „Предал 299. Приел 41“. Шифровчикът мушва ключа в дупката на ключалката, завъртва го и излиза от стаята. Аз поставям своя ключ, завъртвам го и отварям стоманената вратичка. Зад

нея са подредени малки зелени лампички. Една от тях, с номер 28, свети. Натискам копчето. Сигналната лампичка изгасва. Едновременно изгасва сигналната лампичка над моя сигнализатор. Тя съобщава на шифровчика, че е получен някакъв сигнал. Но той няма право да знае какъв именно. Знам го само аз. Това е сигнал „28“. Но дори Шифровчикът и да беше научил, че съм получил сигнал „28“ от агента 173-B-41-299, как би могъл да разбере какво означава сигнал „28“.

Сигналът „28“ означава, че агент 173-B-41-299 ме вика на среща. „28“ означава, че безличната среща ще се състои в първата събота след получаването на сигнала. Час — между 4:30 и 4:45 сутринта. Място — Атерзее, в района на Залцбург.

299 има цяла система от сигнали и може да ни вика на лична или безлична среща всеки момент. Всеки вариант на връзката ни е премислен до най-малките подробности и всеки вариант има свой номер. Зад номер „28“ се крие цял план с варианти и запасни комбинации.

Неуязвимостта на ГРУ се осигурява преди всичко от това, че броят на срещите с ценната агентура е сведен до минимум и ако е възможно — до нула. Работя десет месеца с агент 299, но никога не съм го виждал и няма да го видя. Безличните срещи с него се правят два-три пъти месечно, но за двадесет и една години работа в ГРУ той е имал само шест лични срещи и е виждал в лице само двама офицери от ГРУ. Това е правилна тактика. Липсата на лични срещи защитава нашата агентура от грешките ни, а офицерите — от скандални провали и сензационни фотографии на първите страници на пресата.

При безличната среща офицерът на ГРУ и неговият агент могат да бъдат на десетки километри един от друг. Никой от тях не знае къде е събеседникът му. За предаването на съобщение или за размяна на съобщения ние не използваме радио или телефон. Използваме водопроводните или канализационните тръби. Понякога два телефонни апарата могат да бъдат включени към някоя метална ограда или към ограда от бодлива тел. Тези „свързочни участъци“ предварително се подбират и проверяват от осигуряващите офицери.

Но за връзка с ценните агенти ГРУ най-често използва водата. Нека полицията си прослушва ефира. Водата е най-добрият проводник на сигнали и много по-малко контролируем. Когато полицията започне да контролира всички реки, езера, морета и океани, тогава ще

преминем към други начини на агентурна свръзка. Свързочният институт на ГРУ все ще измисли нещо до тогава.

Капки роса по ботушите ми. Крача бавно към езерото по високата мокра трева. Наоколо — брези и ели. Клиновете на върховете на елите са като плътна ограда около водата. Като стена. Звъняща тишина. Да не настъпя някоя клечка. Защо да се шуми? Шумът оскърбява тази чиста вода, тази кристална прозрачност на небето и розовите планински върхове. Тук винаги ще бъде тихо. И Спецназ да дойде тук, тропотът от войнишките ботуши няма да наруши тишината: меката обувка на диверсанта не трополи като подкования ботуш на пехотинеца. После оттук ще премине 6-та гвардейска танкова армия. Ще има грохот и рев. Но съвсем за кратко. Отново ще се възцари звъняща тишина и малкият уютен концлагер на брега на езерото няма да я наруши. Може аз да бъда началник на лагера, а може и обикновен затворник заедно с местните социалисти и борци за мир да съм... Така е било винаги: който пръв приветства Червената армия или иска да се договори с нея за мир — той пръв попада под ударите ѝ.

Зазорява се. Земята възторжено поздравява изгряването на светилото. Животът ликува. Животът тържествува, готвейки се да посрещне хвърлящия отблясъци водопад от светлина, който ще връхлети откъм върховете на планините. Ето сега, още съвсем малко. Оглушителното цвърчене на птиците ще гръмне като химн, поздравявайки светлината. Но още е тихо. Капките още не са заблестели като брилянти, червеното злато още не се е разляло по склоновете на планините, лекият ветрец още не е понесъл аромата на диви цветя. Природата е стихнала в най-последния миг пред взрива от възторг, радост и живот.

Кой се любува на това? Само аз. Витя-шпионинът. И още моят агент с номер 299. Той се промъква към езерото от съвсем друга страна. Интересно дали разбира поезията на природата? Може ли с часове да слуша нейните шумове? Разбира ли, че сега двамата с него водим подготовката за строителството на малкия концлагер на полегатия бряг? Разбира ли този стар глупак, че и аз, и той, можем да станем обитатели на този най-живописен в света лагер? Дали може да

съобрази, че онези, които работят твърде близко до гърлото на машината за месо, попадат в нея по-често от обикновените смъртни? Допуска ли с дървената си глава, че по волята на съдбата неговият лагерен номер може много да прилича на агентурния му индекс? Нищо не мисли той. Аз нямам къде да се дяна, родил съм се и съм израснал в тази система. И от нея не можеш да избягаш. А той, мръсникът му с мръсник, доброволно ни помага. Ако комунистите не ме разстрелят, не ме изгорят в крематориума или удавят в някой препълнен шлеп, а ме сложат да командвам концлагер, такива доброволни помощници ще оградя в специален сектор и няма да ги храня. Нека един друг да се самоизяждат. Както мишките в желязната бъчва: първо изяждат най-слабата, втора по ред е мъничко по-силната... Нека всеки ден си определят кой от тях е най-слабият. Нека всеки се страхува да заспи, за да не го удушат и изядат, докато е сънен. Ето, тогава може би ще разберат, че на земята няма и не може да има хармония. Че всеки трябва сам да се защитава. Ех, дявол да го вземе! Да вземат да ме направят началник на лагер!

Време е.

Пускам въдицата в езерото. Въдицата ми много прилича на обикновените. Разликата е само в това, че от дръжката може да се изтегли едно малко проводниче и да се присъедини към ръчния ми часовник. Той, от своя страна, е свързан чрез кабел с малка сива кутийка. От часовника кабелът тръгва по ръкава ми и се спуска във вътрешния ми джоб. Циферблатът на малко необикновения ми ръчен часовник светна, а след минута изгасна. Това означава: предаването е прието и е записано върху тънката жица на моя магнитофон. Вълните, носещи съобщението, не се разпространяват в ефира. Нашите сигнали се разпространяват само в границите на езерото и не излизат извън бреговете му. Съобщенията предварително се записват на магнитофон и се предават с пределно висока скорост. Много трудно е да се прехване агентурното съобщение, дори и ако предварително се знае времето и мястото на предаването и честотата му. Без да се знаят — не е възможно да се прехване съобщението.

Правя се, че навивам часовника си. Циферблатът му за миг светна и угасна: предадено е съобщението-отговор. Време е и въдицата да си прибирам.

XIII ГЛАВА

— Другарю генерал, имах връзка по вода с 299-ти. Той съобщава, че през близките месеци в неговия хотел едва ли ще има клиенти от местата, които ни интересуват.

— Лошо.

— Но 299-ти не получава даром парите си. Той е установил приятелски отношения със собствениците на съседните хотели и понякога под различни предлози има възможност да прегледа предварителните заявки.

— Ти как мислиш, не е ли опасно? — командирът знае, че не е опасно, но е длъжен да ми зададе този въпрос.

— Не, другарю генерал, не е опасно. 299-ти е хитър и опитен. Та той съобщава, че в съседния хотел — аз придърпвам към мен лист хартия и пиша името на хотела. Нямам правото да споменавам дати, адреси или имена на обекти и хора. Дори и сред защитените стаи трябва да ги пишем на хартия, като понякога произнасяме дати и имена, нямащи никакво отношение към въпроса. — В съседния хотел е резервирано място за един човек... записвам името му на хартията. Той работи в Испания. В град...

Слагам пред себе си лист хартия и тържествено изписвам с огромни букви името РОТА.

Той ме гледа, не може да повярва. И тогава върху листа отново пиша краткото очарователно название, което се присънва на всеки разузнавач нощем, което звучи като кристален звън за всекиго от нас — РОТА.

Той се смее, аз се смея. По света има стотици места, които са интересни за нас, всяко от тях е находка, всяко е усмивка на съдбата към разузнавача. Аз извадих истински късмет — РОТА.

— Да те проверя ли? — смее се той. Това е шега, естествено. Защото не можеш да си офицер от ГРУ и да не знаеш характеристиките на тази база. При думата РОТА в мозъка на всеки офицер от ГРУ като в компютър се появяват кратки фрази и точни цифри: площта на акваторията ѝ е 25 квадратни километра;

пристанището е защитено от вълнолом, дълъг 1500 метра, има три пристана — по 350 метра всеки, дълбочината край пристаните — 12 метра, склад за муниции — за 8000 тона, хранилище за нефтопродукти — за 300 000 тона; аеродром с една писта с дължина 4000 метра. А че там се базират американски атомни ракетни подводници — това всички го знаят. Навигаторът се разхожда из кабинета. Навигаторът потрива ръце.

— Пиши запитване.

— Слушам.

Човек от малкото испанско градче Рота. Нищо не знам за този човек. Дори още не е ясно: американец ли е или испанец? Но аз попълвам „запитването“. Утре това запитване ще бъде пуснато в големия компютър на ГРУ. Големият компютър ще съобщи всичко, което знае за теб.

Големият компютър на ГРУ е създаден от творческия гений на американските инженери и е продаден на Съветския съюз от късогледите американски политици. За големия компютър Америка получи милиони, а загуби милиарди. Големият компютър познава всички. Той е много умен. Той поглъща колосално количество данни относно населението на Земята. Лаком е. Поглъща книгите с телефонни абонати, списъците на завършващите университетите, списъците на сътрудниците на астрономичен брой фирми. Той е ненаситен. Поглъща милиони вестникарски обяви за раждания и смърт. Но се храни не само с тези книжни отпадъци. Достъпни за него са секретни документи и при това — в огромни количества. Всеки от нас се грижи това яшно американско дете да не гладува.

Информацията за човека от Рота може би ще бъде съвсем откъслечна и недостатъчна. Може би Големият компютър ще ни съобщи датата му на раждане, може би датата, когато това име за пръв път се е появило в секретен телефонен справочник, може би името на банката, в която държи парите си. Но и тези откъслечни данни са напълно достатъчни командният пункт на ГРУ да изпрати незабавно няколко шифровки до местата, където е възможно да се добие още нещо. Някакви хрътки може би ще намерят родителите ти, училищните ти приятели, родния ти град, твоя снимка. И когато те срещна — в малкия хотел на брега на планинското езеро, ще знам за теб повече, отколкото си мислиш. До скоро виждане, драги приятелю! Между другото, за удобство на теб вече ти е даден номер 713. А ако не се съкращава: 173-B-41-713. За да научат всички, на които им се полага, че с теб работи Четиридесет и първи офицер по добиването от виенската дипломатическа резидентура на ГРУ.

Времето лети като тракащ експрес, който оглушително и пъргаво отхвърча от насипа. Отново денят и нощта се смесиха в един черно-бял водовъртеж: транзит от Ливан, приемане хора на свързка, завербувани в Южна Африка, връзка чрез скривалището с някакъв призрачен „приятел“, завербуван неизвестно от кого, осигуряване на нелегални и отново транзит в Ирландия. И Командирът, и Младши лидерът забраняват да бъда безпокоен за дреболии. Но твърде често има осигуряване от особена важност, тоест осигуряване на нелегални или масово осигуряване, когато за прикритието работят всички, включително и заместниците на резидента. Тогава няма богопомазани. Всички са в осигуряването! Откъде да се вземат хора ли? По два пъти на нощ ще излиза! Приемане на транзит от Франция. Приемане на транзит от Хондурас. Сам трябва да разбереш!

И изведнъж колелото спря. Прелиствам работната си тетрадка, изписана надлъж и нашир, и изведнъж отварям на една чисто бяла страница. На нея е изписано само: „Работа с 713-ти“. И този бял лист означава днешния ден. Деня, в който аз си седя във фотьойла, а в главата ми на галоп преминават срещи, операции със скривалища, безлична връзка.

Гледам продължително кратката фраза, после вдигам белия телефон и без да избирам никакви цифри, питам:

— Другарю генерал, можете ли да ме приемете?

— Не може ли да почака до утре?

— Няколко дни вече се опитвам да се добера до вас — това вече е лъжа, знам, че сега няма време да проверява — но днес е последният ден.

— Как така последният?

— Дори не последният, другарю генерал, а първият.

— Ех, дявол да го вземе. Слушай, сега не мога. След тридесет минути идвай. Ако има някой в приемната, прати го на майната му от мое име. Разбра ли?

— Разбрах.

Доложих му за маршрута на движение, за хватките и капаните, с които имах намерение да объркам полицията. Доложих му всичко, което ми е известно за него — за човека от Рота.

— Не е лошо. Желая ти успех.

Стана. Усмихна ми се. И ми стисна ръката. Трети път за четири години.

Пътищата са задръстени от туристи. Бързам. Смятам да попадна в хотела вечерта, за да използвам и нея за изпълнението на задачата. Пет часа препускам по големия път. Понякога се налага дълго да стоя, когато се образуват гигантски задръствания, но освободи ли се пътят, аз отново прищпорвам колата, без да жалия нито мотора, нито гумите — изпреварвам всички. Когато слънцето започна да се накланя на Запад, се прехвърлих от големия на един тесен път и, без да намалявам скоростта, полетях по него. Откъм завоя — един бял мерцедес. Спирачките истерично пищят. Над него — облак прах: беше се плъзнал в края на пътя. Шофьорът започна да ме заслепява с фаровете и да ме оглушава с пронизителния рев на клаксона. Жената от задната седалка на мерцедеса върти пръст до слепоочието си — внушава ми, че съм ненормален. Напразно се стараете, мадам, това го знам и без вас. На завоя докоснах леко педалите на спирачките, поради което те, протестирайки, изскърцаха, като колата се отнесе на насрещното платно — веднага отпуснах спирачките, а педалът за газта натиснах до долу, докато кракът ми не опря в пода. Главата си режа — те не можах да запомнят номера на колата ми и дори нямаха време да го разгледат. Вече съм зад завоя. Хванал съм кормилото и няма да го пусна. Ако полетя към някоя пропаст, пак няма да го пусна. А колата ръмжи. Не й харесват на колата маниерите ми. На първото кръстовище аз поемам по съвсем тесен път в тъмната гора. По него, по този път, дълго се изкачвам нагоре, след това — надолу, надолу в една планинска долина. Пътят стана по-широк. Ще карам нататък. Не използвам карта. Представям си добре местността, пък и се ориентирам по аленочервеното слънце. А то вече докосна с нагорещения си край гората по скалистата верига.

Попаднах в хотела, когато вече беше съвсем тъмно. Той е на брега на едно горско езеро край полегат планински склон. През зимата сигурно тук всичко е изпъстрено с ярките скиорски костюми. А сега, през лятото, е тишина и покой. От планините идва прохлада, а над некосената ливада някой е разстлал гъвкаво покривало от бяла мъгла.

Нямам време да се люблювам на красотите. Бързам към стаята си. На втория етаж. А ключът ми не може да попадне в ключалката. Започвам да се самоуспокоявам. Отварям вратата. Хвърлям куфара в ъгъла и — под душа. Много съм мръсен. Цял ден съм на кормилото.

Ето, вече съм чистичък. По-здраво, по-здраво с кърпата по кожата. Костюмът е чистичък, изгладен. Едно ярко шалче на врата. А сега — към огледалото. Не, така, разбира се, няма да стане. Очите — оловни, устните — стиснати. На лицето трябва да грее безгрижно щастие. Ето, така. Така е по-добре. А сега — долу. И без бързване. Хората ме гледат и никой не подозира, че днес е един от най-натоварените дни в моя много труден живот, лишен от почивки и празници. И не си мислете, че работният ми ден вече е свършил, не, той продължава.

А в залата гърми музика. А в залата по тъмните стени се мятат ярки петна и по тавана, и по лицата на щастливите хора, изразходващи сумати енергия заради едното наслаждение. В бурния звуков водовъртеж изведнъж яростно се извисява тромпет, заглушаващ всичко с рева си и ритъмът тържествува над тълпата, подчинява всичко живо. И по властната му повеля звънти кристалът, пригласяйки на опияняващия шум от танцуващата тълпа.

Ръката ми усеща режещия студ на изпотения кристал, аз вдигам пред себе си блестящата, искряща чаша, пълна с изгаряща влага и в миг в нея се отразява целият бушуващ ураган от звук и цвят. Усмивкам се на блестящата светлина и прикривайки лице с чашата, бавно оглеждам залата, като се старая да не издам напрежението си. Ето с крайчеца на окото зърнах онзи, който в зелената блестяща папка е включен под номер 713. Виждал съм го само веднъж и само на малка снимка. Но го познавам. Той е. Поднасям бавно чашата към устните, гася усмивката, опитвам питието и също така бавно обръщам лице. И той бавно вдига очи към мен. Ето — погледите ни се срещнаха. С изражение на радостно учудване го поздравявам с величествен жест. Обръща се учудено, но отзад няма никого. Отново ме гледа с известен въпрос: кого поздравяваш? Разбутвам танцуващите, пробивам си път към него с чаша в ръката си.

— Здравей! Никога не съм мислил, че ще те срещна тук! Помниш ли онази великолепна вечер във Ванкувър?

— Никога не съм бил в Канада.

— Извинете ме — казвам смутено, като се вглеждам в лицето му.
— Тук светлината е толкова слаба, а вие така приличате на един мой познат... Извинете, моля...

Отново си пробих път към бара. Наблюдавам двадесетина минути танцуващите. Старая се да схвана най-характерните движения: през живота ми никога не е имало време за танци. Когато приятната топлина се разлива по цялото ми тяло, влизам сред танцуващите и тълпата радушно се отдръпна, отваряйки ми вратата на кралството на веселието и щастието.

Танцувам дълго и екзалтирано. Постепенно движенията ми получават необходимата гъвкавост и освободеност. А може и само да ми се струва? Поне никой не ми обръща внимание. Веселата тълпа приема в редиците си всички и прощава на всички.

Кога си е тръгнал, не зная. Аз си тръгнах късно през нощта — един от последните...

Звънецът на будилника ме събуди рано сутринта. Лежа дълго, заврял лице във възглавницата. Мъчи ме хроничен недостиг на сън. И петте часа изобщо не могат да компенсират многомесечното недоспиване.

Принуждавам се да скоча рязко. Петнадесет минути се самоизмъчвам с гимнастика, а след това — душ — пърлещо студен, безпощадно горещ, отново студен и отново нетърпимо горещ. Който редовно постъпва така, изглежда петнадесет години по-млад от възрастта си. Не, не това е важно за мен. Аз трябва да изглеждам бодър и весел, какъвто би бил един скучаеш безделник.

Слизам долу пръв и се задълбочавам в сутрешните вестници — изобразявам равнодушие.

Ето, слезе за закуска възрастна двойка. Премина и жена с неопределена възраст, неопределена националност и свадливо, свръхагресивно кученце. Ето и групата усмихнати японци, окичени с фотоапарати. А ето го и него. Усмихнах му се и му кимнах. Позна ме и кимна...

След закуска отивам в стаята си. Почистването още не е започнало. Окачвам на вратата табелката „Моля, не ме безпокойте“, заключвам вратата, смъквам щорите на прозорците и, останал на тъмно, се изтягам с удоволствие в леглото. За подобен ден, когато не трябва да бързам за никъде, си мечтаех отдавна. Опитвам се да си припомня всички подробности от вчерашния ден, но резултатът е само блажената усмивка на лицето ми. С тази усмивка сигурно и съм заспал.

Вечерта танцувам екзалтирано в тълпата. Той пак е на същото място, както вчера. Сам е. Като го виждам, се усмихвам. Намигам му и с жест го каня в тълпата на буйстващите. Усмихва се и отрицателно клати глава.

На следващата сутрин слязох пръв в хола. Той беше втори.

— Добро утро — казвам, като му протягам днешните вестници.

— Добро утро — усмихва се той.

На първите страници на всички вестници може да се види президентът на Уганда Амин Дада. Обменихме по някоя и друга фраза и тръгнахме за закуска.

Сега най-важното е да не го изплаша. Може, разбира се, до подходя и по-смело, но имам няколко дни и затова използвам „плавен контакт“. Много неща за този човек не са ни известни. Но дори наблюдаването в продължение на няколко дни дава твърде много полезна информация: сам е, не сваля жените, не пилее пари, но и не се стиска за всеки долар, весел е. Последният факт е твърде важен — най-лошото нещо е да се вербува мрачен човек. Не се напива, но пие редовно. Чете много книги. Гледа и слуша последните новини. Не носи никакви ювелирни изделия. Косата му не винаги е добре сресана — дори само това е достатъчно, за да се научи нещичко за вътрешния свят на някого. Челюстите му често са стиснати — верен признак за вътрешна стегнатост, съсредоточеност и воля. Трудно е да се вербува такъв, но затова пък после се работи лесно с него. Много дълго крадешком наблюдавам израза на лицето му. Особено необходими са ми всички подробности за очите му — разположени са широко, клепачите не надвисват отгоре им, има малки торбички под тях. Зениците преминават много бавно от едно в друго положение и се задържат дълго в едно положение. Отпуска клепачите си бавно и също така бавно ги вдига. Погледът му е дълъг, но не винаги внимателен. По-често е отсъстващ, отколкото изучаващ. При изучаването на човека се отделя особено внимание на мускулите на устата при различни ситуации: при усмивка, при гняв, при раздразнение, при отпуснатост. Но и усмивката може да бъде различна: снизходителна, презрителна, гнуслива, щастлива, иронична, саркастична, има и усмивка на победителя, и усмивка на победения, на попадналия в неловко положение или заплашителна, близка до озъбването усмивка. Работата им е нещо като огледало на душата. И тези подробности са много по-важни, отколкото познаването на финансовите и служебните затруднения, макар че и това не е лошо да се знае.

През нощта хвърлям в колата раница, дълги ботуши, въдица и тръгвам за едно далечно езеро да ловя риба. На разсъмване от тръстиките се появява Младши лидерът. Сяда до мен и мята въдицата си във водата. Наоколо няма никой. Водата на разсъмване е топла, леко се изпарява. Розова е от зазоряването, слънцето още не се вижда.

Заместник-командирът не понася риболова. Особено го дразни, че на света има хора, които доброволно пипат с ръце червеите. Той се страхува да ги докосне — виж, ако му заповядат, тогава работата е друга. Но тук той беше старши. Нямаше нужда да ги пипа с ръце и затова мята въдицата с празна кукичка. Много е изморен. Очите му са съвсем червени, а лицето му — сиво. Заради кратката си среща с мен явно е прекарал цялата нощ зад волана. А сам си има доста свои, отговорни дела. Прозява се неудържимо, докато ме слуша.

Наистина в края на разказа престана да се прозява, дори леко се усмихна.

— Всичко е добре, Викторе.

— Мислите ли, че мога да го вербувам?

За трети път през живота си бях удостоен с поглед, какъвто някой уморен учител дарява на своя рядко тъп ученик. Учителят трие зачервените от недоспиване очи:

— Слушай, Суворов, ти нещо май не разбираш. При такъв случай ти просто нямаш право да питаш за разрешение. Ако попиташ, ще ти откажа. Някога ти ще станеш Младши лидер и дори Навигатор, но запомни: и тогава не трябва никого да питаш. Ще изпратиш запитване в Аквариума, а отговорът поради технически причини непременно ще закъснее. Аз мога да знам твърде много неща за твой човек, но не мога да го почувствам. Ти разговаряш с него и само твоята собствена интуиция тук може да ти помогне. В тази ситуация нито аз, нито Навигаторът, нито Аквариумът, искаме да поемем отговорността. Ако не го завербуваш, ще е твоя грешка, която скоро няма да се прости. Ако сгрешиш и те арестуват по време на вербуването, и това няма да ти се прости. Всичко зависи само от теб. Завербуваш ли го, орденът ще си бъде твой, ще те хвалят, ще се отрази на твоя успех и кариера. Тогава ние всички ще те подкрепим. Запомни, че Аквариумът е винаги прав. Запомни, че Аквариумът винаги е на страната на онези, които имат успех.

Ако нарушиш правилата и се провалиш, ще попаднеш в трибунала на ГРУ. Действаш ли точно по правилата, но се провалиш, пак ти ще си виновен: използвал си устава догматично. Но успееш ли, ще те подкрепят всички и ще ти простят всичко, включително и нарушаването на най-важните ни правила. „Творчески и гъвкаво е използвал устава, като е отхвърлил остарелите и отживели правила.“

Ако си сигурен в успеха си — отивай и вербувай. Ако не си сигурен — откажи се сега. Ще пратя някой друг, за подобна възможност мечтае всеки разузнавач. Твоя си работа.

— Ще вербувам.

— Това вече е друга приказка. И запомни: нито аз, нито Навигаторът, нито Аквариумът одобряваме твоите намерения. Ние просто не знаем за тях. Ако сгрешиш, ще кажем, че си едно глупаво момче, превишило пълномощията си, за което трябва да бъдеш изгонен на космодрума Плесецк.

— Разбирам.

— Тогава ти желая успех.

За да прилича на рибар, той взе няколкото хванати от мен рибки и се скри в тръстиките.

Вечерта пием със 713-ти. Той и не подозира, че отдавна има номер, че Големият компютър му е отделил специално внимание, че около планинския хотел са събрани доста сили на ГРУ, че от Аквариума е пристигнал един от водещите психолози на ГРУ, полковник Стрешнев, който направи анализ на краткия филм, сниман от мен. 713-ти не знае, че работата на лицевите му мускули са анализирани, може би най-добрите психиатри от тайния свят на разузнаването.

Пием и се смеем. Говорим за всичко. Започвам да говоря за времето, за парите, за жените, за успеха, за властта, за запазването на мира и предотвратяването на световна ядрена катастрофа. Трябва да има някаква тема, която той ще подкрепи и ще започне да говори. Главното е да говори повече от мен. За това е необходимо някакво ключе. За това е необходима тема, която го интересува. Пием отново и отново се смеем. Ключето е открито. Него го интересуват акулите. Гледал ли съм филма „Челюсти“? Не, още не съм. Ех, какъв филм само! Устата на акулата се появява, когато залата, пълна със зрители, не я очаква. Какъв ефект! Пак се смеем. Той ми разказва за навиците на акулите. Необикновени същества... Пак се смеем. Старае се да отгатне от каква националност съм аз. Грък? Югославянин? Мелез между чех и италианец? Мелез между турчин и германец? Ами не, руснак съм. Смеем се и двамата. Че какво правиш тук, руснако? Шпионин съм! Искаш да ме завербуваш ли? Да! Двамата се смеем до сълзи.

След това той изведнъж престава да се смее.

- Ти наистина ли си руснак?
- Наистина.
- Шпионин ли си?
- Шпионин съм.
- Дошъл си да вербуваш мен?
- Теб.
- Всичко ли знаеш за мен?

— Не всичко. Но някои неща.

Мълчи дълго.

— Нашата среща е снимана на филм и ти сега ще ме шантажираш?

— Срещата ни е снимана на филм, но няма да те шантажирам. Може би това не съвпада с шпионските романи, но шантажът никога не е давал положителни резултати и затова не се използва. Поне от моята служба.

— Твоята служба КГБ ли е?

— Не. ГРУ.

— Никога не съм чувал за него.

— Още по-добре.

— Слушай, руснако. Дал съм клетва да не предавам никакви тайни на чужди държави.

— Не трябва да предаваш никакви тайни на никого...

— И какво искаш от мен? — той явно никога не е срещал жив шпионин и просто му е много интересно да си поговори с мен.

— Ти ще напишеш книга.

— За какво?

— За подводниците на базата Рота.

— Ти знаеш, че аз съм от тази база?

— За това и вербувам теб, а не онези от съседната маса.

Отново се смеем.

— Струва ми се, че всичко е като на кино.

— Това винаги е така. Аз също никога не съм мислил, че ще попадна в разузнаването. Е, лека нощ. Ей, момиче, сметката.

— Слушай, руснако, ще напиша книгата и какво по-нататък?

— Ще издадем тази книга в Съветския съюз.

— В милиони екземпляри ли?

— Не. Само в четиридесет и три екземпляра.

— Не е много.

— Плащаме по седемнадесет хиляди долара за всеки екземпляр. Договор не подписваме. 10 % плащаме веднага. Останалите — щом получим ръкописа, ако, разбира се, в него са засегнати въпроси, които интересуват нашите читатели. След това книгата може да бъде издадена и на английски език. Ако за западния читател нещо няма да е интересно, в американското издание може да се изхвърли. Така че няма

никакво предаване на тайни. Има само свобода на печата и нищо повече. Хората пишат не само за подводниците, но и за по-страшни неща и никой не ги съди за това.

— И на всички тях също ли им плащате?

— На някои.

Платих сметката и отидох в стаята си да спя.

XIV ΓΛΑΦΑ

Дълбоко и неповторимо чувство: да се завърнеш в родните бетонни бункери след самостоятелно вербуване.

Седмицата на моето отсъствие е забелязана от цялата ни орда, от цялата глутница. Ако някой добиващ офицер отсъства три дена — ясно е, работил е по осигуряването. А ако го е нямало повече от седмица? Къде е бил? На всички е ясно — на вербуване.

И ето — вървя по коридора. Цялото наше шпионско братство ми прави път и при приближаването ми млъква. А аз хапя устни, за да не се усмихна. Не ми се полага да се усмихвам, преди да ме е поздравил командирът, неприлично е.

А те също уважават традициите. Никой няма да зададе нескромнен въпрос. Никой няма да се усмихне. Никой няма да поздрави. Не е прието да бъде поздравен някой, преди командирът да го е поздравил. Никой, естествено, не знае за какво трябва да бъде поздравен, но всеки разбира, че има причина. Всеки с някакво вътрешно чувство разбира, че сега аз съм триумфатор. И сивият ми смачкан костюм е пурпурна мантия. И всеки сега вижда върху главата ми блестящ брилянтен венец.

Приятно е да си мислиш, че никой сега не ти завижда, а те гледа с разбиране, уважение, радост. И има гордост и за мен, и за всички нас: ето, ти, Витка, вървиш по червения килим право към генералския и ние се радваме за теб — и ние така сме крачили по него, а ако не сме, то непременно ей така сдържано и гордо ще минем.

Гледа ме шпионското братство, прави ми път. И всички някак са радостни и весели, че ето, върнах се и не се провалих, не ме вързаха, не ме оградиха като мечка в бърлогата й, не ме гониха с кучета като ранен вълк.

Вратата на командирския кабинет се отваря пред мен. Сам Навигаторът ме среща на прага. Простичко. Отдръпна се, за да мина: влизай, Виктор Андреевич. Уж нищо не се е случило, но подобно обръщение е доста необичайно. И затова някой в глухата тишина така дълбоко въздъхна, че командирът на вратата се обърна и се засмя.

И след него всички се разсмяха от простодушната въздишка.

Уставът на ГРУ категорично забранява да се обявява пред едни офицери нещо за работата на други, независимо дали са успехи или провали. Навигаторите свято спазват устава. Разбират, че никой не трябва да знае повече, отколкото му се полага за изпълняваните от него функции. Но как тогава да се поддържа атмосферата на жестока конкуренция вътре в тайната организация? И затова командирите измислят най-различни хитрини, за да заобиколят устава и да демонстрират пред цялата глутница своята лична симпатия към едни и недоволството си от други. Намират ги тези пътища командирите.

В моят случай — веднага след мен по коридора гордо премина шести шифровчик с бели ръкавици, с изпотена сребърна кофичка и бутилка шампанско в нея.

Братството посрещна с дружен одобрителен шум кофичката с леда и колосаните салфетки: Бащицата много смело заобикаля устава! Ама и Витка Суворов, негодникът с негодник, я на каква височина изхвъркна. С форсаж отива нагоре. Младите хрътки с блеснали очи приказват за моето издигане. Старите мъдри варяги клатят глави. Те знаят, че успехът в живота на добиващия офицер е един тежък период от време. Успехът е предшестван от страхотно напрежение, от нечовешка концентрация на вниманието за всяка дума, на всяка крачка, при всяко вдишване. Вербуващият разузнавач събира в юмрук цялата си воля и характер, всичките си знания и нанася удар по жертвата си и точно в момента на най-голямото напрежение и концентрация на волята му срещу обекта на вербуването е длъжен и да следи всичко, което става наоколо.

Успехът — това е отпускане. Внезапното отпускане може да завърши катастрофално с провал, с истерика, с най-дълбока депресия, с престъпление, със самоубийство. Мъдрите варяги го знаят.

И Навигаторът го знае. И затова е и радостен, и строг. Навигаторът ми посочва някакви несъществуващи мои пропуски, за да не се пръсна от ликуването си. А как да не ликувам? Той е съгласен. Той взе парите. Той взе списъка с въпросите, които трябва да бъдат отразени в книгата (в английското издание много от тези подробности могат да бъдат изпуснати). Получил 10-те %, той е в лапите ни. Бързо ще пропилее 73-те хиляди и ще поиска да получи останалите. Опитът на ГРУ подсказва, че е имало мнозина, които са желали да получат

десетте процента и след това да не направят нищо. Но всеки от тях, щом почувства вкуса на парите, за които не трябва много да се труди и не трябва много да рискува, е свършвал работата си съвестно и получавал остатъка. Това е правило без изключение.

Не знам защо, но успехът не ме радва. Прави са сигурно хората, които казват, че щастие може да изпиташ, само докато се изкачваш към успеха. А постигнеш ли успеха, то вече не се чувстваш щастлив.

Сред онези, които са постигнали успех, има малко щастливи хора. Сред окъсаните, мръсните, гладните бродяги има много повече щастливци, отколкото сред звездите на екрана или министрите. И самоубийствата сред световно известните писатели и поети се случват много по-често, отколкото сред портиерите и боклукчиите.

Не се чувствам добре. Не знам защо. Готов съм сега на всичко. Интересно, защо нас никой не ни вербува? Да речем, че сега се приближи към мен някой американски дипломат и ми каже: Ей, ти, я да те завербувам!

Не лъжа, бих се съгласил. Той би се учудил, като знае характера на ГРУ. Ех, ти, глупако, би казал моят американски колега, даваш ли си сметката, какво те очаква в случай на провал? Давам си сметката, бих му отговорил радостно. Хайде, вербувай ме, проклет капиталист! Аз ще ти работя без пари. Всичко, което американското разузнаване ще ми дава, го слагай в джоба си! Искам просто да рискувам главата си. Нима не е опияняващо да се разхождаш по края на пропастта? Нима не е интересно да си поиграеш със смъртта? Та нали има идиоти, които препускат на диви мустанги или танцуват пред рогата на бикове. Не за пари. А за удоволствие.

— Хайде, врагове, вербувайте ме, съгласен съм!

Защо мълчите?

Проверки, проверки и отново проверки. Съвсем ме измъчиха проверките, омръзнаха ми.

Лесно е да бъдат проверени завербуваните от нас приятели. Всички тях постоянно ги контролира Информационната служба, разбира се, без да знае нито имената, биографиите им, нито заеманите от тях постове. Един и същи въпрос може да бъде разяснен, като се намираш и на хиляди километри от обекта, интересуващ ГРУ: планове на германския Генерален щаб се разясняваха от Женева, но

и от Токио, но и от Никозия. И нито един източник не подозира за съществуването на другите, за техните възможности. Ако данните от един източник рязко се различават от другите, значи с този източник става нещо нередно. Но може да бъде и обратното: да става нещо нередно при всичките останали източници: те поглъщат деза и само един казва истината. Във всеки случай, ако от различни краища на света пристига един и същ уред, който, в допълнение към всичко, дава положителни резултати при копирането му и решава проблемите на армията, може за момента да не се тревожите. Дори нашият приятел да е превербуван. Нека да е двойник. Няма страшно. Само да ни дава материалчета. Ако полицията смята да плаща така скъпо, само за да си поиграе с нас, нека да плаща. И такива подаръци приемаме. А щом подаръците се окажат негодни, щом в тях се почувства нещо гнило, информацията бързо ще ни сигнализира за това.

Но Аквариумът проверява не само приятелите ни, но и нас самите. Проверява ни често, досадно, придирчиво. Срещу нас е измислен друг метод — провокацията. По време на учението и работата получих доста подобни нещица от Аквариума. Всички те се тревожат как ще реагирам. А аз винаги реагирах правилно: незабавно за всичко, което се случва с мен, с моите приятели, всичко и точно докладвам на командира си. Видял си в гората своя приятел — доложи на командира. С приятеля ти нищо не се е случило, значи той е бил на операция там, а може и да е бил там просто, за да може командирът да ме провери: ще го видя ли, навреме ли ще съобщя. Непрекъснато се опитват да ме проверят, кой ми е по-близък — Аквариумът или приятелят ми. Разбира се, че е Аквариумът! Само се опитай да не доложиш! Ами ако това е само проверка? Ето го и краят на всичко, ето, че вече си на конвейра.

Впрочем напоследък, между другото, започнаха повече да ми се доверяват. Сега аз сам постоянно участвам в проверките. Ето и сега, в тъмната нощ, изоставил надалеч колата, шляпам из локвите в тъмнината. Краката ми са студени и мокри. Когато се върна вкъщи, непременно ще вляза за час във ваната, ще се затопля.

В джоба ми има пакет, в който е една Библия. Книжчицата е съвсем мъничка, отпечатана е на много тънка хартия. Печатат ги най-различни религиозни дружества специално заради по-удобното им пренасяне в Съветския съюз. Ще пусна библията в една пощенска

кутия. Тя е на Вовка Фомичев — капитан, помощник на военния аташе — тоест наше момче, от Аквариума, скоро пристигна. Досеща ли се или не, но сега Аквариумът му подхвърля серия гадории. Ето, затова съм тръгнал към дома му.

Той ще вземе утре сутринта библията от пощенската си кутия — постоянно ни ги подхвърлят най-различни религиозни общини и организации. Едва ли ще знае, че този път ние пускаме пакета в пощенската му кутия. Може би книжчицата ще го заинтересува, може и да се опита да я запази и да направи бизнес: в Съюза народът си е загубил ума по такива книжки, плаща сумати пари, не се скъпи. Утре е почивен ден, не трябва да се идва на работа. Ще му се полюбуваме: ще дойде ли на сутринта с доклад или ще изчака до понеделник, а може и изобщо да не доложи: ще я запази или тайно ще я изхвърли, за да си няма излишни неприятности. Но всеки от тези варианти, освен първия, освен незабавния доклад, за него означава край. Тоест конвейр.

Студено и мокро е. Вятърът гони листата по тротоара. А попадне ли някой лист в локвата — край. Свършено е. Повече няма да литне. Сега ще го подхване лопатата на боклукчията. Ще го помете.

Няма никой на улицата. Само аз — самотният шпионин на великата система. Сега проверявам моя събрат. Впрочем трудно е да се каже кой кого проверява. Вовка Фомичев ми е приятел. Вече два пъти сме излизали на съвместни операции. Той работи майсторски и уверено. Но, дявол го знае, пристигна неотдавна, може и със спецзадача да е. Може мен да ме проверяват сега с негова помощ? Затова значи той се натиска да ми стане приятел. Искане да събере опит. Може мен да ме проверяват отново? Ще пусна пакета в пощенската му кутия, а сам по приятелски ще се опитам да го предупредя, за да изтича на доклад. Това ще ми е и краят. Тук вече мен ще ме поставят на конвейра: приятелят значи ти е по-скъп от доблестното съветско военно разузнаване?

Къщата на Вовка Фомичев е голяма, красива, в нея живеят много дипломати от различни нации и страни. Къщата, естествено, се контролира от полицията, поне парадният вход. Може и да не се, но по-добре е да се предполага, че се контролира и на базата на това предположение да изградя своите планове. Затова минавам не през парадния вход. Аз вървя из тъмните задни дворове покрай изпразнените кофи за боклук и — в подземния гараж. Имаме ключове

от твърде много гаражи и входи на къщи, в които обикновено живеят дипломатите. Ще вляза без затруднение и във всеки виенски хотел. Имаме грамаден шкаф с ключове. Откъдето и да минат нашите събратя от Аквариума, отвсякъде копия от ключовете вадят. Главното е да се установи точен ред за отчета и съхраняването им, за да бъде открито навреме нужното ключе. Днес в джоба ми има три ключа. Ако потрябва, мога и в квартирата на Вовка да се намърдам. Откъде да знае, че преди три години там живя неговият неуспешен предшественик, който и направи за ГРУ копия от ключовете? За съжаление силите не му стигнаха за нещо по-героично и той беше позорно евакуиран и изгонен от Генералния щаб.

От кофата за боклук със сърцераздирателен вой се метнаха в различни посоки котки. Това е добър знак: значи тук наблизко няма други хора. Може да има скрита телевизионна камера? Светлина няма — икономисват. Защо им е в задния двор светлина? Но телевизионната камера може да работи и с инфрачервени лъчи. Затова балтонът ми е разкопчан така, че да се вижда иглата на вратовръзката. Тя е съвсем обикновена на вид, но е покрита със специална боя и ако в тъмното бъде облъчен с инфрачервени лъчи, ще светне. Защото е индикатор за инфрачервени лъчения. А като се завъртя около оста си, мога да определя и посоката на скритата камера. Ако ме следят, ще се изпия покрай боклукчийските кофи и ще се затъртя по-нататък. Но иглата ми не блести — няма наблюдение. Изваждам ключа и внимателно го мушвам в ключалката. Вратата се плъзга тихо настрана. Аз съм в един грамаден гараж със стотици леки коли.

Стъпвам внимателно. Но походката ми не трябва да е прокрадваща се, а погледът ми — на крадец. Нека да си мислят, че току-що съм пристигнал, оставил съм колата си в парка и се прибирам въщи. Стоманената врата отварям с друг ключ. От подземния гараж се изкачвам с асансьора на най-горния етаж и изчаквам там няколко минути, като се вслушвам внимателно. Къщата спи. Нито врата изтраква, нито асансьорът се плъзга из шахтата. Гледам часовника. Дори и да ме следят, моето посещение трябва да остане неразбираемо. Може да съм дошъл при някой американски дипломат на среща, а може и да ме чака някоя жена? Ако ме следят, то дори и истинската ми цел — да пусна Библията в пощенската кутия — може да им се стори

като маскировка и дълго да гадаят за истинската ми цел: доста се задържах горе.

Асансьорите всъщност са замрели в шахтите си, а по стълбите няма жива душа — пълна тишина.

Сега слизам внимателно надолу. Стъпвам не на пръсти и не върху цялата площ на подметката си. Не. Докосвам пода само с външните ръбове на обувките като клоун, с изкривени като обръчи на бъчва крака. Подметките ми са меки, не скърцат. Но все пак по-добре е да вървя, както са ме учили. Така стъпките никак не се чуват. Ето го и най-долният етаж. В мраморното предверие има десетки вратички на пощенски кутии. Знам коя ми е нужна, но спирам край много и разглеждам надписите с имената на собствениците. С цялото си тяло се облягам на блока с кутиите и незабележимо пускам пакета в нужния отвор. Ако ме гледат откъм гърба, едва ли ще могат точно да определят коя пощенска кутия ме е интересувала и какво съм направил с нея.

Със скупчаещ вид — не съм открил нищо интересно — слизам по стълбата надолу в подземния гараж.

Онзи, който използва един и същи път за вход и за изход, демонстрира липса на вкус към конспиративната работа. Аз усещам вкуса. Той не прилича нито на вкуса на виното, нито на вкуса на любовта, нито на вкуса на борбата. Вкусът на конспиративния живот не прилича на който и да е друг, разбирам го и го ценя. Имам такъв вкус. И не липсата на вкус ме гони отново в тъмния гараж. Просто нямам по-добър път.

Отново не си dospивам. И кога да се наспя? Очите ми са възпалени. Появявам се рано сутринта в Забоя, макар днес да е почивен ден. Чакам Вовка. Ако беше се появил преди мен, би било просто великолепно. Но само Саша-Аерофлот се прозява в ъгъла. Очите му също са зачервени. Той сигурно също е поставял капани някому, може дори и на мен да е. Вероятно той чака някого, който трябва да дотърчи запъхтян. Оправдава се: необходимо му било срочно да завърши финансовия отчет. Аз, естествено, разбирам, че това е истина, но не цялата. В 6 часа сутринта в неделя друго го е докарало в Забоя. Казвам му, че за следващата поща три мои отчета за операции още не са отпечатани. Това наистина е така. Но и той разбира, че това не е единствената причина, накарала ме да съм тук. Дава си вид, че работи, а сам поглежда часовника. Аз също си давам вид. Сам също поглеждам часовника, но крадешком. Поставил съм документите върху работната си маса, а гледам в стената. Жалко, че не ни се полага да имаме прозорчета в работните помещения.

В 10 сутринта Младши лидерът кани Сашка-Аерофлот в кабинета си. Сега съм сам в голямата работна зала.

В 11:32 се появява Навигаторът.

— Е, какво става?

— Другарю генерал, пуснах подаръка без произшествия. Но той още не е реагирал.

По израза на лицето на Навигатора разбирам, че не мен са ме проверявали, а Вовка Фомичев. Елементарна провокация. Хвана се. По някаква причина, намирайки Библията в пощенската си кутия, той не доложи незабавно на ръководството. А ако с него се случи нещо сериозно, тогава ще доложи ли или не? Ясно, че е опасен за цялата ни тайна организация и за цялата съветска система.

— Виктор Андреевич, отивай си, почивай. Ще се върнеш в 6 вечерта.

— Слушам.

Целият свят има почивни дни. Дни, когато никой не ходи на работа. Съветските дипломати имат по два такива дни в седмицата. Събота и неделя.

Но ГРУ няма почивни дни. И КГБ — също. Да си представим следната картина: през всеки почивен ден част от дипломатите не ходи на работа. А другата, по-голямата част — ходи. На всички веднага ще им стане ясно кой е само дипломат и кой — не съвсем.

За да не се случи това, са измислени много различни хитрини, за да бъде привлечен „само“ дипломатът през почивния му ден в посолството, така че зад широката му дружелюбна усмивка да се скрие активността на резидентурите. Посолството през почивния ден е като мравуняк и това не е случайно. В почивните и то само в почивните дни, раздават пощата от Съюза. Писмата и вестниците. „Известия“ трябва на всички. Там се отпечатва курсът на валутата. Всеки е зает с изчисления: сега ли да смени валутата си за сертификати, или да изчака валутният курс да скочи. Каква ще е позицията на съветската държавна банка след седмица един господ знае, само той и никой друг, дори и председателят на банката.

И още нещо: в съветските посолства по целия свят през почивните дни работят специални магазини с невероятни цени — цялата съветска колония се струпва в магазина. А в неделя се изнасят и лекции в съветските посолства. Също всички се събират. Но не, защото обичат лекциите. На лекциите ги отмятат: бил, не бил. А инак никой никого не карат да ходи на лекции — негова си работа. Но ако изведнъж на някого му се стори, че Иван Никанорович примерно, проявява апатия и не се интересува особено от политиката, го чака евакуация. Ще му позвънят през нощта на вратата: баща ви е в безсъзнание, иска да се прости с вас. И ще сложат конвой за Иван Никанорович. Искаш или не искаш да се простиш с родителя си, но мястото ти е в самолета.

А и филми прожектират в неделя в съветските посолства. Нови и не много нови. Народът също се тълпи. Масовостта на посещението е признак за висока съзнателност, за неразривна връзка със социалистическата родина.

Много народ има през празничните дни в посолството. Няма къде колата да оставиш. Но аз я паркирах. За този случай имах специално запазено място.

Разхождаме се с Навигатора из парка. Паркът е огромен. Разговаряме. Поглеждаме отдалеч към вратата. Тук са и Пьотр Егорович Дунаец, вице-консулт, и Николай Тарасович Мороз, първият секретар — разхождат се. Нас уж не ни забелязват. Но те не се разхождат току-така. Подготвя се евакуация. Помощникът на съветския военен аташе във Виена, капитанът от ГРУ Владимир Дмитриевич Фомичев не е сигурен човек. Самолетът вече е извикан. В евакуацията участват много ограничен брой хора: Навигаторът — това е неговото решение, аз — защото съм участвал в проверката и знам за ненадеждността на Фомичев, полковниците Дунаец и Мороз — заместникът и първият заместник на резидента.

Ето сивият форд на Фомичев преплува плавно през вратата. Помощник-военният аташе пристигна на кино със съпругата си. Защо, Володя, не дотърча тази сутрин, изплезил език? Защо не донесе Библията със себе си? Защо я скри? Е, за какво ти е? Няма Бог, време е да го разбереш. Измислиците за Бога са гнусна антисъветска глупотевица. Раят не е след смъртта Раят трябва да бъде изграден на Земята. Ако мислиш, че раят ще настъпи след смъртта, се самоотстраняваш от активното строителство на рая на Земята. Това биха го простили на някои неграмотни бабички. На теб — не. Ще отидеш на конвейра. Ще успеят да изтръгнат истината от теб. Защо скри Библията? А може и изобщо да не си я крил? Може да си се страхувал от неприятности и затова си взел, че си я хвърлил в боклукчийската кофа, мислел си, че никой няма да разбере. А ние знаем всичко: за всичко, случило се с теб, си длъжен да докладваш. ГРУ няма да ти прости мълчанието.

Заместник-командирът бавно (разхожда се!) настъпва към вратата. В посолството може да се влезе само по един път, но и да се излезе може само през него. Този път за помощник-военния аташе вече е отрязан. На вратата има охрана. Тя не знае нищо. Охраната така и няма да разбере нищо, ако помощник-военният аташе не се опита да избяга. А ако се опита, капанът ще щракне точно под носа му. Командирът и Младши лидерът бавно тръгват към библиотеката. Те не бързат. Та те се разхождат. Там, край библиотеката, има запасен вход към бункера.

Ще почакам още малко тук.

Ето го Боря, трети шифровчик, който бърза към паркинга. Боря не е посветен в тази тайна. Задачата му е да се приближи, да поздрави и да каже: Владимир Дмитриевич, имате шифрограма.

Наблюдавам отдалеч.

Ето, Боря е до колата. Фомичев излиза. Не се вижда изразът на лицето му. Казва нещо на жена си. Леко я целува. Ето, тя тръгна сама към кинозалата. Ех, капитане, не знаеш какво те чака! Престъпник си ти. Не си доложил на командира, че буржоазният свят се опитва да те разврати, да те отклони от правия път. За това, капитане, теб, естествено, няма да те разстрелят, но ще те пратят в затвора — за опит да излъжеш резидента. А в затвора ще ти прибавят още няколко години. Там на такива като теб непременно им увеличават присъдата. Ако някога излезеш от затвора (при нас има специален затвор), жена ти едва ли ще пожелае да те срещне. Ще те изостави. Веднъж на един дипломатически прием видях съвсем отблизо лицето ѝ. Сигурно ще те изостави.

Време е и за мен.

Стоманената врата. Коридорът. Стълбата надолу. Още една врата. Това е онази врата, върху която е усмихнатият череп. Отново надолу. В бункера. В забоя. Голямата работна зала. Коридорът. Малката работна зала. Още един коридор. Врати наляво и надясно. Той сега е в стаята на Младши лидера. Натискам звънеца. Лицето на Младши лидера се появява зад вратата. Прикрива се с вратата като с щит. Не можеш да разгледаш какво има вътре в кабинета.

— Какво искаш?

— Трябва ли помощ?

— О, не. Иди, Виктор Андреевич, да гледаш филма... Сами ще се справим.

— Довиждане, Николай Тарасович.

— Довиждане.

По коридора. По стълбите нагоре. Малката работна зала...

— Витя! — Младши лидерът бърза подире ми.

— Слушам ви.

— Витя, съвсем забравих. Ще изчакаш края на филма. Ще срещнеш съпругата му Валентина, ще ѝ кажеш, че мъжът ѝ заминава за изпълнение на спешна задача за два дена. Да не се вълнува. Ще ѝ кажеш, че задачата е секретна. Ще подредиш така нещата, че тя да не

заподозре нищо. И ще я закараш вкъщи. А засега махни колата му от паркинга. Скрый я в подземния гараж, ето ключовете. Това е всичко. До утре.

— Довиждане, Николай Тарасович.

Валя Фомичева е особена жена. След такива се обръщат, гледат подире им. Тя е дребна, подстригана е като момче. Очите ѝ огромни, чаровни. Усмивката е капризничка. В краищата на устните се таи нещо блудно. Но това е, само ако се вгледаш внимателно. В нея без съмнение има нещо дяволско. Но не можеш каза какво. Може би цялата ѝ красота да е дяволска... Ех, защо Володя, си си избрал такава жена? Красивата жена е чужда жена. Кой само от посолството не я заглежда? Всички я заглеждат. И в града същото. Особено южния тип мъже — французите и италианците — високи, яки с побеляваща коса. Тази стройна фигурка мира не им дава. Пътуваме в колата, спираме на кръстовищата, а упрекващи ме погледи ме пронизват: за какво ти е, мърльо, такава красива жена?

Не, тя съвсем не е моя. Откарвам я вкъщи, тъй като съпругът ѝ вече е на конвейра, дава показания. От него още тук, във Виена, ще изтръгнат нужните признания. А след това ще попадне в Аквариума, в огромното стъклено здание на Хорошевско шосе.

Валя, жена му, засега не се досеща за това. Отишъл е за осигуряване през нощта! Това не я вълнува, свикнала е. Тя ми разказва за новите блестящи шлифери — цяла Виена сега ги носи. Шлиферите преливат в златист цвят и наистина са красиви. На нея много ще ѝ отива такъв. Като Снежната кралица ще нарушава покоя ни със студения си надменен поглед. Колко власт има в свитите ѝ тесни длани! Без съмнение тя командва всеки, когото срещне на пътя си.

Ако я стиснеш, ще я счупиш като кристална ваза. С такава жена може да се прекара само една нощ, а после човек трябва да я изостави и да си тръгне, дори и да е огорчена. В противен случай ще те зароби, подчини, превие, ще те постави на колене — познавам такива: в живота ми имаше точно такава жена. Също съвсем дребничка, и крехка. Подире ѝ също се обръщаха. Аз сам си отидох от нея. Не изчаках да ме прогони, да ме излъже, да ме постави на колене.

Глупав си, капитане, че си тръгнал с такава. Знам със сигурност, че тя ти се е присмивала в лицето, а ти, ревнивецо, си я следил зад ъгъла. А после, подчинявайки се на моментен каприз, се е съгласила да

стане твоя жена. Ти и сега на конвейра мислиш за нея. Един въпрос не ти дава мира: кой я кара сега вкъщи. Успокой се, капитане, това съм аз, Витя Суворов. Тя не ми трябва, аз такива ги заобикалям. Пък и Виена не е за такива неща. Твърде строго се съдим един друг, твърде внимателно се следим един друг.

— Суворов, ти защо никога не ми се усмихваш?

— Нима само аз?

— Да. На мен всички ми се усмихват. Страхуваш ли се от мен?

— Не.

— Страхуваш се, Суворов. Но ще те накарам да се усмихнеш.

— Заплашваш ли ме?

— Обещавам ти.

Останалата част от пътя мълчим. Знам, че това не е провокация на ГРУ. Подобни жени говорят само по този начин. Пък и не може сега ГРУ да ме следи. Операциите на ГРУ са фини и изящни. Операциите на ГРУ се отличават от операциите на всички други разузнавания с простотата си.

ГРУ никога не преследва едновременно два заека. И затова ГРУ има такива успехи.

— Надявам се, Суворов, че няма да ме изоставиш край нас. Аз съм красива жена, на стълбището може да ме изнасят — ти ще отговаряш.

— Във Виена това не се случва.

— Все едно, страх ме е сама.

В живота си тя не се страхува от нищо, познавам такива жени, зверове с поли.

Сами сме в асансьора, тя се смее:

— Ти сигурен ли си, че Володя няма да се върне през нощта?

— Той изпълнява задача.

— А не се ли страхуваш да ме оставяш сама през нощта, могат да ме откраднат.

Асансьорът спря плавно и аз отварям вратата му пред нея. Тя отключва квартирата.

— Ти какво ще правиш нощеска?

— Ще спя.

— И с кого спиш, Суворов?

— Сам.

— И аз съм сама — въздиша тя.

Престъпва през прага и изведнъж се обръща към мен. Очите и са изгарящи. Лицето ѝ е на непорочно момиченце-отличничка. Това е най-коварната порода жени. Ненавиждам такива.

Евакуацията винаги се извършва само със самолет, бързо. И има само веднъж полицейски контрол.

Евакуацията винаги става през деня: нощем полицията е по-подозрителна, а новата смяна е с пресни сили. Вечер самолети общо взето не пътуват в далечни полети — затова евакуацията е денем.

Разписанията на курсовете на Аерофлот по посока на Москва са изготвени така, че самолетът да отлети през деня. Това не навсякъде е възможно, но там, където е, е направено точно така. Не с всеки полет на Аерофлот евакуират хора. Но ако се наложи, всичко е предвидено предварително.

Бившият капитан от ГРУ, бившият помощник военен аташе седи на табуретка. Главата му е паднала на гърдите. Не е вързан. Той просто седи. Но няма повече желание да крещи и да буйства. Преминал е вече през първия етап на конвейера. Признал си е: да, имаше Библия в пощенската ми кутия. Не, не съм се интересувал от религия. Да, проявих небрежност. Да, хвърлих я в една боклукчийска кофа. Третата отляво. Библията вече е на масата. Намерили са я. Доказателството! Библията е в целофанова торбичка.

Докато карах жена ти, от теб, капитане, са изтръгвали първия слой показания. Да, лъгал си Навигатора и по-рано. Четири пъти си ходил при проститутки. Не, не си свързан със западни разузнавания. Не си получавал от тях предложения за вербуване. Не, секретни сведения не си им предавал.

Евакуация.

— Спирт.

Вместо медицински спирт обикновено използваме джин „Гордън“.

От командирския бар.

— Спринцовка.

Спринцовката е за еднократно ползване. Също като в Спецназ. Но това не е „Блажената смърт“, това е просто „Блаженство“.

Мястото на инжектирането трябва грижливо да се почисти с памуче, напоено със спирт, за да няма заразяване.

Аерогарата. Грохот на двигателите. Блестящ под. Сувенири. Много сувенири. Кукли в национални костюми. Запалки „Ронсън“. Контрол на билетите. Багаж? Няма багаж. Краткотрайна командировка. Паспортите.

Нашите паспорти са зелени. „От името на Съюза на съветските социалистически републики, Министър на външните работи на Съветския съюз...“. Минавайте.

Трима сме.

Бившият капитан. Аз. Вице-консулт. Бившият капитан ще пътува.

Ние сме изпращачи. Уж. В действителност ние сме прякото осигуряване. А ей там, край павилиона с бутилките, е генералният консул на СССР. Общото осигуряване. За предпазване! За предотвратяване! За маскировка!

Сега към самолета. „Дипломатическа поща“ — това е за нас. Преминаваме.

По пистата към самолета. Съвсем наблизо е, дори автобус не трябва. Ту-134. Две стълби. Задната е за всички. Предната е за особено важни пътници и за дипломатическата поща, за нас тоест. Край стълбата има още една стюардеса. Какво си се озъбила, на какво се радваш? Но пък откъде тя, стюардесата, да знае, че бившият капитан вече не е особено важно лице? Откъде да знае, че той се усмихва, просто защото са го инжектирали с „Блаженство“?

До стълбата са дипломатическите куриери. Двама са. Едри. Те знаят що за товар имат днес. Те са въоръжени и не го крият. Такава е международната дипломатическа практика. Такива са правилата, установени още от Виенския конгрес от 1815 година...

Те помагат на бившия капитан да се качи по стълбата. Краката на бившия капитан кой знае защо не могат да улучат стъпалата на стълбата. Влачат се краката му. Е, това е нищо. Ще му помогнем. При вратата двамата големи мъже леко обърнаха настрани бившия капитан: тримата няма как да влязат. Отново виждам лицата им. Бившият съветски военен дипломат се усмихва с тиха добра усмивка. На кого се усмихва? Може дори и на мен да е.

И аз му се усмихвам.

XV ΓΛΑΦΑ

— Слагай го — заповядва ми Навигаторът. Слагам на главата прозрачен шлем. Той прави същото. Сега приличаме на космонавти. Шлемовете ни са съединени с гъвкави прозрачни тръби.

Да се подслуша онова, което се говори в командирския кабинет, е невъзможно. Дори теоретически. Но ако в допълнение към всички системи за защита ми заповядва да се възползвам и от устройството за разговори, значи ще става дума за нещо съвсем интересно.

— Ти постигаш успехи. Не само в добиването. Неотдавна премина през серия от проверки, организирани от Аквариума и от мен лично. Не се досещаше за проверките, но ги издържа блестящо. Сега си в нулевата категория доверие...

Ако това е истина, ГРУ малко ме надценява. И аз не съм безгрешен. НЕ съм светец. А може Навигаторът да не ми казва цялата истина. НЕ напразно му викат Лукавия.

— ГРУ ти доверява провеждането на операция от изключителна важност. В най-скоро време във Виена пристига Приятел. Той е важен за нас. Колко е важен, можеш да прецениш сам: ръководи го лично генерал-полковник Мещеряков. Кой е този Приятел, не знам и нямам право да зная. А на теб още по-малко ти се полага да го знаеш. Ясно е, че с такъв човек ние лично не се срещаме. Никога. Той работи чрез система от скривалища и сигнали. Но ГРУ е готово да се срещне с него във всеки един момент. Трябва да сме сигурни, че контактът с него може да бъде осъществен при каквито и да е обстоятелства, по което и да е време. Затова веднъж на няколко години се организират контролни срещи. Той получава бойно повикване и идва да осъществи връзката. Но ние не влизаме в контакт. Само го наблюдаваме отдалеч. Неговото идване е потвърждение за ГРУ, че свръзката работи нормално. Освен това проверяваме сигурността край него. Сега ще бъде извършена такава операция. Със заповед на началника на ГРУ се заповядва ти да проведеш контролната операция. За теб ще бъде резервирана стая в един хотел. Ще проверяваш две денонощия с мощно осигуряване. Ще прекосиш цялата страна на колела.

Ще оставиш колата си в Инсбрук. Ще изчезнеш. Ще се разтвориш. Във Виена ще се появиш като призрак. Ще извършиш крайната проверка. Ще влезеш в хотела през ресторанта. Незабелязано нагоре. Всичко ще бъде подготвено. Ще имаш „Минокс“ с телеобектив. Фотоапаратът е зареден с лента „Микрат 93 Щит“. Лентата има два слоя: отвличащ и боен. Върху отвличащия слой са направени снимки на австрийски военни летища. Бойният слой ще използваш за работа. Ако те арестуват, опитай се да извадиш лентата от апарата и да я осветиш. Не успееш ли, те ще я проявят. Ще получат изображението на летищата, но ще унищожат с проявителя бойния слой. Нека да те вземат за дребен шпионин. Разбра ли всичко?

— Да.

— Слушай тогава по-нататък. Приятелят ще се приближи в точно определено време до витрината на магазин за обувки. Ти ще бъдеш на сто метра от него и осемнадесет метра по-нагоре. Ще снимаш появяването на Приятеля. Не знам кой ще бъде. Може да е жена, преоблечена като мъж. Може да е мъж, преоблечен като жена. Не се смущавай, дори ако дрехите са мръсни, а косата — чорлава — така е по-добре за работата. В продължение на половин час преди появяването на Приятеля зафиксирай на лентата всяко движение, което ти се стори подозрително. Как да го познаеш? Той ще се появи в точно определено време на точно определено място. Навит вестник в дясната ръка е знакът за разпознаване и едновременно сигналът за благополучие. Същият вестник, но в лявата ръка, е сигнал за опасност. Приятелят идва на среща. Той не знае ще го посрещнем или не. Но ако е контролиран, може да предотврати срещата. Така ще спаси нашия офицер и едновременно и кожата си. Ако е контролиран от полицията, в негов интерес е да намали броя на контактите с нас. Ако след пет минути никой не влезе в контакт с него, ще си отиде и ще излезе отново за осъществяване на връзка, когато ние го поискаме. Възможно е да е след десет години и от другата страна на планетата. А възможно е отново само да го проверим, без да влизаме в контакт с него. Какво не е ясно?

— Всичко е ясно.

— И последното. Времето и мястото на провеждане на операцията ще ти ги съобща внезапно, точно пред началото ѝ. През времето до операцията нямаш право да влизаш в никакъв контакт с

чужденци. За всеки принудителен контакт докладваш лично на мен. За тази работа не знае никой, дори първи шифровчик. Телеграмата беше прикрита с личния ми шифър. В хотелската стая при теб не трябва да има никакъв друг фотоапарат освен този, който ще ти дам преди операцията. Допълнителен фотоапарат може да ти струва главата. Бъди внимателен с „Минокса“. Зареден е и е запечатан в Аквариума. Печатът почти не се вижда. Внимавай да не го повредиш. За това как изглежда Приятелят, нямаш право да разказваш на никого, дори на мен. Запечатаният „Минокс“ ще замине с дипломатическата поща в Аквариума и там лентата ще бъде проявена по специален начин. Всичко ли разбра?

— Всичко.

— Тогава повтори всичко от началото.

Стаята в хотела е избрана професионално. Стаята ми е ъглова. Мога да наблюдавам наведнъж три тихи улички. Ей там е магазинът за обувки. На съседните улици няма почти никакво движение. Остават три часа и десет минути до появяването на Приятеля.

Нечия грижлива ръка е приготвила всичко, което може да ми потрябва: телеобектив за „Минокс“ с големината на батерийка за електрическо фенерче, голям бинокъл, „Карл-Цайс-Йена“, хронометър „Омега“, комплект светофилтри, карта на града, термос с горещо кафе. „Минокс“ го донесох със себе си.

Ето го, на дланта ми. Един малък хромиран правоъгълник с бутони и прозорчета. С „Минокс“ вече половин век работят всички разузнавания. С „Минокс“ работеше Филби срещу британското разузнаване в полза на съветското разузнаване. С „Минокс“ работеше полковник Пенковски срещу съветското разузнаване в полза на британското разузнаване. Ето го, на дланта ми е. Малък прецизен „Минокс“. Присъединявам телеобектива и се опитвам да фотографирам. Само се прицелвам. За такъв малък фотоапарат сто метра са голяма дистанция. Ако ти трепне ръката, всичко ще се размаже. „Минокс“ не е измислен за такива цели. „Миноксът“ е да се снимат подредени на маса документи.

Времето напредва мързеливо, точи се едва-едва край мен. Запушалката на термоса, която ми служи за чашка, дими с тънка струйка — както Везувий над Неапол. Една дебела жена излиза от къщи и върви по улицата. Нищо интересно. Премина пощаджия с велосипед. Пак всичко замря. По улицата мина черен Мерцедес. На задната седалка, потънал във възглавничките, седи човек, облечен в бели чаршафи. Някой представител на бедна страна е тръгнал на съвещание да иска от богатите страни пари. И дипломати от богати страни също отиват на съвещанието. Но техните коли са по-скромни. Казват, че в бъдеще ще се увеличава пропастта между богатите и бедните страни, така специалистите казват, те по-добре знаят. По-голяма пропаст ще означава, че дипломатите на бедните страни ще се

возят само на ролс-ройс, а дипломатите на богатите страни сигурно ще се качат за икономия на велосипеди.

Тъничката стрелка на малкия прецизен хронометър скучно прави кръг след кръг. Дебелата жена отново премина. Пак изшумяха колела на огромен черен автомобил със затъмнени стъкла: още някой пребежден е тръгнал за помощ. Отново изследвам улицата с бинокъла. Да не изпусна нещо, да запомня всички номера. Да запомня лицата. Не са много. Да запомня всяко движение. Всяка промяна. „Миноксът“ е в бойна готовност, като зенитна картечница в танк. Винаги е готова за бой. Всичко подозрително — на лентата. Кадрите в „Минокс“ са миниатюрни. Затова твърде много се побират в късата лента. А това какво е?

Какво?? Още не съм осъзнал всичко, просто съзнанието ми е изпълнено с нещо ужасно и непоправимо. На улицата спря красавец ситроен. Ще го позная сред хиляди други — това е ситроенът на Младши лидера. От колата излиза една жена, бързо се навежда към Младши лидера и го целува. Точно този момент фотографира беличкият ми прецизен „Минокс“. Жената се качва в спортен фиат и заминава. А Младши лидерът отдавна вече не е на улицата.

Седя във фотьойла. Хапя устни. Жената естествено не е съпругата на Младши лидера. Нея я познавам. Тази жена не е секретен агент. Навигаторът знае времето и мястото на всяка операция и сега сигурно е забранил каквито и да било операции в моя район. Значи ГРУ отново ме проверява. Завряха ме в тази глупава стая и ми разиграха комедията. Сега чакат ще доложи ли за простъпката на обожавания от мен човек или ще я скрия. Затова фотоапарат ми дадох, за да разберат колебал ли съм се дори за миг или веднага съм го използвал. А още от снимката могат да видят дали са ми треперели ръцете или не.

Но аз ненапразно хапя устни. Има още една възможност. Тихата уличка по всички показатели е подходяща за тайни срещи. За това, че седя на шестия етаж зад плътните завеси, е известно на малцина. Може и да не го е знаел, ако не е бил лично привлечен към операцията. Младши лидерът и любовница. Американка ли е? Англичанка ли? Ясно, че е чужденка. На съветската жена в чужбина не ѝ се полага лека кола. Още повече спортна. Защо ѝ е спортна? Всички коли принадлежат на съветската държава и се използват само от онези,

които пазят и умножават държавната мощ. Ако това не е комедия и не е проверка край на Младши лидера. Свършено е с него. Конвейър. Пълнен конвейър с много неприятен финал. Но всичко това може да е проверка. Как ли само не е проверяван всеки от нас?! Точно така и трябваше да действам. Бързо и решително. Празните ми очи гледат към празната улица. Никой не нарушава спокойствието ѝ. Само някаква неприятна прегърбена фигура с вестник в ръката блее край витрината на магазина за обувки. Какво интересно можеш да видиш там, човече?

Отпускам се във фотьойла и гледам към тавана. И изведнъж скачам, събаряйки термоса. Хващам „Минокса“. Конвулсивно натискам бутона. Та това е ТОЙ! Това, мамка му, е ПРИЯТЕЛЯТ. Щрак, щрак. И още веднъж. Дявол да ги вземе всичките приятели заедно с генерал-полковника Мещеряков, заедно с Младши лидера и неговата ку... а. Времето изтече. Приятелят хвърля без желание вестника в боклукчийската урна и изчезва зад ъгъла.

Качеството на кадрите може да се окаже незадоволително и това ще издаде душевното ми състояние. Ще хвърли светлина върху факта, че не съм искал да издавам Младши лидера, че съм се колебал.

Ставам. Отвинтвам телеобектива. Термоса, обектива и бинокъла опаковам в пакет и ги пускам в урната. Някой след мен ще вземе всичко това. „Миноксът“ стискам в лявата ръка. Така е по-удобно при арест да се извади от него лентата. Ех, да ме бяха арестували. Ами ако изсимулирам полицейско нападение? Не, това няма да мине. Генералният консул ще позвъни в полицията и ще разбере, че никой не ме е нападал. Тогава ще ме сложат на конвейра.

Излизам на улицата и яркото слънце ме заслепява. Не. В този радостен свят не може всичко да бъде толкова лошо. Това е било обикновена проверка. Обичайна провокация на ГРУ. И аз не се хванах. В академията на какви ли не проверки ни подлагаха. И по-жестоки. Животът на най-близките ни хора висеше на косъм. А след това се изясняваше, че нашите началници са разигравали просто комедия. Мнозина не издържах на това.

А аз издържах. А минутите на съмнения ни ги прощавах. Все пак сме хора.

— Откъде се появи Приятелят?

Мигновено размислям, дали да излъжа или не.

— Не видях, другарю генерал.

— Ти имаше хронометър. Нима Приятелят не дойде точно навреме.

Мълча.

— Смути ли те нещо? Нещо подозрително? Непонятно? Необяснимо? Какво те смути?

— Първият Ви заместник...

Нетърпима тревога в очите му.

— ... Първият Ви заместник беше на мястото на срещата дванадесет минути преди появяването на Приятеля... с жена.

Острите кокалчета на юмруците побеляха като платно. И лицето му е като платно. Гледа в стената през мен. После тихо и спокойно пита:

— Ти, естествено, не успя да го фотографираш...

Трудно е да се разбере дали ме пита или го твърди. А може би ме заплашва.

— Успях...

Страхувам се да го погледна в очите. Гледам в краката си. Времето тъжно се ниже. С нежелание. Часовникът на стената в кабинета тиктака — тик-так-тик-так.

— Какво ще правим?

— Не знам — свивам рамене.

— Какво ще правим?! — удря с юмрук по масата той и веднага, пръскайки слюнка, шепти в лицето ми: „КАКВО ЩЕ ПРАВИМ!?“

— Ще готвим евакуацията! — изведнъж побеснявам и му се озъбвам аз.

Викът ми го успокоява. Притихва. Просто става нещастен старец, налегнат от тежка мъка. Той е силен човек. Но системата е по-силна от всички нас. Системата е могъща. Под неумолимата ѝ брадва може да попадне всеки от нас. Той гледа в празното пространство.

— Знаеш ли, Витя, полковник Мороз през шестдесет и четвърта година ме откачи от смъртното наказание. След това из цял свят го водех със себе си. Той вербуваше жени. Но само какви жени! Ех, живот! Обичаше си ги. И те го обичаха. Знаех, че позавива. Знаех, че във всеки град има любовница. Прощавах му. И знаех, че ще го пипнат. Знаех. Как да се скриеш в тази Австрия? Добре. Ще успеем ли двамата да се справим с евакуацията?

— Ще успеем.

— Вземи спринцовка от шкафа.

— Взех я.

Натисна копчето на разговорното устройство.

— Първият шифровчик.

— Аз, другарю генерал — отговаря апаратът.

— Първият заместник при мен.

— Слушам — отговаря апаратът.

— Сядай — уморено казва Командирът. Самият той седи зад масата. Лявата му ръка е върху нея. Дясната — в чекмеджето на масата. Там е и застинала. Аз съм зад фотьойла, в който сега седи Младши лидерът. Ръката на Навигатора в масата каза вече всичко на Младши лидера. А от моето присъствие разбира, че по някакъв начин аз съм го проверявал и с нещо съм го хванал. Протяга цялото си тяло чак до изпукване на костите. След това спокойно извива ръце зад облегалката на фотьойла. Знае правилата на играта. Щраквам белезниците. Внимателно повдигам ръкава на сакото му, откопчавам златния ръкавел и оголвам ръката му. Намокрям една тънка бяла салфетка (за почистване на стъкла на очила) с джин от зелената бутилка. Със салфетката разтривам кожата, в която сега ще влезе иглата. С тънко острие пробивам мембраната на тубичката-спринцовка, без да докосвам с пръсти иглата. После вдигам спринцовката на нивото на очите си, с два пръста нежно натискам прозрачните стени на флакончето с прозрачната, леко мътна течност. Иглата трябва да се вкара внимателно под кожата, а съдържанието на тубичката да се изстиска плавно. След това, без да си отпускам пръстите (тубичката като помпа може отново да засмуче цялата течност в себе си) изваждам иглата и отново разтривам кожата със салфетката с джин.

С кимване на глава Лукавият ми дава знак да изляза. Излизам от кабинета и, затваряйки вратата, чувам гласа му, лишен от каквито и да било емоции:

— Разказвай...

Съвсем зле.

Никога не ми се е случвало подобно нещо. Прилошава им само на слабите. Именно те са си измислили хилядите болести и са им се посветили, като пропиляват времето си. Тези слаби хора са си измисляли главоболието, пристъпите на слабост, припаданията, угризенията на съвестта. Нищо подобно няма. Всички тези беди са само във въображението на слабите. Не слагам себе си в силните. Аз съм нормален. А нормалният човек няма нито главоболие, нито сърдечни пристъпи, нито нервни разстройства. Никога не съм боледувал, никога не съм хленчил, никога не съм молил за ничия помощ.

Но днес ми е зле. Непоносима тъга. Смъртна тъга. Чак човек да заколиш.

Седя в една малка пивница В ъгъла. Като заграден отвсякъде вълк. Покривката, върху която са опрени лактите ми, е на квадрати — червено с бяло. Чиста покривка. Бирената халба е голяма. Изваяна. Бирата прилича по цвят на коняк. Сигурно и вкусът ѝ е чудесен. Но аз не чувствам вкуса ѝ. На неравната стена на бирената халба стоят два лъва на задните си лапи, а с предните държат щит. Красив щит и красиви лъвов. Розовите им езичета са изплезени. Обичам всички видове котки: и леопардите, и пантерите, и домашните котки — черни и сивички. И онези лъвов, които са на бирените халби, и тях обичам. Красив звяр е котката. Дори домашната. Чиста. Силна. От кучето котката се различава по своята независимост. А колко гъвкава е! Защо хората не се прекланят пред котките?

Хората в салона са весели. Те сигурно всички се познават. Всички се усмихват един на друг. Срещу мен седят четирима здравеняци: шапки с пера, къси кожени гащи до коляното с връвчици. Мъжагите са страшно яки. Брадите им са рижави. На масата им вече няма място от празните халби. Смеят се. Какво се хилите? Така бих запратил някоя халба по смеещите се мутри. Голяма работа, че сте

четирима, че юмруците ви са почти като на моя командир на полка — юмруци като бирени халби.

Да взема да им скоча? И да ме убият на място. Да ми строят черепа с дъбова табуретка или австрийска украсена халба. Но няма да ме убият. Ще ме изхвърлят от салона и ще извикат полиция. А ако се нахвърля на някой полицаи? Или пък Брежнев скоро пристига във Виена на среща с наивния Картър. Да се хвърля срещу Брежнев? Тогава вече съвсем сигурно ще ме убият.

Само че, нима е интересно да умра от ръката на полицаи или от ръцете на тайните брежневи телохранители? Друго нещо е, когато те убиват добри и силни хора като тези отсреща. А те смеят ли се, смеят.

Никога на никого не съм завиждал. А сега изведнъж завистта като усойница пропълзя тихо в душата ми. Ех, да имах едни такива панталони до колената, пък и шапка с перо! Бирена халба вече си имам. Какво повече му трябва на човек да е напълно щастлив?

А те се смеят, превиват се. Един се закашля, а смехът така и ще го сдави. Друг става, халбата в ръката му е пълна, пяната прелива отвън. Също се смее. Гледам го в очите. Какво има в очите ми не знам, но срещайки погледа си с мен, якият австриец, глава на компанията, изведнъж млъкна и сподави усмивката си. И той ме гледа в очите. Съсредоточено и внимателно. Очите му са ясни. Чисти очи. Гледа ме. Стисна устни. Наклони глава.

Дали от погледа ми навяваше смъртен студ, дали съобрази, че сам себе си погребвах. Какво си помисли за мен, не знам. Но като срещна погледа си с моя, този як мъжага някак си угасна. Всички край него се смеят. Алкохолът кипи в щастливите им глави, а той седи мрачен, гледа в пода. Дори ми стана жал за него. Защо с погледа си развалих цялата вечер на човека?

Много ли продължи това, малко ли, но те станаха, тръгнаха към изхода. Онзи, най-големият, върви последен. На самата врата спря, погледна ме изпод вежди, а после изведнъж понесе гигантското си туловище към моята маса. Страшен, като разгневен танк. Челюстта ми дори ме засмъдя, предусещайки избитите от удара зъби. Не изпитвах никакъв страх. Удряй ме, австриецо, здравата ти развалих вечерта. При нас за това винаги разбиват муцуните. Традиция ни е. Приближава се. Закри целия свят пред мен с исполинския си корем. Удряй, австриецо! Няма да се съпротивлявам. Удряй, не си играй! Ръката му тежка,

няколкокилограмова, се отпусна върху лявото ми рамо и леко го стисна. И по тази ръка сякаш потече човешко съчувствие. С дясната си ръка стиснах ръката му. Стиснах я благодарно. Не гледам в очите. Не знам защо. Склоних глава над масата. А той тръгна към изхода, тронав, без да се обръща. Чужд човек. Същество от друга планета.

А и той е човек. Добър, по-добър от мен. Сто пъти по-добър.

Какво става с мен? Какви са тези промени? Какви са тези мятания? Чувствам се по-добре. Сигурно е от бирата. А може би от широката мазолеста лапа, която ме потупа по рамото и ме задържа на края на пропастта. Но какво все пак ми беше станало? Защо беше помръкнал за мен белият свят? Може да е онова, което слабите хора наричат угризения на съвестта? Не, разбира се. Нямам съвест, тя не ме мъчи. И защо да ме мъчи? Откъде накъде? Аз ли предадох Младши лидера? Добър човек е. Но ако не аз него, той мен щеше да ме прати на конвейра. Работата ни е такава. Като издадох Младши лидера, аз ГРУ предпазих от някои случайности. За такива неща в Централния комитет Кир казва „благодаря“. Ще откарат Младши лидера, нов ще пратят. Струва ли си да се разстройвам от това? Ако всеки даваше воля на чувствата си, системата отдавна да е рухнала. А тя си стои и става все по-здрава. И е силна, точно защото в мига се освобождава от всеки, който се отпусне. От всеки, който дава израз на чувствата си.

Аз самият отпуснах ли се? Без съмнение. А видял ли ме е някой? Възможно е. Можеше ли да се забележат отстрани моите преживявания? Естествено. Ако позата е на нещастник, ако ръцете са увиснали безсилно, ако погледът е угаснал, всичко това можеше да бъде забелязано. Ако австриецът разбра, че ми е зле, то техният разузнавач, който би могъл да ме следи, би го разбрал още по-бързо. След евакуацията на Младши лидера Навигаторът като нищо би могъл да назначи следене: как се държи Четиридесет и първи? Да не се е отпуснал?

Нещо се беше случило с мен и за няколко часа бях изгубил самоконтрол. Ако Навигаторът научи, през нощта ме очаква евакуация. Поредният самолет ще долети едва след три дни. Тази дни ще ги прекарам на тъмно във фотолабораторията. Но днес през нощта непременно ще ме замъкнат в онази тъмница. Дори при обикновения самолет, ако уредите му за управление някога изключват, не се допуска до полети. Та камо ли разузнавач. Разузнавач, който губи самоконтрол, е опасен. Махат го незабавно.

От пивницата крача бавно към колата си. Ако искаш да откриеш следенето — повече равнодушие. Гледай често в краката си. Успокой следящите те. Тогава именно ще ги видиш. Защо, успокоили се, те правят грешки. Вече много години съм като летец-изстребител, все в задното стъкло на хората гледам. По-често назад гледам, отколкото напред. Професията ми е такава. Но не и сега. Сега давам възможност на онзи, който може би ме следи, да се успокои и да намали бдителността. Колата ми се движи гладко. Никакви фокуси. Никакви опити да се скрия в пресечките.

Покрай брега на Дунав, през моста и пак покрай брега. Бавно, не давам рязко газ, не се старая да отбия някъде край железопътна линия. (Добре е да правиш проверки край железопътна линия.) Заобикалям центъра на града. Движа се по широките улици сред потока от коли. Добре е за онези, които следят. И съвсем лошо за онзи, когото следят. От Шведенплатц се движа по посока на Аспернплатц. Но ето, че рязко завивам наляво в първата пресечка към Главната поща и отново завивам рязко надясно. Тук ще ме спре един светофар. Това го знам. А дали знае за светофара онзи, който ме следи?

Ако някой ме следи, той трябва да изскочи след мен или да ме загуби. А да заобиколи тук по успоредни улици е невъзможно. Тук всичко познавам. Всички тротоари тук съм изходил.

Под светофара съм. Сам. Уличката е тясна и криволичеща. Е, хайде, някой ще изскочи ли откъм завоя? Още секунда и ще светне зелено. Откъм завоя излиза сив, очукан форд. Спирачките скърцат — още е зелен шофьорът. Не е знаел, че има светофар зад ъгъла. Не е мислел, че мога да стоя под светофара и да го чакам. Аз вече плавно потеглям. Зелена светлина. Уцелвам с един поглед очилатото му лице — в огледалото за обратно гледане. Да, братле. Познавам очилатата ти мутра. Номерът на колата ти не е дипломатически. Но ти си съветски дипломат. Видях те в делегацията по съкращаване на въоръженията в Европа. Не мислех, че си от нашата глутница. Мислех си, че си чист. Но защо един чист дипломат в работно време ще се разкарва из града? Защо ще излита от завоя с бясна скорост — нали ще го глобят!

Сега не бързам. Умил съм лицето си с равнодушие. Не забелязвам нищо, не реагирам на нищо. Фордът повече не се появява. А може и да се е появявал, но аз не се опитвам пак да го откривам.

Достатъчен ми е и един път. Ясно ми е, че ме следят. Капка съмнение няма в това.

Шофьорът на форда сега сигурно се измъчва: видял ли съм го или не, познал ли съм го или не? Той, естествено, се успокоява, че съм разсеян, че съвсем не гледам назад, че не бих могъл да го забележа. Интересно, колко коли Лукавият е пуснал да ме следят? Ясно, че не е само една. Ако само една кола участваше в следенето, то в колата щяха да седят поне двама души. Щом в колата има само един човек, значи колите са няколко. Това е ясно на всеки. Следенето може да завърши само с евакуация.

И трябва да се разбере командването на ГРУ. Губи ли човек самоконтрол след някакво дребно произшествие, означава, че и в бъдеще може да го загуби. В най-отговорния момент. А може и по-рано да е губил самоконтрол? Може вражески организации да са се възползвали от това?

Ще ме заловят днес през нощта. И ако бях на мястото на Навигатора, щях да постъпя точно така: първо, незабавно след случилото се щях да дам заповед за следене и второ, след като се убедя, че нещо не е наред — щях да заповядам евакуация.

Аз не карам към посолството. Посолството — това са белезниците и инжекцията. Отивам си вкъщи. Трябва да се подготвя за неизбежното. И да посрещна с достойнство удара на съдбата.

Заклучил съм отвътре вратата на квартирата си, а прозорецът леко съм откrehнал. Ако не ми стигне мъжеството да ги срещна лице в лице, ще скоча през прозореца. Под мен има седем етажа. Напълно достатъчно. Пътят през прозореца е лекият път, но го обмислям и него. Това е път за малодушните. За онези, които се страхуват от конвейра. Ако в последния момент се изплаша, ще се възползвам. Наскоро един горд варяг от ГРУ избягна конвейра именно по този път — точно в центъра на Париж се хвърли през прозореца върху камъните. Друг варяг от ГРУ от Лондон работеше за едно много важно осигуряване в Швейцария. Сгреси. Не поиска да отиде на конвейра. Преряза си вените. Но хрътката майор Анатолий Филатов не се изплаши от конвейра. И аз няма да се уплаша.

А изобщо знае ли човек! Лесно е да се заричам сега. И все пак няма да тръгна към прозореца. Ставам и решително го затварям. Това не е за мен. Няма да отида на конвейра и през прозореца няма да скоча. Когато почукат, ще отворя вратата и ще впия зъби в нечие гърло.

Погледнах часовника. Изстинах. Вече минава полунощ! Познавам тактиката на Аквариума. Евакуацията обикновено започва в 4:00 часа. Аквариумът нанася ударите си на разсъмване. Най-сънливото време. Могат, разбира се, и по-рано да започнат и затова подреждането на хората трябва още по-рано да стане. Така, че сигурно вече съм закъснял. Напълно възможно е двамина вече да чакат определения час на стълбищната площадка на горния етаж. Още една двойка някъде край входа. Някой, разбира се, ще е в гаража. Основната група чака някъде наблизо.

Сега имам само една възможност — да изляза внимателно от квартирата си, да сляза два-три етажа по-надолу и чак оттам да извикам асансьора, а с него — право в подземния гараж, оттам пък да изляза не през изходната, а през входната врата, ако, разбира се, успея да я отворя отвътре...

Отключих безшумно.

Тихо натискам дръжката на бравата, главното е да не скръцне. Въздишам дълбоко и дръпвам вратата към себе си. Ивицата светлина от коридора става все по-широка на пода на моята стая. Като затаих дъх, дръпнах я по-силно и тя заскърца тихо, тъжно и продължително.

Колата съм оставил доста далеч от къщата. Тя е в сянката, сред струпаните на един голям паркинг коли. Но къщата си виждам ясно. Засега наоколо не се случва нищо подозрително. Всичко спи. Всички спят.

Изведнъж в 3:40 всички прозорци на моя апартамент светнаха. Да, точно това предвиждах.

В гората съм. Студено сиво разсъмване. Кълба от мъгла. Ледена роса. Още наникъде не съм побягнал. Тук съм, само за да помисля. Не обичам, когато мислите ми се прекъсват от внезапно настойчиво чукане или позвъняване на вратата.

Преди всичко ми предстои изборът: да се върна, да се предам, доброволно да отида на конвейера или... В последния момент, когато останат насаме със системата, милиони хора са си задавали такъв въпрос. Никак не ме интересува какво ще си помислят другите за мен сега или по-късно. Чуждите все едно ще ме осъдят, както са осъдили милиони мои предшественици. И наистина, ако хората са отивали, без да протестират под комунистическата брадва — то сега ги осъждат: робски души, неспособни да протестират, там ви е мястото. Но ако не са отивали на доброволна смърт, е трябвало или да бягат, или да се бият. И тях са ги осъждали: изменници, предатели, помощници на врага! Ако се предам доброволно — аз съм глупак, слуга и роб. Ако не се предам — ще съм предател.

Смятайте ме, братлета, за предател, за слуга не ме смятайте. Но и за много голям престъпник не ме бройте. Цялото обкръжение на Ленин се оказаха изменници, предатели и шпиони на чужди разузнавания, включително Троцки, Зиновиев, Каменев, Риков, Бухарин и така нататък. Кой е тогава Ленин? Ленин е главатар на шайка изменници, шпиони и терористи. Как да бъдат наречени всички онези, които вярно са служили на Ленин? Които сега се прекланят пред него? Със Сталин става съвсем същото. И той беше заобиколен от врагове, шпиони, развратници, антипартийци. И самият той се оказа криминален престъпник. Как да бъдат наречени онези, които изпълняваха заповедите на този престъпник? Рано или късно всички наши лидери

ще влязат в числото на предателите, волунтаристите, мошениците, бърборковците и развратниците. Да се избяга от тях е престъпление, естествено. А да останеш и да изпълняваш заповедите им?

Студено е в гората, пронизващо. Не съм свикнал дълго да мисля. И философията не е моята област. Но на един въпрос трябва сам да си отговоря: аз бягам, защото ненавиждам системата или защото системата ме е настъпила по опашката? Отговорът на този въпрос ми е съвсем ясен: ненавиждам системата отдавна, винаги съм бил против нея, готов съм бил да рискувам главата си, за да сменя съществуващата система с каквото и да е, дори с военна диктатура. Но. Ако системата не ме беше настъпила по опашката, нямаше да избягам. Щях да продължавам вярно да ѝ служа и бих постигнал големи резултати. Не знам дали бих започнал по-късно да протестирам или не, но в дадения момент аз просто спасявам кожата си.

Отговорът на главния въпрос се получи ясен и неутешителен за мен. Трябваше, Витя, по-рано да започнеш! Трябваше да избягаш при първата възможност! А още по-добре — да се срещнеш със западното разузнаване и да му предаваш материали за Аквариума, както направиха Пенковски, Константинов, Филатов. Лошо се получи, Витя. Може ли да се поправи ситуацията? Не, късно е. А може и да не е късно. Ако успея да се отърва от Аквариума, ще живея тихо, няма да скачам или пък мога... Какво мога?

Седя няколко минути неподвижно, а след това сам формулирам извода за себе си: аз съм предател и изменник. Заслужавам най-тежко наказание затова, че самоволно напускам системата. Заслужавам същото най-тежко наказание и затова, че не се борих срещу нея. Сега спасявам кожата си, но ако успея да се измъкна от премеждието, ще започна борба срещу нея с риск за спасената си кожа. Успея ли да избягам, няма да си мълча. Ще работя упорито. По много часове на ден. Ако не успея да направя нещо сериозно, поне няколко книги ще напиша. Ще пиша по 15 часа на ден. По една книга годишно. Но това е нещо второстепенно. Освен по този начин ще се опитам да им нанеса наистина сериозна загуба. Знам как. Те са ме научили как. Ще бъда смел. Ще рискувам. И не държа чак толкова на кожата си.

Остава последният въпрос: къде да бягам? Въпросът е лесен: във Великобритания. Великобритания веднъж изгони 105 съветски дипломати. Резидентурите на КГБ и ГРУ в пълен състав. Никой освен

нея не се реши на такова нещо. Щом като могат да защитят своите интереси, може би ще успеят да защитят и моите. 105! Статистиката е в полза на Великобритания.

Сега трябва да реша как да се свържа с правителството на Великобритания. Пътят е един — чрез представителите на това правителство. Колкото по-малко са бюрократичните стъпала, толкова по-бързо ще бъде взето решение. Но при посланика няма да ме пуснат. И така, отивам при който и да е високопоставен английски дипломат. Край британското, американското и френското посолства със сигурност ме чакат момчетата от Аквариума. Значи трябва да отида в частен дом. Лукавият естествено и това е предвидил, но няма да може да контролира подходите към къщите на всички западни дипломати от висок ранг. Освен това аз ще отида пеша, като скрия колата си в гората.

Къщата на английския дипломат е голяма, бяла, с колони. Пътеките са посипани с дребни камъчета. Градината е разкошна. Аз съм брадясал. Облечен съм с черна кожена куртка. Без кола съм. Никак не приличам на дипломат. А всъщност вече не съм и дипломат. Повече не представлявам страната си. Обратното, страната ми сега ме търси под дърво и камък.

В къщата на английския дипломат нищо не е така, както в обикновените къщи. Тя няма звънец. Вместо звънец на вратата има една блестяща бронзова лисича муцунка. С тази муцунка трябва да се почука на вратата. Много важно е за мен да се появи самият стопанин, а не някой от прислугата. Върви ми. Днес е събота, той не е на работа и прислугата също не е въщи.

— Здравейте.

— Здравейте.

Протягам дипломатическия си паспорт. Той го попрелисти и ми го върна.

— Заповядайте.

— Имам послание към правителството на Нейно Величество.

— В посолството, моля.

— Не мога в посолството. Предавам това писмо на вас.

— Аз не го приемам — той стана и отвори вратата пред мен. — Аз не съм шпионин и моля да не ме въвличате в тези шпионски номера.

— Това не е шпионаж... нещо повече е. Това писмо е за правителството на Нейно Величество. Вие можете да го приемете или не, но сега ще позвъня в британското посолство и ще кажа, че писмото за правителството се намира у вас... Ще го оставя тук, а вие правете с него каквото искате.

Той ме гледа с поглед, който не предвещава нищо добро за мен.

— Дайте писмото си.

— Дайте ми, ако обичате, един плик.

— Дори и плик нямате — възмущава се.

— За съжаление...

Слага пред мен топче хартия, пликове, писалка. Отмествам хартията настрана, изваждам от джоба си пачка визитни картички с наименованията и адресите на кафенета и ресторанти. Всеки шпионин винаги има в запас двадесетина такива визитки. За да не обясняваш на някой нов приятел мястото на срещата, по-просто е да му дадеш визитката: каня ви тук.

Бързо преглеждам всичките. Избирам една. И няколко секунди мисля какво все пак да напиша. После вземам писалката и изписвам три букви: GRU. Поставям визитката в плика. Залепвам го. Адресирам го: „За правителството на Нейно Величество“. На плика слагам личния си печат „173-B-41“.

— Това ли е всичко?

— Всичко. Довиждане.

Отново съм в гората. Ето я колата ми. Пришпорвам я все по-надалеч и надалеч. Сега срещата с местната полиция също може да бъде опасна. Съветското посолство би могло да съобщи в полицията, че един от съветските дипломати е полудял и се разкарва из страната. Могат да съобщят в Интерпол, че съм откраднал милион и съм избягал. Могат да протестират пред правителството и да кажат, че австрийските власти са ме задържали със сила и че трябва да бъде върнат веднага, иначе... Те умеят да правят гръмки заявления. Сега ми е нужна телефонна връзка с британското посолство. Трябва да обясня ситуацията, преди някой селски полицейски пост да ме е спрял и да е извикал съветския консул. Тогава ще бъде късно да обяснявам каквото и да е. Тогава след първата ми среща с консула изведнъж устата ми ще се напълни със слюнка, ще започна да се смея или да плача и за мен ще изпратят специален самолет. Докато слюнката ми още не е потекла, ще се опитвам... Имам предвид няколко телефона на по-скришно място.

— Ало, британското посолство, изпратих едно послание... Знам, че няма да ме свържете с посланика, но ми е нужен някой отговорен... Не ме интересува името му, сами решете... Аз изпратих послание...

Най-после намериха някого.

— Слушам... кой говори?

— Аз изпратих послание. Онзи, по когото го изпратих, знае името ми...

— Истина ли е?

— Да. Попитайте го.

Телефонната слушалка известно време мълчи. След това оживява:

— Вие страната си ли представлявате?

— Не. Аз представлявам само себе си.

Слушалката отново мълчи.

— Какво точно искате?

— Искам веднага да отворите пакета и да предадете посланието на британското правителство.

Телефонната слушалка мълчи. В нея се чува някакво сумтене.

— Не мога да отворя плика, тъй като не е адресиран до мен, а до правителството...

— Моля ви, отворете пакета. Аз съм го подписал. Така съм го подписал, че съдържанието му да не стане известно на много хора. Но на вас ви давам право да го отворите...

Някъде далеч в телефонните дълбини се чува някакъв шепот.

— Това е много странно послание. Тук има някакъв ресторант...

— Не е това... Вижте обратната страна...

— Но и тук посланието е странно. Тук има само някакви букви.

— Точно тях и предайте...

— Вие сте луд. Послание от три букви не може да бъде важно.

— Това ще реши правителството на Нейно Величество: важно ли е посланието или не...

Слушалката мълчи. Чува се нещо като леко пукане или свистене. После оживява:

— Намерих компромис. Няма да изпращам радиосъобщение, а ще изпратя вашето съобщение по дипломатическата поща! — в гласа му звучи радостта на ученик, решил трудна задача.

— Дявол да ви вземе с вашите британски компромиси. Съобщението може да е важно или не — не го решавам аз това, но е спешно. След един час, а може би и по-рано, ще бъде твърде късно. И знайте, че съм упорит и започнал ли съм нещо, няма да го изоставя. Ще ви позвъня пак. След петнадесет минути. Моля, покажете посланието ми на посланика.

— Посланикът днес го няма.

— Тогава го покажете на когото и да е. На секретарката си например. Може би тя чете вестници. Може тя да ви подсказе някакво

решение...

Трясвам слушалката.

Сменям мястото си. Заобикалям селото. Заобикалям хората. В мен кънти с отвратителен ритъм страшната песен „Лов на вълци“. Съвсем наскоро се чувствах като притиснат в ъгъла звяр, но силите ми се върнаха. Впил съм се с мъртва хватка в кормилото, както летец-смъртник в лоста за управление на своя самолет. Жив няма да ме хванат. Ех, ще претрепя всеки, който застане на пътя ми. А в краен случай имам една огромна отвертка в запас. Ох, ще я набия до дръжката в нечие гърло. Продавам си живота. Идвай, нападай! Но ще го отстъпя на висока цена!

Звъня по телефона в британското посолство. Опит втори и последен. Малцина съм молил по два пъти. А три пъти никога. И никога и в бъдеще няма да го правя. Малко всъщност ми остава...

Обещах да позвъня след петнадесет минути. Но се получи след четиридесет и три: край набелязания от мен телефон имаше хора.

— Британското посолство ли е?

— Да — но всичко коренно се беше променило. Краткият отговор звучи рязко и отчетливо като военна команда. Познатият мъжки глас:

— При вас всичко наред ли е? Безпокояхме се. Толкова дълго не се обадохте...

— Моето послание...

— Предадохме посланието ви в Лондон. Това е много важно съобщение. Получихме вече отговора. Очакват ви. Готов ли сте?

— Да.

— Адресът на визитката мястото, където трябва да ви срещнем ли е?

— Да.

— На визитката не е посочен час. Това означава ли, че трябва да ви срещнем колкото може по-бързо?

— Да.

— Така и помислихме. Нашите официални представители вече са там.

— Благодаря — тази дума кой знае защо произнесох на руски. Не знам дали ме разбра.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.